

# CONCEPT Notulen Statenvergadering van 10 november 2023



## **INHOUDSOPGAVE**

**Notulen 10 november 2023**

|            |                                                                                                                         |                   |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|
|            | <b>Presentielijst</b>                                                                                                   | <b>Pagina 4</b>   |
| <b>1</b>   | <b>Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda</b>                                                          | <b>Pagina 6</b>   |
| <b>2</b>   | <b>Afscheid en installatie nieuw Statenlid tot Provinciale Staten</b>                                                   | <b>Pagina 7</b>   |
| <b>3</b>   | <b>Spreekrecht externen</b>                                                                                             | <b>Pagina 8</b>   |
| <b>4</b>   | <b>Vragenuur</b>                                                                                                        | <b>Pagina 8</b>   |
| <b>5</b>   | <b>Notulen</b>                                                                                                          | <b>Pagina 8</b>   |
| <b>6</b>   | <b>Vorraadagenda</b>                                                                                                    | <b>Pagina 9</b>   |
| <b>7</b>   | <b>HAMERSTUKKEN</b>                                                                                                     | <b>Pagina 9</b>   |
| <b>8</b>   | <b>BEHANDELSTUKKEN</b>                                                                                                  | <b>Pagina 9</b>   |
| <b>8.1</b> | <b>G-23-010 Statenvoorstel inzake Najaarsnota 2023, brief GS van 19 september 2023 (GS DOC-00546185)</b>                | <b>Pagina 9</b>   |
| <b>8.2</b> | <b>G-23-011 GEWIJZIGD Statenvoorstel inzake Programmabegroting 2024, brief GS van 24 oktober 2023 (GS DOC-00565308)</b> | <b>Pagina 119</b> |
| <b>9</b>   | <b>Moties vreemd aan de orde van de dag</b>                                                                             | <b>Pagina 120</b> |
| <b>10</b>  | <b>Sluiting</b>                                                                                                         | <b>Pagina 120</b> |

**Presentielijst van de leden van Provinciale Staten van Limburg voor de vergadering van  
10 november 2023**

**Voorzitter**

Roemer, E.G.M.

**Vicevoorzitter**

Vaessen, L.A.P. (deel agendapunt 8.1)

**Statengriffier**

Pregled, mr. A.O.J.

**Leden**

**Partij**

**Aanwezig**

Absil, mevrouw drs. M.G.J.A.C.  
Berghorst, mevrouw mr. A.  
Bijnen, H.M. van  
Blijlevens, R.P.  
Bloi MA, J.M.  
Bommel, C.P.G. van  
Bosch, M. Th.  
Claassen, drs. R.A.B.  
Driessen, R.B.  
Eijk, mevrouw W.P.J. van  
Fischer, mevrouw A.M.J.N.  
Franssen, R.F.R.P.  
Franssen, R.J.H.  
Gabriëls, drs. G.J.W.  
Goossen, I.J.G.  
Hanegraaff, dr. M.C.  
Hermans, L.J.  
Huizing, J.  
Ijpelaar, W.A.J.  
Jenneskens, MA, mevrouw M.T.P.  
Jetten, mevrouw T.G.M.  
Jiménez Hastenrath, mevrouw C.L.  
Koopman M SEN, mevrouw S.N.  
Kuiper, mevrouw L.Y.M.  
Kuntzelaers, J.J.M.  
Loomans, ir. P.J.M.  
Megens, B.J.M.H.  
Mertens, mevrouw mr. K.G.M.  
Nijenhuis, D.J.  
Nijskens, H.L.M.  
Pelzer, ing. E.M.  
Peters, A.C.P.  
Plusquin, mevrouw P.S.M.L.  
Pol, mevrouw H.A. van der  
Queisen, A.G.M.  
Schoolmeesters, mevrouw A.M.A.

CDA  
PvdA  
PVV  
JA21  
VVD  
BBB  
PVV  
PVV  
Forum voor Democratie  
VVD  
50PLUS  
BBB  
LOKAAL-LIMBURG  
GroenLinks  
BBB  
CDA  
PVV  
BBB  
CDA  
D66  
GroenLinks  
PVV  
VVD  
SP  
PvdA  
Horizon  
PVV  
GroenLinks  
BBB  
VVD  
VVD  
LOKAAL-LIMBURG  
Partij voor de Dieren  
BBB  
BBB  
BBB

|                           |            |
|---------------------------|------------|
| Schyns MSc, P.F.M.        | JA21       |
| Smeets, C.A.H.            | SP         |
| Sol MSc, H.P.A.           | GroenLinks |
| Vaessen, L.A.P.           | D66        |
| Wesseling, mevrouw A.     | D66        |
| Wetemans, C.C.M.          | BBB        |
| Wolters, mevrouw L.C.C.M. | PvdA       |
| Wolters Gregório, J.      | SP         |
| Zeedzen, D.               | BBB        |

#### **Het college van Gedeputeerde Staten**

Roemer, E.M.(CdK)  
Caldenberg, M. van  
Demollin-Schneiders, mevrouw E.A.M.B.  
Faassen, L.  
Kuntzelaers, J.J.M.  
Satijn, S.H.M.  
Theuns, M.L.M

#### **Afwezig**

|                                   |      |
|-----------------------------------|------|
| Depondt-Olivers, mevrouw M.L.H.   | CDA  |
| Schuuring BA, mevrouw E.A.        | PvdA |
| Waajen-Crins, mevrouw drs. A.P.H. | CDA  |

#### **Overige aanwezigen**

-

#### **Notulist**

Het Notuleercentrum

## 1      Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda

**De voorzitter:** Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? Ik open de vergadering en verzoek u allen, indien dat mogelijk is, om te gaan staan. Geachte leden van Provinciale Staten, geachte aanwezigen. Afgelopen maandag overleed oud-gouverneur Berend-Jan baron van Voorst tot Voorst in de leeftijd van 79 jaar. Hij was Commissaris van de Koningin, koningin Beatrix, in Limburg van juli 1993 tot en met juni 2005. Met veel waardering en grote erkentelijkheid gedenken wij een Gouverneur die zich met verve inzette voor de belangen van onze provincie, zowel hier als in Den Haag en zeker ook over de landsgrenzen heen. In zijn installatiespeech noemde hij Limburg het balkon van waaruit Nederland uitkijkt over Europa. Buitenlands beleid, zo vertelde hij, kan in een tijdperk van vervagende Europese grenzen niet het monopolie zijn van het Rijk. Hij pleitte toen al voor de invoering van een grenslandtoets bij wetgeving. Die urgenties heeft hij goed gezien. Van Voorst tot Voorst was het toonbeeld van bestuurlijke betrouwbaarheid en integriteit en zijn dossierkennis dwong alom bewondering af. In tijden van crisis - ik denk bijvoorbeeld aan de watersnoodrampen van 1993 en 1995 - ontpopte hij zich als een spil in de hulpverlening en als een vaderlijk bestuurder, die erg begaan was met het lot van de Limburgers. Bij gelegenheid van zijn afscheid als Gouverneur in juni 2005 ontving hij de erepenning van de Provincie Limburg, uit bijzondere erkentelijkheid voor zijn belangrijke werk ten dienste van onze provincie. Bij diezelfde gelegenheid kreeg hij van uw Staten een Engelse sleutel, omdat hij een sleutelfiguur was geweest die twaalf jaar lang een sleutelpositie had ingenomen binnen de Provincie Limburg. Gisteren heeft de Limburgse vlag bij ons gouvernement halfstok gehangen en er ligt ook vandaag nog een condoleanceregister in de centrale hal en bij de bestuursingang. We zullen Berend-Jan van Voorst tot Voorst met groot respect in onze herinnering houden en ons oprechte medeleven gaat uit naar zijn echtgenote, zijn gezin, zijn naaste familie en alle nabestaanden. Leden van de Staten, op 14 oktober is ook oud-Statenlid de heer Ger Wagemans uit Swalmen overleden. Nog twee dagen en de in Einighausen geboren Ger Wagemans had de ontzagwekkende leeftijd van 99 jaar behaald. De heer Wagemans was in de periode van 1962 tot 1978 lid van Provinciale Staten voor het CDA. Zijn pensionering in 1989 - toen werd hij geridderd in de Orde van Oranje-Nassau - maakte de weg helemaal vrij voor een tweede carrière in de politiek. Hij had er toen al drie periodes als raadslid in Elsloo en zestien jaar als lid van Provinciale Staten opzitten. Van 1995 tot 1999 was hij opnieuw Statenlid, dit keer voor de provinciale ouderenpartij AOV. We spreken onze grote erkentelijkheid uit voor zijn inzet en we condoleren zijn familie met dit verlies en wensen hun vanaf deze plek heel veel sterkte. Ik vraag u ter nagedachtenis van onze oud-gouverneur en oud-collega Statenlid een minuut stilte in acht te nemen. Een woord van welkom aan u allen, zeker de mensen op de publieke tribune of de mensen die vanuit huis of een andere plek deze vergadering volgen, als zeker ook de vertegenwoordiging van de pers. Van de zijde van Provinciale Staten heb ik de afmelding gekregen van mevrouw Schuuring, mevrouw Depondt en mevrouw Waajen. Er is een fotograaf aanwezig voor agendapunt 2. Die zal dan ook wellicht heel eventjes door de zaal heen wandelen. Bij de opening van de vergadering van vandaag is een quorum vereist en de griffier en ik hebben voorafgaand aan de opening aan de hand van de presentielijst geconstateerd dat aan dit vereiste is voldaan. Omdat het een programmabegroting is, zijn er ook geen moties vreemd aan de orde van de dag, want alle moties kunnen gewoon worden ingediend tijdens het debat. Aan u allen is het dringende verzoek gedaan om moties en amendementen tijdig digitaal aan te leveren, als u voornemens bent deze mondeling in te dienen. Dat heeft u ook uitvoerig, kan ik zeggen, maar ook uitstekend gedaan, waarvoor dank. We hebben in het Presidium ook afgesproken dat bij het indienen van de moties het voorlezen van het dictum niet van uw spreektijd afgaat, zodat we het debat ook maximaal met elkaar kunnen voeren. Indien er een hoofdelijke stemming is bij één van de voorstellen; dan ga ik nu bepalen door middel van loting bij wie we gaan beginnen. Dat is bij de heer Ijpelaar. Bij de behandeling van de programmabegroting ... Voor de mensen thuis: we hebben vandaag de najaarsnota en de begrotingsbehandeling; die worden in één keer behandeld. Er wordt achteraf wel apart gestemd, maar ze worden in één keer behandeld. Bij de behandeling van de programmabegroting wordt de volgorde van spreken bepaald door de loting. De fractie die correspondeert met het nummer dat wordt geloot mag beginnen, waarna op alfabetische volgorde de overige partijen aan de beurt komen. Ik zal nu ... We beginnen zo dadelijk bij de Partij voor de Dieren. Dan is de volgorde - dan weet u dat en ook de mensen thuis - Partij voor de Dieren, PvdA, PVV, SP, VVD, 50PLUS, BBB, CDA, D66, Forum voor

Democratie, GroenLinks, Horizon, JA21 en tot slot LOKAAL-LIMBURG. Voor zowel de sprekers van Provinciale Staten als Gedeputeerde Staten kunt u spreken vanaf het spreekgestoelte. Met mevrouw Fischer hebben we afgesproken dat zij vandaag het debat voert vanaf de locatie. We hebben ook met elkaar afgesproken dat we vijf interrupties in de eerste termijn van uw Staten toestaan en daarna ook vijf interrupties bij het College. Dan komen wij bij de conceptagenda. Er ligt een gewijzigde conceptagenda voor. Kunt u daarmee instemmen? Dat is het geval. Dan is conform besloten.

## **2 Afscheid en installatie nieuw Statenlid tot Provinciale Staten**

**De voorzitter:** Dan komen we bij agendapunt 2, het afscheid en de installatie van een oud en een nieuw Statenlid. Dat doe ik even vanaf het spreekgestoelte. Geachte leden van Provinciale Staten, beste aanwezigen, maar vooral beste Geert. We nemen vandaag van jou afscheid, afscheid als lid van Provinciale Staten, maar als de voortekenen niet liegen, blijf jij nog heel lang volksvertegenwoordiger. Maar laten we daar niet op vooruitlopen. Daar spreekt straks de kiezer zich over uit. Je besloot je namelijk kandidaat te stellen voor de Tweede Kamerverkiezingen, op de lijst GroenLinks-PvdA. Zoals ik al zei, ik heb geen glazen bol, maar met een 15e plek op de lijst zou je vandaag een goede kans maken. Of dat gaat lukken; het tekent in ieder geval je ambitie om je in te zetten als volksvertegenwoordiger. Dat was zo, dat is zo en jou kennende zal dat altijd zo blijven. Dat siert je. Je kunt je tijd maar één keer spenderen en je koos ervoor om die tijd te geven de afgelopen tijd aan Limburg. We zijn je daar buitengewoon dankbaar voor. Bij het afscheid als Gedeputeerde hebben we dat al uitvoerig gesproken. Je liet alles uit je handen vallen, waar je het ongelooflijk goed naar je zin had, om je voor Limburg in te zetten. In je afscheidsbrief aan deze Staten schreef je dat je het fantastisch hebt gevonden om voor Limburg, in Limburg, met Limburgers te werken. Mooi gezegd. Als bijna-Limburger zeg ik dan: het genoeg is geheel wederzijds. Je zette je in in een periode als Statenlid en daarvoor ook als Gedeputeerde. Volop zette je je in voor natuur, soortenbescherming, milieu, gebiedsplannen, stikstof, water, landschap en erfgoed. Maar ik weet uit ervaring; ik mag natuurlijk helemaal niet klappen uit Collegevergaderingen, maar je was overal in geïnteresseerd en overal liet je horen wat voor jou de beste weg was. Nu maak je in dit Limburgs parlement plaats voor je opvolger. Die heeft flinke schoenen te vullen. Jouw eerste schreden in dit huis hadden meteen veel impact. Als medearchitect van het extraparlementair besturen gaf je richting en koers aan een nieuwe politieke werkelijkheid. Als bestuurder bracht je kleur, daadkracht en flexibiliteit mee. Als Statenlid was je scherp op het beleid van jouw opvolgers en zo hoort het ook. Ik zei het al, Geert, bij jouw afscheid als Gedeputeerde, waarbij ik je de Gouverneurspenning mocht opspelden, was ik je zeer erkentelijk voor alles wat je gedaan had. Ik zeg het hier opnieuw. Namens Limburg, namens de Limburgers en namens jouw collega's hier, maar zeker ook namens alle bevers, wasberen, dassen, otters, vermiljoenkevers, blauwe pimperlennen, wolven, roeken enzovoorts: dank je wel. Beste Geert, weet dat de bronzen deur van ons gouvernement voor jou altijd open zal staan. Ja, dat is altijd een raar moment zo. Weg. Foetsie. Ja. Maar dat betekent, dames en heren, dat vanwege het afscheid van de heer Gabriëls, er een nieuw Statenlid toe zal treden tot Provinciale Staten. Volgens het proces-verbaal van het Centraal Stembureau van de verkiezingen van Provinciale Staten is dat de heer Dautzenberg. Ter voldoening van hetgeen gesteld is in het Reglement van Orde voor de vergadering van Provinciale Staten is een commissie van drie leden ingesteld voor het onderzoek van de geloofsbrieven voor dit Statenlid, te weten mevrouw Fischer – die is ook voorzitter – de heer Blijlevens en de heer René Franssen. Ten dienste van het onderzoek van de geloofsbrieven, overeenkomstig het bepaalde in het Reglement van Orde voor de vergadering van Provinciale Staten, zijn overlegd een opgave van alle door hem beklede openbare betrekkingen en een gewaarmerkt afschrift uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, waaruit de huidige woonplaats, geboortedatum en plaats, alsmede het Nederlanderschap en het niet uitgesloten zijn van kiesrecht blijken. Ik verzoek mevrouw Fischer als voorzitter van de Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven verslag uit te brengen omtrent de gedane onderzoeken. Aan u het woord.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Dank u wel, voorzitter. De Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven heeft de geloofsbrieven onderzocht van de heer Dautzenberg. De commissie heeft de geloofsbrieven in orde

bevonden. De heer Dautzenberg is door de voorzitter van het Centraal Stembureau op 6 november 2023 benoemd tot Statenlid en deze benoeming is ook op 6 november 2023 aangenomen. De heer Dautzenberg heeft een verklaring openbare betrekkingen aangereikt en vervolgens heeft de commissie aan de hand van een uittreksel uit de basisregistratie personen vastgesteld dat hij voldoet aan alle in de Provinciewet gestelde eisen. Er is niets gebleken van met het lidmaatschap van Provinciale Staten onverenigbare betrekkingen en de commissie adviseert dan ook Provinciale Staten om de benoemde toe te laten tot de Provinciale Staten. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Fischer. Bij deze wil ik de commissie danken voor haar werkzaamheden. Overeenkomstig het verslag van de Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven constateer ik dat er geen wettelijke beletselen zijn om het kandidaat-Statenlid toe te laten. Ik verzoek de bodes het kandidaat-Statenlid naar de interruptiemicrofoon te begeleiden. Aan de orde is de beëdiging, respectievelijk het afleggen van de verklaring en belofte, overeenkomstig artikel 14 van de Provinciewet. Daartoe leggen alle nieuw te benoemen leden in handen van de voorzitter de in artikel 14 van de Provinciewet voorgeschreven eed, respectievelijk verklaring en belofte af. De heer Dautzenberg heeft aangegeven de verklaring en belofte af te willen leggen. De Gedragscode Bestuurlijke Integriteit is al op een eerder tijdstip getekend. Ik zal zo meteen de tekst van de verklaring en belofte voorlezen en u antwoordt dan door te zeggen: dat verklaar en belof ik. 'Ik verklaar dat ik om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en belof dat ik om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik belof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.'

**De heer Dautzenberg (GroenLinks):** Dat verklaar en belof ik.

**De voorzitter:** Dan mag ik u als eerste van harte feliciteren met deze ongelooflijk eervolle functie. Gefeliciteerd.

**De heer Dautzenberg (GroenLinks):** Dank u wel. Dank u wel. Dank u wel.

**De voorzitter:** Ik schors de vergadering voor twee minuten, zodat u even uw nieuwe collega kunt feliciteren.

### **3. Spreekrecht externen**

N.v.t.

### **4. Vragenuur**

N.v.t.

### **5. Notulen**

N.v.t.

[SCHORSING]



## 6 Voorraadagenda

**De voorzitter:** Mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? Ik heropen de vergadering. Aan de orde is nog de voorraadagenda. Provinciale Staten wordt voorgesteld de voorraadagenda ongewijzigd vast te stellen. Kunnen we dat besluiten met elkaar? Dat is het geval. Dan is conform besloten.

## 7 HAMERSTUKKEN

**De voorzitter:** We hebben geen hamerstukken vandaag.

## 8 BEHANDELSTUKKEN

### 8.1 G-23-010 Statenvoorstel inzake Najaarsnota 2023, brief GS van 19 september 2023 (GS DOC-00546185)

**De voorzitter:** Dat betekent dat we nu toe zijn aan de behandelstukken. Allebei de behandelstukken doen we gezamenlijk. Dat betreft G-23-010, Statenvoorstel inzake de Najaarsnota 2023 en de brief van GS van 19 september 2023 en G-23-011, gewijzigd Statenvoorstel inzake Programmabegroting 2024 en de brief van GS van 24 oktober jongstleden. Ik geef daarvoor in de eerste termijn als eerste het woord aan mevrouw Plusquin namens de Partij voor de Dieren.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, vanwege die beperkte spreektijd van onze fractie beperk ik mij vandaag tot het toelichten van de moties die wij indienen. Om te beginnen met de motie 'Noodopvang in het wild levende dieren, nieuwe taken, nieuw budget'. In juni 2018, al ruim vijf jaar geleden, namen de Staten op ons initiatief de motie 'Noodhulp en vervoer zieke en gewonde dieren' aan, waarvoor jaarlijks een budget van € 100.000 ter beschikking is gesteld. Structureel, zo blijkt uit de mededeling portefeuillehouder van 3 oktober. Het is echter zeer de vraag of dit budget nog voldoende is, niet alleen vanwege de forse prijs- en kostenstijgingen sinds 2018, maar ook omdat het opvangcentrum hun medewerkers bij het aannemen van deze dieren moet beschermen tegen zoönose. Daarvoor zijn testen en beschermende uitrusting noodzakelijk. Hiermee vervullen de centra ook een belangrijke signalerende functie. Er zijn echter hoge kosten aan verbonden. De motie vraagt om een onderzoek naar deze kosten en de gevolgen van de algemene prijs- en kostenstijgingen voor de noodhulp en vervoersvoorzieningen en om de conclusies daarvan om te zetten in een aangevuld budget. Wie A zegt, moet ook B zeggen. Daar gaat het hier om, om die voorzieningen op peil te houden, zoönose te signaleren en het personeel te beschermen. Voorzitter, de overstromingen van 2021 in Valkenburg, maar ook op andere locaties, hebben diep gehakt in de Limburgse samenleving. Maar die vertoont ook veerkracht. We hebben een bezoek gebracht, net als andere fracties, aan het Comité Water-Stop.NU in Bunde. We zijn onder de indruk van hun deskundigheid, hun constructieve houding en hun inzet voor waterveiligheid. Zij staan in contact met het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg, het WRL. Ze zetten zich met name ook in om individuele bewoners te helpen met preventieve en schadebeperkende voorzieningen aan hun woningen. De kosten van dergelijke voorzieningen blijven echter ten laste van de bewoners, die niet kunnen rekenen - blijkens de reactie van het vorige College, maar het huidige College heeft gezegd daar niet van af te willen wijken - op het niveau van waterveiligheid dat gelijk is aan het landelijke niveau, 1:100 in plaats van 1:25, wat nu de norm is voor wateroverlast in Zuid-Limburg. Nu het College niet bereid is die collectieve bescherming te bieden is het volgens onze fractie het minste dat bewoners wel financieel ondersteund kunnen worden in de kosten van individuele aanpassingen aan hun woning. Een subsidieregeling daarvoor zal natuurlijk niet alleen van de Provincie komen. Dat begrijpen wij. Daarom vraagt de motie om een onderzoek met het waterschap, gemeenten en het Rijk naar een dergelijke subsidieregeling, hoe die kan worden ingericht en hoe die kosten ervan zouden moeten worden verdeeld, een regeling die voldoende recht doet aan individuele situaties en die uitvoerbaar is. Dat overleg en het ontwerp van een concrete regeling is niet vandaag of morgen afgerond en de motie geeft het College daarom de tijd tot het tweede kwartaal van 2024. Voorzitter, het is een

kernwaarde van de Partij voor de Dieren en hopelijk ook van andere partijen om de klimaatcrisis op een duurzame manier aan te pakken. Daar hoort kernenergie niet bij. Wij willen als Partij voor de Dieren-fractie met de volgende twee moties de Staten een duidelijke keuze voorleggen en daarbij licht laten schijnen op zaken waaraan in de hele besluitvorming rondom kernenergie voorbij lijkt te worden gegaan. Ten eerste is kernenergie geen duurzame vorm van energieopwekking. Grondstoffen zijn eindig, het proces van aanleveren en bedrijfsklaar maken is zeer vervuילend en kent een doorlopende immense CO<sub>2</sub>-uitstoot. Het levert als stationaire bron geen bijdrage aan de nodige flexibiliteit in de energievoorziening, zeker niet zo snel als dat zou moeten, ruim voor 2050. Daarnaast worden de problemen rond het zeer gevaarlijke kernafval dat overblijft gebagatelliseerd en zonder enig ethisch besef afgewenteld op de generaties na ons. Daarbij is het idee dat de zogenaamd stabiele Limburgse klei hiervoor bij uitstek geschikt zou zijn een illusie, voorzitter. De Alliantie Kernenergie is intussen doorlopend met uitgebreide Provinciale steun actief aan het lobbyen in de regio. Nog afgelopen weekend liet een VVD-coryfee in Groningen zich in een verkiezingsbijeenkomst ontvallen dat hij verwacht dat begin 2024 een definitieve locatie voor een [kokend water SMS-centrale? 29.54] in Limburg bekend zal worden, omdat hier zowel de betreffende gemeente als de provincie daar geen strobreed in de weg gaat leggen. Met grote interesse wacht de Partij voor de Dieren dan ook de rapportage van de alliantie af, die in het eerste kwartaal van 2024 verwacht wordt. Intussen geven wij met de motie 'Kernenergie niet duurzaam, niet doen' en de motie 'Kernafval, een onmogelijke opgave' de andere Statenfracties de kans om nu het nog niet te laden is van dit heilloze pad af te zien. Ten slotte wil de Partij voor de Dieren een bijzonder dier onder u aandacht brengen. De egel. De egel heeft het zwaar in Nederland en in Limburg. Door landbouwgif, afgehekte tuintjes en aanrijdingen zijn ze vaak de dupe. De Egelbescherming en de Egelopvang hier in Stein hebben ons uitgelegd dat daarnaast een groot deel van de toegenomen egelsterfte wordt toegewezen aan de nog relatief onbekende egelziekte. Dat is een zeer besmettelijke virusziekte, die in verband wordt gebracht met zweren en difterie. De precieze oorzaak van de uitbraak van de egelziekte is niet bekend, maar het is een zodanig agressief virus dat wordt gevreesd dat deze uit kan groeien tot een zoönose. Dit gegeven, voorzitter, is zo alarmerend dat de Partij voor de Dieren van mening is dat meer aandacht voor egels dringend op zijn plaats is. We vragen het College om samen met de gemeente, de Egelbescherming, de Zoogdiervereniging en de Egelopvang Stein verder te investeren in wat de oorzaak is van de grote sterfte onder egels in Limburg en met hen te onderzoeken welke middelen en maatregelen er nodig zijn om de gevaarlijke egelziekte in te dammen en een gezonde populatie egels in Limburg te realiseren. We gaan ervan uit dat dit gefinancierd zou kunnen worden uit het budget voor actieve soortenbescherming. De resultaten van deze onderzoeken zouden nog voor het eind van dit jaar aan Provinciale Staten teruggekoppeld moeten worden en daarnaast moeten de Limburgers beter worden geïnformeerd. Een ziek egeltje in de tuin, blijf daarvan af, bel de dierenambulance dan beter. Dan ga ik nu over tot het voorlezen van de dictums. De motie... Ja, ik heb geen nummers nog bij deze, maar de egelmotie.

**De voorzitter:** Lees even de titel van de motie voor.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja. Motie 'Egelbescherming Limburg': verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om samen met de gemeente Maastricht, de Egelbescherming, Egelopvang Stein en de Zoogdiervereniging te inventariseren waar egels in Limburg voornamelijk hun habitat hebben en wat hun niet-natuurlijke doodsoorzaak is, te onderzoeken welke middelen en maatregelen zij kan aanwenden om tot een gunstigere staat van instandhouding van een gezonde Limburgse egelpopulatie te komen, te onderzoeken hoe de egelziekte zich ontwikkelt en online en in Provinciale uitingen aandacht te besteden aan wat Limburgers kunnen bijdragen aan een gunstige staat van instandhouding van de egelpopulatie en de Limburgers te informeren over de mogelijke gevaren van de egelziekte. Dan de motie 'Lasten tekortschietende waterveiligheid niet op bewoners afwentelen': verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om met de WRL-partners en bewoners onderzoek te doen naar een effectieve en toegesneden subsidieregeling voor de kosten van preventieve ondersteunende voorzieningen, voor dit onderzoek op korte termijn middelen vrij te maken, te verdelen in onderling overleg en een voorstel hiervoor aan het Provinciale Staten voor te leggen uiterlijk Q2 2024. Dan de motie 'Kernafval, een onmogelijke opgave': verzoeken het

College van Gedeputeerde Staten om de langdurige opslag van kernafval in Limburgse bodem op voorhand uit te sluiten, dit kenbaar te maken aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat in het kader van het Nationaal Programma Radioactief Afval, NPRA. En dan de laatste, nee, sorry, de voorlaatste motie, de motie 'Kernenergie, niet duurzaam, niet doen': spreken uit dat Limburg en haar inwoners nu en in de toekomst beschermd moeten worden tegen de immense kosten, de grote gevaren en de onzekerheid voor de toekomst die kernenergie met zich meebrengt, waarbij kernenergie geen deel kan uitmaken van de energiemix van de toekomst. De laatste, voorzitter, motie 'Noodopvang in het wild levende dieren, nieuwe taken, nieuw budget': verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om voor de openstelling van de subsidieregeling in overleg met betrokken partijen na te gaan of de structureel vastgestelde subsidiebedragen anno 2024 nog voldoen nu er voor de betrokken instellingen een belangrijke nieuwe taak is bijgekomen en de kosten zijn gestegen, het budget aan te passen op de uitkomst van deze inventarisatie.

**De voorzitter:** Dank u wel. Daarmee worden ze toegevoegd aan de beraadslaging. De juiste nummering, dat volgt later. De heer Schyns, u had nog een vraag.

**De heer Schyns (JA21):** Ja. Ik heb een vraag, voorzitter. Wil mijn beste collega van de Partij voor de Dieren er ook voor de mensen zijn en in die zin betrouwbare, veilige en betaalbare energie voor de Limburgers?

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Voorzitter, natuurlijk wil de Partij voor de Dieren dat. Partij voor de Dieren wil betrouwbaar zijn voor huidige en voor toekomstige generaties en daar hoort kernafval bijvoorbeeld niet bij, kernenergie ook niet. De Natuur en Milieufederatie heeft al berekend dat je het met een mix van zon en wind uitstekend op kunt lossen, met een stuk besparing erbij. Dus nogmaals: het produceren van giftig afval, wat in de Limburgse bodem kan worden opgeslagen, is niet een goed idee volgens Partij voor de Dieren.

**De voorzitter:** Dank u wel. Had ik goed begrepen dat u aan het eind van uw betoog was?

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja.

**De voorzitter:** Ja. Er is nog een vraag van mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Voorzitter, ik hoor Partij voor de Dieren zeggen dat met zon en wind voldoende onze doelstellingen worden bereikt. Afgezien van het feit dat niet altijd de zon schijnt en de wind waait zijn er ook berekeningen gedaan dat zouden we willen voldoen aan onze energiebehoefte, er 4000 hectare aan windmolens bij moet komen en 3000 hectare aan zonnepanelen. Wij vragen ons even af hoe dat allemaal past in Nederland.

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** We kunnen daar best... Ik zou daar heel graag een keer een bredere discussie over willen hebben, want er is ook natuurlijk een systeemverandering nodig. Als je kijkt hoeveel energie er bijvoorbeeld nodig is om kunstmest te produceren ... We produceren gewoon ook als Limburg veel meer dan wij nodig hebben. Dat gaat over voedsel, dat gaat over producten. Dus er is wel een systeemverandering ook nodig. We moeten ook kijken welke economie wij hier willen aantrekken en dat geldt voor meerdere zaken, niet alleen voor energie. We moeten ook die netcongestie oplossen en dat geldt wat in dat sprookje van kernenergie wordt gestoken, kunnen we beter inzetten om echte dure oplossingen te verzinnen.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, over sprookjes gesproken: het veranderen van een cultuur van een mens is iets wat je niet in tien jaar realiseert, zelfs niet in één generatie. Dus de vraag is eventjes in hoeverre gezond verstand, samen met die hectares die nodig zijn, het feit dat je het wiebelenergie kan noemen hè... Niet altijd schijnt de zon en niet altijd waait er wind. Dat in combinatie met een netcongestie en in combinatie met een gedragsverandering van de mens; de vraag is hoe de Partij voor de Dieren dat de komende tien jaar voor zich ziet.

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, volgens mij heb ik dat best uitgebreid uitgelegd, voorzitter. Kijk, dat gedrag van die mens, dat verander je niet zomaar inderdaad, maar wat wij zien is natuurlijk ook dat die klimaatverandering, waar wij allen last van hebben, maar waar ook bijvoorbeeld de mensen die daar last van hebben daar het minste aan kunnen doen, hè ... Als je kijkt, in Afrika hebben de mensen daar het meeste last van en die hebben de minste uitstoot. Wij in Nederland leven op zeer grote voet. Als je kijkt naar Earth Overshoot Day, dan valt dat wereldwijd volgens mij ergens in augustus, maar in Nederland valt dat in april. We zullen gewoon ons consumptiepatroon moeten aanpassen en er zal gewoon ook echt een besparing moeten plaatsvinden. Al dat geld en al die uren die er gesproken worden over kernenergie; dat geld kan beter gespendeerd worden om die netcongestie op te lossen, om opslag te realiseren in de wijk, grotere vormen van opslag. We zullen toch toe moeten naar een systeemverandering. Als er partijen zijn die met de hakken in het zand blijven staan; ja, dan komt het nooit verder. We blijven die aarde verwoesten en daar hebben de toekomstige generaties last van.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Schoolmeesters nog tot slot.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, het probleem van het tekort aan ruimte, hè, al die hectares die we nodig hebben, heb ik niet beantwoord gekregen, maar ik begrijp dat een gedragsverandering nodig is.

**De voorzitter:** Tot slot mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Nou, weet u, de helft van de totale landoppervlakte in Nederland wordt gebruikt voor de veehouderij. Dat is er om voedsel te verbouwen, om landbouwdieren te voeren. Dat is de meest inefficiënte vorm van eiwitten consumeren, want de veehouderij... Ja, nee, ik maak nu mijn betoog even af. Als u een antwoord krijgt, krijgt u een antwoord. Dat is de meest inefficiënte vorm, want die veehouderij gebruikt meer voedsel dan ze produceert. Dus wat de Partij voor de Dieren betreft zijn er nog wel wat hectares over als die veehouderij flink gaat krimpen. Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Plusquin. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Berghorst namens de Partij van de Arbeid.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Voorzitter, dank u wel. Dan kun je al acht jaar rondlopen in dit huis, maar dan kan ik u zeggen: de eerste algemene politieke beschouwingen zijn ook na acht jaar nog best een beetje spannend. Voorzitter, de PvdA wil graag bijdragen aan een eerlijk, duurzaam en sociaal Limburg, waar iedereen zich thuis voelt en waar iedereen mee kan doen. Een Limburg waar je gezond oud kunt worden, waar je kinderen en kleinkinderen zorgeloos opgroeien en alle kansen krijgen op een goede toekomst. Bij de behandeling van de Najaarsnota 2023 en de Begroting 2024 constateren wij dat Limburg de komende jaren voor enorme uitdagingen staat. Ik begin met iets wat mij na aan het hart ligt en dat is armoede. Velen van jullie zullen dat wel weten. Ik ben opgegroeid in de bijstand en ik weet wat het is om armoede te kennen. Ik maak mij daar grote zorgen om. Steeds meer Limburgers hebben grote moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. De armoede neemt toe en ook het aantal kinderen dat opgroeit in armoede neemt toe. Voorzitter, opgroeien in armoede laat sporen na. Kinderen ervaren stress, hebben zorgen over de toekomst, zijn minder

gezond en hebben vaak ook minder kansen in het onderwijs. Met name dat laatste heeft ook invloed op je toekomst, want als je minder kansen krijgt in het onderwijs, dan krijg je ook minder kansen op de arbeidsmarkt. Armoede kan bovendien ook leiden tot sociale uitsluiting en eenzaamheid. De PvdA vindt het de hoogste tijd dat er een Actieplan Armoede komt en mijn vraag aan het College is: deelt u die mening met ons? Verenigingen, voorzitter, vormen het cement van de Limburgse samenleving. Het is de plek waar je thuiskomt, waar je een nieuw talent kunt ontwikkelen en waar je vrienden maakt. Maar meedoen bij een vereniging is ook kostbaar en moeilijk voor mensen die in armoede leven. Ik heb als kind nooit op een sportclub gezeten. Dat kon niet. Dat kon niet uit. Sportclubs en verenigingen hebben vaak moeite met stijgende kosten en het openhouden van de sportvelden, oefenlokalen en gemeenschapshuizen is in steeds meer gemeenten niet meer vanzelfsprekend. Wij roepen het College op om samen met gemeenten de infrastructuur voor breedtesport en cultuur te verdedigen en te versterken, zodat sporten, muziek maken of bij de scouting gaan voor iedereen mogelijk is zonder zorgen. Voorzitter, als je het hebt over bestaanszekerheid, dan is werk daar ook altijd een vast onderdeel van. Het baart de PvdA zorgen dat het aantal faillissementen in Limburg toeneemt, dat er bij VDL Nedcar duizenden arbeidsplaatsen verloren gaan en dat een bedrijf als Sabic haar hoofdkantoor naar Amsterdam verplaatst. Over het vertrek van Sabic heb ik schriftelijke vragen gesteld, samen met een aantal andere partijen. Ik dank die partijen ook voor hun steun daarin. Over de situatie bij VDL Nedcar heb ik twee vragen aan het College. De eerste vraag is: zijn wij betrokken bij het van werk naar werk helpen van de werknemers die bij VDL Nedcar nu hun baan verliezen? De tweede vraag is: hoe gaat het daarmee? Voorzitter, veel Limburgse steden laten dieprode cijfers zien als het gaat om energiearmoede. De PvdA vindt dat het isoleren van onze woningvoorraad topprioriteit moet worden, zowel bij koop als bij huur. Dat is niet alleen goed voor het klimaat, dat is juist ook goed voor de portemonnee en de gezondheid van onze inwoners. Omdat het isolatieoffensief versneld moet worden, dienen we vandaag een motie in waarbij we het College verzoeken - en dan lees ik het dictum voor - te onderzoeken hoe de Provincie Limburg de Ressen Noord- en Midden-Limburg, de Ressen Zuid-Limburg en woningcorporaties kan ondersteunen bij het versneld isoleren van woningen, er bij het Rijk op aan te dringen dat ook burgers met een smalle beurs gebruik moeten kunnen maken van het Warmtefonds, te onderzoeken of de methode 'natuurvriendelijk isoleren', ontwikkeld door de Provincie Utrecht, ook in Limburg kan worden ingezet, zodat burgers, woningcorporaties en bedrijven versneld vooruit kunnen met het isoleren van de woningvoorraad, vleermuizen en gierzwaluwen tegelijkertijd ook beschermd zijn, en de resultaten van deze onderzoeken uit te werken tot concrete maatregelen en die op te nemen in het nieuwe beleidskader 'Nieuwe energie en leefmilieu'. Voorzitter, steeds vaker horen bij de PvdA dat Limburgers zich zorgen maken over hun omgeving. Er zijn veel voorbeelden te noemen, maar als trotse inwoner... Ah, wacht, een interruptie, voorzitter. Ik wacht even.

**De voorzitter:** Ik zag hem aankomen. De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik werd eigenlijk getriggerd door de energiearmoede. Er wordt gezegd: 'We moeten geen isoleren.' Maar de mensen die al een geïsoleerde woning hebben, die zitten ook in energiearmoede. Hoe denkt u dat u dat gaat oplossen?

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ik denk dat voor die mensen ook maatregelen getroffen moeten worden, maar deze motie gaat specifiek over mensen die nog niet in een geïsoleerde woning zitten. Als je nou bijvoorbeeld naar de regio Parkstad kijkt, in het bijzonder naar de gemeente Heerlen, waar energiearmoede het grootste probleem is... Als je naar de Nederlandse schaal kijkt, is in die gemeente het probleem met allergrootst. Eén van de belangrijkste redenen is dat woningen tochtig zijn en niet geïsoleerd zijn. Dat repareren we met deze motie. Maar ik ben het met u eens dat er nog andere manieren en redenen zijn waarom mensen in energiearmoede leven en daar moeten we wat aan doen.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, dat was nou juist mijn vraag: wat wil de Partij van de Arbeid aan die energiearmoede gaan doen? Want ja, met isoleren komen we er niet. Dan is mijn vraag: hoe gaan we die mensen helpen die niet de mogelijkheid hebben, omdat ze al een geïsoleerde woning hebben, al een energielabel-A-woning hebben? Hoe gaat u die helpen?

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Nou, we kunnen kijken of we... Maar dat is denk ik niet iets voor in dit huis, maar meer voor de landelijke politiek, hè... Je zou kunnen kijken landelijk of je iets aan de energietarieven doet, bijvoorbeeld de koppeling van energietarieven voor mensen die al van het gas af zijn, hè ... Daar hebben we in de vorige periode ook een motie over ingediend. 'Laat die koppeling nou los, zodat mensen die warmte hebben vanuit een warmtenet niet ook de belasting betalen die je op gas zou betalen.' Dat is een manier. Je kunt ervoor kiezen om alle sociale huurwoningen... Daar zou de Provincie wel wat aan kunnen doen: alle sociale huurwoningen voorzien van zonnepanelen op het dak. Als u dat interessant vindt, ga ik daar graag met u mee aan de slag. Ja, Er zijn tal van manieren om dat te doen, mijnheer Megens.

**De voorzitter:** Tot slot. Voldoende voor u? Gaat u verder met uw betoog.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Goed, voorzitter. Steeds vaker horen wij dat Limburgers zich zorgen maken over hun omgeving. Ik kan veel voorbeelden noemen, maar het voorbeeld wat bij mij altijd als eerste in mijn hoofd springt, zijn de omwonenden bij Chemelot, want je zult er maar wonen, voorzitter, in Lindenheuvel. Regelmatig... Ik wacht heel even totdat het rumoer... Ja. Regelmatig slaan de vlammen uit de schoorsteen daar, dwarrelt er een laagje poeder in de omgeving neer, stinkt het of horen omwonenden harde knallen in het holst van de nacht. De leefbaarheid staat onder druk in de wijken en dorpen rondom Chemelot. Daarom diende de PvdA op 9 november 2020 al motie 2651 in. Deze motie verzoekt het College om samen met gemeenten en bedrijven een leefbaarheidsfonds op te richten voor omwonenden van Chemelot, samen een besluit te nemen over de voeding van dat fonds en inwoners zeggenschap te geven over de besteding van de middelen. Voorzitter, de motie werd aangenomen en dat was best nog wel een tour de force, want lang niet iedereen was het daar even mee eens. Maar het is gelukt. Ik was heel blij. Dan verwacht je als volksvertegenwoordiger ook dat dat Leefbaarheidsfonds er komt. Maar voorzitter, we zijn nu drie jaar verder en regelmatig heb ik ernaar gevraagd. 'Hoe staat het nou met dat leefbaarheidsfonds?' Ik krijg altijd een beetje zo'n 'met het kluitje in het riet'-antwoord. Daarom wil ik vandaag duidelijkheid en helderheid, want dat leefbaarheidsfonds, daar is geen spoor van te bekennen en ik wil nu weten: bestaat dat Leefbaarheidsfonds Omwonenden Chemelot, hoeveel middelen zitten er in dat fonds en hoe worden die middelen besteed? Eigenlijk vraag ik gewoon: geacht College, is deze motie eigenlijk wel uitgevoerd? Ik heb zo'n donkerbruin vermoeden van het antwoord, maar ik laat me graag verrassen. Ik ga verder, voorzitter. Omwonenden van Chemelot maken zich niet alleen zorgen over veiligheid en leefbaarheid, maar ook over hun gezondheid. Recent heeft het kabinet aangekondigd dat er naar aanleiding van de casus Tata Steel ook onderzoek gedaan gaat worden naar de gezondheidseffecten van Chemours en andere industriële bedrijven. Omdat de brief van het kabinet zich vooral lijkt te focussen op Chemours, maar Chemelot niet wordt genoemd, dienen wij vandaag een motie in die het College vraagt om het kabinet te verzoeken om ook de effecten van Chemelot op de gezondheid van omwonenden en werknemers te onderzoeken en Provinciale Staten te informeren over de voortgang en uitkomsten van de verkenning en het uiteindelijke onderzoek aan Provinciale Staten voor te leggen. Voorzitter - en dit zult u ongetwijfeld met mij eens zijn - ook de situatie van arbeidsmigranten in onze provincie vraagt dringend om aandacht. Arbeidsmigranten leveren een belangrijke bijdrage aan onze economie en onze samenleving. In veel sectoren zijn ze onmisbaar geworden. Ze verdienen respect en waardering, goede arbeidsvoorwaarden en fatsoenlijke huisvesting, maar helaas zien we nog te vaak dat de arbeidsmigranten worden uitgebuit en dat de huisvesting niet op orde is. En voorzitter, dat is echt onacceptabel. De PvdA vindt dat de Provincie veel meer moet doen om grip op arbeidsmigratie te krijgen en misstanden te stoppen. Daarom dienen we vandaag een

motie in die het College verzoekt om alles in het werk te stellen om misstanden rondom arbeidsmigratie tegen te gaan en daarbij ook expliciet te kijken naar onze eigen rollen als opdrachtgever, subsidieverlener, financier en als partner van het bedrijfsleven, in de beleidskaders 'Werken aan een toekomstbestendige economie', 'Samenleven en bestaanszekerheid' en 'Leefbare steden en dorpen' integraal beleid te maken waarmee de Provincie grip krijgt op arbeidsmigratie en misstanden aanpakt en daarin onder andere aandacht te hebben voor aanbeveling van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigratie, acquisitiebeleid dat in balans is met het beschikbare aanbod op de arbeidsmarkt, de inburgering van arbeidsmigranten die in Limburg blijven, regie op de bouw van grootschalige huisvestingsinitiatieven en leefbaarheid in wijken en dorpen. Voorzitter, last but not least, we vragen ook in deze motie om het thema arbeidsmigratie toe te kennen aan een coördinerende portefeuillehouder, want op dit moment zijn er volgens mij vier portefeuillehouders die allemaal een snippertje arbeidsmigratie in hun portefeuille hebben en dat maakt het werk van een volksvertegenwoordiger wel heel erg ingewikkeld. Voorzitter, ik kom bij de leefbaarheid, want leefbaarheid is niet alleen een thema in de stad, juist ook een thema in het landelijk gebied. De PvdA is blij dat we ons als coalitie daar ook hard voor gaan maken. Ons unieke Limburgse landschap moet behouden worden. Het is goed dat we dat samen met andere overheden doen, maar samenwerken betekent soms ook onduidelijkheid wie de regie heeft, bijvoorbeeld bij het verbeteren van waterveiligheid of het grondwaterbeheer. We roepen het College op om regie te pakken waar dat kan, open te staan voor de input van inwoners en aandacht te hebben voor de communicatie richting mensen die wachten op maatregelen of die juist onverwacht tegen problemen aanlopen. Kunt u dat toezeggen? Het bewaken van de goede ruimtelijke ordening blijft één van onze grootste verantwoordelijkheden en dat gaat best vaak ook heel goed. Maar de PvdA maakt zich zorgen over een aantal onwenselijke ontwikkelingen. Denk bijvoorbeeld aan loodsen en vakantieparken. Het zijn economische ontwikkelingen die bovengemiddeld veel ruimte nodig hebben als ze willen groeien. Juist hier is het belangrijk dat wij als Provincie strategische keuzes durven te maken. Wanneer voegt een initiatief nu echt iets toe aan de economische structuur van Limburg? Dan is er nog die andere enorme opgave, die opgave waar we het hier al heel vaak over hebben, waar zeker ik het hier heel vaak over heb. Hoe houden we Limburg bereikbaar met het openbaar vervoer en hoe houden we de bereikbaarheid van Limburg ook betaalbaar? Het baart ons grote zorgen, dat weet u allemaal. Het vraagt de komende tijd om scherpe keuzes. De PvdA zal er bovenop blijven zitten. Voorzitter, ik ga afronden. Limburg staat voor grote uitdagingen, maar als we lef hebben, duidelijke keuzes maken, daadkracht tonen en doorzetten, dan ligt er ook een prachtige toekomst op ons te wachten. Tot zover in de eerste termijn.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Berghorst. Dan geef ik nu het woord aan de heer Megens namens de PVV-fractie.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Vandaag geen begrotingsbeschuwing door onze fractievoorzitter René Claassen. Hij is al volop bezig met zijn functie elders. Voor mij de eer om dit keer de begrotingsbeschuwing op me te nemen. Vandaag dus geen Finse Haiku's, geen All you need is love voorafgaand aan dit betoog. Alhoewel deze Begroting 2024 zeker geen all you need is love is en ook de begroting zeker niet voor iedere Limburger telt. De PVV ziet al vrij snel in het stuk dat het College onze beleidskaders beperkt tot acht, met zorgvuldige samenspraak vanuit de Staten. Hoe zit het dan met de programma's die daaruit voortvloeien? Is dit ook in samenspraak met de Provinciale Staten of is dat enkel bevoegdheid GS, conform de nieuwe Omgevingswet? De PVV ziet daarnaast dat ons College de immunisatiereserve gaat omvormen naar een algemene reserve. Voor ons is het niet echt helemaal duidelijk wat hier de voordelen van zijn. Heeft deze omvorming gevolgen voor het budgetrecht dat wij als Provinciale Staten hebben? En hoe verhoudt de onttrekking van 100 miljoen uit de immunisatiereserve zich tot de overgenomen motie 2512 van Kuntzelaers? Graag een toelichting van het College hierop. Voorzitter, ik wil graag over naar de inhoud van de acht beleidskaders. De PVV is erg verheugd om te lezen dat het College onze boeren in Limburg gaat stimuleren met het Blijversfonds. Dit helpt om nieuwe en bestaande boeren hier te behouden. Maar hoe rijmt dit alles met de strenge emissiereductie die het College gaat toepassen richting 2030? Met deze stikstofgekkigheid ziet de PVV problemen bij de boeren alleen maar groeien en vervaagt voor de boeren elk perspectief. Het mag ook dan duidelijk zijn dat de PVV hier niet achter staat.

Wederom komt er een extra impuls voor de Limburgse natuur. Alsof we met het uitbreiden van ons natuurareaal en een financiële impuls alle problemen oplossen in het landelijk gebied die er momenteel spelen. De PVV ziet het uitbreiden van dit natuurareaal dan ook niet zitten. Wij vragen dan ook aan het College hoe zij invulling gaan geven aan aangenomen motie 2845, die oproept om drie jaar lang geen landbouwgrond in te zetten voor de ontwikkelopgave van 1050 hectare nieuwe natuur. Op welke gronden gaat het College dit ontwikkelen?

**De voorzitter:** Dit is een natuurlijk moment voor een vraag. Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, dank u wel, voorzitter. U zegt: een extra impuls voor de natuur; dat heeft u in de begroting gelezen. Ik geloof dat wij twee verschillende begrotingen hebben gelezen. Het enige wat GroenLinks eruit heeft gehaald, is dat de Rijksopgaven; dat die voldaan worden, want dat moet en die andere extra impuls, die hebben wij niet gezien, dus daar zou ik graag een verklaring voor willen hebben.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, dan lijkt het me duidelijk dat u iets anders hebt gelezen dan ik. Nou, misschien hebben we andere stukken gekregen, maar ik ga er niet van uit. Wij hebben gelezen dat er een extra impuls komt voor de natuuropgave.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, een vervolgvraag. Waar hebt u dat gelezen en wat hebt u gelezen? Ik wil dat heel graag nakijken, want wij zouden daar juist heel erg blij mee zijn. Dat zal u niet verbazen.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Nou, dat staat volgens mij duidelijk omschreven in het stuk, dus daarom komen wij er ook op terug.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ik zal mijn tijd benutten om nog even goed te speuren, maar volgens mij vergist mijn waarde collega zich.

**De voorzitter:** U heeft altijd nog ergens in de pauze de ruimte om elkaar de stukken te laten lezen. Gaat u verder, de heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Het College richt zich op de gunstige staat van instandhouding. Op zich niks mis mee. Maar als de PVV dan terugblijkt op de vorige vergadering, waar er een motie over het wolvenbeleid lag, maken wij ons toch wel ernstig zorgen. Wie maakt nu het Limburgs beleid? Het College bij monde van Gedeputeerde Faassen gaf vorige week nog aan in een ietwat rommelige uitleg dat het wolvenbeleid gemaakt wordt door BIJ12. De vraag die de PVV dan heeft voor de Gedeputeerde is welke inbreng hij bij het IPO en BIJ12 heeft gedaan namens Limburg? Hierop horen wij ook graag een reactie van het College. Voorzitter, voor de PVV is het belangrijk dat onze Limburgers veilig en gezond mogen en kunnen leven. De gezonde lunch op basisscholen is hier een onderdeel van. Ook sport en beweging is belangrijk voor de Limburgers. In deze begroting wordt structureel een budget van € 2,5 miljoen vrijgemaakt voor de sporttakplatforms. Wat betreft de PVV is het doel van de sporttakplatforms om een optimale aansluiting tussen taalontwikkeling, topsport en breedtesport te creëren. De PVV is van mening dat we nu een keer het beoogde doel daadwerkelijk moeten gaan behalen en dat er in 2027 meer Limburgers sporten en bewegen. De achterstand die we landelijk hebben, mogelijk door onze bourgondische leefstijl, wil de PVV graag samen met de overige politieke partijen wegwerken. Limburgers die niet of weinig bewegen moeten actief benaderd worden. Er zal niet alleen gefocust moeten worden op topsport of talentontwikkeling,



want deze Limburgse sporters, die sporten wel. Dat is duidelijk. Het benaderen van de Limburgers die nog niet of te weinig sporten en bewegen is essentieel. Voorzitter, de PVV vraagt het College daarom om deze opdracht uit te zetten om met de sporttakplatforms on tour te gaan. Hierbij zullen de sporttakplatforms actief programma's gaan organiseren en aanbieden op scholen. Dit met als doel kennis te maken met diverse sporten en zo meer Limburgers aan het sporten te krijgen. In het bevorderen van positieve gezondheid en het inzetten van een trendbreuk blijft de PVV nieuwsgierig naar de eerste effecten van de samenwerking en mogelijk daadwerkelijke resultaten van Vie Kerkrade en LIME 2.0. De voortgangsrapportage LIME biedt nog niet veel hoop. Vooral veel praten en vergaderen en het lijkt of dat Zuid de penvoerder is geworden. Hoe tevreden is het College over de voortgang van Vie en LIME 2.0 nu echt? Wat de PVV betreft is het de taak van het College om Limburg aantrekkelijk te maken en behouden voor de inwoners en ondernemers van Limburg. Hierbij is het belangrijk dat bedrijven hier blijven en zich willen vestigen in onze provincie. De PVV zal zich de komende periode sterk blijven maken om de maakindustrie in de provincie te bevorderen. Maar van essentieel belang is dat bedrijven goed geschoolde vakmensen in dienst kunnen nemen. Het is voor de PVV daarom ook belangrijk dat jongeren die in Limburg opgeleid worden hier ook een baan vinden en niet verhuizen naar de Randstad. De aandacht zal verschoven moeten worden naar het werven en opleiden van vakmensen op mbo-niveau. Wij horen graag van het College hoe zij denken in samenwerking met de branche dit te willen bevorderen. Wat betreft de PVV zal er minder aandacht moeten zijn voor de weetindustrie. De PVV zal daarom uiterst kritisch zijn op de ontwikkelingen van diverse campussen in Limburg, subsidies voor eurofiele clubjes van de Universiteit Maastricht en hun lesprogramma om de sharia beter te begrijpen. Te vaak wordt een beroep gedaan op subsidies en leningen om de boel aan de gang te krijgen. De PVV is daarom voornemens om bij niet-renderende projecten de investeringen af te bouwen dan wel te stoppen.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, de PVV noemt de eurofiele clubjes en iets met shariawetgeving. Waar doelt de PVV precies op?

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, wij doelen daar op de wijze van lesgeven op die scholen. Dat bedoelen wij met eurofiele clubjes, waar eigenlijk de Europese Unie wordt aangedragen als zijnde hetgeen waar we achter moeten staan.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, maar over wat voor scholen heeft de heer Megens het dan precies? Hebben we het over basisscholen, middelbare scholen, onderwijsinstellingen? Waar hebben we het heel concreet over? En vooral: wat denkt de heer Megens dat we er vanuit de Provincie Limburg aan moeten doen, want het curriculum legt de Rijksoverheid vast in een wet.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Nou, volgens mij heb ik net in mijn betoog al genoemd welke school wij daarmee bedoelden. De Universiteit van Maastricht is er daar één van.

**De voorzitter:** Tot slot, mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, ik twijfel of het een punt van orde was of niet, maar ik vind eigenlijk niet dat we op die manier over onderwijsinstellingen in onze provincie horen te praten. Maar dat is misschien meer een hartenkreet.

**De voorzitter:** Mevrouw Absil.

**Mevrouw Absil (CDA):** Voorzitter, ik deel dat en ik zou graag hebben dat heer Megens dat terugneemt.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ga geen woorden terugnemen.

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst heeft ook nog een vraag.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja, voorzitter. Spijtig dat u dat niet wil terugnemen. Ik heb een vraag over een ander punt. U zegt, u wilt snijden in projecten die niet renderen. Het gaat over subsidies en leningen, maar hoe definieert u renderen? Kijkt u dan alleen naar: levert het ons meer geld op dan het kost? Of kijkt u ook naar het maatschappelijk effect?

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Nou, met deze zin doelen wij natuurlijk op de onderwijsinstellingen. Als daar startups worden gestart en die lopen in de rode cijfers en die zijn niet in staat na een bepaalde periode wel in de normale cijfers te gaan lopen; om die in elk geval af te gaan bouwen en te stoppen.

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja, voorzitter, onderwijs is een publieke voorziening. De grap van publieke voorzieningen is dat het rendement van een publieke voorziening niet altijd in geld te meten is, maar veel vaker juist te meten is in wat studenten daar leren, wat de samenleving daaraan heeft. Ik vind het jammer dat u daar geen oog voor heeft.

**De voorzitter:** Mijnheer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, de PVV is van mening dat het eigenlijk geen Provinciale taak is sowieso om de universiteiten te subsidiëren. Dat zou een overheidstaak moeten zijn. Dus in wezen gaan wij daar niet eens over hier.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Voorzitter, in dit verlengde: hoe ziet de heer Megens en de PVV het belang van startups?

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** De startups, die kunnen van belang zijn zolang ze rendabel zijn. Maar op het moment dat wij er geld in moeten pompen en die startup niet van de grond af komt en het blijft in de rode cijfers staan; ja, dan is er geen enkel belang bij.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, voorzitter, is de PVV het met de VVD eens dat als je van tevoren zou weten dat een startup rendabel was, dat je niet voor subsidie hoeft aan te kloppen en dat het er nou juist om gaat om innovatie aan te jagen met het financieren, subsidiëren van startups met een hoog risico, dat je dat risico

op voorhand inschat en dat er slechts enkele pareltjes uit komen die tot een groot succes leiden. Een groot aantal haalt dat niet. Bent u dat met de VVD eens?

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Nee, dat ben ik niet met u eens.

**De heer Nijskens (VVD):** Dank u.

**De voorzitter:** Gaat u verder met uw betoog.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Neem me niet kwalijk. Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Ja, het lampje was al aan.

**De voorzitter:** Ja, sorry.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Nou, ik werd eigenlijk getriggerd door het feit dat mijnheer Megens denkt dat hij hier niet in een overheidsgebouw zit. Dus ik vraag me af: wat is het dat mijnheer Megens laat denken dat de Provincie geen overheid is.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Nou, volgens mij heb ik niet gezegd dat de Provincie geen overheid is, maar heb ik gezegd dat dit bij de landelijke overheid hoort en zijn die onderwijsinstellingen een extra, wat wij hier doen in de Provincie. Dat zou geen Provinciale taak hoeven zijn.

**De voorzitter:** Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Dat zou geen Provinciale taak hoeven te zijn. Hoe wilt u dat inrichten op universitair niveau? Daar denkt men anders dan misschien de gemiddelde Limburger. Volgens de PVV mag de overheid, de Provincie daar dus geen cent, euro in te steken. Heb ik dat goed?

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, u zegt zelf al 'als de gemiddelde Limburger er anders over denkt'; ja, dan stel ik voor om daar geen cent meer in te steken. Laten we er dan mee stoppen, als we het alleen voor de universitaire studenten die niet hier uit de buurt komen en uit andere landen komen faciliteren.

**De voorzitter:** Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Sorry, voorzitter. Ik heb de laatste woorden gehoord, maar daar distantieer ik me echt van. Ik hoop niet dat hij echt bedoelt wat hij daar zei.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Megens, gaat u verder met uw betoog.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Dan kom ik bij MAA. In de begroting staat opgenomen dat in de tweede helft van 2024 een vaststelling van het PIP-proefdraaien door de Provinciale Staten is voorzien. Hoe is een PIP in 2024 mogelijk, aangezien per 1 januari 2024 de nieuwe Omgevingswet ingaat?

Onder deze nieuwe wet is het PIP vervangen door een projectbesluit en hiermee ook bevoegdheid van Gedeputeerde Staten geworden. Hoe ziet het College dit? Dan hebben we nog de Stichting Omgevingsfonds Maastricht Aachen Airport. De PVV is benieuwd hoe de uitvoering er nu voor staat. Wat heeft de stichting gedaan en wat is er al bereikt? Wellicht kan het College hierover een presentatie verzorgen voor Provinciale Staten over de uitvoering van het Omgevingsfonds. Hierop ook graag een reactie van het College. Voorzitter, ondertussen zijn we bij nieuwe energie en leefmilieu aangekomen. Voor de PVV is het belangrijk dat we vasthouden aan het principe: haalbaar, betaalbaar en draagvlak. De huidige ontwikkelingen maken dat veel Limburgers hun energierekening niet meer kunnen betalen. Inwoners worden gedwongen om van het gas af te gaan en hun huis te verduurzamen. Dit heeft echter bij weinig Limburgers geleid tot een fors lagere energierekening. Momenteel geef energiebedrijven zelfs een boete op het hebben van zonnepanelen op je dak. Sterker nog, deze week werd al bekend dat de hele zonnepanelenmarkt aan het instorten is. Mensen blijven hierdoor alsnog in energiearmoede. Het College dient in eerste instantie aandacht te hebben voor de huidige problemen in de energiearmoede in plaats van het realiseren van zonneweides en windturbines. De PVV leest in de begroting overigens niets terug over het terugdringen van die energiearmoede. De PVV hoort dan ook graag wat het College doet om deze vorm van armoede aan te gaan pakken. De PVV maakt zich zorgen om het te ontwikkelen energiebedrijf. Wat levert dat onze inwoner op en gaan hiermee daadwerkelijk de lasten omlaag? Uit de begroting maakt de PVV op dat dit bedrijf enkel bedoeld is voor kennisdeling. Was dat nou niet juist de doelstelling van de RES-regio's? Voorzitter, als we dan toch bij de RES-regio's aankomen, dan zien we dat we ons inspannen om in 2025 vergunningsverlening voor zon en wind rond te krijgen. De PVV vraagt zich af hoeveel windturbines hieruit voortvloeien. Het College geeft aan dat het de effecten van gezondheidsrisico's blijft volgen, maar onverhoopt gaan we door met het bouwen van die windturbines. Waarom wachten we niet af wat het onderzoek brengt en kunnen we afspreken dat bij elke voorbereiding voor de windturbines net over de grens het College erop toeziet dat er ook een grensoverschrijdende MER plaatsvindt? Graag horen we hierop ook een reactie van het College. De PVV roept al jaren dat we geen zonnepanelen op landbouwgrond zien zitten. De PVV wil geen horizonvervuiling door de zonnepanelen of windturbines. De zonneladder is een instrument dat onze landbouwgrond moet beschermen, echter verder dan een 'nee, tenzij'-principe durven we in Limburg ook niet te gaan. Zelfs landelijk is ondertussen besloten dat vanaf 1 januari geen vergunning meer wordt afgegeven voor de zonnepanelen op natuur- en landbouwgronden. De PVV vraagt aan het College: hoe en wanneer kunnen we verwachten dit landelijke beleid in Limburg door te voeren en dat de volgtijdelijkheid van de zonneladder nu eindelijk een criterium wordt in de besluitvorming? Voorzitter, cultuur en erfgoed voor iedereen. Het College stelt dat er voor iedere inwoner een toegankelijk aanbod is op het gebied van cultuur en erfgoed. Ik weet niet in welke tijd dat het College leeft, maar betaalbare musea waar je zomaar op een zondagmiddag heen gaat, zit er voor veel Limburgers niet in. Veel Limburgse gezinnen hebben pakweg niet de financiële middelen om een bezoekje te brengen aan bijvoorbeeld het Discovery Museum. Een kaartje kost al snel € 17, veel geld voor veel Limburgers. Dit terwijl wij als Provincie fors bijdragen aan dit museum. Moeten we dit museum dan echt structureel blijven financieren? Hierop horen we ook graag een reactie van het College. De PVV ziet ook een structurele subsidie van € 400.000 voor het Filmfonds. Met welke reden is het College van mening dat het Filmfonds structureel gefinancierd moet worden? Wat levert het onze Limburger thuis op? Wat krijgt de provincie voor dit bedrag? Graag een beantwoording van het College hierop. Voorzitter, tot slot: de PVV mist hun vergaderlocatie in het Lab en wellicht de rest ook. Deze is nog altijd verhuurd voor de opvang van asielzoekers. Wat zijn de kosten voor de opvang van asielzoekers in het Lab eigenlijk? De PVV vindt nergens in de begroting terug wat de daadwerkelijke kosten en opbrengsten zijn. Krijgt de provincie geld voor het opvangen van de asielzoekers? Hoeveel kost het ons en zijn er meerkosten voor het vergaderen in het gouvernement na sluitingstijd bekend? De PVV hoort hier graag een reactie op. Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel. Ik geloof dat u ook nog een aantal moties wilde indienen. Daarvoor heeft u nu de ruimte, om de dictums daarvoor voor te lezen.

**De heer Megens (PVV):** De eerste motie over Stichting Omgevingsfonds MAA: roepen het College van Gedeputeerde Staten op om de Stichting Omgevingsfonds Maastricht Aachen Airport te verzoeken een presentatie te verzorgen voor Provinciale Staten over de uitvoering van het Omgevingsfonds, bij de presentatie ook toe te lichten wat de stichting heeft gedaan of voornemens is te doen om bedrijven in de nabijheid aan te sporen een bijdrage te leveren aan het Omgevingsfonds, bij de presentatie tevens toe te lichten op welke wijze de stichting juridische bijstand voor aanvragers mogelijk gaat maken, de presentatie dit jaar, 2023, nog te laten plaatsvinden aan bij voorkeur bij de behandeling van de 13e voortgangsrapportage MAA op 24 november. Dan de tweede motie 'Sporttakplatforms on tour': roepen het College van Gedeputeerde Staten op om te onderzoeken hoe de sporttakplatforms een meer actieve benadering kunnen inzetten om meer mensen aan het sporten en bewegen te krijgen, regie te nemen richting de sporttakplatforms en van een meer actieve benadering een gezamenlijk project te maken, de resultaten van het onderzoek mee te nemen in het beleidskader 'Sport', een middel zoals bijvoorbeeld 'sporttakplatforms on tour' of andere middelen te verwerken in een nieuw beleidskader 'Samenleven en bestaanszekerheid, programma 2.3, sport en bewegen'. Dan de derde motie: roepen het College van Gedeputeerde Staten op om aangenomen motie 2845 uit te voeren en het onderdeel van de ontwikkelopgave hierdoor uit te stellen. Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Megens. Dan geef ik nu het woord aan de heer Wolters Grégorio namens de SP.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Dank u wel, voorzitter. Beste Limburgers, 2023 is een veelbewogen jaar voor Limburg, waarin veel problemen werden aangepakt, maar er ook veel nieuwe problemen de kop opstaken. Zo sprak ik onder andere met ons achtergestelde Arriva-personeel, de stakende arbeiders bij Nedcar, ongehoorde huurders van slecht onderhouden woningen, arbeidsmigranten over hun onzekere contracten en ook stond ik schouder aan schouder met duizenden inwoners van Parkstad, die zich lieten horen voor hun ziekenhuis en dames en heren, het volk overwon. Een samenleving op losse schroeven, omdat we als overheid steeds minder in de hand hebben en zo het vertrouwen van onze inwoners blijven verliezen. We hadden op Flevoland na de laagste opkomst bij de afgelopen Statenverkiezingen. Onze kinderen leven meer in armoede. Werken en zelfs twee banen hebben loont niet meer genoeg. Ouderen staan er steeds vaker alleen voor. Dit allemaal, terwijl er meer miljonairs zijn en bedrijven afgelopen jaar meer winst maakten samen, nettowinst maakten samen, dan dat er aan lonen aan onze arbeiders werd uitgekeerd. De tweedeling en daarmee de klassenstrijd wordt steeds groter. Daarom, voorzitter, staan we vandaag in deze arena om te stoppen met pleisters plakken, weer grip op zaken te krijgen en politieke keuzes te maken die onze Limburgers verdienen, want elke Limburger telt. Ook kiezen we ervoor om in 2024 een nieuwe start te maken met beleid waarbij elke Limburger ook daadwerkelijk gaat tellen, want we zien het harde werk dat onze inwoners, organisaties en ons mkb elke dag leveren. Met het verleden in gedachten en het geheven hoofd wordt er samen vol trots gebouwd aan ons Limburg van de toekomst. Innovaties worden op onze campussen klaargestoomd voor grootschalige inzet, ons mkb is ondanks de effecten van corona en oorlogen bezig een duurzaamheidsslag te slaan en we versterken de natuur in gebieden als de Meinweg en De Peel. Juist om die Limburgse inzet op stikstofreductie, extensivering van de landbouw en extra woningbouw in deze kwetsbare gebieden te versterken en geen extra druk toe te voegen, vragen wij GS middels de motie 'Belangen De Peel' dit signaal zo vaak als kan in Den Haag af te geven. Hoe goed onze plannen ook zijn en hoe hard we daar ook samen aan werken, we zullen Den Haag hard nodig hebben als steun in de rug, want laten we met de grote opgaven die ons bezighouden, ook groot durven doen. We zien welke toekomstbestendige economie we bijvoorbeeld nodig hebben in 2040, hoe we sneller onze woningen isoleren en zon op elk dak en parkeerplaats krijgen, dat we samen duurzame wijken bouwen met nieuwe stedelijke natuur, zoals groene schoolpleinen, en we toekomstbestendige oplossingen verzinnen voor onze mobiliteit. Want, voorzitter, met overwerkt personeel is ook de reiziger de klos en de verkoop van ons openbaar vervoer aan een investeerder 7.500 km hier vandaan brengt alleen maar meer onzekerheid met zich mee. Laten we geen pleisters meer plakken, maar structurele en toekomstbestendige oplossingen uitwerken die aansluiten op de behoefte van onze gemeenschap en waar de medewerkers weer

trots op zijn. Onze partners moeten we ook scherp houden aan hun deel in onze samenleving, want we hebben de afgelopen jaren meegedacht over hun toekomstperspectief. Nu horen we bijvoorbeeld de directies van Nedcar en MAA grote beloftes doen over extra arbeidsplaatsen en een impuls in onze regionale economie, maar dat zijn voorlopig alleen maar mooie praatjes. En, voorzitter, met de informatie die we nu als Provinciale Staten hebben, kunnen we niet met een hoopvol verhaal naar de werknemers of ons mkb, die toeleverancier wil blijven, toe. Blijven we als lokale overheid echt aan de zijlijn staan tot alle Limburgers weer in de kaartenbakken zitten of nemen we initiatief om onze inwoners weer perspectief te bieden? Dat is mijn vraag aan het College. Een mooi gebaar zou alvast zijn als we vanaf nu in donkere nachten hier voor de deur het standbeeld De Limburger weer prominent in de schijnwerper zetten. Laten we qua beleid deze periode ons belastinggeld pas in bedrijven investeren als dat echt nodig is en we verzekerd zijn van die voorgeschotelde toegevoegde waarde aan onze samenleving, want dat is wat we horen te doen in onze samenleving: elkaar versterken, zorgen voor elkaar. Gelukkig heeft de Provincie Limburg als morele plicht een sociale agenda opgesteld, waarin we een boel extra voorzieningen treffen om onze maatschappelijke organisaties dat steuntje in de rug te geven als overheid. Dag in dag uit werken zij om onze inwoners te ondersteunen met allerlei diensten, van voedselpakketten klaarmaken tot mensen digitaal vaardig maken, van mantelzorg bieden tot activiteiten organiseren voor kinderen en ouderen. Vaak is dit werk en omzien naar elkaar erop gericht kinderen en gezinnen uit de armoede te halen en houden, soms vechtend tegen de bierkaai. Om deze periode geen nieuwe pleisters te gaan plakken op dit probleem roepen wij GS met de motie 'Structurele aanpak armoede' op om te onderzoeken welke structurele maatregelen er nodig zijn om armoede in onze provincie op den duur vaarwel te zeggen. Veel armoede betekent ook een lagere gezondheid. Dan is een volwaardig ziekenhuis in de regio Parkstad onmisbaar. Gelukkig spant iedereen zich daarvoor in. Als provincie, gemeenten en de Tweede Kamer staan we samen sterk. Voorzitter, als we in de toekomst kijken, hoe ziet ons zorglandschap er dan uit met de vergrijzing in Limburg? De werkdruk is al enorm. Laten we de normen niet nog verder zakken door onze zieken en ouderen op te schepen met bijvoorbeeld robots als verzorgenden. Nee, laten we er dan voor zorgen dat werken in de zieken- of ouderenzorg weer werkbaar en aantrekkelijk wordt en dan ook met name het mbo versterken, zodat we die vraag naar zorg aankunnen de komende decennia. We moeten een zorginfarct voorkomen. Bekijk daarom deze opgave met de mensen op de werkvloer en maak daar een structureel plan voor. Dat vragen we met de motie 'Zorgen voor onze zorg'. Oud worden hoor je plezierig te kunnen doen, zo actief mogelijk met je naasten en niet als gescheiden huishouden achter de geraniums. Elkaar weer ontmoeten met voorzieningen als de huisarts of de fysio dichtbij, dat kan gelukkig met een zorgbuurthuis. Veel gemeenten onderzoeken dit soort kleinschalige zorgvormen in hun woonzorgvisie. Laten wij dan een steun in de rug zijn en dit vanuit het Leefbaarheidsfonds makkelijker mogelijk maken, aldus de motie 'Stimulering zorgbuurthuizen'. Leefbaar moet ook ons Heuvelland blijven met haar mooie beschermde natuur en dorpsgezichten. Naast een overvloed van fietsers - iets waar al jaren bij gemeente en provincie wordt aangegeven door onze inwoners - constateren we nu ook een nieuw probleem: de vakantieparken, of beter gezegd, de wildgroei daarvan. Blijkbaar zijn er campingeigenaren die niet meer rondkomen of geen opvolging hebben, of gemeenten die meer toerisme in hun directe omgeving willen, en dan, ook enigszins begrijpelijk, voor de gemakkelijke oplossing kiezen: verkopen aan de hoogste bieder, vaak een investeerder van ver weg die hier een vakantiepark laat optuigen. In de commissievergadering maakte het grootste gedeelte van de partijen zich zorgen over deze ontwikkeling en pleitte voor een gedragen plan om die noodzaak en spreiding van deze recreatievorm weer onder controle te krijgen. Ook omwonenden en maatschappelijke organisaties hebben kenbaar gemaakt dat dit fenomeen regie vanuit de Provincie nodig heeft.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, voorzitter, een vraag aan de heer Wolters. In hoeverre ziet u de toeristische sector als een bijdrage aan de economie, aan de werkgelegenheid, de plek voor het mkb om hun ambities te verwezenlijken? Waarom denkt u dat in strijd is met al of niet een extra vakantiepark?

**De voorzitter:** De heer Wolters Grégorio.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Ja, over die toegevoegde waarde van de toeristische sector zijn we het allebei even hard eens: die is van onschatbare waarde voor onze provincie, als economische sector, maar ook als grote werkgever in onze provincie. Waar voor ons het probleem zit, is niet dat er vakantieparken zijn, maar dat we op sommige plekken een te hoge concentratie van vakantieparken hebben. Er staan er nog meer op de rol of er staan nog meer campings en huisjesparken onder druk, die misschien daarvoor in aanmerking kunnen komen bij investeerders. Tegelijkertijd zien we op andere plekken in de provincie dat juist meer toerisme welkom is, waar er nu niet geïnvesteerd wordt. Dus we pleiten niet voor minder vakantieparken an sich, maar voor een betere spreiding daarvan waar het wel kan en minder waar de druk het niet aankan.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, dank u wel voor het antwoord. Dat was ook het antwoord wat ik graag wilde horen, want u begon eigenlijk uw betoog met dat vakantieparken per definitie slecht zijn en in een bijzin voegde u daar dan eventjes aan toe de wildgroei.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Ja.

**De heer Nijskens (VVD):** De ervaring leert natuurlijk: investeerders kiezen een plek waar ze rendement kunnen halen. We hebben gezien de verloederde campings, die ook met veel overheidsgeld aangepakt worden. Die hebben natuurlijk een nieuw verdienmodel nodig. De vraag van de vakantieganger verandert. In hoeverre wil de SP vasthouden aan een manier van vakantie vieren waar geen vraag meer naar is en die dus op voorhand gedoemd is om economisch te mislukken?

**De voorzitter:** De heer Wolters Grégorio.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Ja, dat laatste ben ik niet met u eens. Dat er geen vraag meer is naar campings, daar verschillen we denk ik van mening over. We zien die vraag er wel degelijk zijn. Die nieuwe vormen van verdienmodel; dat zien we niet alleen maar bij campings bijvoorbeeld die het zwaar hebben, maar dat zien we bijvoorbeeld ook bij agrariërs die willen omvormen naar iets anders of die van meer dingen gebruik willen maken. Ik denk dat wij daar als Provincie open voor moeten staan en mee moeten denken aan die oplossingsrichtingen, maar de markt vrij spel geven en heel Zuid-Limburg, het Heuvelland, volplempen met nog meer vakantiehuisjes ten koste van natuur of dorpsgezichten; ja, daar zijn we het niet mee eens.

**De voorzitter:** Tot slot de heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, tot slot. Dank u, voorzitter. Dus u stelt eigenlijk dat de Limburgse gemeente en de Limburgse provincie met al haar ruimtelijk beleid niet in staat is om de doelen die u nastreeft te waarborgen. Ik denk dat wij hier regelmatig vergaderd hebben over hoe wij Limburg willen inrichten. We hebben zelfs als VVD meegestemd met een programma Landschap. U stelt eigenlijk: dat faalt. Klopt die conclusie?

**De voorzitter:** De heer Wolters Grégorio.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Ik concludeer niet dat ons beleid faalt. Ik concludeer wel dat de recente ontwikkelingen de afgelopen tijd en de maatschappelijke zorg die er daar ook over is, bijstelling vraagt van ons. Ik denk dat we daar met zijn allen heel goed naar moeten kijken. Ja.

**De voorzitter:** Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** De laatste zin, ook voor de heer Nijskens, die hier nog bij hoort is: wat als onze ondernemers niet meer op onze steun kunnen rekenen en deze rooфинvesteerders hun gang kunnen gaan ten koste van onze natuur en ons dorpsgezicht? Wat is ons Limburg dan nog waard? Gelukkig kunnen we weer grip op die zaak krijgen met de motie 'Toerisme in balans'. Dan ga ik een minuut te vroeg afsluiten, voorzitter. In ons Limburg kan niet alles, maar moeten we veel. Het is tijd om niet alleen maar over bestaanszekerheid te praten, zoals je plotseling veel politici ineens hoort doen, maar om te besluiten onze samenleving structureel te versterken als het gaat om gezondheidszorg, natuurbeheer, openbaar vervoer, werkgelegenheid en volkshuisvesting. De Limburgers verwachten dat van ons.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Wolters Grégorio. Waren er ook nog moties die u wilde indienen in de eerste termijn? Dan verzoek ik u om daarvan het dictum nu voor te lezen.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Die hebben wij ook. Niet zoveel als de vorige keer, maar toch heel goede, denk ik. 'Structurele aanpak armoedebestrijding.' Daar verzoeken we het College een Provinciaal plan gericht op de structurele armoedebestrijding in Limburg op te stellen en de maatschappelijke organisaties bij het opstellen van het Provinciaal plan te betrekken. De motie 'Zorgen voor onze zorg'. We verzoeken het College om in het kader van de sociale agenda de huidige stand van zaken in het totale zorglandschap in Limburg en enkele scenario's voor de toekomst in kaart te brengen en over deze resultaten aan PS te rapporteren en aanvullend daarop in de uitwerking van de strategische arbeidsmarktagenda in het bijzonder oog te hebben voor onze zorg. 'Stimulering zorgbuurthuizen Limburg.' We verzoeken het College vanuit het Leefbaarheidsfonds extra aandacht te geven aan het opzetten van Limburgse zorgbuurthuizen, zodat onze samenleving aan de slag kan met het opzetten van kleinschalige zorg in wijk en dorp en met het Rijk in overleg te treden over hoe wij aanvullend budget kunnen krijgen om onze regeling kracht bij te zetten. 'Belangen De Peel.' Verzoeken het College om PS in Q1 2024 overzichtelijk te maken hoe het proces rondom deze ontwikkelingen verloopt en er bij het Rijk zowel mondeling als schriftelijk op aan te dringen dat de regio De Peel een kwetsbaar gebied met veel opgaven is en het daarom voor extra activiteiten moet worden ontzien. De laatste, de motie 'Toerisme In de harmonie'. We verzoeken het College, gelet op de actuele ontwikkelingen rond vakantieparken, te onderzoeken hoe ongewenste ontwikkelingen kunnen worden tegengegaan, dit te betrekken in de eerstvolgende actualisatie van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en dit te doen in samenspraak met Provinciale Staten via de Werkgroep Omgevingsvisie en onze gemeente. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Wolters Grégorio. Dan geef ik nu het woord aan de heer Nijskens namens de fractie van de VVD.

**De heer Nijskens (VVD):** Dank u wel, voorzitter. Bij eerste lezing van deze begroting dacht ik: goh, wat een saai stuk. Eigenlijk is dat ook wel logisch, want alle plannen zijn in voorbereiding. De beleidskaders worden ontwikkeld. Wat we nu eigenlijk met die begroting voorgesteld krijgen zijn alleen de afspraken van het coalitieakkoord financieel vertaald in dit stuk. De sprekers voor mij hebben toch aangegeven dat zij ook over een saai stuk een levendig verhaal kunnen schrijven. Wat mij dan vooral eigenlijk van het hart moet is: wij hebben natuurlijk allemaal heel grote beelden van hoe wij Limburg en hoe wij de maatschappij willen inrichten. Dus ik wil ook iedereen eigenlijk danken voor dat doel, want ik denk dat we met heel veel partijen ook echt overeenkomen. Maar we moeten ons ook beseffen wat onze reikwijdte is, wat onze speelruimte is. Speelruimte wordt vooral beperkt door wetgeving. Het laatste, dat is ook een punt wat wij in de coalitieonderhandelingen in hebben gebracht: wat is het effect, wat kunnen wij daadwerkelijk laten zien in de samenleving? Dan kom ik eigenlijk... Dan beperk ik me tot wat kleinere punten uit de begroting zelf. Bij het landelijk gebied zijn er natuurlijk grote opgaven. We hebben pas de eerste reactie gekregen op het concept LPLG en daar was eigenlijk de mening: toch wel vrij teleurgesteld over hoe het Rijk daarop reageert. Het was natuurlijk wel te verwachten dat er niet een cheque bij zat van € 2 miljard. Dat had natuurlijk mooi



geweest, maar die zat er niet bij. Dus daar is veel werk aan de winkel. De VVD heeft er ook schriftelijke vragen over gesteld, maar misschien dat het College daar toch op kan reflecteren. Dan heb ik ook verschillende sprekers... Er zijn ook al moties ingediend over water en waterveiligheid. Ik zeg het toch maar weer: er leeft altijd de gedachte dat met een bescherming van 1:100 de wateroverlast van inmiddels twee jaar geleden voorkomen had kunnen worden of de schade beperkt had kunnen worden. Dat is natuurlijk niet zo. Het is heel waarschijnlijk dat heel veel schade die geleden is met een 1:100-bescherming evengoed had plaatsgevonden of zelfs in Valkenburg erger was geweest, omdat het water niet meer terug de rivier in kon. Wat natuurlijk wel van belang is, is in hoeverre... Ik weet niet of dat een Provinciale rol is, of wij de vinger aan de pols kunnen houden, dat het systeem op orde blijft en ook goed onderhouden wordt. Ik heb ook een motie langs zien komen om een meldpunt van... Volgens mij komt die nog, dus die zal ik nog niet benoemen. In het sociale domein, maar ook in de hele begroting, hebben we begrepen van het College dat er veel budgetten niet uitgeput zijn. Wellicht dat we nog een tandje bij kunnen zetten om een aantal dingen toch nog gauw te realiseren. Dan denk ik bijvoorbeeld aan projecten die inclusie stimuleren. Daarbij denk ik natuurlijk niet alleen aan de LHBTI-enzovoorts-sector, maar ook aan inclusie op de arbeidsmarkt van mensen met een lichamelijke beperking die wel degelijk zeer goed kunnen bijdragen aan onze samenleving. Dan hebben we ook nog een puntje... Daar hebben we ook naar gevraagd. Dat gaat eigenlijk over schoolmaaltijden en hoe de Rijksregeling uitwerkt, waarbij eigenlijk arme kinderen op rijke scholen, om het zo maar gechargeerd te zeggen, buiten de boot vallen. In hoeverre kan de Provincie met overblijvende budgetten daar nog iets betekenen? Dan eigenlijk... Ja, wij hebben hem onder sport ingeschoven, de motie over de vaarsnelheden. Ik heb eigenlijk vanuit GS begrepen dat dat bijna op alle portefeuilles betrekking zou kunnen hebben: handhaving, veiligheid, sport, maar zelfs ook mobiliteit als het om de borden gaat. Het is op zich een beetje een ludieke motie, maar wel met een serieuze ondertoon. We hebben er ook in de vorige periode al aandacht voor gevraagd. Het gaat natuurlijk over de veiligheid van de watersporters die in het gedrang is op het moment dat vaarsnelheden te hoog oplopen. Ik zal even het dictum voorlezen. Oh, eerst het dictum. Provinciale Staten verzoeken het College om de veiligheid van watersporters blijvend onder de aandacht te brengen in overleggen met Rijkswaterstaat, namens de Provincie en Rijkswaterstaat twee scheepvaartborden met bijbehorende onderborden in het Nederlands, Duits en Engels cadeau te doen, waardoor watersporters eigenlijk bij het binnenkomen van de Maasplassen gewaarschuwd worden wat de maximumsnelheid is op dat deel van de Maasplassen, ditzelfde te doen voor de hellingen van jachthavens en ondernemers die rechtstreeks in contact staan met particulieren die een vaartuig willen huren of kopen wijzen op hun verantwoordelijkheid van het goed communiceren van vaarregels in het algemeen en de vaarsnelheid in het bijzonder.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan heeft de heer Driessen een vraag.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Ja. Nou, voorzitter, wij deel heel erg de zorgen van de VVD omtrent voornamelijk de Maasplassen bij Roermond, hoe het daar gaat in alle recreatie op het water, hoe onveilig die situaties zijn. Wij delen echter niet heel erg de oplossing dat het ligt aan mensen attent maken of alert maken op de regels die gelden, maar voor een heel groot deel op handhaving op die regels. Daarbij denken wij ook dat er een groot deel ligt bij de verhuur, want het zijn natuurlijk vaak mensen of individuen die de vaarregels überhaupt niet kennen, want dat hoeft in Nederland niet per se, zoals dat in Duitsland bijvoorbeeld wel geregeld is. De vraag aan de heer Nijskens van de VVD – ik wil graag meedenken ook wel met deze motie – is: wat voor maatregelen ziet u... Wat voor mogelijkheden en maatregelen ziet u die zich specifiek richten op bijvoorbeeld huurders en daarmee ook buitenlandse toeristen die de vaarregels überhaupt niet kennen, laat staan de snelheden of anderszins? Want daar ziet deze motie nog niet op toe.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, in het derde dictumpunt halen we dat wel aan, dus om vooral die ondernemers die zich hiermee bezighouden; om hun klanten daar actief over te informeren. Maar wij delen uw zorg. We zien natuurlijk af en toe wel veel drukte op het water en waarschijnlijk dat regelgeving en ook handhaving -

die zorg deel ik helemaal - tekortschiet. De Provincie heeft zelfs in Roermond onze eigen Groene Draeck liggen, maar hij ligt vooral en vaart niet. Ook daar hebben we natuurlijk in het verleden wel vragen over gesteld en ja, die antwoorden zijn niet bevredigend, want ja, als we zo'n boot hebben, dan moet die varen. En als er nu dadelijk als oplossing komt 'omdat hij niet vaart, halen we hem maar weg', dan hebben we helemaal geen instrument meer. Dus wellicht dat u ook aandacht kunt vragen, om vooral ons daarin te steunen, om ook die handhaving vanuit de Provincie met groene boa's en met waterpolitie ook in de benen te houden.

**De voorzitter:** De heer Driessen.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Ja, dank u wel, voorzitter. Blij met deze toelichting van de VVD en wellicht is het een optie om die boot van de Provincie dan maar eens hier neer te gaan leggen, als dat kan.

**De heer Nijskens (VVD):** Dat zou wel een heel leuke zijn, maar ja, onze motie richt zich ietsjes meer op het Midden-Limburgse, op het Maasplassengebied. Dan is het ook weer ver varen om te kunnen handhaven.

**De voorzitter:** Gaat u verder wat uw betoog.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja. Voorzitter, dan bij economie... Daar hebben we eigenlijk net al een debatje gevoerd met de SP over toerisme. En ja, we zijn toch blij dat de SP na wil denken over spreiding van toerisme, waarbij dus ook overlast beperkt kan worden. Maar ja, de toerist kiest natuurlijk toch de mooiste plekken. We moeten dan ook zorgen dat die andere plekken onder de aandacht van de toerist komen, dat die ook mooi zijn, of dat die andere plekken mooi worden gemaakt en gehouden.

**De voorzitter:** Dat is bijna uitlokking. De heer Wolters Grégorio.

**De heer Wolters Grégorio (SP):** Ja, ik wil de heer Nijskens dan vragen of hij dan van mening is dat Zuid-Limburg veel mooier is dan Midden-Limburg, waar wij vandaan komen, want daar ben ik het niet helemaal mee eens.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, ik wil dit eigenlijk heel erg geheim houden. Nee, ja, zelf wonen we natuurlijk in de mooiste streek, maar als ik heel eerlijk ben: in Zuid-Limburg denk je toch dat je al een beetje in het buitenland zit, dus ik begrijp de toerist toch wel een beetje.

**De voorzitter:** Misschien moeten jullie eens allemaal naar Gennep komen. Gaat u verder met uw betoog.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja. Ja, van Gennep ken ik eigenlijk alleen dat mooie gemeente-...

**De voorzitter:** Een extra reden.

**De heer Nijskens (VVD):** Nee en natuurlijk ook de Maasduinen enzovoort. Nee, we hebben wel mooie gebieden, maar om nou te gaan pleiten voor 'we gaan de Maasduinen volleggen met vakantieparken'; dat is denk ik hier ook een brug te ver. Ja, voorzitter, bij het puntje cultuur willen we twee dingen aanhalen. Allereerst natuurlijk de blijvende inzet om bijvoorbeeld van het Bonnefantenmuseum of van het Limburg Museum ook een Rijksmuseum te maken. Ik zie de portefeuillehouder al knikken. Ja, het is natuurlijk een beetje een open deur, maar blijft u zich daar vooral voor inzetten en misschien kunnen we ook hiervoor het rapport *Elke regio telt* weer eens even uit de la halen. Het tweede punt op erfgoed; die vraag hebben we bij de najaarsnota gesteld. Dat is in hoeverre de gemeenten voldoende toegerust zijn voor het behoud en het

beheer of de controle, het behoud en het beheer van ons vastgoed. Is de slagkracht van de gemeente sterk genoeg of moet daar een tandje bij? Wil en kan de Provincie daar een rol in pakken? Onder mobiliteit wil ik aandacht vragen, ook al las ik vanmorgen dat de verkoop van elektrische auto's ook instort, net als die van zonnepanelen, voor het feit dat er toch voldoende laadpalen, maar dan met name in de openbare ruimte, moeten zijn en blijven, zodat ook die dingen opgeladen kunnen worden. Dat vergroot wellicht ook de aantrekkelijkheid van de aanschaf. Dan een puntje wat bij ons in de fractie op is gekomen na een werkbezoek aan de Zuid-Limburgse Stroomtrein Maatschappij: in hoeverre kunnen die opgaves vanuit de mobiliteitsopgave vervuld worden? Als dat niet zo is, wat is dan de stand van zaken rondom het overleg met diezelfde gemeenten die daaraan liggen, wat de toekomst van deze lijn betreft? Voorzitter, met betrekking tot energie; ja, daar zouden we bijna een week over kunnen spreken. Een aantal punten. De energiearmoede is terecht door een aantal sprekers aangehaald. En ja, ook richting PVV: ik denk, die huizen die u stelt, die geïsoleerd zijn en nog gebukt gaan onder energiearmoede ... Wat denkt u als die niet geïsoleerd waren? Dan was het een complete ramp voor die gezinnen. Dus ja, ga er vooral in door, in het isoleren van huizen. Een besparing, niet-benodigde energie, is natuurlijk altijd goed. Richting de Partij voor de Dieren; die hadden een aantal moties over kernenergie en kernafval. Die delen we uiteraard niet. Dat zal u niet verbazen. Het probleem op dit moment met duurzaam opgewekte energie, en dan met name zon, is dat die zon schijnt als niet de grootste energievraag er is. De piek in het aanbod en de piek in de vraag; dat gaat scheef. Er komt dadelijk nog een motie die daar iets aan wil doen, waar wij denk ik wel erg positief tegenover staan. Dus kortom, ook in het energielandschap hebben we een gigantische opgave. Wij snappen de zorgen van de BBB over beschikbaarheid van landbouwgrond en ook daar komen er natuurlijk nog moties over, waar wij nu natuurlijk niet op willen vooruitlopen. Voorzitter, dat was het in de eerste termijn.

**De voorzitter:** Dank u wel. Had u nog een motie ... Die is... Oké. Ja. Dan had u één motie. Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Fischer namens de fractie van de 50PLUS en mevrouw Fischer doet dat vanaf de eigen plek.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Ja, dank u wel, voorzitter. Het is weer zover. De begrotingsbeschouwingen staan voor de deur. Het is echt niet mijn favoriete gast om binnen te laten. Ja, uiterst belangrijk natuurlijk wel en gelukkig hebben wij in onze fractie hier een specialist voor. Jullie snappen, dat ben ik niet. Onze financiële situatie lijkt immers nu zo rimpelloos, maar als je eens goed kijkt, dan komt het ravijnjaar 2027 met rasse schreden nader. Voorzitter, niet iedere vooruitgang is een verbetering. Zoals bij de vorige behandeling van de begroting is ook deze begrotingsapp niet zo vriendelijk om een integraal overzicht te geven in deze begroting. Het is mogelijk om een integraal overzicht te maken op drie A4'tjes of drie A3'tjes en onze vraag is dan ook weer: is het mogelijk om dit integrale overzicht als een soort export vanuit de begrotingsapp zichtbaar te maken de volgende keer? De analyse op hoofdlijnen concludeert dat dit een consistente uitwerking is van het coalitieakkoord: de financiële dekking zoeken in de niet-ravijnjaren door flink in te teren op de algemene reserve. We verbergen het door de immunisatiereserve onder te brengen onder de algemene reserve en deze loopt iets meer dan € 1 miljard terug naar € 836 miljoen, dus we teren ruim 20% in. Van de vermindering van de algemene reserve van € 230 miljoen wordt € 212 miljoen ondergebracht in programmareserves, waarbij voor het uitgavenpatroon hiervan nog niet is vastgelegd. Onze vraag is dan ook: waarom is voor deze constructie gekozen? Komen er afzonderlijke voorstellen naar PS voor iedere onttrekking aan de programmareserves? Zo ja, waarom dan dit nu opnemen? Het is toch veel transparanter om die voorstellen te doen, die ten laste van de exploitatie te brengen en het eventuele verlies dan ten laste te brengen van de algemene reserve? Zo nee, dan is het een mooie manier om Provinciale Staten buitenspel te zetten en dat zouden we als Statenleden van zowel coalitie als oppositie niet willen. Graag een reactie van GS. Voorzitter, dan nu verder met het begrotingsresultaat. Het wordt misschien iets technisch, maar het zij me vergeven. Nemen we het verschil tussen de vermindering van de algemene reserve, € 230,5 miljoen, en de totaalsom van de nieuwe programmareserves van € 211,5 miljoen, dan is dit een internering van € 19 miljoen. GS presenteert ons hier een positief resultaat van € 17 miljoen, maar teert wel € 19 miljoen in op de algemene reserve. In eenvoudig Nederlands betekent dit dat GS schrijft dat ze € 17 miljoen overhoudt in het huishoudboekje, maar dat dit voor € 19 miljoen wordt gefinancierd uit een spaarpotje dat

GS nog in een kluisje had staan. Er wordt dus gewoon een verlies van € 2 miljoen gemaakt, dat alleen nog groter wordt gemaakt als de lasten uit deze programmareserves worden gehaald. Of moest 50PLUS uit deze begroting begrijpen dat we voor 2024 geen lasten zullen maken die worden onttrokken aan deze reserves? Graag een reactie, alsjeblieft. Voorzitter, dan nu richting ravijnjaren. We zien dat in de begroting 2025 een totaalbedrag staat van € 444 miljoen ten opzichte van € 695 miljoen in 2024. Dit is een vermindering van 36%. In eenvoudig Nederlands betekent dit dat 1 van de 3 euro's die in 2024 wordt uitgegeven niet meer kan in 2025. Hoe helder is in deze begroting aangegeven wie dit jaar nou de euro krijgt die in 2025 niet meer wordt uitgegeven? Graag een reactie. Met name bij het programma Perspectief voor het Landelijk Gebied en Leefbare Steden en Dorpen dalen de lasten na 2024 met ruim 40%, bij werken aan een toekomstbestendige economie zelfs 50% en bij het programma Provincie midden in de Samenleving met 20%. Wordt hier al het werk gedaan dan in 2024 en hoe kun je spreken over een goed perspectief als de financiële middelen zoveel gekort worden? Als de financiële middelen zo gekort worden, is het perspectief volgens mij niet rooskleurig. Daar had ik ook graag een reactie op. En dan, voorzitter, in de begrotingstekst komen veel containerbegrippen voor. Ik heb ze eens geteld: 22 keer stimuleren, 13 keer gaan we wat onderzoeken, 32 keer zetten we ons in, 23 keer ondersteunen we, 16 keer versterken we, 7 keer ontwikkelen we en 16 keer verbeteren we. Wat wordt concreet bedoeld met deze termen? Dit is nu niet echt duidelijk en daarmee niet controleerbaar. Om het over die vakantieparken te hebben: vertrouwen is goed, controleren is beter. Graag een reactie. Voorzitter, in de beantwoording van de schriftelijke vragenronde vindt 50PLUS enkele opmerkelijke dingen. Er staat op pagina 2 dat de vigerende beleidskaders van veel van deze regelingen aflopen ultimo 2023. Dit impliceert dat de subsidieontvangers op dit moment, in november 2023, geen zicht hebben op of ze volgend jaar deze subsidie nog wel kunnen ontvangen. Hier is dus acht maanden na de verkiezingen geen duidelijkheid over. Wordt bij het nieuwe beleidskader ook gekeken of deze regeling meer dan één jaar kan gelden, gezien de beperkte financiële middelen vanaf 2025? Hier hadden we ook graag een reactie van op. Onderaan deze pagina staat dat een ruimtereservering is bestemd voor nieuwe beleidskaders. Dit kan alleen maar gelezen worden als dat er nog meer lasten in 2024 zullen worden gemaakt, waardoor het exploitatieverlies nog verder vergroot wordt. Of heb ik het hier mis? Dan stellen we dus vandaag niet een begroting voor 2024 vast, maar een soort basisbegroting, die gewoon in het jaar 2024 verder wordt ingevuld. 50PLUS vraagt zich af of dit nu het resultaat is van drie maanden coalitieonderhandelingen en vijf maanden uitvoering door het College. Of zijn er te grote verschillen van inzicht in de coalitie over hoe dit moet worden vormgegeven? Bij de beantwoording van de schriftelijke vragen is volgens 50PLUS de meest gebruikte zin: 'Deze zullen nader uitgewerkt worden in het beleidskader dat in 2024 aan uw Staten wordt voorgelegd.' Kan het College aangeven welke notities per programmapunt worden opgeleverd en met een planning wanneer we deze in 2024 in de Staten verwachten? Graag een reactie. Heeft GS een maximumbedrag in het hoofd tot welk bedrag in 2024 de programmareserves zullen worden aangesproken, als het mogelijk is per programmareserve alsjeblieft. Graag een reactie. Voorzitter, de inclusieve samenleving. Het hoeft geen betoog dat het heel belangrijk is dat echt iedereen kan meedoen. Er is al heel veel geschreven over hoe je tot een inclusieve samenleving kunt komen. In de overkoepelende vorm ligt er volgens 50PLUS een stimulerende taak voor de Provincie weggelegd. Er is veel mogelijk, maar er moet duidelijk gemaakt worden hoe en wat er gedaan kan worden. Luisteren naar ervaringsdeskundigen is in deze ook een goed idee. Ik zou hier graag een bijdrage aan willen leveren. Bij PS valt beslist veel informatie te halen. Ik zou zeggen: doe er uw voordeel mee. Een uitnodiging zie ik graag en met vertrouwen tegemoet. Voorzitter, veilig kansrijk en gezond opgroeien. Voor elk Limburgs kind zou dit een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Omdat dit niet zo is, moeten wij doen wat we kunnen om elk kind inderdaad veilig, gezond en kansrijk op te laten groeien. Daarom zijn we heel blij met wat er gedaan wordt: de Gezonde School, de Rijke Schooldag en het strategisch partnerschap met Limburgse zorgprofessionals. Dat we iets gaan doen aan armoede, laaggeletterdheid en digitale vaardigheid vinden we alleen maar prima. Doordat we krachtige gemeenschappen krijgen in wijken en dorpen kunnen hier nieuwe initiatieven ontplooid worden, las ik. Hebben jullie een idee welke initiatieven dat kunnen zijn? Er staat dat we verder ondersteunen en mijn vraag is hier: hoe? Verder onderzoekt de Provincie samen met gemeenten en corporaties hoe ouderen langer thuis kunnen wonen. Hoe doet de Provincie dit? Hebben senioren hier een stem in het kapittel? Voorzitter, in onze provincie wonen landelijk gezien de meeste senioren. De dubbele

vergrijzing zorgt nog altijd voor een dossier dat onze aandacht dubbel en dwars verdient. In het afgelopen jaar is duidelijk geworden dat men voor curatieve zorg nog altijd in het ziekenhuis terecht kan, maar de niet minder belangrijke care – zeg maar verplegen, verzorgen en aai over de bol – laat men graag over aan familieleden of mantelzorgers. Als ze er al zijn. Vaak zijn ze er niet. Als ze er al zijn, dreigen ze overbelast te worden. Zo ontstaan nieuwe problemen en zitten we in een vicieuze cirkel, die echt doorbroken moet worden. De regio Parkstad heeft een volwaardig ziekenhuis nodig in Heerlen en dat moet zo blijven. Het standpunt van GS is helder voor ons. Toch vraagt 50PLUS aan GS hier blijvende aandacht voor te hebben en er alles aan te doen wat in uw macht ligt om ervoor te zorgen dat op de locatie Heerlen een volwaardige ziekenhuispoli aanwezig blijft met Spoedeisende Eerste Hulp en een beddenhuis. Spelen met mensenlevens en het gegoochel met patiënten, waarbij het grote geld een machtsfactor heeft, is voor 50PLUS uit den boze. Verder vraagt 50PLUS nog te onderzoeken of er op diverse locaties zorghotels gebouwd kunnen worden, zodat mensen die geen cure meer nodig hebben en voor care op niemand kunnen terugvallen, dit op deze manier toch kunnen krijgen. Tot zover, voorzitter, de inbreng van 50PLUS in de eerste termijn. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Schoolmeesters namens de fractie van de BBB. Mevrouw Fischer, denkt u even aan uw microfoon? Dank u wel.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ik denk ook even aan mijn microfoon. Daar gaan we. Beste aanwezigen, voorzitter, collega-Statenvrijdag, GS, Griffie, ambtenarencorps, bodes – één van de drukste dagen van het jaar – gasten, pers, op de publieke tribune en de mensen achter de livestream thuis. Als iets kan, wil het nog niet zeggen dat het moet en als iets moet, wil het nog niet zeggen dat het kan. We werden bij aanvang van onze installatie op 29 maart al gewaarschuwd voor november. 'November?' Ja, ja, dan is het begrotingsdebat. Nou, we zouden wel zien. Hier staan we dan, nog steeds in vol ornaat en aangeland op die beruchte Statenvrijdag van 10 november, met op de agenda de programmabegroting en najaarsnota. Met dank aan de noeste arbeid die hieraan vooraf is gegaan, want het duizelt je aan cijfers, maar dat komt niet zomaar in een mooie spreadsheet voor je. Daar is veel moeite voor gedaan. Het is vooral het doorzetten van bestaand beleid, want de nieuwe beleidskaders, naar aanleiding van het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt', komen volgend jaar. Over die beleidskaders gaan we het na november nog wel even hebben. Maar vooruitlopend op dat proces wil ik toch graag een aantal punten benoemen. Wie over de A2 en de A73 van Zuid- naar Noord-Limburg rijdt, ziet om zich heen best veel ruimte, maar schijn bedriegt. Ook in Limburg ligt een enorme claim op onze vierkante meters met veel partijen die er een beroep op willen doen: mobiliteit, infrastructuur, bedrijven, toerisme, natuur, wonen, voedselproductie, energie. En voor elk stuk beton, elke meter asfalt, rails of steen, moet terecht ook weer natuur worden teruggegeven. Maar waar haal je die vandaan, naast alle opgaves die we op het gebied van natuur, energie, wonen en bereikbaarheid nog uit te voeren hebben? Als iets moet, wil dat nog niet zeggen dat het kan. Laten we de zaken vooral integraal en met een brede visie aanvliegen. Een paar voorbeelden. Het uiterlijk van ons Heuvelland wordt met name bepaald door de boeren. Toeristen – we hadden het er al eerder over - komen van heinde en ver om het coulisselandschap te bewonderen met hoogstamfruitbomen en koeien in de wei. Grasland op de glooiende hellingen, kruidenrijk of niet, zorgt ervoor dat regenwater wordt opgevangen en niet als een woeste watermassa door de holle wegen naar beneden dendert, direct de dorpen in. Daarom is BBB zo fel tegen zon op land. Is er nog een dak vrij dan geen zonnepaneel in de wei. Zon op land breekt niet alleen op voedselproductie, ook waterbuffering en vergeet niet de oneindige plassen stilstaand water onder die zonneweides, die muggenexplosies in de hand werken. Nou, dit zijn slechts een paar ongewenste bijwerkingen van zon op land. Als iets kan, wil dat nog niet zeggen dat het moet. Gelukkig is er landelijk nu een flinke draai te bespeuren. Daarom dient BBB een motie in voor een betere benutting van alternatieve locaties en toepassingen voor zon op land, want ten slotte, dat zal D66 aanspreken, hebben we wel energiedoelen te halen. Aan het einde van mijn betoog zal ik het dictum voorlezen betreffende deze motie.

**De voorzitter:** Dank u wel. Er is inderdaad een vraag van mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, het zijn er meer, maar ik begin even met 'dat iets kan betekenen, nog niet dat het moet'. Mevrouw Schoolmeesters was eigenlijk de grote initiator van de gedachte dat we moties met elkaar moeten delen, zodat we ons daar goed op voor kunnen bereiden. De inbreng van mevrouw Schoolmeesters is begonnen. Ik heb, en met mij een aantal andere partijen, de moties van de BBB eigenlijk als enige partij nog niet gezien. Moest dat dan niet? Kon dat dan niet? Ik ben even benieuwd naar waarom dat is.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Voorzitter, ik ben ongelooflijk blij met deze vraag. Moest dat niet? Ja, het moest wel. Kon dat niet? Het kon inderdaad niet. Wij zijn een beetje overvallen door het feit dat wij kort op elkaar twee Statenvrijdagen hebben gehad. Op de derde hebben we ons moeten voorbereiden. Daar kwam die 10<sup>e</sup> achteraan. Zoals gezegd, we werden nogal overvallen door de hoeveelheid aan moties en ik geef mevrouw Jenneskens hartstikke gelijk. Ons leven gaan wij aanzienlijk beteren. Daar gaan we heel veel energie in stoppen.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Daar ben ik blij om. Dan heb ik nog even een meer inhoudelijke vraag over uw motie. In Overijssel hebben ze eigenlijk vrij abrupt gezegd: 'Stoppen ermee, wat dan ook.' En één van de reacties die er daar kwamen onder andere van boeren was: 'Daar zit voor ons soms wel een verdienmodel in.' Ik ken een voorbeeld in Limburg waar een boer zei tegen zijn omwonende: 'U kunt kiezen, het blinkt of het stinkt. Ik houd mijn stal of ik leg die zonnepanelen neer.' Ik snap best de gedachte van mevrouw Schoolmeesters, maar deelt u niet de opvatting ook van D66 dat juist in dit complexe vraagstuk er ook andere verdienmodellen ontstaan en dit wel een mogelijkheid zou moeten blijven juist voor boeren?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, dan kom ik eventjes terug op het motto: als er nog een dak vrij is, dan komt er geen zonnepaneel in de wei. De BBB staat ook achter het motto 'gelijke monniken, gelijke kappen', ook gewoon om daar een principieel 'ja' of 'nee' op te zeggen. Wij zijn gewoon principieel tegen zon op land.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, mijn laatste vraag dan daarover: u besteedt met deze begroting die in een coalitie en door een College tot stand is gekomen ontzettend veel middelen aan een blijversfonds, aan een transitiefonds, aan innovatie of wat dan ook, juist om dat gezonde verdienmodel te krijgen. Waarom sluit u deze mogelijkheid dan bij voorbaat al zo categorisch uit?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Omdat het Blijversfonds gericht is op innovatie en op toekomstbestendig agrarisch ondernemerschap. Onzes inziens zit daar geen zon op land bij. Open land, open landbouwgrond moet gebruikt worden voor voedselproductie.

**De voorzitter:** Gaat u verder met uw betoog.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nou, vooruitlopend op die fikse draai in dat landelijke beleid - dat gaat dadelijk landen in de verordeningen - vragen wij het College van GS om bij projecten waarbij zon op land aan de orde is en die de komende tijd worden ingediend zeer kritisch te kijken met die veranderende

zienswijze in gedachten. Er zijn meer uitdagingen. Net als agrarisch ondernemers, zoals zoveel andere familiebedrijven, bijdragen aan het sociaaleconomisch weefsel van het platteland is de maakindustrie in Limburg een parel die we niet alleen moeten koesteren, maar ook oppoetsen. De maakindustrie versterkt onze concurrentiepositie, zorgt voor werkgelegenheid, bindt mensen aan onze regio, staat garant voor innovatie en vakmanschap en heeft een directe koppeling met onderwijsinstellingen. Aandacht voor de maakindustrie stond in het verkiezingsprogramma van de BBB en is geland in het coalitieakkoord. Om hier de erkenning aan te geven die het verdient, dient BBB vandaag een motie in over herwaardering van de maakindustrie en vakmanschap in Limburg. Zoals gezegd, aan het einde zal ik het dictum hiervan even voorlezen. Dan kom ik toch nog weer even terug op de natuur, die flink onder druk staat, want boeren natuur is immers ook natuur. In Limburg worden steeds meer hectares nieuwe natuur ingericht, met een toename van in het wild levende dieren als gevolg. Deze in het wild levende zoogdieren en vogels zorgen voor een toenemende biodiversiteit, maar ook voor een toenemende schade, met als gevolg daarvan ook een toenemende schadevergoeding. Schadepreventie is daarbij van wezenlijk belang, want voorkomen is beter dan genezen. Dat is dan ook de titel van een motie die we als BBB vandaag indienen en waarvan ik het dictum, zoals gezegd, zo dadelijk aan u voorlees. We blijven nog even rond die natuur en helaas ook binnen het spectrum van schade die ontstaat door de aanwezigheid van dieren in de natuur, in concreto schade die ontstaat door invasieve exoten. Invasief is afgeleid van invasie, wat in dit geval zegt dat het de gangbare soorten overwoekert en inheemse Limburgse habitattypes verdringt, maar ook schade veroorzaakt aan bijvoorbeeld rivieroeveren en dijkfunderingen. Het dictum zal ik aan het einde van mijn betoog voorlezen.

**De voorzitter:** Over een eerdere motie, als ik het goed gezien heb, heeft mevrouw Plusquin een vraag.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dat klopt. Dank u wel, voorzitter, via de voorzitter. Ziet de BBB preventiemaatregelen... Ziet u afschot als een preventieve maatregel?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ik heb het over invasieve exoten in deze motie...

**De voorzitter:** Om de beurt. Om de beurt.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Nee, het gaat om de motie 'Voorkomen is beter dan genezen', motie 3009.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, onze motie gaat over invasieve exoten en ik kan u vertellen dat afschieten van rivierkreeftjes een hell of a job zal zijn,

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Nee, voorzitter. Dat is een beetje flauw. Ik heb het, en dat heb ik ook benoemd ... Ik heb het over de motie 'Voorkomen is beter dan genezen', motie 3009. Het dictum ervan is in kaart te brengen of er subsidieregelingen zijn, waarop alle UBN-houders in Limburg een beroep kunnen doen bij het nemen van preventiemaatregelen tegen faunaschade. Mijn vraag aan de BBB is: ziet u afschieten als een preventieve maatregel? En ook: waarom alleen de UBN-houders?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** De UBN-houders hebben we er neergezet om het zo breed mogelijk mogelijk te maken, zodat zoveel mogelijk mensen gebruik kunnen maken van die preventieve maatregelen. Zoals gezegd, voorkomen is beter dan genezen, dus hoe meer mensen preventieve maatregelen kunnen

inzetten, hoe beter. Ten aanzien van het afschot: als afschot mogelijk wordt gemaakt door verordeningen, dan zijn we daar natuurlijk voor.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Het is weer geen antwoord op mijn vraag, voorzitter.

**De voorzitter:** Wellicht een poging om hem iets duidelijker te stellen. Dan hoop ik dat u antwoord krijgt.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja. Ziet de BBB het afschieten van in het wild levende dieren als een vorm van preventie?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Niet in eerste instantie.

**De voorzitter:** Tot slot.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, het wordt mij niet duidelijk of ik nu voor die motie kan stemmen. Dan heb ik nog een opmerking. Mevrouw schoolmeester zegt: 'Ik houd het bij UBN-houders om het zo breed mogelijk te maken.' Ja, Dat is dus smal, hè? Dat zijn alleen mensen die geregistreerde dieren hebben, maar je hebt natuurlijk ook mensen met andere dieren die niet geregistreerd hoeven te worden, bijvoorbeeld honden of kippen, die ook preventieve maatregelen zouden willen nemen, niet zijnde afschot. Maar ik hoop toch dat ik toch nog een duidelijkheid kan krijgen, want ik weet niet of ik nu voor die motie kan stemmen, of het afschot erbij zit of niet.

**De voorzitter:** De dag is nog lang om bij elkaar nog even om duidelijkheid te verzoeken. Gaat u verder met uw betoog.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Dank u wel, voorzitter. Eén van de onderwerpen die BBB centraal heeft gesteld in het coalitieakkoord is de leefbaarheid van het platteland: de dorpen, kernen, buurten en wijken. Leefbaarheid is een breed begrip, maar beetje bij beetje worden contouren duidelijk, zodat er beleid op kan worden gemaakt. Voor BBB is één van de kaders van dat beleid - en let op - een responsieve overheid. Dat is een heel gewichtig woord, dat zoveel betekent als een open overheid, die transparant en toegankelijk is, die reageert op de noden van de inwoners. Een responsieve overheid is interactief, ondersteunt, adviseert en verleent service. Dat vraagt om een stevige aanpassing, die op zijn beurt ook weer ondersteund, begeleid en gefaciliteerd moet worden. BBB ziet de uitdagingen en opgaven die bij de gemeenten leven. De BBB zit de druk die de gemeenten ervaren bij alle uitdagingen van vandaag en die er op hun afkomen. Die uitdagingen vragen om specialistische kennis, die er nu vaak niet is. Daarmee lopen de gemeenten de kans dat hun publieke dienstverlening verschaalt, met als gevolg dat de leefbaarheid onder druk komt te staan. Daar heeft de BBB oog voor, in het belang van de functionaliteit van de gemeenten, de ambtenaren die er werken en de inwoners die zij moeten bedienen. Wanneer er voor de Provincie vanuit haar taak om meer responsief te zijn oog is voor ons ruim één miljoen inwoners, dan moet deze er ook zijn voor onze 31 gemeenten, oog voor hun noden en de gemeenten bijstaan in hun uitvoeringskracht. Daarom hierbij een oproep aan GS om een toezegging dat zij zich maximaal inzet om de Limburgse gemeenten te versterken bij de uitvoering van hun taken en dienstverlening naar inwoners en bedrijven. Hiermee draagt de Provincie indirect bij aan het verbeteren van de leefbaarheid. Dan kan tante Loes in haar eigen gemeente terecht voor hulp en advies, terwijl oom Leo zich gesteund voelt in zijn vergunningsaanvraag voor een nieuwe dakkapel en ondernemersechtpaar Tiny en Lau in hun eigen gemeente advies krijgen over hun bedrijfsplannen binnen de nieuwe Omgevingswet, want als je iets wilt, dan moet het ook kunnen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Een interruptie van mevrouw Jenneskens.



**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter. Ik snap de oproep en ik deel hem voor een deel ook heel erg met mevrouw Schoolmeesters, maar ik zie ook iets anders. Ik zie namelijk dat het voor gemeenten ook heel lastig is om op de schaal waarin ze opereren, om een goede dienstverlening te kunnen bieden... De realiteit is dat heel wezenlijke dingen, zoals bijvoorbeeld jeugdzorg, ouderenzorg, Wmo, allemaal in gezamenlijke regeling zit, waar ook gemeenteraden geen controle meer over hebben. Mijn vraag aan mevrouw Schoolmeesters is dus, als ik de strekking van haar motie lees: als u echt dat zou willen versterken, is de BBB dan een voorstander van gemeentelijke herindelingen?

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Goh, zomaar een transitie die ik niet had zien aankomen. Ja, dat vind ik een fijne vraag die wordt gesteld, juist om te voorkomen dat een herindeling de heilige graal is. Met herindeling zijn de inwoners niet gebaat en de inwoners komen dan nog verder van hun gemeente af te staan. Juist om te voorkomen dat dat de ultieme oplossing zou moeten zijn, zeggen wij: aandacht voor het versterken van die uitvoeringskracht.

**De voorzitter:** Een vervolgvraag van mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, dat snap ik, maar dat blijkt ingewikkeld. Niet alleen omdat de mensen er niet zijn, maar ook omdat dat een kostbare aangelegenheid is. Dus dan krijg je inhuur, et cetera, et cetera. Dus hoe ziet dan de BBB voor zich dat GS dat op orde gaat brengen? Zit daar ook een dekkingsvoorstel bij? Wat is het plan?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nou, de BBB vraagt op dit moment niet om concreet geld, dus de vraag of daar een dekkingsvoorstel bij zit, die kan ik dan ook eventjes niet beantwoorden. Onze oproep aan GS is om er echt aandacht voor te hebben. BBB ziet wat er zich afspeelt bij de gemeenten, ziet waarmee de gemeenten worstelen en vraagt bij deze daar extra aandacht voor, met ook eventueel inzet van middelen. Dan is het aan GS om daar een voorstel op te kunnen doen.

**De voorzitter:** Dat is de laatste interruptie.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, dan is... Mijn vervolgvraag is toch even het volgende. Toen ik een motie voorbereide richting deze vergadering was die heel erg lastig, omdat die in potentie te kostbaar was, dus ik moest heel duidelijk maken wat we van het Rijk te verwachten hadden en wat ik vooral ook niet aan het College vroeg. Dat mis ik in het geval van deze motie dan toch wel een klein beetje, dus wat wil de BBB dan concreet dat het College van GS gaat doen om die gemeenten te versterken als het niet gaat om een stukje herindeling? Gaan we de noodklok luiden? Gaan ze naar Den Haag? Wat gaat GS dan doen in de geest van uw oproep?

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ik hoor wel eens 'oordeel Staten' en in dit geval laat ik het graag over aan oordeel GS. Zij mogen daarin met een voorstel komen. Ons gaat het erom dat we het benoemen in deze bijdrage. Het is niet geland in de begroting. Dat zien wij zelf ook. Vandaar dat wij hier extra aandacht aan geven om het toch echt onder de aandacht van GS te brengen.

**De voorzitter:** Dank u wel, vervolgt u de dictums die u aan het voorlezen was.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, die dictums, die komen nog, hè? De responsiviteit hangt nauw samen met betrouwbaarheid. Als je als overheid midden in de samenleving wilt staan, dan zijn communicatie en toegankelijkheid sleutelbegrippen, maar het telt ook zwaar mee of onze inwoners zich voldoende gehoord en gezien voelen. Als mensen onrecht ervaren, dan moeten ze terecht kunnen bij een onafhankelijke instantie, waar ze hun verhaal kunnen halen, waar ze geholpen worden in hun strijd tegen bureaucratie en

steeds weer veranderende regels en wetten. Ook als je als inwoner van Limburg nadelige gevolgen ondervindt van infrastructurele projecten, bijvoorbeeld de mijnbouwschade, of dat je land opeens maanden onder water staat door de aanleg van een weg, je huis verzakt door afgravingen voor een tunnel of je kelder ineens voortdurend blank staat door god weet wat. Dan moet je gezien, gehoord en geholpen worden door mensen die het voor je opnemen. Dan moet je je gesteund voelen en niet van het kastje naar de muur gestuurd worden, om na een lange weg vol tegenwerking uiteindelijk een wc-eend antwoord te krijgen. Dan moet je onafhankelijk advies kunnen krijgen, zodat je niet als een soort verdachte voor de rechter moet staan, vechtend voor je rechten. Ook dan moet er een Provincie zijn die zich servicegericht opstelt en als een goede burgervader voor alle Limburgers van noord tot zuid laat zien dat deze er voor hen is. En ja, er zullen altijd notoire zeikerds zijn. De NIMBY-mensen, de NIMA-mensen, niet in mijn achtertuin, die hun recht op elke vierkante centimeter willen bevechten, maar ook zij hebben een functie. Zij houden overheden scherp en stimuleren het om het beter te doen. In plaats van je aan hen te ergeren en hen weg te zetten als lastige lui, kun je ook leren om er beter door te worden. Daarom ook een oproep aan het College van GS om in de beleidskaders rekening te houden met het gezien en gehoord worden van onze Limburgers, immers, elke Limburger telt, ook die lastige. Dan onze trots, onze Limburgse taal. Er is een mooi budget voor vrijgemaakt in de begroting en dat doet de BBB goed, want de BBB ziet de Limburgse taal als een medium om te verbinden, als kinderen bijvoorbeeld niet dezelfde moedertaal spreken en via het Limburgs toch met elkaar kunnen communiceren en als mensen op hun kwetsbaarst, bijvoorbeeld in verzorgingstehuizen, in hun eigen moedertaal, in het Limburgs, aangesproken kunnen worden. De BBB hoopt dat het geld voor het Limburgs dialect ook daarvoor wordt ingezet. Voorzitter, er is een dialectcursus ontwikkeld: 'Leef Limburgs'. Als iedereen deze nu gaat volgen, dan is het een kwestie van geduld en rustig wachten op de dag. Waar we niet rustig op kunnen wachten, is op het perspectief voor de land- en tuinbouw in Limburg.

**De voorzitter:** Er is een vraag over dat vorig onderwerp van mevrouw Fischer.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Oh, excuus.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Nou, mijn vraag is eigenlijk: het dialect; de cursus die u noemt, is voor een bepaald dialect geschreven. In Kerkrade hebben ze ook zo'n cursus en waarschijnlijk ook op andere plekken. Bent u er dan voor dat elke dialectvereniging ook iets extra's in de pocket krijgt om dat te vervolmaken?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Dat is aan de beleidskaders die dadelijk worden gemaakt. Er is een ruim budget. Ik kan me zomaar voorstellen dat de verscheidenheid van de dialecten die er hier in Limburg zijn nou net ook de charme zijn van de Limburgse taal in onze provincie, dus dat er oog zal zijn voor het dialect in Kerkrade, waarbij ik vooral het tellen moeilijk vind, dus daar zou ik nog wel een cursusje over kunnen hebben... Dat zal zeker meegenomen kunnen worden in beleidskaders.

**De voorzitter:** Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Die cursus zal ik met liefde en plezier geven. Daarvoor kunt u bij mij terecht. Kerkraads dialect, zegt men, maar Kerkraads is echt een taal. Dus wat dat betreft hoeven wij die cursus niet, maar ik leer u tellen.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Voorzitter, als 'geld' 'jelt' is, dan geef ik mevrouw Fischer helemaal gelijk.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ja, dank u wel voorzitter. Ja, dialect spreekt LOKAAL-LIMBURG ook aan. We hebben indertijd daarvoor ook een motie ingediend, maar ik hoorde u zeggen: 'Ja, de uitvoering laat ik aan het College over.'

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nee, de beleidskaders.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Oh, sorry, de beleidskaders.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Het uitvoeren. Dat zou wel wat zijn, ja. Dan zie ik ze allemaal die cursus geven.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters, graag even om de beurt. Dat geldt ook voor u.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ik vind het fijn dat we dan qua woordvoering even op dat onderwerp op één lijn zitten, maar in onze beleving zijn wij, de partijen die hier zitten; wij stellen de kaders vast en dat kader hoor ik niet van u. Welke richting wilt u dan uit met de bewoording of wat u zegt met het dialect? Ik zou dus graag van de BBB weten welk kader u dan in feite aan dit College meegeeft.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Dat kader zal gericht zijn op het feit dat er aandacht moet zijn voor die verscheidenheid van die Limburgse kleuren, hè? Iemand uit Grubbenvorst heeft een andere dialectkleur dan iemand uit Leudal en dan iemand uit Kerkrade. Dat is ook echt de charme van de Limburgse taal. Die moet omarmd worden. Het zou vanuit de BBB heel erg aan te bevelen zijn als dat inderdaad terugkomt in de kaders.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nou, College, ga aan de slag met dit kader, hè? Het is nogal uitgebreid. In deze begroting zie ik ook voor cultuur een bepaald bedrag staan. Als je het ons als partij vraagt dan zeggen wij bijvoorbeeld ook voor dat dialect en dat plat kallen, om een voorbeeld een beetje naar voren te brengen; dan krijg je dus in feite... Dan zou ik eigenlijk ook verwachten dat u daar een motie of amendement bij indient, zodat u dan in feite wat meer budget daarvoor vrijmaakt. Is dat de bedoeling van de BBB?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nou, meer budget zou een beetje op rupsje nooit genoeg kunnen lijken in dit geval, maar een motie indienen ter versterking van de Limburgse taal, daar zijn we eigenlijk wel voor.

**De voorzitter:** Mijnheer Franssen, tot slot.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Dan ga ik u steunen, als u dat doet.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters, gaat u verder.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Goed, ik was bij dat het een kwestie van geduld is en we rustig op de dag wachten dat heel Limburg, nee, dat heel Holland... Enfin, we kennen het. Waar we niet rustig op kunnen wachten, is op het perspectief voor de land- en tuinbouw in Limburg. Deze ondernemers zorgen voor voedselzekerheid, voor werkgelegenheid en dragen bij aan het sociaaleconomisch weefsel van het buitengebied. Deze land- en tuinbouwers staan onder grote druk, hebben te maken met fikse uitdagingen en

steeds weer veranderende wet- en regelgeving. Deze ondernemers, vaak familiebedrijven, willen hun kennis, kunde en ervaring meegeven aan een volgende generatie. Deze ondernemers willen verder met hun bedrijfsplannen, waarin duurzame voedselproductie, groei en innovatie centraal staan. Daar moeten we naar handelen. Dat kan in de vorm van een blijversbudget voor de land- en tuinbouw. Daarom dient de BBB daar ook een motie voor in, waarvan ik, drie keer raden, het dictum zo dadelijk voorlees. Beste aanwezigen hier en thuis. Oh, als ik mijnheer Peters al naar mijnheer Wetemans zie lopen, dan denk ik...

**De voorzitter:** Gaat u vooral verder met uw betoog.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Toekomstperspectief, een betrouwbare en responsieve overheid, leefbaarheid, het zijn harde voorwaarden om onze inwoners en bedrijven serieus te nemen, zodat ze zich gehoord en gezien voelen. Alleen door samen te werken en deze idealen na te streven, kunnen we een samenleving creëren waarin iedereen de kans krijgt om te gedijen en bij te dragen. Laten we de stem van de Limburgers optimaal vertegenwoordigen, onze gemeenschappen opbouwen en elkaar met respect behandelen. Samen kunnen we een betere toekomst creëren voor onszelf en de generaties na ons. Vergeet bij alles wat we doen vooral niet om met boerenverstand de zaken integraal te benaderen. Geen fratsen. Gewoon aan de gang, dan komen we verder, want als je iets wilt, dan moet je je best doen zodat het kan. Dan kom ik nu terug op de dicta. Zijn het 'dicta' eigenlijk?

**De voorzitter:** Voordat u daartoe overgaat is er nog een vraag van de heer Driessen.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Ja, voorzitter. Gehorende het kleine debat tussen mijn collega van D66 en mevrouw Schoolmeesters vroeg ik mij toch af, misschien kunt u dat even toelichten of kan mevrouw Schoolmeesters dat even toelichten, of ik goed begrijp dat de moties waarvan u nu de dicta gaat voorlezen net zo'n verrassing waren voor de coalitiepartijen als voor mij toen ze op mijn bureau ploften, of dat de coalitiepartijen ze wel al hadden?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** U bedoelt het tijdstip waarop we de moties hebben uitgedeeld? Nee hoor. Met de coalitie hebben we woensdagavond een gesprek kunnen hebben. Toen hebben we ze voorbesproken. Toen hebben we te weinig tijd gehad om ze aan te passen en te delen.

**De voorzitter:** De heer Driessen.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Dus ik concludeer hier dat de coalitiepartijen wel op de hoogte waren van de moties, maar dat er in die drie dagen, twee, dik twee dagen geen tijd was om ze ook naar de rest van de partijen te sturen?

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, dat klopt.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Fijn.

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Voorzitter, daar wil ik ook mijn afkeuring over uitspreken. Mevrouw Schoolmeesters heeft ook in het Presidium opgeroepen tot het tijdig delen. Wij zijn een heel kleine fractie. Ik heb mijn hele fractie opgejaagd om dat tijdig te delen, die moties. Ons is dat gelukt. En dan gaat het u ... Als grootste fractie, met het allergrootste fractiebudget, zegt u: het lukt ons niet. Nu komen we erachter dat het wel lukt, maar alleen niet om ze met de oppositie te delen. Ik wil daar echt mijn afkeuring over uitspreken.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters, aan u het woord.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, die afkeuring begrijp ik en ik heb ook al aan het begin van mijn betoog het boetekleed aangetrokken. Ik wil er nog een laag overheen doen, hoor. Prima. Zoals gezegd, we waren al gewaarschuwd voor deze dag. We waren blau, blond en nog onbevangen op dat moment. Blond ben ik nog steeds, onbevangen iets minder, ook iets minder blau. Dat worden we met elke vrijdag overigens. We hebben al van tevoren gezegd: 'We gaan ons leven beteren.' Ik vind inderdaad, als je predikt een nieuwe bestuurscultuur, waarbij het tijdig delen van moties hoort, moeten wij er als eerste gevolg aan geven. Nogmaals, een derde laag boetekleed. Ik doe hem aan.

**De voorzitter:** Gaat u verder met het voorlezen van de dicta.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, dat is het meest spannende natuurlijk van vandaag, want het is een hele riedel. Terugkomende op de alternatieve locaties en het toepassen van zon op land, motie numero 3012. We verzoeken het College de brieven van demissionair ministers Hugo de Jonge en Rob Jetten in samenhang met het coalitieakkoord te vertalen in de Omgevingsverordening. 2, om in RES-verband op te roepen om met de geactualiseerde Omgevingsverordening als startpunt deze alternatieve locaties – trede 1 tot en met 3 van de zonneladder - in beeld te brengen. 3, een inventarisatie te maken van alternatieve en innovatieve technieken, die inmiddels beschikbaar zijn, om deze alternatieve locaties beter te benutten. Tot slot, om in RES-verband in gesprek te gaan over concrete plannen om deze locatie daadwerkelijk voor zon-PV te benutten en op te roepen en indien aan de orde in contact te treden met grondeigenaren en eigenaren van deze locaties.

**De voorzitter:** Dank u wel. Daar is een vraag over van de heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, wij hebben al eerder opgeroepen bij de coalitieonderhandelingen mee te nemen om die landbouwgrond te ontzien van die zonnepanelen. Nou, het zou helemaal top zijn als het gebeurt. Ja, op dit moment is dat nog niet verankerd in onze Omgevingsverordening. Ja, we hebben al een paar keer aangegeven: wij willen dat graag. Nou, de vorige keer in commissieverband heeft de BBB gezegd: 'We gaan dit niet doen.' Wat denkt de BBB nu dat de RES gaat doen om dit wel toe te staan? Want eerder hebben ze gezegd: 'Wij leggen dit naast ons neer.'

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, het gaat hier even over een onderzoek naar alternatieve locaties, om dan ook een antwoord te hebben op de RES-instanties. Ik heb ook een oproep gedaan aan het College om vooral bij zaken die er nu nog spelen, hè, ten aanzien van zon op land; om de gedraaide zienswijze vanuit het landelijke kabinet daarin vooral kritisch mee te nemen. Ja, de RES heeft zijn doelen en die zullen ook gehaald moeten worden.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, als dat onderzoek nu uitwijst dat er geen andere mogelijkheden zijn, hoe denkt u dat nog steeds over die zonnepanelen op die landbouwgrond?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Dat zal het onderzoek moeten uitwijzen. Wij zullen wel driftig stand blijven houden bij ons punt: geen zon op land. Ik had het er net over: als je van noord naar zuid rijdt kun je

over de A2 en de A73, maar ik kan ook door de dorpen, de wijken en de steden en als ik dan naar boven kijk dan zie ik nog gelukkig een heleboel daken.

**De voorzitter:** Tot slot de heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, bent u het met mij eens dat we dat dan ook gewoon moeten verankeren in onze verordening eigenlijk tot 1 januari nu?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Dat is een harde oproep en die laat ik aan de PVV over om te doen.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ik kan me herinneren – en u zult die stukken ongetwijfeld tot u hebben genomen – dat wij... In de vorige periode hadden wij een uiteenzetting over de energiebehoefte en het feit wat wij in Limburg eigenlijk konden en moesten produceren. Daar heeft het Rijk toen van gezegd: 'Op het moment dat u dat niet haalt, dan pakken wij het over en dan wordt de opgave verdubbeld.' Aan u de vraag: bent u op de hoogte van het feit dat het Rijk dat indertijd aan de Provincie heeft voorgelegd of opgedragen?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nee, dat is een verfrissende toevoeging aan de kennis die ik vanaf 29 maart aan het opdoen ben. We zien dat landelijk een draai wordt gemaakt. Waar voorheen zon op land de gewoonste zaak van de wereld was, wordt er nou toch heel kritisch naar gekeken. Ik kan me zomaar voorstellen dat in diezelfde draai de landelijke regering daarin ook een draai kan maken in de opgaves die ze stellen.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nou ja, ik vind dat verbazingwekkend natuurlijk. Dat heeft ook een stukje te maken met betrouwbaarheid van een overheid, hè, als je te snel een draai maakt. Maar even terugkomend: uit die berekeningen bleek... Ik heb het bijvoorbeeld over de regio Parkstad. Op het moment dat wij hebben berekend - en die berekeningen zijn bij de gemeenten bekend, bij de provincie bekend - dat als je alles zou gebruiken, alle daken noem maar op, wat mogelijk is, hè, om die te voorzien van zonnepanelen; dan haal je je opgaven nog niet, dus dan moet je op een gegeven moment eigenlijk uitwijken naar zon op land. Mijn vraag aan u is concreet: bent u bijvoorbeeld van die berekeningen op de hoogte en hoe kijkt u daar tegenaan?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, daar wil ik graag een antwoord op geven in twee delen. Enerzijds, binnen de RES worden alleen maar zonnepanelen meer dan 60 meegenomen. Als ik laat ik zeggen 9 rijtjeshuizen op een rij heb staan die elk 10 zonnepanelen op het land hebben; dat zijn er 90, maar ze tellen niet mee in de RES-doelstellingen. Dus dat eventjes als antwoord. U heeft gelijk als u zegt: stel dat de daken vol zijn, wat dan? Dan toch zon op land? Nee, zegt de BBB. Vandaar ook onze oproep in die motie om vooral die alternatieve locaties te bekijken, om ten koste van alles te voorkomen dat zon op land kan landen, moet landen.

**De voorzitter:** Tot slot de heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Dan is er nu die wijziging, zeg maar landelijk hè? U ondersteunt dat. Dat kan ik me voorstellen, hè, naar aanleiding van de Statenverkiezingen, die we hebben gehad, de draai en de macht die u heeft gekregen in de Eerste Kamer in feite. Maar hoe is uw zienswijze dan... Hoe kijkt de BBB dan tegen die ontwikkelingen aan, bijvoorbeeld dat we al jaren bezig zijn, hè, waarbij men nu eigenlijk in nogal wat gemeenten ook tot uitvoering wil komen? Hoe staat de BBB daartegenover? Ik kan me voorstellen dat u zegt, even ter aanvulling: 'Nieuwe ontwikkelingen, pas op de plek, hè?' Maar hoe staat u daar tegenover, tegen de ontwikkelingen die gaande zijn al jaren en waar bijvoorbeeld Colleges of gemeenten toezeggingen hebben gedaan of raadsbesluiten over hebben genomen?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters:

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Met betrekking tot zon op land, hè? Ja. Nou, die betrouwbare overheid; dat vinden wij een heel belangrijke voorwaarde om in ieder geval met elkaar fijn te kunnen samenleven in dit land. Ik heb dan ook een oproep gedaan aan het College om bij alle projecten die nu worden ingediend, die te maken hebben met zon op land, dat zeer kritisch te bezien met de nieuwe zienswijze van het landelijke kabinet in hun achterzak.

**De voorzitter:** Dank u wel.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Sorry, voorzitter. Ik vind dat mijn concrete vraag niet beantwoord is. Ik had gevraagd naar de lopende projecten.

**De voorzitter:** Wat te doen met lopende projecten waar mogelijk al toezeggingen op gedaan zijn. Mevrouw Schoolmeesters, kunt u daar nog op antwoorden?

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, een toezegging is een toezegging. Als een Provincie mee kan bewegen met de nieuwe zienswijze van het landelijke kabinet, dan moeten ze dat vooral doen, maar een betrouwbare overheid vinden wij als BBB heel erg belangrijk en we hopen ook dat de projecten die op dit moment worden ingediend na het verschijnen van de brieven van De Jonge en van Jetten in ieder geval de Provincie; ja, dat die de nieuwe zienswijze heel kritisch meeneemt.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Megens heeft nog een andere vraag.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, ik hoor de BBB zeggen dat ze afspraken hebben gemaakt met het College. Ja, wij weten hier niks van die afspraken af, dus ik vraag me af: welke afspraken zijn dat en waar zijn die inzichtelijk in te zien?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Heb ik gezegd 'afspraken met het College'? Ik heb gezegd... Nou, dan opnieuw een laagje boetekleed. Ik kan me niet herinneren dat ik dat heb gezegd, Oh, ik hoor ook driftig nee knikken hier. Ik heb gevraagd aan het College... We zullen het terugkijken, alles wordt mooi genoteerd. Ik heb gevraagd aan het College om daar vooral rekening mee te houden en daar liggen geen afspraken mee. Ik hoop dat dat de kou uit de lucht haalt.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, dan is toch de vraag: wanneer heeft u dat afgesproken en waar is dat afgesproken? Is dat in een openbare vergadering terug te zien?

**De voorzitter:** Behalve het coalitieakkoord heb ik van geen afspraken gehoord. Dat was het antwoord volgens mij.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, zeker. Zeker.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters, u was bezig met de dicta.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, met mijn dictum. Oké, goed. Terug naar de maakindustrie, waarin wij vragen in die motie om een stuk herwaardering van de maakindustrie en vakmanschap in Limburg. Dat dictum luidt: wij verzoeken het College concrete beleidsmaatregelen te ontwikkelen en uit te voeren om de herwaardering van de maakindustrie en vakmanschap in Limburg te realiseren in lijn met het coalitieakkoord 2023-2027. 2, de ontwikkelde beleidsmaatregelen op te nemen in de nieuw te vormen beleidskaders. 3, op deze manier ook bij te dragen aan het vestigingsklimaat van vandaag. Ik ga door naar het dictum ten aanzien van de schadepreventie, motie numero 3009. We verzoeken het College 1, in kaart te brengen of er subsidieregelingen zijn waarop alle UBN-houders in Limburg een beroep kunnen doen bij het nemen van preventiemaatregelen tegen faunaschade en 2, Provinciale Staten hier uiterlijk in Q1 over te berichten. Dan heb ik er nog één. Ah ja, de invasieve exoten, numero 3010. Wij verzoeken het College in kaart te brengen welke maatregelen de Provincie Limburg neemt voor de verplichte bestrijding van invasieve exoten en voor welke maatregelen andere overheden aan de lat staan. 2, duidelijk te maken uit welk budget de schade veroorzaakt door invasieve exoten mogelijk vergoed zou worden. 3, dit terug te koppelen aan de Provinciale Staten uiterlijk in Q2 2024. Ben ik er dan bijna? Ik denk dat ik nog een uitsmijter heb. Ja, dat is numero 3013. What's in a number. Het blijversbudget land- en tuinbouw te voorzien...

**De voorzitter:** U had nog een vraag over een eerdere motie? Ja, ga uw gang.

**De heer Loomans (Partij voor de Dieren):** Ik wacht nog op uw uitsmijter. Dan heb ik er misschien nog eentje. U heeft het een aantal keren gehad over voedselzekerheid. Dan ga ik eventjes citeren. 'Nieuwscheckers van de Universiteit Leiden controleerden dus de hoeveelheid land, grond van Nederland die gebruikt wordt door de vee-industrie, met name voor het kweken van raaigras. Dat wordt geschat op 46% procent van het landoppervlak in Nederland.' Als daar een beetje van af zou gaan om een zonnepark neer te leggen, denkt u dan dat de voedselzekerheid in gevaar komt?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Een leuke vraag, Wij hebben een principebesluit: geen zon op land. Ik had het net ook over niet alleen voedselproductie, maar bijvoorbeeld ook over waterbuffering en u noemt dat raaigras. Ik heb net al in mijn betoog gezegd: kruidenrek of niet. Dat raaigras, graslanden zijn ontzettend belangrijk in de opvang van het water. Waar één keer een zonneweide staat of een distributieloods, daar kan waterbuffering en waterafwatering niet meer plaatsvinden, dus we moeten heel goed nadenken wat we doen met dat open grasland.

**De voorzitter:** De heer Loomans.

**De heer Loomans (Partij voor de Dieren):** Ja, het is niet alleen raaigras trouwens. Het is ook nog snijmaïs. Maar in hetzelfde boekje wordt een klein stukje verderop vermeld: wij halen ons eten voor maar liefst 80% uit het buitenland en van wat we wel produceren gaat drie kwart de grens over. Denkt u dat dan in dit geval de voedselzekerheid in gevaar komt?

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, een goede vraag. Goede vraag, voorzitter. Dat 'de grenzen over', daar wil ik toch nog wel eventjes een opmerking over maken. Dat heeft te maken met onze exportcijfers en



die exportcijfers; daarin wordt ook de overslag in onze haven in Rotterdam meegenomen, dus die exportcijfers hebben in die zin wat meer duiding nodig.

**De voorzitter:** Tot slot de heer Loomans.

**De voorzitter:** Ja, dan ben ik blij dat u het over de export heeft. De landbouw genereerde in 2020 een toegevoegde waarde van € 11 miljard, wat neerkomt op 1,3% van het BBP. Daarbij komt € 2 miljard voor rekening van de veehouderij en als je gul bent en de industrie rondom de Nederlandse veehouderij meerekent, kom je op € 8,3 miljard, 1% van het BBP. Dan brengt de andere helft van Nederland een stuk meer op. Wilt u daar nog op reageren?

**De voorzitter:** Ik wou zeggen, wat is de vraag? Maar die kwam er nog achteraan. Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nee, daar hoeft ik u nu op dit moment niet op te reageren. Heel graag bij de lunch of bij een kopje koffie. Het duizelt me met al deze cijfers en uitspraken, uit een boekje geciteerd. Ik ga er graag op een later moment met u nog verder over in betoog.

**De voorzitter:** Dank u wel. U had uw uitsmijter nog.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Mijn laatste dictum. Yeah! Het blijversbudget: land- en tuinbouw te voorzien van voldoende financiële middelen om effectieve ondersteuning te kunnen bieden aan agrarische ondernemers conform uiteenzetting in het coalitieakkoord. 2, samen te werken met relevante partners zoals het Rijk, brancheorganisaties en kennisinstellingen om een succesvolle implementatie van het fonds te waarborgen. 3, specifieke maatregelen te nemen die ertoe bijdragen dat jonge agrariërs of andere belangstellenden als opvolgers binnen bestaande bedrijven maximaal gebruik kunnen maken van bestaande regelingen.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Schoolmeesters, voor uw bijdrage. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Absil namens de fractie van het CDA.

**Mevrouw Absil (CDA):** Voorzitter, het wordt druk in het politieke midden. Onze samenleving lijkt het wel gehad te hebben met het doorgeslagen individualisme, waarbij zelfredzaamheid de norm werd en het ik de grondslag voor beleid. Er is weer alom erkenning dat de mens alleen kan floreren in relatie tot de ander en daarmee in alle vormen van gemeenschappen. Ubuntu. Ik ben omdat wij zijn. Daarmee wordt samenredzaamheid de norm en gemeenschapsvorming wat we gaan stimuleren en faciliteren. Dit zien we terug in ons coalitieakkoord en daarmee ook in deze eerste begroting van dit College. Deze begroting straalt de ambitie uit om de focus te leggen op leefbaarheid en wat mensen nodig hebben om samen een gemeenschap te kunnen zijn en blijven, in een samenleving die sterk verandert, onder andere in de demografische opbouw. Dit keer geen pagina's vol met zwartgallige financiële scenario's en risico's, maar een gezonde dosis lef om te investeren in onze Limburgse samenleving. Fijn dat daarbij het door ons gevraagde toetsingscriterium, wat hebben de Limburgers eraan, wordt meegenomen in alle afwegingskaders. Als besteder van ons belastinggeld hebben wij de verantwoordelijkheid om keuzes te maken die de Limburgers vooruithelpen. Voorzitter, ook in Limburg staan gemeenschappen onder druk. Gelukkig niet overal. Er zijn legio voorbeelden waarbij mensen samen taken oppakken, zoals het runnen van een zorghuis, een energievoorziening of een dorpswinkel. Maar in een aantal wijken en kernen is het lastig om initiatieven of zorg voor elkaar van de grond te krijgen, vaak ook omdat mensen verzanden in regels die moeten worden nageleefd als ze iets willen organiseren of opbouwen. Of uren per week kwijt zijn aan bureaucratie, bijvoorbeeld als ze mantelzorger zijn. Het is belangrijk om dit expliciet te benoemen op deze Dag van de Mantelzorg, waarin wij de mantelzorgers aandacht en complimenten willen geven. Maar ook dorpen waar ontmoeten onder druk staat, omdat ze geen gemeenschapshuis of school meer hebben waar

activiteiten kunnen plaatsvinden, of een plek om samen te sporten. Bij de behandeling van het coalitieakkoord hebben wij expliciet aangegeven dat het versterken van gemeenschappen en de leefbaarheid de rode draad is en niet beperkt mag worden tot één portefeuille en geld vanuit het Leefbaarheidsfonds. De inzet van deze coalitie is immers een integrale benadering en vraagt een bijdrage vanuit alle portefeuilles. Momenteel werkt het College aan de uitwerking van de nieuwe beleidskaders.

Vraag: hoe wordt geborgd dat de leefbaarheid en gemeenschappen het leidende principe zijn in de beleidskaders? Zijn daarover op Collegeniveau al afspraken gemaakt en zo ja, welke? Voor ons als CDA is vooral het initiatief van onderop van belang. Groepen burgers in Limburg die iets willen bereiken en daarvoor onze steun vragen. Dat vraagt om lage drempels, weinig bureaucratie, een snelle reactie, om een duidelijk kader, maar niet om een harnas, om vertrouwen dat mensen prima in staat zijn om de goede dingen te doen. Kortom, wij vragen vermindering van regeldruk, want het is toch van de gekke dat mkb'ers minder verduurzamen of dat huisartsen geen eigen praktijk willen starten vanwege alle bureaucratie en risico's. Of zorgmedewerkers, die voor een ander beroep kiezen, omdat ze het beu zijn om een flink deel van hun tijd aan formulieren invullen te besteden. Of vrijwilligers, die afzien van het festival organiseren, omdat de kosten voor vergunningen en beveiliging de pan uit rijzen. Voorzitter, Rijksregels kunnen wij niet zomaar veranderen, eigen regels echter wel. Vaak hebben we ook invloed in de veiligheidsregio's en in de gemeente. Wij willen in al die beleidskaders straks terugzien wat u gaat doen om regels terug te dringen. Mogen wij ervan uitgaan dat regeldruk verminderen onder de portefeuille bestuursvernieuwing valt? Kan het College dat toezeggen en bevestigen? Voorzitter, vorig jaar kwam het rapport *Elke regio telt* uit. Conclusie: er is een structurele scheefgroei ontstaan in collectieve voorzieningen, veroorzaakt door het economische rendementsdenken in de landelijke beleidskeuzes. Met andere woorden, in de randen van ons land komen we er bekaaid van af. Dit heeft grote negatieve gevolgen voor Limburg en onze inwoners. Heeft het College al een strategie voor hoe men een adequate aanpak van die scheefgroei bij een nieuwe coalitie in Den Haag wil bewerkstelligen? Met andere woorden, hoe we meer middelen naar Limburg krijgen. Het College is momenteel bezig met de voorbereiding van de nieuwe beleidskaders. Ten aanzien daarvan willen we graag een aantal accenten meegeven. Wonen. Sterke gemeenschappen kunnen alleen blijven bestaan als mensen die een sterke verbondenheid hebben met die gemeenschap er ook kunnen wonen en blijven wonen. Dat is in de huidige woningmarkt en vanuit het woningmarkt- en ruimtelijk beleid zeker geen vanzelfsprekendheid. Jongeren trekken noodgedwongen naar elders en senioren kunnen in het eigen dorp of de eigen wijk geen geschikt alternatief vinden voor een veel te grote woning. Veel dorpen kennen weinig sociale huur en de prijzen van koopwoningen zijn vaak gewoon te hoog. Als CDA lanceerden wij vorig jaar het concept 'Elke wijk, elk dorp een straat erbij', een concept waarvan inmiddels ook het EIB aangeeft dat dit zeker zal bijdragen aan de probleemoplossing. Wij gaan ervan uit dat het groeidenken, het groeiconcept, een prominente plek gaat krijgen in de beleidskaders voor wonen en ruimte, waarbij actief gekeken wordt naar het schrappen van belemmerende regelgeving en mogelijkheden tot snelle realisatie. Dit vanuit de ambitie van dit College om het krimpdenken los te laten, waarvan al lang bewezen is dat die krimp nauwelijks aan de orde is geweest, en in te zetten op groei. Wij willen als Provincie zelf niet de bottleneck zijn voor initiatieven in gemeenten en samenleving. Daarom dienen wij de volgende motie in. Motie 'Naar een ambitieuze omgevingsvisie' met het dictum: de groeiambitie te vertalen in de definitieve versie van het ruimtelijk voorstel, het ruimtelijk arrangement en te verwerken in een herziening van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening, daarbij specifiek te onderzoeken hoe op een verantwoorde wijze ruimte kan worden geboden aan gemeenten in het kader van een straatje erbij en parallel aan de processen in het kader van de woonopgave ook in te zetten op een economische acquisitiestrategie, die gericht is op een duurzame bevolkingsgroei in heel Limburg. Dan onze economische positie. Het CDA maakt zich grote zorgen over het ondernemersklimaat in Limburg. Het is moeilijk om aan gekwalificeerd personeel te komen. Wachttijden voor aansluiting op het stroomnet zijn lang, de regeldruk enorm. Bedrijven overwegen om zich elders te vestigen. We zien faillissementen toenemen en bijna de helft van de ondernemers in Limburg maakt zich zorgen over de toekomst. Dat laatste wordt gestaafd met achterblijvende investeringen en innovatie. Het is daarom tijd dat we opnieuw gaan beseffen dat ook de economie zorg en actie nodig heeft. We moeten ons realiseren dat voor alle ambities die we in Limburg hebben het geld eerst verdiend moet worden door onze ondernemers. Wij vragen het College daarom met klem om een langetermijnvisie te

ontwikkelen voor onze Limburgse economie. Waar willen wij over 25 jaar staan? Wat is daarvoor nodig? Hoe pakken we dat aan en hoe monitoren we de effecten van ons handelen en onze keuzes op onze economische positie? Kan het College dit toezeggen? Voorzitter, wij willen specifiek stilstaan bij het probleem van de netcongestie en de risico's daarvan voor onze Limburgse economie. Doorlooptijden en procedures zijn een belangrijke factor daarin en daarin kunnen wij samen met gemeenten al veel doen. Kan het College toezeggen dat ze alles op alles zet om procedures te versnellen en dat ze met creativiteit en urgentie dit probleem aan zal pakken? Voorzitter, al bij de bijeenkomst van de vorige Staten over de versterking van de positie van Provinciale Staten, stelden wij vast dat we niet wilden dat onze inwoners en organisaties weer een stand still zouden ervaren door de wisseling van de wacht. Bij de bespreking van het coalitieakkoord afgelopen zomer hebben we het principe 'zolang geen nieuw beleid vast is gesteld, geldt het oude' ingebracht en tijdens de voorjaarsnota gevraagd om dit financieel te vertalen, zeker voor de thema's die opgenomen zijn in het coalitieakkoord. Het verbaast ons dan ook zeer dat de Regeling Gemeenschapsaccommodaties is gestopt. Graag een reactie van het College hierop, wat het kan doen om dit te herstellen. Ook staan in het overzicht een aantal aflopende regelingen per 1 januari, die in het proces beleidskaders zitten. Dat wil zeggen dat ze dan opnieuw beoordeeld worden. Dan gebeurt precies wat wij niet willen. Vanaf 1 januari kunnen geen aanvragen meer ingediend worden. In april/mei worden de beleidskaders pas besproken. Dan pas wordt duidelijk welke subsidies veelal op het gebied van cultuur wel doorgaan. Als ze wél doorgaan, wordt een aangepaste regeling opgesteld en eer we het weten, hebben onze inwoners wel dat jaar stand still en frustreren wij goede initiatieven in onze samenleving. Wij hebben een geprognosticeerd jaarresultaat van € 20,5 miljoen. Wat is het probleem om die regelingen te verlengen tot na de behandeling van de beleidskaders? Daarom dienen wij een motie in, de motie 'Continuïteit in beleid', met het dictum: de twaalf genoemde regelingen ingaande hun huidige einddatum te verlengen tot 1 augustus 2024, uiterlijk in juni 2024 te besluiten welke van deze regelingen op basis van de nieuwe beleidskaders worden gecontinueerd en ervoor zorg te dragen dat te continueren regelingen uiterlijk 1 augustus 2024 ook daadwerkelijk in werking zijn.

**De voorzitter:** Er is een vraag van mevrouw Jetten,

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, dat klopt. Dank u wel, voorzitter. Een hele sympathieke motie. Ik denk dat GroenLinks daar wel mee kan instemmen. Wat wij ons afvragen; wij willen zelf, maar ik ben na u, een amendement indienen en dat gaat met name over lijn 3, de vermaatschappelijking natuur. Of dat ook onder deze motie valt, want dan zou ons amendement eventueel overbodig worden.

**Mevrouw Absil (CDA):** Dat valt niet onder deze twaalf genoemde regelingen. Die zijn er met name op het gebied van cultuur. Maar ik hoor graag van het College of dit ook net als het stopzetten van de regeling van gemeenschapshuizen iets is wat wij gemist hebben, dus ik hoor daar heel graag een reflectie op van het College.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Oké. Dank u wel. Dat beantwoordt mijn vraag.

**De voorzitter:** Voldoende voor nu?

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja.

**De voorzitter:** U bent wel bijna aan het eind van uw tijd.

**Mevrouw Absil (CDA):** Dat klopt. Dat klopt.

**De voorzitter:** Dus als u het kunt afronden, graag.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ja. Een gedegen financieel beleid. In onze begroting gaat veel geld om. Daar is niks mis mee, want daarmee gaan wij impact voor onze inwoners realiseren. In deze begroting gaat fors meer geld naar infra, de Maaslijn, de OV-concessie, de Nota Kapitaalgoederen, de overschrijdingen op de projecten in het IPML. Wij gaan niet de discussie opnieuw voeren over de prioritering binnen het IPML. We hebben wel een motie om onze infrakosten in control te houden. Ik zal het dictum voorlezen. 1, een actuele doorrekening op te stellen van de huidige portefeuille en daarbij de reële risico's in geld in beeld te brengen. 2, op basis daarvan met voorstellen te komen voor maatregelen om de kosten op totaalniveau te beheersen. 3, tot op dat moment geen kredietbesluiten voor overschrijding van individuele projecten meer aan PS voor te leggen, uitgezonderd de reeds geagendeerde Parkstadroute. Voorzitter, ik rond af. Wij zijn blij met deze begroting. Er is nog genoeg werk te doen. Wij zien uit naar die nieuwe beleidskaders en willen daar graag onze input op leveren. Wij willen via uw College het ambtelijk apparaat bedanken en zien uit naar een goede en solide samenwerking. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Absil. Er is nog een vraag van de heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, voorzitter, in de laatste motie, het derde puntje van het dictum, staat geen kredietvoorstellen meer te doen voor overschrijding, totdat die inventarisatie gemaakt is. Betekent dat dat u als CDA een stop op uitvoering gaat zetten op het moment dat er een overschrijding dreigt? Een tweede vraag daaraan gekoppeld is: is het niet juist een kerntaak van de Provincie om infrastructuur op orde te brengen en te houden?

**De voorzitter:** Mevrouw Absil.

**Mevrouw Absil (CDA):** Wij willen de ... Het was al afgerond, dacht ik. Wij willen daar dus heel graag een overzicht van. Wij horen graag hoe het College dit ziet, of zij daarmee in de problemen komen door projecten, want dat zou niet moeten kunnen. Maar wij willen ook niet meer zoals vorige week verrast worden bij Wittermer Allee. Dus wij zoeken naar een oplossing om dat te voorkomen, dat wij als Staten onvoldoende in control zijn.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, voorzitter, de overschrijding van die infraprojecten heeft natuurlijk heel veel redenen. Een belangrijke reden is een grote prijsstijging op zowel producten als arbeid. Juist omdat u het in de derde bullet zo stevig neerzet, kunnen wij die motie niet steunen, omdat wij wel vooruit willen in de verbetering met infrastructuurprojecten.

**Mevrouw Absil (CDA):** Dat willen wij ook, dus wij horen het graag als deze formulering dat onmogelijk maakt.

**De voorzitter:** Tot slot.

**De heer Nijskens (VVD):** Goed, dan wachten we die ook af, maar waarschijnlijk gaat het toch een 'nee' van onze kant worden.

**De voorzitter:** Dank u wel en dank u wel, mevrouw Absil, voor uw bijdrage in de eerste termijn. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Jenneskens namens D66.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, twee keer Marlou achter elkaar. Ik hoop soms bijna dat het zo zal blijven, maar voor mevrouw Absil hoop ik dat ze naar Den Haag gaat. Goed. Voorzitter kan ik mijn boodschappen nog betalen? Mag mijn zoon hier ons bedrijf voortzetten? Durf ik uit te komen voor wie ik ben? Is onze aarde straks nog leefbaar, ook voor mijn kleinkinderen? Mag de verwarming aan? Kan ik hand

in hand lopen met van wie ik zo hou? Red ik het, red jij het, redden wij het samen? Dat zijn grote zorgen en het zijn de zorgen die veel Limburgers vandaag ook hebben. Voor velen in de wereld zijn de zorgen nog veel groter. Als we onze telefoon pakken en beelden uit Oekraïne of het Midden-Oosten zien, dan zien we hoe vrij en jezelf kunnen zijn nooit vanzelfsprekend is. Dat wij die vrijheid wel hebben, dat we nog zoveel te wensen hebben bij deze begroting, dat we dat kunnen uitspreken met en tegen elkaar, dat we het volmondig met ons bestuur en volstrekt en hardgrondig met elkaar eens en oneens kunnen zijn, dat is waarom we het nooit licht mogen nemen wat we hier doen, ons voorrecht om volksvertegenwoordiger te zijn en waarom we ook hoopvol moeten zijn. Ik vroeg me net heel even cynisch af: wat doe ik nou toch hier als besluiten blijkbaar in de coalitie worden gemaakt? Toen riep ik mezelf tot de orde, want dit is niet het moment om verschillen uit te vergroten. Er is in de wereld echt haat, cynisme en polarisatie al genoeg. Daarom praten we vandaag wat D66 betreft wat minder over politiek en laten we vooral zien dat we geluisterd hebben naar onze inwoners. Dit is het moment om als Provinciale Staten en College gezamenlijk een antwoord te geven op hun vragen, te zeggen: 'We horen jullie zorgen, we hebben de oplossingen en we voeren die ook uit.' Ik begin deze begroting dan ook met een motie in te dienen om als Provinciale Staten vaker samen te gaan luisteren, want van Mook naar Maastricht is net zo ver als andersom. Het dictum van die motie luidt: te organiseren dat Provinciale Staten deze periode voorafgaand aan belangrijke besluitvorming over de leefomgeving van Limburgers waar mogelijk op beide locaties die het betreft vergadert, in welke vorm dan ook, hierbij expliciet de mogelijkheid voor inspraak voor en gesprek met Limburgers te versterken, bijvoorbeeld middels een sprekersplein op locatie of hoorzittingen en waar het om voorstellen voor de gehele provincie gaat te streven naar ten minste één sessie of hoorzitting per regio (Noord, Midden en Zuid) in deze regio en in samenspraak met de Commissie Versterking Positie Provinciale Staten een voorstel uit te werken waarin tenminste het LPLG en ruimtelijk voorstel zijn meegenomen en dit in het eerste kwartaal van 2024 voor te leggen aan het Presidium. Dat is dus een oproep aan onszelf vooral, collega's. Voorzitter, waar ik normaal mijn begrotingsbijdrage zou beginnen met 'welke Provincie willen wij zijn?' is het nu tijd om ons af te vragen: welke Provincie kunnen wij eigenlijk nog zijn met alle tekorten overal en welke Provincie moeten we dan ook nu zijn? Voor D66 is dat simpel. Het is een Provincie die keuzes maakt, die de ruimte ordent en regie pakt om chocolade te maken van al die transitie op datzelfde kleine stukje aarde, die vooroploopt naar Den Haag en naar Brussel, maar vooral ook naast haar burgers gaat staan en waar nodig ook boven regio's en partijen. Wachten tot alles zich op postzegelniveau vooral niet oplost, maakt onze Provincie namelijk niet alleen volstrekt overbodig; het helpt Limburgers niet vooruit. Voorzitter, ik mag graag beschouwen, maar misschien is het ook goed om het over de begroting te hebben. Die is nog financieel gezond en dat vinden we bij D66 best een beetje spannend. Mevrouw Fischer had het er ook al over. We zien eigenlijk dat busje met die Gedeputeerde erin langzaam die heuvel afrollen richting dat ravijnjaar 2026. Wanneer en wie trekt dan aan de handrem? Concreter gesteld aan de Gedeputeerde Financiën: als nu blijkt dat het financiële ravijn in stand blijft of er andere financiële ongemakken ontstaan, wanneer stelt uw College of deze coalitie dan haar keuzes bij? Ziet de volgende begroting er dan misschien al anders uit? En dan, voorzitter, de vraag: wat merkt de Limburger ervan? De Limburger is een dagblad. Wat onze inwoners vinden verschilt aan wie je het vraagt en bij mij persoonlijk ook hoe vroeg op de ochtend dat is. D66 is dan ook kritisch, want in 2030 niemand meer laaggeletterd, dat wil ik en dat klinkt fantastisch, maar dat is van veel factoren afhankelijk en vooral, hoe goed je ook geletterd bent, niet in cijfers te meten. Wat D66 betreft werken we met meetbare indicatoren. College, deelt u die ambitie en hoe ziet de volgende begroting er dan uit? Uitzicht begint met inzicht. Als we nu geen goede indicatoren hebben, hoe meten we dan volgend jaar het verschil? Onze vraag aan het College is: komt er een nulmeting op de indicatoren in deze begroting? Zo nee, hoe gaat u dan volgend jaar dat verschil inzichtelijk maken? Voorzitter, deze begroting maakt keuzes, maar voor D66 zijn die te voorzichtig. We zijn bang dat het niet genoeg is. Deze coalitie kiest er nadrukkelijk voor om te focussen op de blijvers en niet op de stoppers en ook D66 wil juist kijken naar hoe de boerenbedrijven die verder willen dat ook echt kunnen. De pijnlijke waarheid is echter dat daar harde besluiten voor nodig zijn. Deze coalitie vond elkaar op een verbod op verplichte uitkoop en investeert € 2 miljoen in innovatie en gemeenschappelijk landbouwbeleid. De zorg van D66 is: als dat onvoldoende blijkt om doelen te halen, kiest u er dan voor om uw rol te pakken en uw instrumenten in te zetten, of accepteren we dan dat ons elektriciteitsnet vol blijft en het bouwen van huizen stopt? Deze begroting vertelt ons dat de Provincie waar

nodig het instrumentarium van het projectbesluit inzet om gebiedsontwikkelingen te faciliteren. Dat is vrij dwingend faciliteren overigens. Onze vraag aan het College is: wanneer doen we dat wel en wanneer doen we dat niet? Geldt dat alleen voor gebiedsontwikkelingen of ook voor buisleidingen of in de transitie in het landelijk gebied? College, eigenlijk is de vraag van D66: pakt u de regie of laat u het lopen? Durft u nu uw rol te pakken en de ruimte te ordenen of repareren we uiteindelijk de schade over tien jaar? Wat D66 betreft het eerste. Weet dat u ons daarin bij goede voorstellen altijd aan uw zijde vindt. Voorzitter, mooie woorden, daar ben ik wel van, maar als het in de politiek is, moeten we vooral kijken naar de cijfers, omdat die laten zien wat ze waard zijn. Zo kijken we ook naar deze begroting en dan valt ons wat ontbreekt misschien nog wel het meest op: onderwijs, onderwijs, onderwijs. Het maakt in 2023 in Limburg nog steeds uit waar je wieg staat. Er is één plek waar we daar sowieso iets aan kunnen doen en dat is in ons onderwijs. We dienen daarom een motie in om op steeds meer scholen mogelijk te maken dat er fruit, ontbijt of lunch is, omdat een kind met honger nu niet kan leren en zijn talenten niet kan ontwikkelen. Het dictum van die motie luidt ... Oh.

**De voorzitter:** Voordat u aan uw dictum toekomt even een vraag van de heer Schyns.

**De heer Schyns (JA21):** Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee vragen. Ik vind het heel sympathiek waar het dictum nu over gaat. Ik heb hem gelezen, dus daar...

**De voorzitter:** Wellicht is het dan slim om eerst even – ook voor de kijkers thuis - het dictum te horen. Dan geef ik u daarna het woord.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, dat is goed. Het dictum luidt: te inventariseren welke behoefte er is bij alle scholen in het - tussen twee haakjes - speciaal, primair en voortgezet onderwijs in Limburg om fruit, ontbijt of lunch aan te bieden, wat zijn hiervoor nodig hebben, te onderzoeken welke financiering hiervoor beschikbaar is vanuit het Rijk en Europa, welke bijdrage het bedrijfsleven kan leveren en wat er in samenhang met andere Provinciale beleidsvelden mogelijk gemaakt kan worden, in overleg te treden met in ieder geval het Jeugdeducatiefonds en de Gezonde Basisschool van de Toekomst, over hoe zij kunnen ondersteunen om dit op meer scholen goed en verstandig te organiseren en hierbij te streven naar lokale inbedding en verbinding met de Limburgse land- en tuinbouw, op grond hiervan een voorstel uit te werken om voor zoveel mogelijk scholen te beginnen met die met het hoogste percentage leerlingen met een risico op onderwijsachterstanden A voor de komende vier jaar elke dag fruit voor leerlingen mogelijk te maken, B In de komende vier jaar ontbijt of lunch te organiseren, gefinancierd door Rijksprogramma's of slimme samenwerkingen met bijvoorbeeld het bedrijfsleven en fondsen en dit aan te bieden aan Provinciale Staten voor de Voorjaarsnota 2024. Punt.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Schyns, aan u het woord.

**De heer Schyns (JA21):** Dank u wel, voorzitter. Ja, ik vind dit eigenlijk heel erg sympathiek, hè? We willen... Ik wil ook alle mondjes graag gezond voeden, maar mijn ervaring leert, mijn persoonlijke ervaring, dat fruit uitdelen op scholen totaal niet werkt en het financieren ervan vanuit de overheid raad ik al zeker heel erg af. Ik kan alleen vertellen dat warm eten en dan voornamelijk warme groenten de meeste effectiviteit heeft en dat zou werken, maar dat moet op basis van giften vanuit het bedrijfsleven. Dan zou ik zeker stimuleren dat er een lobby voor start, maar om dat vanuit ons te regelen raad ik zeker af. Daarnaast wil ik, voorzitter, mevrouw Jenneskens eigenlijk vragen om het gezonde verstand te gebruiken met betrekking tot de motie 'Vergaderen op locatie'. Ik kan u honderd verschillende redenen geven waarom dat een slecht idee is. Ik wil mevrouw Jenneskens zeggen: ik begrijp dat u de lokale partijen wilt betrekken, maar gebruik uw gezond verstand en trek deze motie in. Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Ze is even zoekend naar de vraag. Bij de eerste motie heb ik sowieso geen vraag gehoord. De tweede; er was wel een vraag of u hem zou willen intrekken, maar het was al meer een stemverklaring dan dat er echt een inhoudelijke vraag was.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, ik wil wel even op allebei reageren. Mijn ervaring en ik werk met de scholen waar dit het hardst nodig is... Wat ik heel pijnlijk vind om te horen, is dat soms fruit niet werkte, bijvoorbeeld op middelbare scholen, maar hoe erg het in trek is. Dat komt omdat er kinderen in Limburg zijn die met honger naar school komen. Daar is die motie op gericht en die trek ik absoluut niet in, want die is veel te belangrijk. En het tweede eigenlijk wat de heer Schyns zegt is: we hoeven eigenlijk niet naar onze inwoners toe om te luisteren wat ze willen. Ik ben er persoonlijk wel van overtuigd en we hebben een beetje de ongelukkige omstandigheid dat ons Provinciehuis best wel ver af staat van het hoogste deel van onze provincie. De Gouverneur weet dat waarschijnlijk als één van de besten als inwoner van Gennepe. Als wij vergaderen over de Maasduinen, zou dat betekenen dat mensen die aan dat natuurgebied wonen altijd dat uur omlaag moeten rijden om hier te komen inspreken bij ons. Volgens mij kan dat ook andersom. Daar hoeft je helemaal niet ingewikkeld voor te doen, wat de heer Schyns zei van 'dan gaan we Straatsburgje worden' of wat dan ook. Nee, Ik heb die hele motie ook netjes uitgetekend, maar wij kunnen wel proberen, als het daarover gaat, om wat vaker naar onze inwoners toe te gaan en wat meer op locatie te vergaderen in plaats van hier in ons gouden bolwerk te blijven zitten. Dat is eigenlijk de strekking van mijn motie, dus die trek ik eigenlijk ook niet in. Ik zie mevrouw Schoolmeesters komen.

**De voorzitter:** Yes. Ik ook. Mevrouw Schoolmeesters, aan u het woord.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, van de ivoren toren terug naar het schoolplein. Zeer sympathieke motie. Daar loopt de BBB erg warm voor. We vragen ons wel nog even af: we dachten eerst: het is een broodje-aapverhaal, maar het is echt zo. Als je aan kinderen vraagt 'waar komt melk vandaan', dan zeggen ze 'uit de schappen van Albert Heijn' Het is een beetje platgeslagen wat ik nu zeg, maar hoe ziet D66, mevrouw Jenneskens, een rol voor voedseleducatie landen in de motie die zij wil indienen?

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja voorzitter, dat zit er voor een deel ... Er zit iets in dat hier wel aan raakt, maar dat is het nog niet. In het verleden hebben we samenwerking gehad met Boerderijeducatie Limburg, zodat kinderen ook vaker naar een boerderij gingen. Daar waren wij vrij enthousiast over. Ik denk dat dat ook heel gezond is. Ik zie aan de andere kant ook wel hoe druk scholen zijn, dus daar zit ergens ook wel een balans in dat je, als je dit wilt, het goed moet organiseren. Wat in de motie ook zit, en dat vind ik zelf nog wel een ingewikkelde, we doen al best wel wat goede dingen, is dat we soms ook moeten organiseren en aanbesteden met cateraars, dan krijgen Limburgse kindjes Poolse appels en dat hoeft helemaal niet, want die hebben we in Noorbeek ook. Dus in die ... Daar zie ik heel erg tegen op om de scholen niet meteen helemaal gek te maken. met nog een heel groot extra lesprogramma. Wat mij betreft neemt Gedeputeerde mee hoe dat zou kunnen, maar ik zou nu niet zover willen gaan dat dat ook meteen verplicht in deze motie daarbij hoort.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Nee, BBB is inderdaad zelden voor verplichting c.q. dwang, dus die vrijheid moet er bij de scholen zeker zijn. Ik heb zelf ervaren dat het fruit heel erg warm en hartelijk wordt ontvangen door de kinderen. Maar ik heb ook gezien dat er dan nog voldoende tijd is, terwijl de kinderen dat fruit verorberen, om ook een keer duiding te geven waar het dan vandaan komt en uit te leggen. Dan hoeven de kinderen niet fysiek voor naar een boerderij, alhoewel wij dat natuurlijk wel zouden willen stimuleren. Mijn vraag is eigenlijk hoe binnen de motie ook ruimte kan zijn dat er bij het aanbieden van lunch, warm of koud, ook een hoge mate van keuzevrijheid kan zijn. Niet dat er een heel tableau hoeft te zijn waar de kinderen uit kunnen kiezen, maar dat er in ieder geval keuze is tussen dierlijk en plantaardig.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, ik denk dat een gezonde basisschool van de toekomst in deze motie zit en die hebben wij eigenlijk ook heel mooi wetenschappelijk onderbouwd. Ja, ik zal niet zeggen programma maar aanbod, waarin kinderen 20% ook gewoon heel vrij mogen kiezen. Dus voor een deel groente, fruit etc. en voor die 20% mogen ze kiezen of ze plantaardig willen of ze een stukje vlees, dat soort dingen. Dus wat mij betreft zit dat daar volgens mij in en is dat ook de goede weg en is die keuze vervolgens aan ieder kind. Want waar ik persoonlijk principieel niet zo voor ben is ze voor te schrijven wat er op dat boterhammetje moet als het maar zo gezond mogelijk is.

**De voorzitter:** Dank u wel. Volgens mij was er ook nog een vraag van mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dank u wel, voorzitter. Zo'n Limburgse appel, daar ben ik ook heel erg voorstander van. Het is helaas wel zo dat al heel veel van die Limburgse appels 25 keer worden bespoten met landbouwgif. En als moeder maak ik mij dus zorgen over wat dat landbouwgif in die kleine lijfjes doet en met mij meerdere moeders. Dus ziet mevrouw Jenneskens mogelijkheden om dat te beperken. Het hoeft niet alles gecertificeerd biologisch te zijn, maar dat dat voedsel, met name die appels en dat fruit, ook uit Limburg, wat aan die kinderen wordt gegeven zo min mogelijk gif bevat.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, die zie ik en ik hoop dat de Gedeputeerde daar rekening mee houdt, want ik ben maar een parttime-volksvertegenwoordiger en ik denk dat hij daar iets meer tijd voor heeft. Maar ik hoop dat hij dat mee wil nemen, wat mij betreft.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Voorzitter, ik denk dat we hier een toneelstuk betutteling aan het opvoeren zijn en ik vraag aan de woordvoerder of u dat met mij eens bent, want laat in godsnaam iedereen kiezen wat hij zelf achter zijn kiezen stopt.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, dat is deze liberaal met de andere liberaal hartgrondig eens. En ook trouwens nog wel heel even praktisch. We kunnen hier heel veel eisen opleggen en ik denk dat het goed is om te streven naar zo goed en gezond mogelijk. Maar ik wil vooral dat het gebeurt, want uiteindelijk is zelfs een bespoten appel, dat moet ik toch zeggen tegen mevrouw Plusquin, als je je hongerig bent, volgens mij beter dan geen appel. Maar goed, Dat is mijn persoonlijke opvatting.

**De voorzitter:** Gaat u verder met uw betoog.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, Limburgers zoeken een huis om in te wonen en dat vraagt een Provincie waarop ze kunnen bouwen. We zien woonkeuzes, er wordt gewerkt aan de deal, maar uiteindelijk kan niemand in gremia van bestuurders wonen. Onze woningmarkt, en zeker de sociale huur, lijkt een stoelendans waar steeds meer stoelen uit zijn weggepakt. We kunnen enthousiast zijn over de bouwplannen van het afgelopen jaar. D66 ziet ook dat nieuwbouw de komende jaren soms ingewikkeld wordt met oplopende rentes en een zwaarder economisch tij. Daarom vragen we, wat kunnen we nou nog doen om de bestaande voorraad en de bestaande ruimte slimmer te gebruiken en daarin ook sneller te gaan? Welke mogelijkheden ziet het College om als onderdeel van die woondeal te onderzoeken of er meer kavels gedeeld kunnen worden? Woningen gesplitst of bijvoorbeeld op te toppen? Wat kan de Provincie daarin doen? En welke andere verdichtingsmogelijkheden ziet u?

Voorzitter, dan een huis om in te wonen staat in een straat. Wat D66 betreft is die groen, de schoolpleinen



ook en veilig. We maken ruimte voor de fiets. Ik moet een klein beetje opschieten, dus ik ga gewoon in sneltreinvaart door. Want toen ik vroeg, waar moet ik het vandaag over hebben, ging het veel over het OV. Daar is een werkgroep mee aan de slag en D66 hoopt dat die met voorstellen komt om het betrouwbaarder, veiliger en beter te maken. En vandaag doen we zelf alvast een eerste stap. Limburg is namelijk niet de Provincie die ver ligt van de Randstad, wij verbinden Amsterdam met Europa. Daarom dienen we vandaag een motie in om de nachttrein die al rijdt met drielanden materieel, gespot door onze treinspotter de heer Vaessen met de V, door te trekken naar Aachen Hauptbahnhof en wellicht ook Liège en nu wordt het lastig, ... Guillemins denk ik? Ik kijk even naar heer Bloi ...Ja. . In ieder geval dictum. En deze dienen we in met een heleboel andere partijen. Ik verzoek het College van Gedeputeerde Staten, samen met benodigde partners, zoals de vervoersautoriteit en vervoerder Arriva, te verkennen of het mogelijk is deze open access nachttrein uit te breiden naar een traject van Aachen Hauptbahnhof naar Amsterdam Schiphol. En zo mogelijk ook een traject van Liège...Nu heb ik net niet goed geluisterd, want ik hoorde het net al zachtjes fluisteren hoe ik het moest uitspreken. ... Guillemins, doe ik gewoon nog een keer, naar Amsterdam Schiphol. Wilt u voor het einde van Q1 2024 Provinciale Staten informeren over de bevindingen van deze verkenning en de mogelijke vervolgstappen. En dat was die. Dan hou ik mijn tijd ook weer aan, ondanks dat ik dacht... Misschien moet ik daar niet aan herinneren, maar goed. Voorzitter, als we een provincie kunnen zijn, laten we die dan ook zijn van de Einstein Telescope. En in plaats van te bekvechten over waar hij moet landen, is onze oproep aan het College: Wat kunnen we nog meer doen om hem hier naartoe te halen? En als hij dan komt, hoe maken we er dan het meeste van? College, is er straks een bredere aanpak en plan voorzien voor de inbedding in de Euregio, bijvoorbeeld in mobiliteit en verbindingen met de rest? Voorzitter, Limburg is een culturele provincie en daar streed ik vroeger gezusterlijk voor met Statenlid Kuntzelaers voor Noord- en Midden Limburg. En het fijne aan een Gedeputeerde die lang Statenlid is geweest is dat je veel moties hebt om hem mee om de oren te zwaaien. Wij streden daar samen voor, dat heeft verschil gemaakt. Instellingen zijn gaan professionaliseren. Mijn verwachting is dat er meer aanvragen komen en we hebben een best krappe regeling voor meerjarensubsidie. En nu is eigenlijk mijn vraag aan de Gedeputeerde, als die regeling overvraagd wordt, wat gebeurt er dan? Trekt u dan weer ten strijde om dit ook recht te trekken? Dat is namelijk wel wat D66 van u verwacht. En dan ook nog even over het Limburgs Museum. Klopt het dat wij lezen dat er een plan is ingezet tot 2028, maar we geld hebben tot dit jaar? En zo ja, hoe gaat u dat oplossen? Is daar al over nagedacht? Voorzitter, drie minuten geleden of een uur geleden werd de volgende megaboete op Chemelot geëist. De uitvoering van milieuzorg is onder de maat in Limburg en dat is urgent. Hoe gaat deze Provincie, en vooral dit College, zich in deze periode inspannen om dat te verbeteren? Gaat u zich inzetten voor één sterke en robuuste omgevingsdienst voor Limburg? En zo ja, hoe? Voorzitter en dan tot slot Energie. Daar komen nog een heleboel moties over, dus ik hou het even hierbij. Het coalitieakkoord geeft aan dat u het totale restbod gaat realiseren. We zien dat prestaties achterblijven en steeds meer grootschalige projecten in het gedrang komen. Hoe gaat dat nu en wat gaat u de komende jaren dan doen zodat dat restbod wel gerealiseerd wordt. En dan tot slot, voorzitter, collega's, Limburgers verdienen een Provincie die levert. We kunnen elke ochtend uit het raam kijken om te zien hoe groot die opdracht is. Maar we moeten vooral elke avond in de spiegel kijken of we genoeg hebben gedaan om hem in te vullen. Wat D66 betreft beginnen we daar vanavond mee. Tot zover.

**De voorzitter:** Dank u wel. En u had geen andere moties meer voor een dictum in de eerste termijn, hè? Die had u al. Precies. Dank u wel, mevrouw Jenneskens. Dan geef ik nu het woord aan de heer Driessen, namens Forum voor Democratie.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Voorzitter een lustrum aan begrotingsbehandelingen passeerden voor dit Statenlid inmiddels de revue. Reden voor overvloedige festiviteiten zal dit College ongetwijfeld ook gedacht hebben. In dit heugelijke lustrum trekt deze Provincie namelijk in de komende periode € 100 miljoen extra uit haar eigen vermogen om het uit te geven aan luxe en weelde. Een ongekende viering van legendarische aard. In het begeleidend schrijven bij de begroting wordt nog

bescheidenheid betracht door zaken in technisch jargon, niet immunisatiereserve, maar algemene reserve te noemen, maar ere wie ere toekomt, het College maakt er een feestje van.

In de begroting van vorig jaar, of de begrotingsbehandeling beter gezegd, sprak een Statenlid de woorden en ik citeer: Het is niets minder dan een aderlating dat onze reserve er al aardig op achteruit gaat. Zelfs al nemen we de inflatie die dit jaar ons land teistert niet mee.' Wie de begroting van dit jaar en vorig jaar naast elkaar legt, merkt op dat de uitgaven met bijna € 150 miljoen zijn toegenomen. Een toename van bijna een derde. Een reserveroof van dergelijke proporties verwoordt deze aderlating van vorig jaar tot een simpele schram. Waar dat geld naartoe gaat blijft echter een ruwe verdeling per categorie, daar de beleidskaders nog vastgesteld dienen te worden. Wij zien dan ook graag uit naar de debatten daaromtrent. Wel valt te ontcijferen dat een substantieel deel van het extra opgenomen geld terecht zal komen bij de sociale agenda of het nieuwe momenteel hysterisch gehypte bestaanszekerheid of samen-zekerheid of samenredzaamheid, veel dingen gehoord, welke zelfs de Provincie Limburg aan haar programma's heeft toegevoegd. Zo blijkt zelfs onze mooie bourgondische provincie niet immuun voor de waan van de dag die elders op een regenachtige dag in elkaar gespind wordt. Laat mij een moment de tijd nemen om zorgvuldig uiteen te zetten waarom we hier duidelijk kunnen spreken van een hype dan wel een trend. Het CBS becijferde, alsof ze het op verzoek doen, deze week dat de kans dat men in armoede vervalt in 45 jaar niet zo laag is geweest als momenteel. Slechts iets meer dan 3% van alle mensen liep risico op armoede. Dat is zelfs een daling van ruim 40% ten opzichte van 2021. Het lijkt er dus in alle maten op dat het uittrekken van extra geld in dergelijke programma's meer gestoeld is op de tendens van gangbare opinie dan daadwerkelijke macro-economische verschijnselen, oftewel cijfers. Wij pleiten al sinds jaar en dag voor een anticyclisch investeringsbeleid. Het is namelijk uiterst merkwaardig om de reserves die de Provincie heeft te souperen ten tijde dat het economisch relatief voor de wind gaat. Immers, zoals eerder aangegeven, reeds bij de begroting van vorig jaar, hoe hoger onze reserve, hoe groter ons dividend, hoe meer de Provincie kan uitgeven zonder dat de burger er belasting voor betaalt. We zijn dan ook van mening dat de focus het beste kan liggen op de lastenverlichting voor werkenden, gezien zij vaak de dupe zijn van het lijvige belasting en toeslagenstelsel dat in ons land van kracht is. De voorbeelden zijn talloos van mensen of gezinnen, voor wie het niet of nauwelijks loont om meer te gaan werken. Hoe mooi zou het zijn als wij als Provincie deze lastenverlichting zouden kunnen realiseren doordat wij zuinig met ons vermogen omgaan en daardoor landelijk gezien uitzonderlijk lage MRB kunnen hanteren. Minder overheid en dus belasting, minder rondpompen van geld, minder intransparante uitgaven. Om met dat laatste te beginnen. We dienen als Provincie allereerst zorgvuldig met het belastinggeld van onze burgers om te gaan. Mocht het zo zijn dat een College toch het voortouw neemt om een substantieel deel van het eigen vermogen aan te wenden, dan is die keuze wellicht onafwendbaar, maar niet de onze. Voorkomen kunnen we dit onderdeel dan wellicht ook niet, maar zorgen dat een deel van die uitgaven volledig transparant en toegankelijk zijn voor die burger, kunnen we wellicht wel. Daarom dienen wij vandaag de motie Openbaarheid kosten publieke projecten in, die oproept om bij publieke projecten de burger middels informatieborden actief te informeren over de uitgaven die de Provincie doet omtrent het betreffende project. En ik zal daar... O nee, voordat ik daaraan begin, die is overigens al een keer ingediend, een motie met die strekking door de PVV en wel in 2014 en die is nooit uitgevoerd, dus wij zien die wel graag een keer uitgevoerd, mocht die het halen. En het dictum van deze motie is: Bij alle nieuwe door de Provincie gerealiseerde publieke bouw- en infraprojecten borden te plaatsen met een kostenvermelding om de transparantie voor inwoners te vergroten. Bij alle nieuwe- en bestaande provinciale publieke bouw- en infra projecten ook deze borden te plaatsen. Bij deze kostenvermelding tevens de kosten per inwoner te vermelden en dit te dekken uit dezelfde middelen waarmee het betreffende project gedekt wordt en gaat over tot de orde van de dag. Aan de uitgavenkant zijn we het ook niet altijd eens. De uitgaven van de Provincie rijzen de pan uit en in dit tempo zit de Provincie in 2030 boven de € 1 miljard. En dat kunnen we helemaal niet betalen. Dat lang niet al deze uitgaven nuttig dan wel zinnig zijn bleek uit een artikel uit de Limburger verleden week, waarin kenbaar werd gemaakt dat Limburgse MBO scholen op alle opleidingen de module circulaire economie gaan introduceren, met subsidie van de Provincie. Dat het hele gedachtegoed al meerdere malen een rebranding heeft moeten ondergaan van recycling naar cradle to cradle nu naar circle economy zal een kleine indicatie moeten zijn dat daar iets niet werkt. Meerdere publicaties wijzen er dan ook op dat het hele concept veelal gebaseerd is op

wensdenken en het barst van de dogma's. Begrijp ons niet verkeerd, het zuinig omgaan met grondstoffen en deze hergebruiken waar mogelijk is geen verkeerde gedachte. Sterker nog, het is een economisch verstandige gedachte en het zorgt voor minder afval, wat zorgt voor minder kosten en minder behoefte aan nieuwe materialen, waarvan we meestal afhankelijk zijn van anderen. Het is echter zeer onverstandig om een complete generatie voor te spiegelen dat zoiets als een compleet circulaire economie überhaupt in wezenlijkheid is. We dienen dan ook een motie in genaamd Circulaire-pseudo-wetenschap, die oproept verstandig om te gaan met de opgehoeste belastingen. Als laatste onderdeel willen we nog een stukje meegeven omtrent het thema wonen. Dat net zo'n trend is als de bestaanszekerheid. Het is hier dan ook dikwijls te horen in de Provincie dat de Provincie of de gemeente woningen moet bouwen, bouwen, bouwen, bouwen. Het moet heel helder zijn. De gemeente en de Provincie bouwen helemaal niets. Bouwvakkers, aannemers, ondernemers, deze mensen bouwen woningen. En ja, dat doen ze alleen als het rendabel is, met een vergunning van de lokale overheden. Met andere woorden, als de overheid ze niet in de weg staat, bouwen ze echt wel woningen, mits het rendabel is. Om terug te komen op het eerdere stuk, minder bemoeienis van de overheid dus. Al reeds bij de begroting van 2022 waarschuwden wij voor inflatie en vroegen daarom om prudentie. In diezelfde behandeling wezen we erop dat de inflatie uiteindelijk vaak leidt tot een recessie. Op dit moment lopen de investeringen van bedrijven fors terug, is de economische groei vrijwel non-existent, zowel bij ons als bij onze buurlanden. En zijn faillissementen ook in onze provincie aan de orde van de dag. Laten we hopen dat we hier volgend jaar staan en dat deze trend zich niet heeft voortgezet. Desalniettemin is het verstandiger om voor te bereiden op erger.

Voorzitter, wij geloven niet in het uitdelen van geld, maar in het investeren in de economie. Zoals we dat al zo vaak betoogd hebben gaat het om investeren in plaats van subsidiëren. De reserve van de Provincie zou enkel en alleen gebruikt moeten, mogen, worden om te investeren in de provincie, op een manier die ook daadwerkelijk rendeert. En ik hoor dat vandaag al voorbij komen, dan hebben we het nadrukkelijk niet over sociaal of maatschappelijk rendement, want daar kan niemand in wonen en daar kan niemand een boterham van eten. Stel de inwoners in staat hun eigen geld te verdienen. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel. Had u alle dicta voorgelezen?

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** We hebben nog twee moties waarvan ik de dicta niet heb voorgelezen. En dat is de motie 'Circulaire pseudo-wetenschap': Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om in gesprek te gaan met mbo scholen om belangrijkere zaken, welke nu ontbreken, zoals onder andere schaaakles, standaard onderdeel te laten zijn van MBO opleidingen. En de subsidiëring voor dit initiatief in te trekken. En de tweede motie, motie 3018: 'Infrastructuur Gouvernement verbeteren': Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om zo spoedig mogelijk zorg te dragen voor faciliteiten die het mogelijk maken om het Gouvernement via waterweg te bereiken, hierbij op z'n minst te denken aan een degelijke aanlegsteiger, het water rondom het Gouvernement uit te diepen en zo spoedig mogelijk een tractorparkeerplaats aan te wijzen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dat levert een vraag op van mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, als ik de heer Driessen goed heb beluisterd, dan is hij wat kritisch op de manier waarop we omgaan met onze inkomsten en vooral op onze uitgaven. Dat is eigenlijk de tendens van uw hele betoog. Nu zie ik een laatste motie om een steiger aan te leggen en ik zag ook nog iets met paarden volgens mij en een tractorparkeerplaats. Voor mij hoort die motie niet per se bij uw inbreng. Hoe rijmt de heer Driessen die zelf in zijn eigen hoofd?

**De voorzitter:** De heer Driessen.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Nou, via u voorzitter, want het is mevrouw Jenneskens, dit huis en deze democratie is een prachtige plek. En af en toe mogen wij als Limburgers best eens ergens heel erg trots op zijn en mogen wij het best wel eens een keer laten zien wat we wel hebben. Daarbij het verenigt

mensen als we samen kunnen genieten van datgene, dat mooie wat deze Provincie te bieden heeft. Dus voor zo af en toe een project en als het ook nog eens bijdraagt aan de manier waarop mensen deze democratie in dit huis kunnen beleven, trekken wij gerust een heel klein beetje geld uit, want dat heel klein beetje geld, wat zoiets zou kosten, dat verbleekt bij wat er al uitgegeven wordt.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, en toch hoorde ik ook net de heer Driessen zeggen dat maatschappelijke meerwaarde en wat mensen ergens van vinden en bij voelen, eigenlijk niet telde. Dus dan blijft toch even mijn vraag qua...U had het over de Provincie mag alleen revolverend investeren. Hoe verdient die aanlegsteiger zichzelf dan terug is mijn vraag aan de heer Driessen.

**De voorzitter:** De heer Driessen.

**De heer Driessen (Forum voor Democratie):** Nou, als mevrouw Jenneskens gaat kijken bij meerdere aanlegsteigers die onze mooie provincie al rijk is, of de kleine jachthavens, dan weet mevrouw Jenneskens dat daar doorgaans gewoon liggeld voor gevraagd wordt en dat die heel erg rendabel zijn.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens, tot slot.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, dan concludeer ik dat de heer Driessen even moet overleggen met de heer Wolters Gregório, want er komt hier een camping achter het Gouvernement.

**De voorzitter:** Wellicht heeft u daar tijdens de lunch alle tijd voor. Dank u wel, mijnheer Driessen. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Jetten, namens de fractie van GroenLinks.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik wil een compliment geven aan alle betrokkenen die deze begroting hebben opgesteld. Heldere, goed leesbare teksten en een consequent gehanteerde indeling. Voordat ik op een aantal programma's inga even een aantal opmerkingen in het algemeen. Het nieuwe College zit er dan nu bijna een half jaar en dat betekent dat deze begroting voortbouwt op wat er al lag. Dat is deels begrijpelijk, maar heeft als nadeel dat scherpe beleidskeuzes daardoor pas in de voorjaarsnota van '24 worden gemaakt. En GroenLinks betreurt dat naar aanleiding van het coalitieakkoord die keuzes niet al zijn neergedaald in deze begroting.

Wat ons ook opvalt is dat er een baaiert aan nieuwe indicatoren in de begroting staan die voortvloeien uit het coalitieakkoord, maar die over het algemeen nog niet zijn ingevuld. Ze zijn nog in ontwikkeling. En in de begroting ontbreekt een inzicht wat monitoring van deze bulk aan nieuwe indicatoren gaat kosten. En deels kunnen we ons vinden in die uitbreiding, maar we vragen ons af hoe het College daar inzicht in gaat geven, zodat de Staten hun controlerende rol effectief kunnen uitvoeren. Graag uw reactie. En dan een tegenstelling wat mijn collega hiervoor zei. GroenLinks vindt het jammer dat de keuze hoe om te gaan met het eigen vermogen is uitgesteld tot de begroting van 2025. Volgens ons had je dat als nieuwe ploeg voortvarend kunnen oppakken. Want voor ons is juist de inzet van een deel van het eigen vermogen voor versnelling van bijvoorbeeld de energietransitie of het versterkt inzetten op natuurontwikkeling een prioriteit. Voorzitter, dan ga ik nu over naar een aantal inhoudelijk programma's. Dan begin ik een beetje met het zuur, want ik begin met het landelijk gebied en dit programma is wat ons betreft onvolledig, toont een gebrek aan keuzes, daadkracht en middelen. Wij maken ons bijvoorbeeld zorgen of de uitvoeringscapaciteit van het Limburgs Programma Landelijk Gebied, het LPLG, voldoet. En daarvoor dienen wij een motie in en ik lees het dictum voor, voorzitter: Om inzichtelijk te maken voor de Staten hoe de uitvoering van het LPLG georganiseerd wordt en hierbij inzichtelijk te maken welke bestaande taken eventueel onder druk komen te staan. Maatregelen te treffen om te voorkomen dat bestaande taken door uitvoering van het LPLG onder druk komen te staan en dit uiterlijk in Q1 van 2024 aan PS te rapporteren en zodra de uitvoering operationeel is dit eveneens terug te koppelen aan PS. En wat betreft de middelen. Hiervoor dienen wij een

amendement in, zodat er geld vrijkomt voor met name de uitvoering van het programma Lijn 3 en dat is Limburgers in het groen en dan vooral die vermaatschappelijking van het groen van het landschap. Het dictum als beslispunt toe te voegen dat voor de boekjaren 2024, 2025, 2026 en 2027 jaarlijks een bedrag van € 500.000 aan middelen beschikbaar gesteld wordt voor inwonersinitiatieven, organisaties en nationale parken die aansluiten bij de derde lijn van het Natuurprogramma Limburgers in het groen. En de dekking hiervoor te putten uit de beschikbare vrije begrotingsruimte. Ook bij het programma water zien we dat bestaande indicatoren worden aangevuld met een reeks nieuw te ontwikkelen indicatoren. Voor GroenLinks is het cruciaal hoe we hiermee omgaan, want waar ligt het zwaartepunt als we in 2027 willen voldoen aan de Kaderrichtlijn Water, moeten voldoen aan deze Kaderrichtlijn Water en Limburg veiliger gemaakt willen hebben. GroenLinks vindt dat het uitgangspunt moet zijn dat water en bodem de dragers zijn van alle activiteiten die er in het landschap plaatsvinden en van het ruimtelijk beleid. En dat betekent dat bij een belangenafweging wij altijd teruggaan naar dit uitgangspunt. Natte natuur vraagt nu eenmaal een ander waterbeheer dan optimale productievoorwaarden voor landbouw. En een aantal van dit soort bestuurlijke keuzes los je niet op met praten. Je zult keuzes moeten maken. En als je keuzes maakt die de bestaande aanpak en/of systematiek niet ter discussie stellen, dan neemt het College haar eigen doelstelling niet serieus. Kan het College mij uitleggen hoe zij dit soort bestuurlijke dilemma's wil gaan oplossen. Ten aanzien van het programma Samenleving en Bestaanszekerheid gaan we grotendeels de bestaande aanpak continueren en blijven we op de genoemde speerpunten inzetten. Wat wij missen is dat de toezegging om te kijken naar de mogelijkheden om gratis OV voor minima niet in deze begroting is terug te vinden en ook niet bij het onderdeel OV. En wij hebben daarvoor een aangehouden motie bij de bespreking van het coalitieakkoord en daarbij hadden we een toezegging dat we in Q4 een terugkoppeling zouden krijgen. En ik realiseer mij, we zitten nog in Q4. Tegelijkertijd wil ik al heel graag een reactie van het College, want als ik dat niet terugzie in de begroting, dan denk ik, hoe gaan wij dit aanpakken? En anders hebben we nog altijd die aangehouden motie. Voorzitter, het valt op dat geregeld veel mooie woorden worden gebruikt om weer te geven wat we willen bereiken en over het algemeen kun je daar niet op tegen zijn. We zijn niet tegen mooie woorden. 'Krachtige gemeenschap' is zo'n voorbeeld. Echter, het begrote bedrag lijkt, of gaat, volgens ons bijna geheel volledig op aan de aanpak van Vastenavondkamp in Venlo en de opruiming van drugsafval. En voor alle andere genoemde onderdelen die we nog willen oppakken, is geen budget beschikbaar. Dan zijn er twee kwalificaties mogelijk. Er is hier sprake van gebakken lucht, dus veel mooie woorden, of er wordt hier volstrekt onrealistisch begroot. Hoe kijkt het College naar deze kwalificaties en deze aanpak? En ik kan meer voorbeelden noemen van mooie grote woorden, bijvoorbeeld bij het programma duurzame opwek transport en inpassing van energie. Daar staat een doelstelling dat er in 2030 meer opwek is en dat is in de ogen van GroenLinks een gotspe. Want alleen al door het feit dat bedrijven en particulieren meer zonnepanelen op hun daken zullen leggen, daarmee bereik je dit al. En je hoeft dus niks te doen om deze doelstelling te bereiken. Sowieso... Maar dat hadden we ook al in het coalitieakkoord, daar vallen wij vaak over de woorden, meer, minder, beter, onderzoeken, daar staat het bol van. We werden ook wel blij van iets, namelijk over het onderdeel dat er een provinciale energiemaatschappij komt met duurzaam opgewekte energie. Kan het College aangeven wanneer die provinciale energiemaatschappij er moet zijn of er komt? Voorzitter, dan hebben we het nog over duurzaam ondernemen en wonen. En daar geldt weer wat ik hiervoor al zei, veel wensen, veel streven, maar in the end geen budget. Laten we hopen nog geen budget. Wat mist is dat Limburg geen voorzieningen heeft om de kleinere MKB-bedrijven, die willen investeren in verduurzaming, daarin te faciliteren en daarvoor dienen wij een motie in. En ik lees het dictum voor: Een stimuleringsregeling voor verduurzaming van het MKB tot stand te doen brengen met een maximale lening van € 50.000. Een looptijd van maximaal zeven tot tien jaar, beperkte afsluitkosten en een rente die maximaal gelijk is aan Euribor. Na totstandkoming ruime bekendheid te geven aan het fonds en samen te rapporteren over de resultaten van het fonds via de reguliere P&C-cyclus. Voorzitter, ik wil in dit programma nog één ding naar voren brengen en mijn collega Jenneskens van D66 deed dat ook al, dat is de vergunningverlening, toezicht en handhaving. Als we denken aan alle doelstellingen op de thema's landschapsontwikkeling, water, duurzaam ondernemen en de milieuproblematiek, dan is in de ogen van GroenLinks effectief toezicht cruciaal.

**De voorzitter:** De heer Schyns.

**De heer Schyns (JA21):** Dank u wel, voorzitter. Heel sympathiek dat we ondernemers willen helpen. Ik vind dat... Ik sta daar positief tegenover. Ik heb eigenlijk daar een paar vragen over. Hoe wilt u monitoren dat zo'n lening ook daadwerkelijk gebruikt wordt voor verduurzaming? En welke kosten gaan daarmee gepaard vanuit de Provincie? En wordt er ook een vereiste gesteld aan bepaalde bedrijven waar dat dan wordt afgenomen? Dus moet ik me er dan bij voorstellen dat uw voorstel is dat er een factuur van een bekend of gerenommeerd bedrijf moet zijn die verduurzaamt om die kleine ondernemer te helpen? Want in dat geval zijn het vaak duurdere kosten dan als het de ondernemer vrij staat om die keuzes te maken?

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ik heb een heleboel vragen in één keer dus ik weet niet of ik ze allemaal kan beantwoorden. Het is een revoluerend fonds en bijvoorbeeld de lening bij Duurzaam Thuis heeft geleerd dat meer dan 90% daarvan terugkomt. En als u zegt, hoe wilt u dat bekostigen? Dat hoeft niet de Provincie te zijn. We zien bijvoorbeeld in andere Provincies dat dat bijvoorbeeld met een particuliere lening Qredits kan, of zo. Die doet dat volgens mij in Overijssel of Utrecht, dus qua kosten valt dat mee. En het risico, dat blijkt gewoon heel laag. En dan had u volgens mij nog een vraag van hoe wilt u dat controleren? Volgens mij kun je dat heel makkelijk aan facturen controleren en dat is ook het doel. Dat is het voordeel van in een Staten zitten. Wij hoeven niet met een voorstel te komen. Maar ik neem aan dat GS met een voorstel komt, dus daar kun je naar kijken, maar je kunt dus gewoon controleren aan de hand van facturen van wat er voor die verduurzaming is aangeschaft.

**De voorzitter:** De heer Schyns.

**De heer Schyns (JA21):** Nu geeft u aan dat u niet hoger wil dan de Euribor in het banksysteem, zodat banken geld lenen van de Centrale Bank tegen Euribor tarief, om vervolgens tegen een duurder tarief het geld uit te lenen. Dus die marge daarop, daar zit de winst, daar kunnen ze hun operationele kosten van dekken. Op het moment dat we dus stellen dat het niet duurder mag zijn dan het tarief waarvoor ze inlenen, betekent dus dat ergens die kosten gedekt moeten worden. Waar, hoe wilt u dat dekken of hoe bent u dat van plan?

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Nou, volgens mij is het niet ons streven om hier aan te verdienen. Ons streven is dat juist die kleinere bedrijven van het mkb, die niet bij een LIOF terecht kunnen komen, dus die kleine bedragen, dat zij dat tegen die rente kunnen lenen. Dus hier zit geen verdienmodel in. Het verdienmodel zit erin dat bedrijven kunnen verduurzamen, dat hun energiekosten omlaag gaan. Dat we de kleine ondernemer helpen en dat ze een waanzinnige kostenbesparing hebben en tegelijkertijd het milieu helpen.

**De voorzitter:** Tot slot de heer Schyns.

**De heer Schyns (JA21):** Voorzitter, ben ik helemaal met mevrouw eens. De vraag was eigenlijk het gaat er niet om dat wij eraan verdienen. Het gaat erom als je geld beschikbaar stelt tegen een tarief waarvoor een bank geld inleent en het niet voor meer geld duurder mag uitlenen, dan maakt de bank geen marge, maar ze hebben wel kosten of het bedrijf dat het faciliteert. Hoe wilt u de kosten van het systeem dat u verwezenlijkt door geen marge te laten maken hierop dekken?

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, volgens mij hebben we daar systemen voor. LIOF leent bijvoorbeeld ook geld uit. Ook met revolverende fondsen, dus ook daar zit die marge niet op. En ik heb ook niet gezegd dat het via een bank moet. Het zou kunnen.

**De voorzitter:** U had uw derde vraag gehad. Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Voorzitter, dank u wel. Op zich natuurlijk heel sympathiek dat we het MKB willen helpen met verduurzamen. Maar het dictum van deze motie roept bij onze fractie wel twee vragen op en de eerste vraag is of we het nu hebben over een subsidie, hebben we het over een lening? Het loopt een beetje door mekaar en dat maakt het heel ingewikkeld voor ons om te beoordelen, ja, wat het nu is. En de tweede vraag is, als het dan om een lening gaat, hebben we zoiets niet al bij het LIOF?

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, dank u wel, voorzitter. Het gaat absoluut om een lening, dus niet om een subsidie. En ja, wij hebben een regeling bij het LIOF. Maar dat is met name de 'M' van mkb en dat gaat om veel grotere bedragen. Dus dit is een lager bedrag en is met name bedoeld om de kleine van het mkb, van het Midden en Klein Bedrijf, om die het makkelijker te maken, om het laagdrempeliger te maken. Want bij het LIOF is een behoorlijke drempel.

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Is het denk ik sowieso goed dat we het woord 'subsidieplafond' uit het dictum van deze motie schrappen, want dat roept wel verwarring op. En ik vraag me ook af, zou het dan niet... als we al een regeling hebben, en u zegt dat die vooral voor 'M' in het mkb zit... Ik hoor ook graag hoe het College daar tegenaan kijkt. Maar zou het dan niet veel verstandiger zijn om gewoon de opdracht aan het College te geven om ook die 'K' in dat fonds te laten terugkomen?

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, weet u, wat dat betreft wacht ik heel erg graag de reactie van GS af en dan kunnen we dat nog zien. En ik denk dat u nog een oude versie heeft van onze motie, want in die nieuwe hebben we het over een stimuleringsregeling en hebben we het ook over een maximale lening, dus het zou kunnen. Ik had die moties van tevoren toegestuurd en daarna overleg gehad met ambtenaren, dus toen is het aangepast. Maar het, nou ...

**De voorzitter:** Tot slot, mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja, voorzitter, dit is de motie die is rondgestuurd en daarin staat subsidieplafond, dus dan is er iets misgegaan, denk ik.

**De voorzitter:** Wellicht even samen ...

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dan ga ik daar nog naar kijken. Dank u wel.

**De voorzitter:** Gaat u verder met uw betoog.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ik heb nog maar heel kort, zie ik. Oké. Ik had het over toezicht en handhaving en de problematiek daarover. Wij vinden dat toezicht en handhaving nog verder versterkt moet worden. En in deze vonden we de zuidelijke Rekenkamer ook aan onze zijde. Met aanbevelingen om te

komen tot een robuuster VTH-stelsel. En ja, de berichten die deze week in de pers verschenen zijn, en inderdaad net nog, die spreken boekdelen. En wij gaan ervan uit dat GS hiervoor met een voorstel komt bij de voorjaarsnota. Klopt onze veronderstelling?

Dan wil ik nog een motie indienen omtrent transparantie van bestuur. En het dictum van onze motie luidt: Per 1 januari 2024 het onderliggende collegestuk van openbare besluiten van GS na de college- vergadering op de website te publiceren. Voorzitter ik rond af. Als ik nu de hele begroting in ogenschouw neem, dan overheerst bij GroenLinks toch wel een beetje teleurstelling, want een aantal cruciale taken, met name rondom natuurontwikkeling zijn niet opgenomen. En we missen ook daadkracht op het gebied van de energietransitie en grote thema's zoals klimaatverandering of adaptatie ontbreken nagenoeg. Schone lucht ... Ik ga even terug, even kijken. Limburgers hebben wat ons betreft recht op en baat bij schone lucht, gezonde natuur, een vitale bodem, schoon water, schoon drinkwater, waterveiligheid. En dat is voor ons als Provincie een taak om hierin te faciliteren. Tot zover, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Jetten. Dan geef ik nu het woord aan de heer Loomans, namens de Fractie Horizon.

**De heer Loomans (Horizon):** Eerder deze week rapporteerde de Europese klimaatorganisatie Copernicus dat dit jaar, na maanden van hittesteeds, vrijwel zeker het warmste jaar ooit gemeten zal worden. Het plaatsvervangend hoofd van Copernicus zegt in een interview, het aantal records dat we breken is ronduit shockerend. De afgelopen maand was nog 0,4 graden warmer dan oktober 2019, het heetste oktober tot nu toe gemeten. En afgelopen september was er een verschil van een halve graad met het vorige september-record. Dit soort marges komen eigenlijk nooit voor. Klimaatwetenschappers waarschuwen ons al jaren dat weerrecords steeds extremere vormen aan gaan nemen. Per slot van rekening gaan de emissies van broeikasgassen wereldwijd nog altijd onverminderd door, zijn concentraties in de atmosfeer gegroeid tot niveaus nooit eerder gemeten. En is er geen geloofwaardig traject meer in zicht dat de opwarming onder de 1,5 graad gaat houden. Helaas is klimaatverandering niet de enige factor die de leefbaarheid van de aarde in gevaar brengt. Het Stockholm Resilience Centre heeft negen planetaire grenzen vastgesteld waarbinnen de mensheid moet navigeren om de planeet aarde voor volgende generaties leefbaar te houden. Van deze negen zijn er inmiddels zes fors overschreden. Opwarming van de aarde, verlies van biodiversiteit, verstoring van stikstof- en fosfor- en watergebruik, landgebruik en chemische verontreiniging van het milieu. De overige drie grenzen zijn bijna overschreden. Na publicatie van deze bevindingen zou het volstrekt logisch geweest zijn als er wereldwijd geschokt gereageerd was en er meteen maatregelen opgestart waren om verdere aantasting van de leefbaarheid van de aarde te voorkomen. Maar helaas is de realiteit hardnekkiger. Economische en politieke belangen en een consument die gedurende decennia is voorgehouden dat welvaart gelijk staat aan zoveel mogelijk kunnen en mogen consumeren, zorgen ervoor dat veranderingen pijnlijk traag van de grond komen. Het lijkt erop dat de focus van alle betrokken partijen gericht blijft op het zo snel mogelijk laten varen van de Titanic, onze economie. Maar we hebben geen keuze. We zullen de Titanic of wel flink af moeten remmen of onze koers drastisch verleggen. Anders kunnen we voorspellen hoe dit af gaat lopen. Helaas lijkt ook het nieuwe College zich niet erg druk te maken over de planetaire grenzen. In de begroting van 2024 lijkt het vooral te gaan over meer doen van hetzelfde, van al die dingen die leiden tot meer energie en grondstofgebruik en het produceren van nog meer afval. Meer vliegen, meer verkeer, meer distributiecentra, meer bedrijven en in plaats van snelheid te minderen of koers te verleggen gaan we de Titanic elektrificeren. Het liefst met hier en daar een SMR. Het is dan ook nauwelijks nog verbazingwekkend dat het woord vestigingsklimaat in de begroting vaker voorkomt dan klimaatverandering, nul keer. En klimaatadaptatie, één keer. Mijn grondgebruik. Dat circulaire economie maar één keer genoemd wordt in de titel van een document uit de vorige Statenperiode. En ook circulariteit, maar één keer bij een taakomschrijving van het LEF. Omdat dit de eerste begroting van het College is en veel van het beleid nog moet worden vastgesteld, blijft het maar de vraag hoe men de gestelde doelen concreet gaat maken. Ik ben maar niet gaan tellen hoe vaak de termen meer, minder en beter in het stuk voorkomen. Daarnaast lijkt de begroting bij veel onderwerpen op een soort verlanglijstje van wat het College allemaal denkt te gaan realiseren. Een allemansvriend, waarbij de doelen soms haaks op elkaar staan en



echte keuzes worden doorgeschoven, mogelijk in afwachting van een nieuw kabinet en een andere wind uit Den Haag. Voorzitter het feit dat veel beleid nog moet worden vastgesteld, geeft de Staten de mogelijkheid om nog te voeden met ideeën die meegenomen kunnen worden bij uitwerking van de beleidsplannen. In dat kader zou ik de overweging mee willen geven dat, als het College zich toch in wil zetten voor economische groei, niet te doen voor kwantitatieve groei, maar voor kwalitatieve groei. Waarom inzetten op al die distributiecentra waar weinig waarde wordt toegevoegd, terwijl ook kan worden ingezet op circulariteit, klimaatadaptatie, de energietransitie en het ontwikkelen van nieuwe materialen op basis van hernieuwbare grondstoffen. Deze laatste onderwerpen creëren niet alleen veel meer toegevoegde waarde in geld, maar ook hoogwaardige banen voor het jonge talent in onze provincie en hebben daarnaast ook nog eens een veel grotere maatschappelijke waarde. Waarom welzijn en leefbaarheid in Limburg niet een hogere prioriteit geven dan het pampieren van bedrijven door ze teveel ruimte te geven in een milieuvergunning? Waarom het noodlijdende MAA maar financieel blijven steunen, terwijl er nog zoveel te verbeteren is aan het openbaar vervoer? Waarom energieslurpende activiteiten naar Limburg lokken, terwijl we midden in een energietransitie zitten en juist energie zouden moeten besparen? Waarom beleid niet baseren op klimaatrechtvaardigheid, waarbij de vervuiler betaalt en de huurder in een tochtige woning geholpen wordt met verduurzamen? Met een blik op de toekomst en al die zaken die we vanuit dit huis in goede richting zouden kunnen bijsturen, komt Horizon vandaag met twee moties. Voor twee onderwerpen waar we met een kleine ingreep nu op termijn een groot effect kunnen bereiken. De eerste motie heeft als titel: Brightlands campussen betrekken ook leerlingen uit voortgezet onderwijs bij innovaties. Deze motie komt voort uit berichtgeving dat we in Limburg vandaag de dag al een enorm tekort aan technisch geschoold personeel hebben. Ook in het voortgezet onderwijs constateer ik dat er maar beperkte interesse is voor een vervolgopleiding in de techniek of wetenschap, terwijl er in deze sectoren enorme uitdagingen op ons pad gaan komen. Ik denk niet dat het onwil is of desinteresse bij de leerlingen, maar voor een belangrijk deel te wijten is aan onbekendheid. Iedere leerling weet wat een fysiotherapeut of een influencer doet, maar bij een werktuigbouwer, een engineer of een procestechnoloog ontbreekt ieder beeld. Daarnaast lopen binnen de bètavakken de lesmethode vaak jaren achter op de actualiteit en is men zich nauwelijks bewust welke innovaties er dicht bij huis, bijvoorbeeld op de Brightlands campussen in ontwikkeling zijn. Om juist aan de leerlingen, die interesse hebben in techniek en wetenschap, een extra impuls te kunnen geven, stelt deze motie voor om de contacten tussen de campussen en het voortgezet onderwijs te versterken. Ik lees het dictum voor: Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om een samenwerking met de andere aandeelhouders van de Brightlands campussen op de Brightlands Chemelot campus, de Brightlands Smart Services campus, de Brightlands campus Greenport Venlo, een Innovation & Learning Labs te realiseren en hiervoor de Brightlands Maastricht Health campus op termijn naar te streven 3:49.46 Deze Innovation & Learning Labs de taak te geven hun voorlichtende taak over de innovaties op de Brightlands campussen uit te breiden naar het voortgezet onderwijs. Deze Innovation & Learning Labs daarnaast de taak te geven om voor het voortgezet onderwijs korte oriënterende en verdiepende stages te faciliteren op het niveau van VMBO, MBO en VOHO en om de hiermee gemoeide extra kosten van € 0,3 miljoen per jaar te dekken uit de programmareserve Brightlands, na uitwerking te verwerken middels een begrotingswijziging in het eerstvolgende P&C-document.

Titel van de tweede motie is: Energieopslag Alliantie. Eén van de grootste problemen bij de energietransitie is dat er tussen opwek van duurzame energie en de energievraag onbalans is waardoor er op het ene moment een energieoverschot en op een andere moment een energietekort is. Daarnaast verschuift het energiegebruik van fossiele energie en elektriciteit in Limburg zo voorspoedig, dat de gevraagde capaciteit niet beschikbaar is en nog jarenlang zal zorgen voor netcongestie. Energiebedrijven verwachten dat deze problemen opgelost gaan worden door de komst van buurtbatterijen of andere vormen van grootschalige opslag van elektrische energie. Voor deze vorm van energieopslag gaan de ontwikkelingen snel en zijn er veel initiatieven. Het is echter desondanks aan te moedigen om bij dit onderwerp betrokken partijen samen te brengen, te onderzoeken of krachtenbundeling tot versnelling kan leiden en op welke manier de Provincie hierbij kan faciliteren. Ik lees het dictum voor: Verzoeken het College van GS om zo snel mogelijk te starten met een Energieopslag Alliantie. Deze alliantie de opdracht mee te geven partijen bij elkaar te brengen die door tijdelijke opslag van energie kunnen bijdragen aan verduurzaming en ontlasting van netcongestie. Een

budget van € 100.000 uit de rijksmiddelen voor tijdelijke capaciteit, decentrale overheden, klimaat en energie aan te wenden en de Staten ieder kwartaal te informeren over de voortgang. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Loomans, dan geef ik nu het woord aan de heer Schyns, namens de fractie van JA21.

**De heer Schyns (JA21):** Dank u wel, voorzitter. Ik hoor de magen al knorren. Ik ga het kort houden. Vandaag bespreken we de begroting waarbij we constateren dat de financiële positie van onze Provincie gezond is. Echter, zien we dat deze sterke positie langzaam wordt aangetast. Het College heeft plannen om de komende jaren aanzienlijke uitgaven te doen, zoals ook vermeld in het coalitieakkoord. Dit terwijl er een omvangrijke discussie gaande is over de toekomst over rijksbijdrage aan alle Provincies. Een nieuwe verdeelsleutel brengt een aanzienlijk risico met zich mee, waardoor de begroting de komende jaren mogelijk onder druk komt te staan. Het College lijkt nu te willen investeren zolang het nog kan. Een opvallend punt is het aangaan van leningen, iets wat lange tijd niet nodig was. Dit wijst op vermogen, maar gebrek aan liquiditeit, vooral in het huidige renteklimaat roept dit vragen op. De onbenutte belastingruimte van € 79 miljoen wordt gebruikt als financiële dekking. Maar is dit de meest verstandige keuze gezien de recent aangegane leningen.

En wat is de reden voor het aangaan van schulden door de Provincie? Waarom is dit gebeurd in een periode met hoge rentes? Daarnaast roept de begroting vragen op over duurzame energieopwekking. Wat wordt er precies verstaan onder de € 1,5 miljoen aan baten door duurzame opwek, transport en inpassing van energie? Laten we ook eens kijken naar de plannen met betrekking tot samenleven en bestaanszekerheid. Er wordt gesproken over impact. Maar laten we ervoor zorgen dat deze impact positief is en alle inwoners ten goede komt. Wijken als Sanderbout, Lindenheuvel, Geleen-Zuid, Meezenbroek en Parkstad verdienen als geheel aandacht. Het lijkt erop dat de sociale agenda nog niet volledig is ingevuld. Wanneer kunnen we een volledige sociale agenda verwachten? En als de Gedeputeerde assistentie nodig heeft staat onze deur altijd open. Tot slot wil ik benadrukken dat we moeten streven naar een begroting die niet alleen verantwoordelijk is op korte termijn, maar ook op lange termijn. De periode van overvloedige jaren is voorbij, de magere jaren staan voor de deur. Laten we dus zeer zorgvuldig omgaan met ons geld. Zodoende ook energie. Energie moeten we betaalbaar houden. Een betrouwbare en veilige energiebron dat er ook voor zorgt dat, met alle complexiteit die er nu is, onze opa 's en oma 's er warmpjes bij zitten, letterlijk. Het Rijk stelt namelijk geld beschikbaar en het is denk ik onze plicht als Provincie hier aanspraak op te maken om onderzoek te doen naar een betrouwbare, veilige en betaalbare energiebron. Ik zeg daar heel duidelijk onderzoek bij, dus het is niet zo dat er direct een SMR gebouwd wordt. Maar ik denk dat het onze plicht is. En daarom vind ik het eigenlijk een no-brainer dat wij aanspraak maken op gelden vanuit het Rijk, zodat wij ook vanuit de Provincie niet in een later stadium dat geld moeten benutten. Dus heb ik daar een motie over en ik lees het dictum op: Een aanvraag in te dienen voor een deel van de in 2024 vrijgespeelde middelen ten bedrage van € 10 miljoen, gereserveerd voor alle geïnteresseerde Provincies ten behoeve van de ontwikkelingen van SMR's. En bij goedkeuring van de aanvraag die fondsen direct in te zetten in Limburg. Een aanvraag in te dienen voor een deel van de beschikbaar gestelde € 65 miljoen voor locatieonderzoek en vergunningverlening. Aan het einde van Q1 2024 een update te geven aan de Staten betreffende de aanvragen. Deze aangevraagde bedragen op te nemen in de provinciale begroting van het betreffende jaar. Met dit geld de voortgang van de SMR-Alliantie te bevorderen waar dit mogelijk is, samen met andere provincies op te trekken en kennis te delen en te bevorderen. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Schyns voor uw bijdrage. Dan geef ik tot slot in eerste termijn van uw Staten het woord aan de heer Franssen namens LOKAAL-LIMBURG.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Dank u wel, voorzitter. Geachte voorzitter. In deze nieuwe Statenperiode hebben we voor ons de eerste meerjarenbegroting liggen. Ondanks dat het financieel perspectief momenteel gezond is, zien wij dat de structurele exploitatieruimte flink daalt de komende jaren. Dat baart ons grote zorgen voor de toekomst. Als gevolg van de huidige investeringsstrategie zien we onze

schuldquota's stijgen. Maar voor ons als LOKAAL-LIMBURG blijft investeren in onze Limburgse samenleving een bittere noodzaak voor nu en in de toekomst. De coronapandemie is achter de rug, Maar de nasleep ervan is nog voelbaar. Prijzen stijgen en er is onrust, mede veroorzaakt door de vele oorlogen in de wereld. Daarnaast worden we geconfronteerd met de uitdagingen van de energietransitie, de woningbouwopgave, vluchtelingenopvang en de krappe arbeidsmarkt. Laten we ook het stikstofprobleem niet vergeten. Dat delen van Limburg kan verlammen, met name op het gebied van infrastructuur en de complexe woningbouwopgave. Dit betreft helaas vele inwoners en ondernemers. Het provinciale schip waar LOKAAL-LIMBURG vorig jaar al over sprak, bevindt zich nog steeds in zeer woelig water. Gelukkig hebben we de lading goed vastgemaakt en hebben we voldoende voorraden aan boord voor onze reis. Mede dankzij de inspanningen van de vorige periode. Echter, voorzitter, na 2026 wordt het zicht op de toekomst onduidelijk. We weten nog niet hoe het Rijk zal handelen en er kunnen onbekende uitdagingen op ons pad komen. Voorzitter, we zijn blij dat wij in deze begroting zien dat de egalisatiereserve verdwijnt en dat deze wordt ondergebracht in de algemene reserve. LOKAAL-LIMBURG benadrukt het belang van informatiegestuurd werken en het gebruik van indicatoren om de Provincie effectiever te kunnen sturen. Het is van belang om regelmatig een foto te maken van de provincie, inclusief lokale en regionale verschillen, om beter inzicht te krijgen en adequaat te kunnen reageren.

Tijdens de behandeling van de voorjaarsnota heeft LOKAAL-LIMBURG een motie ingediend en deze is vervolgens omarmd door de Gedeputeerde over het stoppen van zwerfafval en we zouden graag weten wat de stand van zaken is? Wateroverlast en waterveiligheid zijn belangrijk. LOKAAL-LIMBURG stelt voor te onderzoeken om een centraal Limburgs inlichtingen- en meldpunt voor wateroverlast op te richten. Hiervoor dienen wij dan ook een motie in. LOKAAL-LIMBURG maakt zich ernstig zorgen over de ontwikkelingen rondom Chemelot, met name omtrent de gezondheid en veiligheid van de werknemers en de directe woon- en leefomgeving in de omliggende gemeenten.

**De voorzitter:** Mijnheer Franssen, de heer Nijskens had op het vorige punt een vraag voor u.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, ik had een vraag over dat inlichtingenpunt. Wat wilt u daarmee bereiken?

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ten eerste, wij schrijven ... Wij stellen voor een centraal Limburg inlichtingen- en meldpunt te onderzoeken. Dus dat eigenlijk de mensen, die geconfronteerd worden met wateroverlast, zich op één punt kunnen melden, maar dat dat ook gecentraliseerd wordt. En het voordeel daarvan zou kunnen zijn dat mensen die nu wateroverlast hebben gehad, of in de toekomst daarmee geconfronteerd worden, niet op een gegeven moment het gevoel krijgen dat ze van het kastje naar de muur worden gestuurd. Dus meer centralisatie en vanuit dat punt moet er dan in feite gedelegeerd worden, of actie worden ondernomen, voordat degene wat melden.

**De voorzitter:** Mijnheer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Als ik last heb van wateroverlast, afhankelijk van of het vanuit het riool of van regen of overstroming komt, bel ik met de gemeente of met een waterschap. Ik ga me toch niet melden bij een centraal punt? Dat weet toch helemaal niemand te vinden?

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nou, dat is net eigenlijk het punt wat heel belangrijk is in ons voorstel. Als dat meldpunt er komt, dienen we dat ook gezamenlijk te communiceren naar onze inwoners toe, om die duidelijkheid te geven.

**De voorzitter:** Tot slot, de heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Laatste punt. Mijn ervaring is als mensen met een zo'n dramatische gebeurtenis komen, die gaan niet... Die herinneren zich niet een communicatiecampagne in 2024 als er over twee jaar wateroverlast ... Die bellen de gemeente of die bellen het waterschap. Dus ik denk, ja, uw idee is misschien goed, maar de uitwerking gaat niet werken. Het spijt me.

**De voorzitter:** De heer Franssen, gaat u verder.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ik zou net het positieve uit mijnheer Nijskens willen halen. Laten we het gezamenlijk proberen, laten we het doen en waarschijnlijk heeft u gezien dat LOKAAL-LIMBURG recentelijk een heleboel vragen heeft ingediend, ook onder meer over waterveiligheid, water- zekerheid. En de achtergrond was dat bijvoorbeeld mensen ons hebben benaderd die al jaren na wateroverlast op dit moment nog steeds geen veilige woonomgeving hebben en van het kastje naar de muur worden gestuurd. Wij vragen ook, onder meer door die vragen die wij hebben ingediend, duidelijkheid. En laat dan het positieve van ons voorstel eigenlijk de positieve afweging ook uwerzijds zijn. En ik hoop dat u uw mening nog wilt bijstellen.

**De voorzitter:** Dat gaan we straks een keer merken. Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, in mijn eerdere betoog had ik het inderdaad over het niet van het kastje naar de muur gestuurd worden, dus alleszins sympathiek het meldpunt. Wat wij ons wel afvragen is dat wanneer ik een melding doe, ik heb water in mijn kelder of, hè, ik voel me niet helemaal veilig op een gegeven ... Want de dijken kunnen straks doorbreken. Wat doet een meldpunt daar dan mee? Want als ik dat als burger indien verwacht ik daar ook hulp bij, respons. Hoe ziet u dat dat verder kan worden ingekleed?

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nou, dat meldpunt is in feite ... Wij willen daardoor dus, net wat u ook verwoordt, dat de mensen, die het gevoel hebben van ik moet het eerst naar de gemeente, moet ik dan naar het waterschap, noem maar op, centraal ergens melden. En daar moet het intellect zeggen... Of een coördinator die dan in feite direct die melding op de juiste plek neerlegt.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Dus het melden van acute zorgen en van zorgen mogelijk voor de toekomst, dat komt allemaal bij dat ene meldpunt.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ja, wij doen natuurlijk... We kunnen het heel breed pakken, hè? Laten we het zo zeggen. Maar de doelstelling is in feite dat, waar wij twee jaar geleden mee geconfronteerd zijn, de problemen nog niet voor alle betreffende inwoners hier in Limburg zijn opgelost. En je hoort heel vaak wat u verwoordde, ze worden van het kastje naar de muur gestuurd. Dus we willen wel het niet op kleinschalig niveau... Kijk, als het bij een gemeente is, dan kan ik me voorstellen, weet iedere inwoner, oké, ik moet dat bij de gemeente melden. Maar echte grote problemen waar we in Limburg mee geconfronteerd zijn, zoals die grote wateroverlast, daar moet een centraal punt voor komen.

**De voorzitter:** Tot slot, mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, nogmaals, ik blijf het sympathiek vinden. Maar we vinden hem wat breed. We vinden ook de doelmatigheid daarvan nog niet echt heel erg duidelijk. Wij denken echt als ik als

burger of met een acute of niet acute melding kom, dan verwacht ik dat ik bij de hand wordt genomen dat er iets mee wordt gedaan. Of dat mijn probleem acuut wordt opgelost of in ieder geval geborgd wordt dat het niet waarheid wordt, maar angst voor de toekomst, dat zou ik tot slot willen meegeven.

**De voorzitter:** Dank. Niet echt een vraag. Maar ...

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nee, ik vind het wel een positief gedachtegoed en wij staan er altijd voor open. Als u onze motie heeft gelezen en u zegt nou, oké, dit zou nog een verbetering kunnen zijn, wil ik dat gaarne met u in overleg over onze motie dat we hem eventueel nog aanpassen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Voorzitter, dank u wel. Ik vraag mij af ..., ik begrijp wat u wilt. U wilt burgers helpen en dat siert u ook. Maar bent u niet bang dat we hiermee onnodig veel bureaucratie optuigen? Want als bij mij het rioolwater uit de toiletpot komt en ik moet eerst naar het Centraal meldpunt bellen van de Provincie, die moet dan vervolgens gaan bellen met iemand in de gemeente, ben je drie telefoontjes verder, terwijl als jij direct met de gemeente belt, en zegt 'help', het water komt me hier uit de toiletpot, er is iets mis met het riool, dan gaat dat veel sneller, denk ik. Dus in hoeverre helpt u de burger dan?

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Zoals ik zonet ook verwoordde, we moeten wel duidelijkheid scheppen waarvoor deze motie is bedoeld. En ik ga met uw gedachtegang mee tot wat u zegt. Er zijn gewoon een aantal zaken, dus wateroverlast op gemeentelijk niveau. Het voorbeeld wat u geeft daar weet iedere burger van, dan moest je bij de gemeente zijn. Maar we hebben het in feite over de problematiek wat gemeente-overstijgend is. Dat is de inzet ervan. En daar horen wij in feite nog steeds van burgers die daarmee geconfronteerd zijn, hè, anderhalf/ twee jaar geleden. Ja, we komen niet verder, we worden van de kastje ... En daarvoor willen wij in feite, en we hopen eigenlijk dat zo'n situatie zich niet meer in de toekomst voordoet, toch de helpende hand bieden.

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja, voorzitter, is dat dan een taak van de Provincie? Of is het een taak van het waterschap? Ja, want ik denk dat het een taak van het waterschap is. En dat deze motie daar misschien ingediend moet worden en volgens mij zit uw partij daar ook, dus dat is dan misschien een goed idee.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Uw partij ook, hè? Laten we het even ook zo verwoorden. Maar kijk, nu krijg je al eigenlijk de discussie waar hoort wat? En zo ervaren die mensen of inwoners dat ook. En daar willen we eigenlijk meer duidelijkheid over geven. En dat is eigenlijk ook de achterliggende gedachte van deze motie.

**De voorzitter:** Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ik zal, voorzitter, even de Inleidingswet van Chemelot die is verwoord, maar onze vraag is nog niet verwoord. Derhalve onze vraag aan het College, is de Provincie als toezichthouder tekortgeschoten in haar toezichthoudende taak, zoals in de media is vermeld? Voorzitter, onze Limburgse cultuur en identiteit zijn belangrijk. LOKAAL-LIMBURG wil streven naar gelijkwaardigheid in het viere van de Limburgse cultuur. LOKAAL-LIMBURG is van mening dat er al jaren een tweedeling plaatsvindt tijdens het Knoevelemint hier in het Provinciehuis, waar stadse carnavalsverenigingen jaarlijks

worden uitgenodigd en de verenigingen uit de dorpen en wijken slechts één keer per elf jaar mogen komen. Hiervoor dienen wij een motie in. En ja, om er toch wat nadruk op te leggen, geachte collega's, ik heb vanmorgen eigenlijk al mijn outfit klaargemaakt en ik hoop dat jullie ook die gelijkwaardigheid met dit cultuurhistorisch gebeuren willen ondersteunen. Voorzitter, het landelijk gebied in Limburg wordt mede gevormd en onderhouden door fruittelers. LOKAAL-LIMBURG spreekt zijn zorgen uit over de verschraling in ons landschap. Limburgse fruittelers, in samenwerking met onze imkers, zijn een belangrijke partner in ontwikkeling en behoud van ons landschap en biodiversiteit. Met betrekking tot wonen stelt LOKAAL-LIMBURG voor om onderzoek te doen naar de mogelijkheden om woningperceel splitsing gemakkelijker te maken en zo tegemoet te komen aan de wens van ouders om dichterbij hun kinderen te wonen. Maak de regels eenvoudiger en haal de belemmeringen op korte termijn weg. Bouwen moet, maar maak het ook voor onze Limburgers mogelijk. Hiervoor dienen we wederom een motie in. En ik hoorde eigenlijk in redelijk wat betogen ongeveer hetzelfde en de oproep tot. En, ja, ik denk dat onze motie daar ook heel duidelijk in is. Naast deze kwestie willen we benadrukken waarom een goed openbaar vervoernetwerk van cruciaal belang is voor de provincie Limburg. Een efficiënt openbaar vervoersysteem biedt tal van voordelen.

**De voorzitter:** Mijnheer Franssen, volgens mij, bij het vorige punt, is er een vraag van mevrouw Berghorst, gaat dat over de motie? Dan zou ik willen vragen of de heer Franssen alvast het dictum van de motie kan voorlezen zodat iedereen die kijkt ook meteen weet waar uw vraag straks over gaat.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** U bedoelt de motie over bouwen dan?

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Het gaat over woningperceel splitsing. Het dictum hoeft niet voorgelezen te worden, want ik heb gewoon een wat algemenere vraag over woningperceel splitsing.

**De voorzitter:** Ga uw gang dan.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Wie is verantwoordelijk, vergunningverlening technisch, voor het splitsen van woningen. Ik geloof dat dat de gemeente is. Dus mijn vraag aan de heer Franssen is waarom moet de provincie dit dan doen?

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ik denk dat dat een goede vraag op zich is. Het klopt. Kijk, als ik daar een grote woningen heb en ik wil er een apart nummer bij hebben, dan zal ik in eerste instantie bij de gemeente terecht moeten. Maar wij bedoelen het eigenlijk meer overstijgend en daar bedoelen wij mee geef vanuit de Provincie het signaal af dat wij als Provincie daar achter staan. En ook in feite... We zien nu dat de woningbouw een vertraging oploopt, dat er te weinig handjes zijn. Dat hoorden we ook in verschillende betogen. En als wij dan van hieruit de oproep doen naar de gemeenten toe om eigenlijk sneller te handelen naar die woningsplitsing, dan lossen we in onze optiek al heel veel op.

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja, voorzitter. Dan is het nu misschien toch wel verstandig dat de heer Franssen het dictum van zijn motie even voorleest, want dat is precies niet wat die vraagt. Wat u vraagt is een onderzoek, u vraagt om die resultaten aan ons voor te leggen en vervolgens vraagt u een passende wijziging voor te stellen in de relevante regelgeving en procedures om woningsplitsing te vergemakkelijken. U vraagt niet om een signaal. U vraagt om ingrijpen van de Provincie en volgens mij gaan we daar niet over. Of ziet u dat anders?

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nou, ik blijf bij mijn bewoording. Het signaal dient van hieruit gegeven te worden. En als wij gezamenlijk concluderen dat er toch belemmeringen zijn, of op nationaal niveau of op provinciaal niveau, en dat in een verordening is opgenomen bij een gemeente, dan vinden wij wel dat wij op deze manier het signaal kunnen overbrengen.

**De voorzitter:** Voldoende. Mevrouw Jetten nog een vraag?

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, ik heb een vraag, voorzitter. Dank u wel. En ik ben vooral in verwarring, want vorige week heb ik volgens mij LOKAAL-LIMBURG hier horen pleiten dat zij vinden dat een beslisbevoegdheid altijd bij de gemeenten moet liggen en dat zij primair verantwoordelijk zijn. En bij deze motie draait hij het om, dus ik ben echt in verwarring. Dus ik zou graag een toelichting willen.

**De voorzitter:** De heer Franssen.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Nou, ik wil u wel opvangen als u in verwarring bent, hoor. We zijn niet zo beroerd, dus... En u ziet het gaat over woningsplitsing, dus als er bij u een splitsing is ontstaan, ja, dan vangen wij dat als LOKAAL-LIMBURG samen op. En dat klopt, wij hebben... En trouwens de vergadering ervoor ook al voor geleit, hè, tot eigenlijk van onderop moet het gedachtegoed zijn. Maar hier vragen we voor een onderzoek, want onderzoek wordt bij de gemeente neergelegd, die neemt een beslissing en dan werken we weer van onderop.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, ik weet niet. Ik vind het ook een verwarrend antwoord, dus ik stel voor dat wij een kop koffie gaan drinken. Want nogmaals, dan zou het op verzoek van een gemeente moeten zijn. Dat ligt primair bij de gemeente, dus ik vind dit een rare gang van zaken.

**De voorzitter:** We zijn bijna in de lunchpauze. Dus dat kan helemaal goed komen. De heer Franssen, gaat u verder.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ja, ja, reserveert u maar een plekje. Voorzitter, ik denk dat ik nog twee minuutjes nodig heb, ik ga er de vaart inzetten als u het goed vindt. Naast deze kwestie willen we benadrukken waarom een goed openbaar vervoer netwerk van cruciaal belang is voor de provincie Limburg. Een efficiënt openbaar vervoersysteem biedt tal van voordelen. Het vermindert een verkeersinfarct en draagt bij aan een schonere en duurzame omgeving. Het vergroot de toegankelijkheid tot banen, onderwijs en gezondheidszorg voor alle inwoners, ongeacht hun locatie. Een goed openbaar vervoersysteem is van vitaal belang om de mobiliteit van de inwoners te vergemakkelijken en hun bestaanszekerheid te waarborgen. Het maakt de provincie aantrekkelijker voor investeringen en bevordert de economische groei. Bovendien vermindert het de druk op het individuele autobezit, wat bijdraagt aan de vermindering van CO<sub>2</sub>-uitstoot en verbetert de levenskwaliteit. In deze nieuwe periode moeten we niet alleen naar de financiële cijfers kijken, maar ook naar de impact van ons beleid op het dagelijks leven van onze inwoners. Bestaanszekerheid en een goed openbaar vervoersysteem zijn twee pijlers voor een welvarend en veerkrachtig Limburg. Uit de media hebben wij begrepen dat er een overname van de vervoersmaatschappij Arriva aanstaande is. Derhalve onze vraag, hoe kunnen wij de mobiliteit van onze reizigers in de toekomst garanderen? In hoeverre kan de eventueel nieuwe concessiehouder voldoen aan de behoefte van onze reizigers? En dan werd zonet door wat collega's een beetje in het plat gekalt en een oprop gedaan om een beetje plat te gaon kalle, dus hebben we nog gauw een motie gemaakt als pertie Limburg, en die motie is 3033: Promotie en bescherming van de Limburgse taal. Dit zijn enkele van de belangrijkste kwesties waar LOKAAL-LIMBURG aandacht voor vraagt in de begroting van deze nieuwe periode, met de nadruk op het belang van bestaanszekerheid voor onze inwoners in Limburg. Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Zou u het dictum van die laatste motie nu even willen voorlezen?

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Dat laatste bedoelt u ...

**De voorzitter:** De promotie en bescherming van de Limburgse taal.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten zich actief in te spannen voor de promotie en bescherming van de Limburgse taal. Bewustwordingscampagnes op te zetten die de waarden en diversiteit van de Limburgse taal benadrukken. Samen te werken met relevante instanties en gemeenten om initiatieven te ondersteunen die gericht zijn op het behoud en de bevordering van de Limburgse taal. En gaat over tot de orde van de dag.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Franssen. En dank voor uw bijdrage in de eerste termijn. Daarmee zijn we gekomen aan het eind van de eerste termijn van uw Staten. Ik kijk even naar de klok. Ik schors de vergadering, wat tevens ook een lunchpauze inhoudt tot 14.50 uur. Vergadering geschorst.

[SCHORSING]

**De voorzitter:** Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? Ik heropen de vergadering en constateer dat ondanks mijn verzoek nog niet iedereen zijn plek heeft ingenomen. Dat je op je plaats moest gaan zitten, met vriendelijk verzoek. Ja een beetje dwingend af en toe, hè? Daar heeft u een voorzitter voor. Wij zijn aangekomen bij de eerste termijn beantwoording en appreciaties: de beantwoording van de vragen en appreciaties van moties en het amendement. Dat gebeurt in de normale volgorde, behalve dat we beginnen met de Gedeputeerde Financiën, en daarna gaan we de gebruikelijke volgorde langs. Ik geef het woord aan de Gedeputeerde Financiën, de heer Satijn.

**Gedeputeerde Satijn:** Voorzitter, dank u wel voor het woord. En dank ook aan uw Staten voor de eerste termijn, waarin het College ook goed heeft gehoord dat uw Staten erg tevreden zijn over de wijze waarop de begroting is samengesteld. En namens uw Staten wil ik ook via het College onze ambtelijke ondersteuning danken voor al het werk wat de afgelopen weken verricht is om hier vandaag een goed debat met elkaar te kunnen voeren over die eerste toch beleidsarme begroting. Want dat is het wel. En ik ben ook blij om te horen dat uw Staten de kans ook zien om met het College en met elkaar van gedachten wisselen over hoe de eerste beleidsrijke financiële nota, die in het voorjaar zal verschijnen, eruit komt te zien – dan ook verrijkt met beleidskaders. Ik bespeur zowel bij uw Staten als ook bij mijn collega's in het College toch enige vorm van ongeduld om aan de slag te gaan. En aan de slag gaan, kun je pas echt als je beleid met elkaar hebt besproken, de Staten daarover hebt gehoord, de Staten daarover hebt geconsulteerd, de Staten daarvoorstellen op hebt kunnen laten maken en uiteindelijk ook de daarbij behorende middelen hebt laten goedkeuren. Want dat budgetrecht ligt natuurlijk bij uw Staten, laat dat helder zijn. We hebben toch gemeend de begroting die nu voorligt maximaal intensief met uw Staten voor te bereiden. Daar hebben een aantal sessies voor plaatsgevonden. We hebben een uitgebreide schriftelijke vragenronde gehad, voorzitter, waar ook uitgebreid gebruik van is gemaakt door uw Staten. We hebben een digitale inloopsessie gehad rondom de begroting. Bijna exclusief voor de heer Wolters Gregório, want die was als enige daar aanwezig. Met baard, toen nog. Met baard. En aanvullend natuurlijk ook nog een sessie over de indicatoren, waarin wij met u – ik kon er helaas persoonlijk niet bij aanwezig zijn – hebben we nagedacht over hoe we in de toekomst omgaan met het bewaken en controleren van alles wat het College rapporteert aan uw Staten. En we hebben daarin ook beluisterd dat uw Staten ook behoefte hadden aan wat meer diepgang, als ik het zo mag zeggen, wat meer transparantie. En daar heeft u een bericht over gekregen vorige week, tot grootboekniveau inzicht heeft gekregen in de begroting. En dat leidt dan inderdaad vandaag tot een hele hoop nuttige suggesties. Daar komen ik en mijn collega's de komende een uur en zeven minuten op terug, al spreek ik wel de wens uit dat we die één uur en zeven minuten niet helemaal nodig hebben, want wij willen graag tempo maken. Dat wilt u zelf ook. Dus laten we aan de slag gaan. En ik zal, voorzitter, met uw



permissie beginnen met het beantwoorden van de vragen die zijn gesteld, en daarna gelijk toekomen aan de appreciatie van de amendementen en moties behorend bij mijn portefeuille. Laat ik beginnen met een pittige: het leefbaarheidsfonds Chemelot. Daar heb ik terecht bespeurd bij mevrouw Berghorst, bij de fractie van de Partij van de Arbeid, dat daar ongeduld zit. En dat mag ook wel na drie jaar, en dat ongeduld delen we ook. We hebben destijds gerapporteerd, dus we hebben het zeker opgepakt, dat we die bij de Stuurgroep Chemelot hebben belegd. Want dat hadden we met een reden gedaan dat er namelijk alle partijen aan tafel zitten waar die motie effect op heeft. Daar zitten de gemeenten bij, daar zit Chemelot zelf bij. Alleen als ik kijk, en ik kijk met haar, naar het moment waar we nu staan, dan kan ik mij heel goed voorstellen, voorzitter, dat mevrouw Berghorst daar enigszins geïrriteerd over is. En dat zijn mijn eigen woorden. Want toen ik zelf de stand van zaken tot mij nam, een aantal weken geleden, was ik dat zelf ook. **En ik ga mevrouw Berghorst toezeggen dat ik deze kwestie nu even zelf ter hand ga nemen, want een motie die is aangenomen in deze Staten verdient gewoon een adequaat antwoord, en in dit geval ook een adequate actie. Ik ga hier niet zeggen dat er geen actie is geweest, dat zou denk ik te makkelijk zijn, maar het krijgt nu echt de bestuurlijke aandacht van ondergetekende om ervoor te zorgen dat we op de kortst mogelijke termijn in ieder geval een beeld kunnen schetsen van waar we staan en hoe we die motie op een goede manier invulling kunnen geven, voorzitter.**

**De voorzitter:** Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Met die toezegging ben ik al heel blij en tevreden, en ik ga graag kijken en meekijken hoe dat gaat. Er ligt wel een iets groter probleem aan ten grondslag, en ik ben benieuwd of de heer Satijn daar ook even op wil reflecteren. We dienen hier vandaag 40 moties in en één amendement. En op jaarbasis denk ik dat wij een behoorlijke verzameling aan moties en amendementen indienen. We houden altijd een prachtige lijst bij, maar op gegeven moment, dan wordt zo'n motie afgevoerd omdat hij in uitvoering is, maar vervolgens kunnen wij heel moeilijk volgen wat er dan mee gebeurt. En ik zou het denk ik wel goed vinden als ze **bij de jaarstukken een bijlage toevoegen waarin we gewoon per ingediende motie en amendement ook de afgedane moties en amendementen even kort inzichtelijk maken en waarin staat wat er nou mee is gebeurd dit jaar.** Want ik snap dat je niet alles opneemt in de jaarstukken, maar ik denk dat het wel een waardevolle toevoeging is aan de P&C-cyclus. Is de Gedeputeerden dat met mij eens?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Dat is de Gedeputeerde met mevrouw Berghorst eens.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** En kan dat dan ook rekenen op een toezegging?

**Gedeputeerde Satijn:** En dat kan ook rekenen op een toezegging, want dat gaan gewoon doen. Ik denk dat dat ons een hele hoop discussies met elkaar scheelt. Niet zozeer dat ik bang ben voor die discussies, maar wat ik in ieder geval bij mezelf bespeurd heb – laat ik het bij mezelf houden – ook wel een vorm van irritatie als je gaat kijken wat er uiteindelijk had moeten gebeuren en wat er toch niet gebeurd is.

**De voorzitter:** Hartelijk dank. Gaat u verder?

**Gedeputeerde Satijn:** Ja, dan ga ik naar de vragen van de PVV: de voordelen van de omvorming van de immunisatiereserve en de gevolgen voor het budgetrecht. Nou, het grootste voordeel van de omvorming van de immunisatiereserve naar de algemene reserve is gewoon begripsverwarring te voorkomen. We hebben hier natuurlijk ook met elkaar afgesproken dat we in een wat duidelijkere taal met elkaar spreken, en een algemene reserve klinkt toch nog altijd iets beter dan immunisatiereserve. Daarnaast heeft het geen enkel gevolg voor het budgetrecht, dus wat dat betreft blijven de verhoudingen zoals ze waren en zoals ze zijn. Dan stelde de PVV de vraag: hoe verhoudt de onttrekking van € 100 miljoen zich tot de motie 2512 van een

voormalig Statenlid? De motie betrof de indexatie van de immunisatiereserve; het vorige College heeft ook uitgebreid aangegeven dat deze motie niet langer uitvoerbaar geacht werd, en uw Staten zijn daar ook over geïnformeerd, ook via de Commissie FEB. Stichting Omgevingsfonds MAA, daar is ook een motie over ingediend. Daar kom ik zo op terug. Wat is daar de stand van zaken? Op 26 september hebben we u daar uitgebreid over geïnformeerd. Nogmaals, bij de motie-Van Bijnen kom ik daar zo nog even op terug. Want er wordt ook feitelijk gevraagd om enerzijds in het betoog voor een toezegging, maar er is ook een motie ingediend. Dus nogmaals, ik ga die samen behandelen. Dan de kosten voor de opvang van asielzoekers in Het Lab. Die ruimte wordt nog niet ter beschikking gesteld. Dat is ook destijds aangegeven, en de beheerkosten bedroegen rond de € 33.000 in 2022, en die zijn volledig in rekening gebracht bij de veiligheidsregio. Dan kom ik bij 50PLUS, bij mevrouw Fischer. U had een uitvoerig betoog. Ik meende daarin de hand te herkennen van de heer Bennie van Est, maar dat weet ik niet helemaal zeker.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Het was een coproductie.

**Gedeputeerde Satijn:** Ik moet zeggen, ik vond het een bijzonder geslaagde coproductie. U heeft daarop aangegeven iets over de klantvriendelijkheid van de begrotingsapp om een aantal zaken daarin zichtbaar te maken. Feitelijk doen we dat wel al. Misschien is het ook wel goed, als ik kijk naar een aantal vragen die u over de technische handleiding heeft gesteld, dat ik dat nog even met u en mijnheer Van Est even separaat opneem. Maar neemt u van mij aan: we doen er alles aan om die app zo vriendelijk mogelijk te laten zijn voor iedereen die hem kan en wil gebruiken. U had ook gesteld dat 50PLUS de mening was toegedaan dat er motief bij GS was om de mutatie in de immunisatiereserve te verbergen door deze om te zetten in een algemene reserve. Zeker geen motief, dat dit slechts alleen in datgene wat ik zojuist ook heb toegelicht op de vragen van de PVV. Het uitgavenpatroon immunisatiereserve komt uit een belangrijke mate voort uit de inzet voor de programmareserves. Komt er een voorstel naar de Staten over inzet van die programmareserves? Ja, maar we hebben wel gedacht met het vertalen van het coalitieakkoord in die programmareserves heel transparant te zijn dat we daarop voorsorteren om uiteindelijk, als het beleid hier wordt verwisseld met u, dat u dan ook kunt zien waar het geld vandaan komt. Dus in die zin is het geen truc, maar eerder wat meer transparantie om uw Staten te laten zien waar het geld vandaan komt. U geeft aan dat het positieve resultaat in de begroting gefinancierd wordt door inzet van de reserves, of dat juist is. Ja, dat is de wijze waarop wij moeten rapporteren volgens het besluit begroting en verantwoorden. En dat is inderdaad anders dan bedrijven dat doen, dus daar geldt een aparte regeling voor, voor publieke instanties zoals deze prachtige Provincie. De financiële middelen worden ogenschijnlijk gekort. Hoe kan er sprake zijn van een goed perspectief? Onze financiële positie is objectief gezond, en kengetallen kunt u dan ook terugzien. En we zien uiteraard ook de mogelijke bedreigingen, zoals de herijking van het Provinciefonds en de impact van het ravijnjaar. Daar kom ik zo meteen nog even op terug bij de vragen van mevrouw Jenneskens. Deze risico's zijn ook wel benoemd in de begroting.

**De voorzitter:** Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** In 2024 wordt een heel stuk minder uitgegeven, is er ook minder. Ja, en dan is het mij niet duidelijk dat dat toch een positief perspectief is eigenlijk. Als je zoveel minder uit kunt geven, heb je óf heel veel werk van tevoren gedaan, óf je laat werk liggen. En eigenlijk is mijn vraag ... Ja, zou je hem kunnen vertalen, misschien is dat een iets makkelijkere bewoording dan wat hier staat. Maar het is voor mij eigenlijk moeilijk in mijn hoofd voor elkaar te krijgen dat ik zo veel minder kan uitgeven en dan toch een positief resultaat heb. Tenzij natuurlijk in het voortraject dat geld eigenlijk al zeg maar verbruikt is en dat je het daar gedaan hebt. Maar ik zie geloof ik een nee schuddende Gedeputeerde. Die nu ja zegt, maar ... Ik ben benieuwd wat hij zegt.

**De voorzitter:** We gaan het hem vragen. De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Nou, dit heeft alles te maken met de transactie die ik zojuist heb proberen toe te lichten. En ik probeer het simpel uit te leggen. Omdat we natuurlijk het programmareserves hebben geformeerd uit het coalitieakkoord ... Maar die zijn nog niet uitgegeven, want daar heeft u nog geen besluit over genomen. Dat is het verschil wat u ziet. Dus per saldo is het hetzelfde, alleen we hebben reserves gevormd voor het coalitieakkoord als zijnde netjes voorsorteren en alle transparantie over beleid wat nog door uw Staten wordt vastgesteld en dus ook nog wordt goedgekeurd als het aankomt op de middelen die daarbij horen. Dus uw budgetrecht wordt niet aangetast; u gaat er nog over besluiten. Maar het verschil dat u ziet, is de vorming van die programmareserves die te maken hebben met die acht beleidskaders, voorzitter.

**De voorzitter:** Voldoende, mevrouw Fischer?

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Fijn. Ja, ik snap het gewoon altijd veel liever. Je kunt beter een vraag te veel stellen dan ...

**Gedeputeerde Satijn:** Zo is dat, zo is dat. Maar u kunt ook ons altijd bellen, mailen of appen als u nog vragen heeft over ... Want we snappen dat dat soms best complex kan zijn op het grotere geheel. Dus dat is geen enkel probleem, mevrouw Fischer, dat u die vragen stelt. Wat een heel terecht punt van u is, is dat wij natuurlijk een aantal containerbegrippen hebben gebruikt. Nou goed, dat is weer even een mooie spiegel die ons volhoudt om daar stevig naar te kijken met elkaar om ook termen te gebruiken die uiteindelijk ook voor uw Staten herkenbaar zijn, maar ook meetbaar en ook controleerbaar. Dus we gaan daar nog eens een keer met de stofkam doorheen. Ik kan u niet toezeggen dat het ons natuurlijk niet meer gaat gebeuren, maar die spiegel die u ons voorhoudt, wordt zeer gewaardeerd. U was ook kritisch – u was best wel wat kritisch – op het feit dat er nog niet meer duiding op het gebruik van de middelen is voorgesteld in deze begroting. U zei van: is dit nou het resultaat van coalitieonderhandelingen en vijf maanden beleid? Ja, dat vergt toch wat nuance. Als u kijkt dat we deze begroting al in september hebben vastgesteld in het College ... In juni is deze coalitie tot stand gekomen. Dan heb je reces. En vervolgens in september is deze begroting dan tot stand gekomen. Om op tijd te kunnen zijn, voor u, om dit nu te kunnen behandelen. Dus daar zit een nuance in daar waar het gaat om het formeren van beleid. En daarom is – en dat heeft u, maar ook een aantal van uw collega's al feitelijk aangegeven – de echt beleidsrijke behandeling van de middelen waarin u uw budgetrecht kunt uitoefenen echt in het voorjaar bij de Voorjaarsnota. Dus nee, het is niet het resultaat van beleidsvorming tot op heden, maar simpelweg de tijd die verstreken is sinds de coalitieonderhandelingen en de totstandkoming van deze coalitie. Ja, wanneer wordt die beleidskaders dan aangereikt? Dat was ook een vraag. Dat hebben we met u besproken in de Agendacommissie. Daar is de planning van die beleidskaders in de Strategische Voorraadagenda opgenomen. En dan kunt u ook zien dat dat over een aantal maanden het geval is dat we dat met elkaar gaan verhandelen. Heeft u nu al een beeld hoeveel er per programma reserve wordt ingezet? Nou, dat beeld dat hebben we nog niet. Dat moet ook echt volgen uit die beleidskaders. Maar in feite zijn de programmareserves gevormd door de bedragen die zijn afgesproken in het coalitieakkoord. Dat zou dus niet per definitie moeten veranderen, tenzij dat er door uw Staten op wordt ingegrepen of door het College anders wordt voorgesteld. Maar de feitelijke inhoudelijke indeling van de te gebruiken middelen gaan we met u bespreken over een aantal maanden. Dan kom ik bij het CDA, mevrouw Absil. Hoe wordt geborgd dat de leefbaarheid en gemeenschappen het leidend principe zijn in de beleidskaders? Nou ja, het College heeft daar natuurlijk afspraken over gemaakt, afgeleid uit het coalitieakkoord, en dat is het leidende principe. Dus dat betekent in het Beleidskader Leefbare Steden en Dorpen dat dat daar wordt opgepakt. En we nemen als College daar een integrale besluit, dus we zorgen ook dat die beleidskaders daar goed in worden afgestemd met elkaar. Dus coalitieakkoord is leidend, en vervolgens is het beleidskader daar een afgeleide van. Ik zie mevrouw Absil naar voren komen, dus ik neem even een slokje.

**De voorzitter:** Dan geef ik mevrouw Absil het woord.

**Mevrouw Absil (CDA):** Dank u. Onze vraag was nu juist: hoe zorgt u dat dat binnen alle portefeuilles een principe wordt? Want ook economische keuzes, acquisitiebeleid hebben impact, de verwachte impact, op de leefbaarheid.

**Gedeputeerde Satijn:** Ja, dat is een terechte vraag. Ja, dat doen we dus door dat met elkaar te bespreken. Dus de beleidskaders worden voorgesteld, die worden voorgelegd aan de portefeuillehouders. De portefeuillehouders gaan met elkaar in gesprek. Vinden we dat dat goed gewogen is? Vinden we dat dat goed gedeeld is? Vervolgens nemen we daar als College een besluit op en worden er middelen aan toegekend, en dan wordt het nog een keer aan u voorgelegd. Het zal niet aan uw controlerende ogen ontgaan of wij datgene doen wat we met elkaar hebben afgesproken.

**De voorzitter:** Mevrouw Absil.

**Mevrouw Absil:** Misschien een suggestie. Hoe wij altijd in onze PS-stukken duurzaamheid als indicator hebben, zou dat ook met leefbaarheid wellicht kunnen. Dus wie weet, kunt u dat nog in de nieuwe beleidskaders op die manier vormgeven.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Ja voorzitter, ik ga niet over de vergaderorde van het College, want dat doet iemand anders, maar ik vind het een goede suggestie. Dus laten we dat vooral in het College met elkaar bespreken. Goede suggestie.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Satijn:** Ook een terecht punt is van: hoe gaat het College om met de scheefgroei als het gaat om geld wat naar deze Provincie komt, en zeker richting de verkiezingen, maar ook daarna? Nou, dat is een helder signaal, maar daar hebben we ook een goed beeld bij. We hebben als College naar aanleiding ook van het coalitieakkoord een aantal lobbyprioriteiten vastgesteld aan de hand van feitelijk het coalitieakkoord, alles wat daarin is opgenomen. Alleen dat zijn er dertien. En dat is niet specifiek gericht op deze verkiezingen, want toen wisten we nog niet dat er verkiezingen kwamen. Dus we gaan nu een meer gerichte lobby inzetten aansluitend bij onze beleidsdoelen – feitelijk die zijn vastgesteld in het coalitieakkoord. Want de echte beleidsdoelen hebben we natuurlijk nog niet. Dan gaan we kijken: wat zijn daar speerpunten? En die gaan we inbrengen, hopelijk bij de kabinetsformatie en hopelijk via u, mevrouw Absil. Maar we zullen in ieder geval gebruik maken van al onze aanwezige parlementariërs en alle politieke lijnen die er zijn om ervoor te zorgen dat we de Limburgse zaak op een goede manier op de Haagse tafel gaan krijgen. Dat geldt ook in hele stevige maat als het gaat over de inzet van het herijtingsproces rondom het Provinciefonds. Dat hangt nog steeds boven de markt. Daar heb ik komende week ook weer een overleg over, waarbij in ieder geval namens Provincie Limburg en ook namens een aantal andere Provincies ook dat rapport *Elke Regio Telt* expliciet geagendeerd wordt en ook als argument wordt meegenomen naar die tafel in Den Haag bij BZK. Nu weet ik dat daar op dit moment nog een minister zit die van uw kleur is, dus ik ga u daar zeker nog over bellen de komende week. Het is namelijk een belangrijk punt. Waar moet ons ook niet alleen blindstaren op Den Haag, zou ik willen zeggen, voorzitter. Want naast Den Haag hebben we natuurlijk ook nog Brussel, en we hebben ook met elkaar afgesproken dat Brussel ook in de komende jaren in toenemende mate belangrijk wordt daar waar het gaat om het verwerven van extra middelen. Dus we gaan de inzet die we gaan doen op Den Haag – niet Alleen op de verkiezingssituatie die we nu hebben, maar ook daarna – gaan we ook stevig inzetten op Brussel. Dus wat wij gaan doen, is ons team public affairs uitbreiden op Brussel en Den Haag en daar ook een fondsenwervingscomponent aan toevoegen. Dus we gaan naast beïnvloeding ook geld ophalen. Dat is ook feit dat de opdracht die er ligt vanuit het coalitieakkoord, maar het is ook ons stevige beeld dat daar ook in de toekomst zowel op beleid als op financiën veel te halen is, voorzitter. Dan een nog terecht punt rondom de Limburgse economie. Daar waar

ik bij mevrouw Fischer de hand van de heer Van Est ontwaarde, doe ik dat bij u van de heer Hanegraaff. We hebben in ieder geval een Visie 2040 in voorbereiding. Die gaan we ook met uw Staten delen. En die zal wat ons betreft richtinggevend zijn over de discussie die we met elkaar hebben over het industriebeleid in deze provincie. Dus ja, dat gaan we doen, en die gaan we ook aan u voorleggen. Dan: de Regeling Gemeenschapsaccommodaties is gestopt, hoe kan dat in het licht van deze afspraken? Ja, dat heeft een beetje een technische oorzaak, daar er natuurlijk staand beleid was. Er is ook nog substantieel geld in de begroting 2023 geweest. Dat voeren wij ook uit. Ik kom in de appreciatie van de motie even terug op de vraag die u heeft gesteld rondom het continueren van beleid. Want feitelijk heeft daar ook mee te maken, en daarop ga ik even aanhaken op deze vraag. Dan ga ik even naar D66 over het ravijnjaar. Nou ja, onze huidige keuzes hebben rekening gehouden met het ravijnjaar, dus in die zin houden we dat goed binnen beeld. En dan is er nog steeds sprake van een sluitende begroting. Maar dat is natuurlijk nog wel risico wat op ons afkomt. Dus we gaan dat goed met elkaar bespreken, ook in de nabije toekomst. Met elkaar bedoel ik vooral ook de Staten en het College, want we hebben veel voor de kiezen, als ik het zo mag zeggen. Dus we hebben het ravijnjaar, we hebben – zoals ik net zei – de herrekening van het Provinciefonds wat mogelijk iets zou kunnen betekenen. Maar we hebben ook heel strak met elkaar besproken: we hebben gewoon ook een taakstelling als onderdeel van het coalitieakkoord. Dus we hebben nog wel met elkaar wat risico's te verhapstukken. En nogmaals, voorzitter, we gaan dat zorgvuldig met elkaar wegen en ook delen met uw Staten. Dan uw vraag over ... ja fijn, krijgen we ook goede meetbare indicatoren om ervoor te zorgen dat wij ook als Statenleden kunnen uitleggen aan de Limburger dat we de goede dingen met elkaar aan het doen zijn, de nuttige dingen? Daar zijn we het als College mee eens. We hebben ook al indicatoren opgenomen, maar we zitten ook in een lopend proces. We hebben ook met elkaar afgesproken in een sessie die we laatst met uw Staten hebben belegd, om die indicatoren met elkaar te gaan ontwikkelen en daar in de P&C-cyclus, die voor ons ligt, goede afspraken over te maken. Dat die meetbaarheid, en dus ook de controlefunctie van uw Staten, recht overeind blijft.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ik snap het antwoord vanuit het College. Er zijn eigenlijk twee vragen die ik daarop wou stellen. Mijn eerste vraag luidt als volgt. We zien al die ontwikkelingen, en op een gegeven moment zijn die ontwikkelingen ook redelijk ... Ja, dan weten we wat er op ons afkomt. Komt er dan een moment dat het College, de coalitie of de Provinciale Staten ook gaan kijken naar hoeveel er realistisch is van de fondsen en van de inzet? En wanneer is dat moment? En mijn tweede vraag is: er staan best wel mooie indicatoren in, alleen dat zijn indicatoren, bijvoorbeeld een CBS-indicator over iets menselijks op het gebied van onderwijs of wat dan ook. Dat zijn indicatoren die altijd twee, drie jaar achterlopen. Kijk, ik wil ook graag zo concreet mogelijk weten dat Limburgers gelukkiger worden omdat wij hier goede dingen doen, maar soms is dat een wassen neus. Want als we dat meten aan de hand van een cijfer uit 2019, ja, dan kan ik volgend jaar ... Dus wat is dan die nulmeting? En hoe ziet dat eruit?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Laat ik beginnen met ... De actualiteit en het actueel houden van indicatoren om ervoor te zorgen dat je redelijk tijdig kunt sturen. Nou, dat was echt een onderwerp van gesprek in de laatste sessie die we met uw Staten hebben gehad rondom die indicatoren. Daar werd die vraag ook gesteld. Wij vinden dat heel belangrijk. Dus we hebben met elkaar ook afgesproken dat we dat verder gaan verdiepen met elkaar. Dat is geen procesantwoord. Maar we hebben in die sessie met uw Staten, die anderhalf à twee weken geleden georganiseerd was, heel veel nuttige suggesties opgehaald bij uw Staten. Waar loopt u tegenaan in uw dagelijkse praktijk? We hebben daar toegezegd: we nemen dat mee terug. We hebben een opdracht gekregen van: kijk eens even welke actuele indicatoren zijn er? Dus niet alleen de historische indicatoren zoals we deze in het huis hebben, maar: wat is er beschikbaar in de markt, zal ik maar zeggen. Wat zou je kunnen inkopen. Of wat zouden we kunnen krijgen van organisaties waaraan we gelieerd zijn en waarmee we bijvoorbeeld een subsidierelatie hebben? Dat wordt nu allemaal in kaart gebracht. Ik zou

zeggen, de nulmeting moeten we echt met elkaar afspreken als we echt ook een beleid hebben waarin we met elkaar gaan zeggen: dat is wat we met elkaar gaan doen, en volg ons daar goed op vanuit uw controlerende rol als Staten. Dus mijn suggestie zou zijn dat we daar een stevig en een goed begin gaan maken bij de Voorjaarsnota, als we het ook over het beleid hebben. Dan gaat u een besluit nemen over het beleid; u gaat een besluit nemen over de financiën. **Dan lijkt het mij een goed moment om dan tegen elkaar te zeggen: dit is wat we opgehaald hebben en ook gedeeld hebben met elkaar in de discussie rondom de vraag of we de juiste indicatoren hebben of niet. En dan heb je ook met elkaar een moment dat je deze kunt vaststellen. Van nou, dit is het moment, en nu gaan we voorwaarts. En dan is het úw rol om ons te controleren en ónze rol om u te informeren.**

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, is dat een toezegging? Want dan ben ik alvast blij.

**De voorzitter:** Dat gaan we gelijk even vragen. Is dat een toezegging?

**Gedeputeerde Satijn:** Dat mag u **noteren als een toezegging**.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Dan is al één Limburger gelukkiger ten opzichte van twee minuten geleden: de nulmeting.

**Gedeputeerde Satijn:** Als het zo makkelijk is, dan ...

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Zo snel gaat het. En mijn andere vraag was: in het verleden droomde ik weleens van een soort Limburgs Cultureel Planbureau. Friesland heeft zo iets. Ik heb vroeger ook moties ingediend over een soort Kenniscentrum Brede Welvaart, die indicatoren. Mijn vraag zou zijn ... We hebben in het verleden ook dingen van Neimed gehad, en noem allemaal maar op. Volgens mij is daar heel veel in ontwikkeld, en met name in de coronaperiode hebben we ook heel goed die indicatorediscussie gevoerd. Dus het is eigenlijk geen vraag. Mijn vraag zou zijn: zou u daar eens naar willen kijken?

**Gedeputeerde Satijn:** **Voorzitter, een tweede toezegging is dat ik daarnaar ga kijken en dan daarop terug rapporteren.** Maar ik weet ook dat collega Demollin daar ook uitgebreid op terugkomt, want die gaat zich enorm inzetten om op dit onderwerp uw Staten van goede informatie te kunnen voorzien. Dus ik verwijs even naar mijn collega. Dan had u nog een vraag over de Einstein Telescope. Ja, wat gaan we er nog meer aan doen om die Einstein Telescope hier naartoe te halen? Nou, we zijn op dit moment bezig met een heel brede lobby, als ik het zo mag zeggen, om ook de federale begrotingen van Duitsland en België voor ons te veroveren. Ik moet zeggen, dat gaat heel goed, ook in de samenwerking met de andere bestuurslagen in de twee landen. Maar uiteindelijk is het natuurlijk het conglomeraat van deelnemende landen dat uiteindelijk een besluit neemt. Dus niet de Europese Gemeenschap of de Europese Commissie. Nee, de deelnemende landen die aan de voorkant hebben ingetekend nemen uiteindelijk een besluit. Dus daar ligt een heel belangrijk lobbymoment voor ons. Overigens gaat dat in goede samenwerking met EZK en OCW, onder leiding van uw minister. Die voert een enorm goede lobby met de buurlanden om ervoor te zorgen dat we in Nederland, en in dit geval ook deze regio, op een goede manier positioneren. We hebben ook dankzij uw inzet best wel sterke troefkaarten, zonder dat ik hier wil claimen dat we het ook definitief naar ons toe gaan halen. Maar de ontwikkeling die ETpathfinder in Maastricht is bijvoorbeeld een hele sterke troefkaart. Daar komen heel veel universiteit op af die zich hebben aangesloten bij het netwerk. Dus ook vanuit de onderwijs- en onderzoekskant is deze regio zeer aantrekkelijk om in de voorbereiding op de Einstein Telescope zich hier te laten informeren en ook deel te nemen in allerlei onderzoeksprojecten. Wat wel belangrijk is, is dat we natuurlijk onderdeel uitmaken in het project van de Euregio en de Eurogio ook echt claimen om met ons mee te doen. Dus we moeten blijven investeren in de relaties die we hebben in de Euregio om ook die alliantie of die coalitie, hoe u het wilt bekijken, in stand te houden. Maar ik vind het fijn dat u nog even blijvend aandacht

vraagt voor dit onderwerp. Want het lijkt ogenschijnlijk allemaal goed te lopen, maar het blijft een kritisch proces waarin je elkaar goed in beeld moet houden.

**De voorzitter:** Wilt u ook iets kritischer zijn naar de tijd? Want er komen nog zes bestuurders na u. Mevrouw Schoolmeesters heeft een vraag.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** We horen de Einstein Telescope en de fantastische toekomstbeelden daarbij. Het zou fantastisch zijn als die hier in onze Euregio zou kunnen landen. Het is niet echt een vraag, maar het is wel een soort hartenkreet die we willen uiten. We zien prachtige beelden van het coulisselandschap, het bocagelandschap, dat prachtige verstilde heuvelland waar ook een enorme claim op ligt van .... Nou ja, ik heb het in mijn eigen betoog al benoemd. Uiteindelijk komt daar een megalomaan ondergronds stelsel. En natuurlijk, het begint ermee om het hier te krijgen. Maar dan, dan moet het hier ook komen landen en geïmplementeerd worden. Wij spreken echt bij deze onze zorgen uit, zeker omdat het een grensoverschrijdend project is. Wij kunnen de dingen wel goed willen borgen, goed in kaart krijgen, maar we hebben ook te maken met een grensgebied in België en ook een grensgebied in Duitsland. Dat er absoluut oog en oor voor is om voortijdig, voordat hij eigenlijk landt bij ons, dat vooral ook goed in kaart te brengen wat de gevolgen zijn voor inwoners, voor land, voor fauna, voor alles.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Ik vind dat een meer dan terechte hartenkreet. Dat is een hartenkreet die we ook met enige regelmaat delen met het projectbureau. Want zij voeren dat feitelijk voor ons uit. Ze hebben ons ook toegezegd dat er een uitgebreide informatiecampagne wordt ingezet voor alle euregionale gebieden die het betreft. Dus zowel Wallonië, Limburg als het Duitstalige gebied in België, maar ook Duitsland zelf, het gebied rondom Aken. Ze hebben toegezegd te gaan informeren wat er gaat gebeuren in het gebied En dat begint laagwaardig, door gewoon uit te leggen: wat is de Einstein Telescope en gaat hij komen? En stel dat we de Einstein Telescope toegewezen krijgen, dan heb je ook een akkoord om natuurlijk uiteindelijk de Einstein Telescope te gaan realiseren. Dan krijgt het natuurlijk veel meer effecten. En ook dan gaan ze weer die campagne inzetten om uit te leggen: wat gaat er nou precies gebeuren in het landschap? Wat gaat er gebeuren om je heen? Wat betekent dat? En zo ja, welke? Dus een uitgebreide campagne gaat er zeker komen, maar die begint met een soort van publiekscampagne om uit te leggen wat de Einstein Telescope is, waarom die er komt en waarom die ook in dit gebied van Nederland en de Euregio gaat komen.

**De voorzitter:** Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, ik ben met mijn communicatieachtergrond altijd erg voor een informatiecampagne. Maar met de informatie ben je er niet, want informatie roept ook vragen en weerstand op. Ik denk ook dat het erg belangrijk is om in onze taak als responsieve overheid vooral ook die functie erin mee te nemen dat we er ook zijn voor die burgers met zorgen en dat we ook van tevoren punten inrichten waar de burger ... Hè? Ik bedoel, er wordt geboord, er wordt getrild en er komen enorme ladingen beton uit. Dat gaat allemaal door die holle wegen. Hoe dan? Daar gaan mensen last van hebben. Borg het goed van tevoren.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Ik ben het helemaal met mevrouw Schoolmeesters eens. Ik kan ingaan op de details van het project. Dat ga ik nu even niet doen. Maar u heeft gelijk, ik sta aan uw zijde: Dat is zeer belangrijk.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Satijn:** Ja, ik sla de vragen over van de andere partijen, voorzitter, in het licht van de efficiëntie die ik al beantwoord heb bij andere partijen. Dus dat zijn een aantal vragen van mevrouw Jetten over de indicatoren. Ze heeft nog een aantal moties en amendementen. Daar kom ik zo nog even op terug. JA21: is het aangaan van schulden logisch in het kader van de hoge rente? Nou, de lening waar u aan refereert, betreft een EIB-lening voor Duurzaam Thuis-leningen. Hiervan is reeds twee jaar geleden besloten dat hier niet meer aanvullend uit de lening getrokken wordt. We trekken op dit moment geen andere financieringen meer aan. Wat zijn de € 1,5 miljoen aan baten onder Samenleven en Bestaanszekerheid? Dat betreft een specifieke uitkering van het Rijk voor tijdelijke capaciteit voor klimaat- en energiebeleid. Dat is in ieder geval nog het antwoord op uw vraag. Dan kom ik bij de amendementen en de moties, de appreciatie daarvan. Ik begin met A172 van GroenLinks: Geld voor uitvoering van het Natuurprogramma Lijn 3. Ja, dat is een amendement dat an sich sympathiek aanziet, alleen zijn onderdelen van programma Lijn 3 op een andere manier gefinancierd. Zo is het Steunpunt Landschapsbeheer nu structureel opgenomen op de begroting en worden vanuit het LEADER-programma nu al initiatieven van onderop gestimuleerd om de leefbaarheid verbeteren. Dat is feitelijk ook waar uw vraag op toeziet en wij op cofinancieren. Dus in die zin is het niet zo makkelijk om te zeggen: plus maar wat bij op de begroting en daarmee is het geregeld. Dus vanuit dat perspectief zeg ik u: we gaan eerst echt inzetten op het aanspraak maken op rijksmiddelen. Wij denken ook dat dat in de onderhandeling naar het Rijk het slimste is om te doen, in plaats van nu eigen geld bij te passen. Dus vanuit die tweeledige redenering ontraden wij het amendement.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja dank u wel, voorzitter. Dat vinden wij eigenlijk helemaal ... Want het gaat met name over de vermaatschappelijking van natuur. Want het programma loopt af, en dat betekent dat daar een waanzinnig gat valt. En het is heel mooi dat we dat bij het Rijk proberen te halen, dat snap ik ook. Tegelijkertijd: natuur is een kerntaak van de Provincie. Door dat gat kunnen heel veel dingen geen voortgang krijgen. Het gaat van initiatieven van onderop. Ik dus wil eigenlijk de Gedeputeerde vragen: zou er iets wel kunnen?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Vast, voorzitter, maar daar hebben we natuurlijk een portefeuillehouder die er iets van vindt. Als ik echter kijk naar het amendement zoals het nu is ingediend, ontraden we dat. Maar het staat u natuurlijk vrij om in een gesprek met de Gedeputeerde na te gaan wat er wel zou kunnen. Alleen op dit moment moet ik dit amendement ontraden.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dan verwacht ik dadelijk een interruptie bij een andere Gedeputeerde. Maar ja, ik snap het, merk ik, niet helemaal. Aan een heleboel dingen geven we ontzettend veel geld uit. Ik zie het terug in het verkiezingsprogramma; ik zie het terug in de coalitie. Dit is wat we willen; dit is wat de coalitie wil. En vervolgens zeggen we: we hebben hier geen geld voor over. Terwijl we bij een heleboel andere dingen, met alle respect, voor ons gevoel smijten met miljoenen. Wat ik zeg, het is vermaatschappelijking; processen stoppen. Ik zag ook in de beantwoording van vragen dat er bijvoorbeeld stond 'transitie van nationale parken doet het Rijk'. Het kabinet is demissionair. Dat zou het Rijk doen. Dat is nu opgeschort. Dus ook daar ... Terwijl er enorm belangrijke processen in gang zijn gezet, bijvoorbeeld de samenwerking met de landbouwsector. Dat gaat nu allemaal stoppen. En ja, wanneer komt dat geld van het Rijk? We nemen een groot risico wat mij betreft. Dus ik vraag me af: is er niet een compromis te verzinnen dat we in 2024, dat ik het amendement aanpas? Graag uw reactie.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Satijn:** Voorzitter, daarom apprecieer ik het zoals ik het nu apprecieer. Als u zegt met een compromis te komen, dan wil ik graag weten wat dat is. En dat zullen we echt in het College dan met elkaar



moeten verhandelen. Maar wat wel rechtvereind staat ... En uw zorgen zijn ook onze zorgen als het gaat om de houding van het Rijk. Laat het helder zijn: wij zitten echt te wachten op besluitvorming aan die kant. En we vinden het heel slecht ... Dat hebben we gemerkt op een aantal andere trajecten die ik hier niet bij naam ga noemen. Op het moment dat je zelf begint bij te passen, zie je ook een reactie aan de andere kant. Dat ze denken: dan hoeft het wat ons betreft ook niet meer. Dat is niet wat we willen op dit onderwerp. Dus we willen maximaal geld krijgen vanuit het Rijk en we willen maximaal onze kerntaken kunnen uitvoeren. En het liefst met geld van het rijk, zodat wij ons geld aan andere dingen uitgeven. Dus ik sta aan uw kant, alleen als u zegt dat u een compromis wilt hebben, dan wil ik graag weten wat dat compromis zou kunnen zijn. En ik vermoed dat we daar rond de tweede termijn nog een keer op terug gaan komen als ik zo kijk hoe mevrouw Jetten dit wil gaan insteken.

**De voorzitter:** Tot slot, mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dank u wel. Dan stel ik voor – er komt ongetwijfeld nog een schorsing – dat we even met elkaar overleggen.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Satijn:** Ik ga verder met de moties. 3027: Presentatie Stichting Omgevingsfonds MAA. Ik heb best wel wat op- en aanmerkingen op het dictum, in die zin dat wij daar wat genuanceerder naar kijken dan dat het gesteld is. Maar op zich zijn we helemaal niet tegen een presentatie van de Stichting Omgevingsfonds. Dat zal alleen niet voor 27 november kunnen, want ze zijn pas echt vanaf 1 januari operationeel. Dus dan kunnen we ze wel voor de vorm hiernaartoe halen, maar dat is volgens mij niet dienstig naar de doelstelling van die motie. We geven met die appreciatie de motie oordeel Staten. Herwaardering van maakindustrie en vakmanschap Limburg, Dat is motie 3011. Een zeer krachtige motie van de BBB waar zowel collega Demollin als ikzelf veel plezier mee ga hebben om die verder voor u uit te werken en die we ook zullen zien in de beleidsvoorstellen in het voorjaar van substantieel geld. Want het is wat ons betreft een zeer belangrijk punt. Dus dank daarvoor. Oordeel Staten. M2997: Continuïteit in beleid. Dat is de motie van mevrouw Absil. Die geven wij oordeel Staten. We vinden dat dat op zich kan en dat we dan wel per motie ook de uitvoeringsbevoegdheid krijgen om die regelingen verder open te zetten tot 1 augustus 2024. Dus die geven we oordeel Staten. Positief. Subsidieregeling verduurzaming mkb, oftewel de motie van mevrouw Jetten, maar die kennen wij intern als het Eric Sol Fonds. Dus u heeft hem een beetje geleend van uw buurman. Maar goed. Het is een sympathieke motie. We zijn hem al aan het onderzoeken. Dat had ik ook al met de heer Sol besproken. Er zijn wel een aantal mogelijkheden daar waar het gaat om het fonds. Want er is een heel goed voorbeeld uit een andere Provincie, maar we weten dat het Rijk daar ook mee bezig is. Ik zou willen vragen niet te strikt vast te houden aan de Euribor en de € 50.000. We willen met zo'n regeling komen, maar onder die voorwaarden geven we hem oordeel Staten. Zo heb ik dat ook al met de heer Sol besproken, dat wij positief staan ten opzichte van zo'n fonds.

**De voorzitter:** En even voor de helderheid, welk nummer had deze motie? Dat we het allemaal over de juiste en dezelfde motie hebben.

**Gedeputeerde Satijn:** M2995.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan is er een vraag van mevrouw Absil.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ja voorzitter, u ging mij iets te snel. u had mij namelijk een reflectie beloofd over het Fonds Gemeenschapshuizen. Hoe dat heeft kunnen gebeuren, maar vooral de vraag: hoe kan het hersteld worden?

**Gedeputeerde Satijn:** Daar heeft mevrouw Absil natuurlijk gelijk, maar ik probeer ook even tegemoet te komen aan uw oproep om tijd te besparen. Dus we gaan even kijken naar de regelingen die afgelopen. Feitelijk roept u op: er is nog geen nieuwe en continueer even de regelingen die er zijn. **Dat zeg ik u toe; dat gaan we doen. Daarover gaan we rapporteren. Maar ik zeg er wel nadrukkelijk bij – dat is een beetje een vraag aan u, want u gaat natuurlijk over het budgetrecht – dat wij dan ook een mandaat krijgen om die regeling weer open te stellen. Want als we bij u terug moeten komen met een financieel voorstel, zijn we weer een paar maanden verder.** Dus onder die conditie hebben we hem oordeel Staten gegeven. Ja?

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Satijn:** Dan motie 2994-GroenLinks c.s.: Gevolgen personele uitvoeringscapaciteit LPLG. Die gaan we ontraden. En niet omdat we het niet belangrijk vinden, maar we zijn er al heel druk mee bezig. Toen wij als College zijn begonnen, hebben wij met de directie het gesprek gevoerd over al die ambities die niet alleen in het coalitieakkoord staan, maar die we ook vanuit het Rijk opgelegd krijgen. En de directie heeft dat zeer spoedig ter hand genomen en is echt bezig om onze organisatie in te richten om al deze opgaves op een fatsoenlijke en goede manier te kunnen uitvoeren. En dat is ook de reden waarom ik hem ontraad; we zijn er druk mee bezig. Ik zou u eigenlijk willen vragen om hem eigenlijk aan te houden, want uiteindelijk gaan we er natuurlijk bij de beleidskaders ook verantwoording over afleggen over hoe we dat met elkaar gaan doen. Maar dit intervenueert feitelijk in een proces wat intern al loopt. Niet dat ik u dat niet gun, maar het loopt. En laten we op een later moment, bijvoorbeeld bij het vaststellen van de beleidskaders, nog eens goed met elkaar reflecteren of de organisatie dan ook in de gelegenheid is om alle ambities die we met elkaar hebben afgesproken in dit huis ook op een goede manier te kunnen uitvoeren. Dus dit is een soort van technische ontrading. We vinden het een heel sympathiek motie dat u in ieder geval betrokken bent bij een goede uitvoering ervan. Dat vinden wij ook belangrijk. Maar hij was al opgepakt intern. Ja?. Dan motie 2992: Brightlands campussen betrekken ook leerlingen uit VO bij innovaties. Ja, dat is een motie die collega Demollin en mijzelf enorm aanspreekt. Oordeel Staten. En dat was hem, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, Gedeputeerde. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Faassen.

**Gedeputeerde Faassen:** Ja, ik heb gelukkig niet zoveel moties als de heer Satijn. Dus als het goed is, gaat het korter duren. Ik begin met de motie van mevrouw Plusquin, voorzitter, en dat is de vraag over de openstelling van de subsidieregeling wat betreft de noodopvang in het wild van wilde dieren. Daarop is mijn antwoord het volgende. Vooropgesteld is het ondersteunen van de opvang van wilde dieren geen wettelijke taak van de Provincie. Sinds 2020 is er een Limburgse subsidieregeling voor vervoer en opvang van zieke en gewonde inheemse wilde dieren. Aanleiding hiervan was een motie van de Partij van de Dieren. Is dat niet hetzelfde, van en voor? Voor de Dieren. Goed. Dan kom ik bij het tweede punt.

**De voorzitter:** Voor de helderheid, Gedeputeerde, gaat u nu op een motie in?

**Gedeputeerde Faassen:** Ja. Daar begin ik mee, want dat was de eerste spreker.

**De voorzitter:** Nee, dat is goed. Maar als u ook het nummer van de motie aangeeft, kan iedereen het ook volgen.

**Gedeputeerde Faassen:** Oké. 3026. Ik begin even bij de eerste spreker, dat was mevrouw Plusquin. Dan loop ik zo de sprekers die daarna kwamen langs.

**De voorzitter:** Maakt u de appreciatie van deze motie even af, en dan geef ik daarna het woord aan de heer Megens.

**Gedeputeerde Faassen:** Oké. Het signaleren van mogelijke zoönosen is een plicht voor eenieder, niet specifiek voor Provincies. En signalen dienen te worden gemeld bij organisaties als Dutch Wildlife Health Centre en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. We bereiden nu de continuering van de subsidieregeling voor waarbij jaarlijks, zoals sinds 2020, € 100.000 beschikbaar is. Dit zal landen in ons beleidskader. Tot slot. Het College ontraadt de motie omdat de voortzetting van de subsidieregeling bedoeld is om een bijdrage te leveren aan de maatschappelijke basis voor goede zorg voor wilde dieren. Het betreft geen kostendekkende financiering. De regeling gaat over het vervoer en opvang van zieke en gewonde beschermde dieren, niet over een signaleringsfunctie voor zoönosen. Daarvoor zijn andere structuren bij andere overheden belegd, zoals gezegd.

**De voorzitter:** Mijnheer Megens, ging het over deze motie?

**De heer Megens (PVV):** Dank u wel, voorzitter. Het ging niet over de motie, het is eigenlijk een punt van orde. Want er wordt meteen ingegaan op de moties, maar wordt er ook nog op de vragen geantwoord? Of alleen de moties?

**Gedeputeerde Faassen:** Nee, uw vraag wordt beantwoord. Maar ik wilde gewoon ...

**De voorzitter:** Nee, prima. Mevrouw Plusquin had hierover een vraag.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dank u wel, voorzitter. Ja, ik had al een tweede versie van de motie gemaakt hè? natuurlijk gaat het Dutch Wildlife Centre erover. Het is alleen zo ... Het Usutu-virus bij merels is bijvoorbeeld ontdekt, maar waar het écht omgaat, en misschien heb ik dat niet duidelijk aangegeven, is dat natuurlijk die kosten enorm zijn gestegen. Die loonkosten zijn gestegen voor de mensen. Het is moeilijker vrijwilligers te vinden, de voerkosten. Dat weet uw achterban, die granen wat ontzettend duur zijn worden. Dat geldt natuurlijk ook voor die dierenopvang. Brandstof, de verwarming. Dus die kosten zijn gestegen. Ja, en wat wij eigenlijk vragen in die motie is: wilt u dat voorleggen aan bijvoorbeeld het Natuurhulpcentrum, aan die dierenambulances in Limburg om te kijken hoeveel dat is? En als dat niet heel veel uit de pas loopt, kunt u dat dan gewoon een soort van indexeren? Dat is eigenlijk wat deze motie vraagt. En inderdaad, vervoer en opvang zijn bij wet niet geregeld dat de Provincie daarover gaat. Het is wel zo dat je die dieren niet zelf mag vervoeren. En toen ik die motie destijds toelichtte, toen heb ik het verhaal verteld van mensen die een das hebben aangereden. Mensen rijden een das aan, die das is bewusteloos. Denk je: dat is toch al echt heel erg zielig voor de das.

**De voorzitter:** En uw vraag?

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Wacht. Ik moet die inleiding even doen. Die legt de das in de kofferbak om die naar de dierenambulance te brengen. Die das komt bij, verbouwt de hele auto total loss. Het is ook gewoon gevaarlijk. Het zit in de natuur van mensen om die dieren te helpen, en je mag ze zelf niet vervoeren. Dus daarom zijn wij heel blij dat dit gebeurd is. Er is nog een factsheet van de Dierenbescherming binnengekomen, en daaruit blijkt ...

**Voorzitter:** Mevrouw Plusquin, u moet echt tot een vraag komen. Als we zo doorgaan, zitten we om 00.00 uur met elkaar alle moties ongelofelijk gedetailleerd toe te lichten.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, maar bijvoorbeeld Opglabbeek zijn 23 rodelijstsoorten opgevangen van vogels en 33 rodelijstzoogdieren. Dus ze doen echt ook heel goed werk voor de kwetsbare Limburgse soorten. En daarom zou u toch willen vragen om dat anders oordeel Staten te laten, met deze uitleg die ik nog niet eerder had gegeven.

**Gedeputeerde Faassen:** Ja, ik heb de uitleg begrepen. Dat was een heel verhaal. Even voor de duidelijkheid: ik ben boomkweker, dus mijn achterban heeft geen dieren. Maar dat terzijde. Voorzitter, het is zo dat ik aangegeven heb wat we nu doen, en daar wil ik het eigenlijk bij laten. Want om nu op details in te gaan wie wel wat en wie zijn auto smerig maakt, ja, dat gaat te ver denk ik op dit moment. Wat ik wel wil zeggen: als we een nieuw beleidskader maken, gaan we natuurlijk opnieuw kijken wat voor bedragen we daaraan geven. Toezeggen gaan we niet doen, maar ik kan natuurlijk wel zeggen dat ik ernaar wil gaan kijken hoe we dat gaan invullen. En als diegenen zich melden wat ze denken nodig te hebben, kunnen we daar ook wel naar kijken. Zo simpel is het.

**De voorzitter:** Tot slot, mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, als dat nou wel een toezegging zou zijn.

**De voorzitter:** De appreciatie is hetzelfde gebleven. Gaat u verder, Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Faassen:** De tweede was ook van de Partij voor de Dieren. Dat was de egelbescherming in Limburg. Dat is eigenlijk een beetje hetzelfde verhaal. Er is al een subsidieregeling voor onderzoek en maatregelen ... Oh sorry, dat was de volgende. Motie 3022: Egelbescherming Limburg. Hebben we hem allemaal? Goed. Er is al een subsidieregeling voor onderzoek en maatregelen voor bedreigde diersoorten, namelijk via de actieve soortenbescherming. Dat is een subsidieregeling van de Provincie. Hier kunnen initiatiefnemers die egels beschermen, zoals de Zoogdierenvereniging of de Egelbescherming Nederland, gebruik van maken voor een dergelijk onderzoek waar u toe oproept. Daarnaast hebben we de Limburgse subsidieregeling voor het vervoer en opvang van zieke en gewonde inheemse dieren, waar ook de egelopvang gebruik van kan maken – en de laatste jaren ook heeft gedaan. Dus wat mij betreft ontraden, omdat dat al geregeld is. Goed?

Dan heb ik de motie van de PVV, dat is 3031. Dat gaat over een motie die is ingediend 2845, van 8 april 2022. Daar zal ik op antwoorden. De realisatie van het Nationaal Netwerk dient uiterlijk 2027 te worden afgerond. De motie waaraan u refereert, van april 2020, legde een relatie met de voedselcrisis naar aanleiding van de oorlog in de Oekraïne en had betrekking op een tijdelijke stop. Ik hoop dat uw voorspelling uitkomt dat de oorlog drie jaar duurde. Maar goed, tegelijkertijd willen we als College een betrouwbare overheid zijn, onze afspraken nakomen en duidelijkheid verschaffen aan het veld. Daarom is de realisatiestrategie nu gericht op zelfstandig door de agrariër afwaardering of inrichtingssubsidie of door opkoping ruil van gronden die nodig zijn voor de instandhoudingsdoelen. Dit proces kost tijd, waardoor de tijdelijkheid in de motie niet meer aan de orde is. Uiteindelijk zal het areaal landbouwgrond inderdaad kleiner worden als gevolg van de opgave die er op dit punt is. Ontraden. Dan heb ik hier uw vraag omtrent de das die u nogmaals gesteld heeft. Ik probeer het nog een keer uit te leggen. Dat was de vraag van de PVV.

**De heer Megens (PVV):** Ja, wolf.

**Gedeputeerde Faassen:** Wolf, je hebt gelijk. Dit addendum op het Wolvenplan 2019 is vastgesteld op 13 april 2023. Er is geen inbreng geleverd omdat GS kon instemmen met het voorstel dat voorlag. Het addendum bevat toevoegingen over het wolvenbeleid zoals dit is vastgelegd in het Interprovinciaal Wolvenplan 2019 en gaat over de subsidieregeling preventiemaatregelen, de tegemoetkomingsregeling en de interventierichtlijnen handelingsperspectief bij probleemsituaties met wolven dan wel wolvenproblemen. Bij het opstellen van het addendum is vanuit Limburg ambtelijke inbreng geleverd, met name ten aanzien van de interventierichtlijnen en de afspraken rondom de schadepreventie. Dat is eigenlijk het antwoord op uw vraag. Ik heb niks ontraden. Dit was een antwoord.

**De voorzitter:** Nee, het was een antwoord de vraag. De heer Megens heeft daar een vervolgvraag op.

**De voorzitter:** Dank u wel, voorzitter. Ja, ik ben toch benieuwd. Want volgens mij is het IPO en BIJ12 zo ingericht dat er input in de Staten wordt gedaan en dat de Gedeputeerde dat meeneemt naar BIJ12 en het IPO om daar het beleid vast te laten stellen. Ja, zoals ik het nu verneem, is het andersom gebeurd. Mijn vraag is toch: bent u het met mij eens dat het eigenlijk andersom hoort te gebeuren?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Faassen:** Nee, dat ben ik niet met u eens, want dit hebben we zo gewoon ingeregeld met IPO, dat zij het maken en dat wij het goedkeuren. Zo simpel is het eigenlijk.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Faassen:** Motie 3010, die komt van de BBB. Dat is Schade door invasieve soorten. Daar heb ik als antwoord op: de taken van de Provincie zien specifiek toe op het voorkomen dat we tegengaan van de schade aan de biodiversiteit. Onze aanpak en de maatregelen staan beschreven in het Limburgse Plan van Aanpak Invasie Exoten van februari 2021. In mei 2022 is hierover een tussenrapportage uitgebracht. Beide zijn terug te vinden in iBabs. De subsidieregeling invasieve exoten gaat daarbij om de bestrijding van exoten of onderzoek daarnaar. Het opstellen van de lokale plannen van aanpak voor bestrijding herstellen van schade kan onderdeel zijn van de bestrijding indien dat nodig is om terugkeer van de exoot te voorkomen. Het huidige plan van aanpak wordt geëvalueerd en we verwachten u medio 2024 te kunnen toesturen. De eventuele voortzetting, wijziging en subsidieregelingen zullen we hierin dan meenemen. Oordeel Staten. De tweede motie van de BBB. Dat is de motie 3009 en betreft Het voorkomen is beter dan genezen. De preventie van schade aan gewassen is primair een eerste verantwoordelijkheid voor eigenaars of grondgebruikers. Wettelijk bepaald zijn wilde dieren namelijk van niemand en zijn wij als Provincie dan ook niet verantwoordelijk. Een bijdrage in de kosten voor de schadepreventie van faunaschade zorgt echter voor een vergroting van het maatschappelijke draagvlak voor in het wild levende dieren. Daarnaast is het duurzamer dat er wordt ingezet op het voorkomen van schade door middel van preventieve maatregelen in plaats van het uitbetalen van tegemoetkomingen in de faunaschade. Het is pas van de laatste jaren dat Provincies een bijdrage leveren aan de schadepreventie, waarbij Limburg een van de eerste was. Ik kan inzichtelijk maken welke mogelijkheden de huidige subsidieregeling Preventie Faunaschade 2023 biedt en daarbij duidelijk aangeven welke gevallen in welke situaties in aanmerking komen voor de tegemoetkoming van de kosten. Oordeel Staten. Dan heb ik nog een laatste spreker, en dat was de heer Nijskens.

**De voorzitter:** Voordat u daarop ingaat, is er een vraag nog van mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, dank u wel. Ik had een verheldering aan de fractievoorzitter van de BBB gevraagd, maar misschien kunt u als portefeuillehouder het antwoord wel geven. Als ik die preventieve maatregelen uit die huidige regeling zie, dan hebben we het over bijvoorbeeld wolfwerende rasters, schrikdraad en eventueel kuddebeschermingshonden. Dat soort zaken. Dan is dat niet afschot met het geweer als preventie. In relatie tot deze motie, bedoel ik. Als je kijkt naar de SILG-regelingen, daar was dat ook niet bij, toch?

**Gedeputeerde Faassen:** Nee, het ging niet om de schade voorkomen door wilde dieren. Dat is eigenlijk wat ik geantwoord heb. En daar heb ik eigenlijk niets aan toe te voegen.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, interrupties gaan er zo snel doorheen als je geen duidelijk antwoord krijgt, maar ... Kijk, ik heb eigenlijk gewoon een heel eenvoudige vraag. Ik wil deze motie van de BBB graag steunen, maar ik kan die regeling op dit moment niet inzien. We hebben die moties heel laat gekregen. Daar kunt u ook niks aan doen. Dus ik heb me niet kunnen verdiepen of ik door het steunen van

deze motie op enige wijze meewerk aan afschot. Volgens mij is dat niet zo, maar ik zou het gewoon heel fijn vinden als de Gedeputeerde dat zou kunnen bevestigen. Dan kan ik voor die motie stemmen.

**Gedeputeerde Faassen:** De vraag is helder, voorzitter. Het antwoord is dat fauna preventie iets anders is. Dat was de vraag, en daarop heb ik geantwoord. En daar wil ik het ook echt bij houden.

**De voorzitter:** We kunnen wellicht nog even links of rechts even kijken of uw vraag ergens nog beantwoord kan worden.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja, iemand. Help me. Beantwoord mijn vraag.

**De voorzitter:** We kunnen even kijken of er nog een antwoord te vinden is. Mevrouw Jetten had nog een vraag.

**Gedeputeerde Faassen:** Nee, ik wilde nou eerst antwoord geven op de heer Nijskens. Ja, dat was de vraag over het ... Het ging over die vraag over LPLG. Daar hebt u een vraag over gesteld. De grote landelijke opgave eerste reactie LPLG vanuit het Rijk op de eerste versie teleurstellend, een korte reflectie van het College gevraagd. Ja voorzitter, een korte reflectie gaat het dan niet worden. Want als jullie een halfuurtje hebben.

**De voorzitter:** Het antwoord daarop is nee.

**Gedeputeerde Faassen:** Nou, dat is ook helder. Maar ik wil het toch kort toelichten, want dit ligt me echt na aan het hart. Op de eerste plaats hebben wij daar als College vrij kort aan samengewerkt en dat was de eerste actie die we namen toen we op dinsdag GS-vergadering hadden. Dat was het eerste besluit dat we gemeenschappelijk genomen hebben. En ja, zoals al eerder gezegd: er is zo veel ambtelijk werk aan gedaan door de organisatie om dit te krijgen. En niet alleen de ambtelijke organisatie, ook onze partners in het gebied. Denk aan het waterschap, denken natuurorganisaties, denk aan waterschap, denk aan de boerenorganisatie. Dat was een gezamenlijk plan. En wat we nu zien is er een overheid waarbij we dit plan ingediend hebben. Dat hebben ze ons gevraagd. Dan zeggen ze eerst: ja, het plan is te duur. Heb ik aan de minister gevraagd: ja, maar je hebt geen voorwaarden gesteld, hoe kan het dan te duur zijn? En vervolgens zeggen ze: ja, maar we willen dan wel met jullie meegaan, maar dan stellen we toch een beetje commitment van jullie. Sorry? Wij hebben geleverd wat zij wilden. Nu vragen ze commitment. En het is Misschien nog niet eens zo dat wij geen commitment willen tonen als GS, maar onze partners in het veld willen geen commitment tonen. Die zijn er klaar mee. Dat is nu ook precies wat op dit moment gebeurt. Er komen elke keer weer nieuwe voorwaarden voor dat LPLG. Nu hebben we de koplopers, dat wordt dan januari. Voordat de uitkeringen er zijn, zijn we in maart. De energie loopt weg bij de partners, en dat zie je op alle gebieden. Nu moeten we een nieuw plan indienen, weer met nieuwe voorwaarden. Dat is augustus, september, volgend jaar. Moet ik daarvan zeggen? Als je het dan toch hebt over een betrouwbare overheid ... We hadden het net over geld. Iedereen rekent hierop. We hebben daar als Provincie heel veel tijd en geld ingestoken met ambtenaren en dit is het resultaat. Ik vind het zwaar teleurstellend en dat heb ik ook aan de minister gedeeld, en dat zal ik ook elke keer dat ik haar zie weer doen. Ik hoop dat het voldoende is. Goed. Dat was het.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten heeft dan nog een vraag voor u.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja dank u wel, voorzitter. Want wij hadden een abonnement, geld voor uitvoering van het Natuurprogramma Lijn 3. Daar heeft natuurlijk de Gedeputeerde Financiën al op geantwoord, en ik ga zo ook in de pauze met hem zitten. Maar ik vraag me nu af hoe u daar inhoudelijk over denkt, want ik hoorde de Gedeputeerde Financiën zeggen: we gaan met het LPLG. En nu hoor ik u zeggen: de energie loopt weg, het wordt augustus/september volgend jaar. Dus dit is precies waarom wij dit nu willen

indienen, omdat we zien dat er in '24 dus niks gebeurt en geen financiën zijn. En ik wil u ook vragen ... U heeft wellicht geld op uw programma om dit toch voort te kunnen zetten, in ieder geval in 2024.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Faassen:** Ja voorzitter, die aanname is overschat. Deze Gedeputeerde heeft geen geld. Dus dat zal ik nieuw moeten bevechten bij mijn collega's in GS. Ik ga ervan uit dat ik misschien succes zal hebben, maar dat moet nog besproken worden. Dus ik zeg u niet dat we dat niet willen, maar er zijn twee dingen. We hebben de demotivatatie van LPLG, en er is nog wat. Wij geven per jaar € 57 miljoen structureel uit aan natuur. Daar hoort een indexatie op. Die was ons toegezegd uit het Rijk. Die is niet gekomen. Die hebben ze gewoon doorgestreept. Dus zo gaat het elke keer weer opnieuw. Dus als wij geen daad stellen ten opzichte van het Rijk en zeggen tot hier en niet verder, dan gaat het niet komen. Dan lachen ze ons uit. En dat is het punt waar we nu staan. Als we volgend jaar wat anders ... We maken die beleidskaders. Ik zeg niet dat we het niet gaan doen, maar we zullen wel eerst moeten kijken wat we krijgen voordat we wat weggeven.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dank u wel, voorzitter. En ik hoor de frustratie over het Rijk en dat kan ik me heel goed voorstellen. Ik zou die delen. En ik begrijp ook dat we daar een punt op willen zetten. Tegelijkertijd denk ik: we hebben een aantal zaken die geen kerntaken zijn van de Provincie waar we wel geld aan uitgeven. En nogmaals alle energie die hier de laatste jaren in is gestoken, het coalitieprogramma, de verkiezingsprogramma's, wij laten nu een gat vallen. Daar loopt de energie dan ook weg. En dat betekent als je het hierna moet ophalen dat dat extra energie en waarschijnlijk extra budget kost. Dus ik nodig u uit dat we dadelijk samen eveneens met de Gedeputeerde Financiën gaan zitten om te kijken of we een compromis krijgen zodat we in ieder geval '24 kunnen overbruggen. Dus ik hoop dat u op die uitnodiging ingaat.

**Gedeputeerde Faassen:** Ik heb uw hartenkreet gehoord. En zoals u weet: ik heb ook een hartenkreet. Dus ik begrijp uw motivatie om dit te doen en ik beloof u om met u en samen met de Gedeputeerde ... Misschien kan ik dan al gelijk een beetje geld ... Huppakee.

**De voorzitter:** Nou, zo makkelijk gaat dat ook weer niet. Dank u wel, Gedeputeerde. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Theuns.

**Gedeputeerde Theuns:** Dank u, voorzitter. Dank ook aan de Staten voor de gestelde vragen van mijn portefeuille. Ik heb vragen gehoord over de portefeuille Ruimte, over Wonen, over Leefbaarheid en over Water en ik zal er ook in die volgorde even met u doorheen lopen. En dan doe ik vragen en moties bij dat onderwerp een. Dan begin ik bij de portefeuille Ruimte. Dat is in ieder binnen mijn eigen portefeuille ook een beetje de moederportefeuille, want daar begint het gewoon. We hebben het net over schaarheid aan middelen gehad, maar het gaat ook heel erg vaak over een schaarheid aan ruimte. En daar heb ik diverse fracties over gehoord: PvdA, BBB, CDA, D66. En mevrouw Jetten van GroenLinks had het erover dat je daar dan ook nog water- en bodemsturing bij moet toepassen. En in dat kader? Ja, we zijn op dit moment bezig met de ontwikkeling van het ruimtelijk voorstel. Er is een eerste versie sonderend in uw Statencommissie geweest. Afgelopen dinsdag hebben wij als College de nieuwe versie vastgesteld. Die komt opnieuw ter sondering naar uw Staten. Die bespreken we dan nog in december. En eind december zal het College het definitieve ruimtelijk voorstel voor het Rijk vaststellen. En ik begrijp helemaal wat volgens mij mevrouw Berghorst aanhaalde, namelijk: je kunt een ruimtelijk voorstel maken waarin dus alle keuzevraagstukken inzichtelijk zijn gemaakt, maar iemand zal ook uiteindelijk die keuzes moeten gaan maken. En u vroeg daar om een toezegging: gaat de Provincie daar meer regie naar zich toenemen? **Ik kan u inderdaad toezeggen dat wij gaan komen met een voorstel hoe wij de regie op het ruimtelijk domein meer naar ons toe**

**gaan trekken. En u ontvangt dat uiterlijk bij de Voorjaarsnota.** Maar ik denk dat dat nog eerder zal zijn, maar ik moet daar uiteraard ook nog met de collega-overheden en alle andere partners over in gesprek. Maar dat zeg ik u bij deze toe, dat het in ieder geval voor de Voorjaarsnota inzichtelijk wordt. Ja, dan werden er een paar specifieke claims op die ruimte aangehaald. En dan begin ik even met motie 3004 van mevrouw Kuiper van de SP over toerisme in harmonie, een onderwerp wat natuurlijk de laatste tijd veelvuldig in de media is geweest. We hebben onlangs ook een informatiesessie voor uw Staten daarover geïnitieerd. Volgens mij was dat in ieder geval zeer verhelderend voor de mensen die daar aanwezig waren. En als ik dan kijk naar het dictum van de motie, dan kan ik mij daar heel erg veel bij voorstellen dat we dit inderdaad gaan doen. We wilden dit ook al gaan doen, maar ik begrijp dat uw Staten dat ook nog een keer willen onderstrepen. Dus wij geven de appreciatie dan ook oordeel Staten. En ik zou u daar ook in mee willen geven dat er ook nog andere opties zijn om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan dan alleen maar het ruimtelijke spoor van de Provincie zelf. Want zoals ook in de informatiesessie werd aangehaald: wij komen alleen in beeld bij nieuwe ontwikkelingen. En die ongewenste ontwikkelingen die in de motie beschreven worden gaan heel erg vaak over bestaande dingen die in het ruimtelijk spoor al bij die gemeente zitten. En daar zijn ook nog diverse dingen voor te bedenken, maar via de Statenwerkgroep Omgevingsvisie denken we daarin graag met uw Staten mee. Dus oordeel Staten voor die motie. Dan kom ik bij een andere claim op de ruimte, en dat gaat over het gebied rond De Peel. Motie 3002 van de heer Wolters Gregório van de SP. Ook daar zijn we op dit moment volop met het rijk in gesprek. Onlangs is Christophe van der Maat als staatssecretaris, die inmiddels op een andere post zit en is opgevolgd door minister Ollongren van Defensie, maar die is gekomen met de nota Ruimte voor Defensie. Half december ongeveer zal de minister in dit geval komen met de nota Reikwijdte voor Detail, voor die nota Ruimte voor Defensie. Natuurlijk zullen wij daar ook als College onze blik over laten gaan. En ja, ik kan me prima vinden in het dictum van de motie dat wij u in Q1 een daarover zullen informeren. We zullen nog even kijken hoe we dat doen, of we dat met een brief doen of dat we een sessie organiseren, want volgens mij is uw agenda al heel erg vol als Staten. Dus we gaan dat proberen op een pragmatische wijze te organiseren. Dus ook die motie kunnen we oordeel Staten geven. Even kijken. Boor wat betreft ruimte was er ook nog een meer technische vraag vanuit de heer Megens van de PVV. Die vroeg nog van: hoe zit het precies met het met het PIP voor Maastricht Aachen Airport? Het proefdraaien. En halen we dat nog wel allemaal? De verwachting is nog steeds dat wij dat gaan halen. Om het te halen moeten wij onder het huidige ruimtelijk regime oor 31-12 van dit jaar het ontwerp-PIP vaststellen. En daarvoor zijn we nog in afwachting van de natuurvergunning vanuit het ministerie van LNV. Er is gisteren nog daarover contact geweest en we hebben nog steeds gewoon de verwachting dat we dat gaan halen voor 31 december. En als je voor 31 december het ontwerp vaststelt, dan kun je dus nog steeds onder het oude regime mee. Dan hoeven we niet alles onder de Omgevingswet nog een keer over te doen. Dan maak ik het stapje naar Wonen. Ook daar zijn diverse vragen door diverse fracties over gesteld. Ja, mijn voorganger heeft de Woondeal nog gesloten. En u heeft denk ik ook in de media kunnen vernemen dat we niet stilzitten op dat vlak, dat we voornemens zijn daar nog een schepje bovenop te doen. En dat valt eigenlijk uiteen in een tweetal zaken. En dan raak ik ook even aan de opmerking, volgens mij, van de vrouw Absil. Van: hoe kunnen we zorgen dat er meer middelen naar Limburg komen? Nou, we zijn op dit moment bezig om een voorstel uit te werken voor grootschalige woningbouwlocatie in Limburg. En dat zou dan ronde de zes grote ov-knooppunten in Limburg zijn. Ja, en dat is precies een middel, een manier, om meer middelen naar Limburg te halen. Want van de € 7,5 miljard die vorig jaar bij het MIRT werden verdeeld, kwam er slechts € 35 miljoen naar Limburg, omdat wij niet zo'n grootschalige woningbouwlocatie hadden. Dus wij willen dat heel erg graag. Collega Kuntzelaers en ik zijn gisteren in Den Haag geweest bij minister De Jonge en minister Harbers. We hebben daar al afspraken gemaakt. En eind november hebben we ook de Woondealtafel met minister De Jonge. Dan hopen we definitief tot een afspraak te komen hoe we dit richting het BO-leefomgeving van volgend voorjaar zullen gaan uitwerken. En dan maak ik nu even een adempauze.

**De voorzitter:** Dan geef ik daarbij mooi het woord aan de heer Wolters Gregório.



**De heer Wolters Gregório (SP):** Dank u wel, voorzitter. Ik hoor een heel aantal overleggen die u heeft over volkshuisvesting in Limburg. Mijn vraag is, neemt u in die gesprekken bijvoorbeeld ook mee ... We horen tegenwoordig, omdat de rente zo hoog is en omdat bouwmaterialen duur zijn, dat heel veel investeerders en private initiatieven on hold staan of zelfs worden afgezegd. Neemt u in die gesprekken dan ook mee het idee om bijvoorbeeld onze wooncorporaties meer in hun kracht te zetten, zodat die bijvoorbeeld die planvorming kunnen uitvoeren? Zodat dat niet stilstaat en dat dat er toch bijgebouwd blijft worden.

**Gedeputeerde Theuns:** Ja, begrijpelijke vragen. Maar wie de woondealstructuur zijn we en met het Rijk in gesprek, maar ook met de corporaties, ook met gemeenten. Dus rondom corporaties specifiek spelen natuurlijk een aantal fiscale vraagstukken. Die brengen we samen met de corporaties onder de aandacht van het Rijk, Maar we zijn ook zelf aan het kijken: hoe kunnen we zorgen dat allerlei regelingen die het Rijk heeft, het Volkshuisvestingsfonds, de Startbouwimpuls, de Woningbouwimpuls, hoe die zo goed mogelijk passend kunnen zijn voor corporaties. We hebben bijvoorbeeld afgelopen woensdag minister De Jonge in Kerkrade rondgeleid. Daar hebben we een heel mooi voorbeeld gehad waar daar de lokale corporatie een aantal woningen heeft kunnen opkopen en heeft kunnen slopen met middelen uit het Rijk. En nu in de nieuwe regeling kan dat niet meer. Dus dan hebben we gewoon zelf inzichtelijk gemaakt: zorg nou dat die middelen passen, zodat we ook hier in de Limburgse opgave er iets mee kunnen. Dus daar vragen we continu aandacht voor.

**De voorzitter:** Dank u wel. Gaat u verder.

**Gedeputeerde Theuns:** Ja, naast die grootschalige woningbouwlocaties zijn we natuurlijk ook heel nadrukkelijk aan het kijken: hoe kunnen we letterlijk ruimte geven voor woningbouw in de iets kleinere kernen in de vorm van het straatje erbij? Wat ook al werd aangehaald. En dan maak ik even een stapje naar een motie 2999 van het CDA over de Ambitieuze Omgevingsvisie. En ja, ik kan die oordeel Staten geven. En ik omarm die motie eigenlijk ook wel, omdat die niet alleen gaat over hoe kunnen wij zorgen dat we in aantal woningen gaan groeien? Maar tegelijkertijd dat ook verbindt aan de economische strategie van de Provincie. En dan grijp ik ook even terug op het antwoord van Gedeputeerde Satijn, dat we sowieso door willen kijken hoe we als Provincie een duurzaam, economisch en ook industriebeleid kunnen voeren. Want we willen natuurlijk niet alleen maar het overloopgebied van andere Provincies zijn. We willen ook zelf zorgen dat die mensen die hier wonen ook hier kunnen werken. Dus in dat verband kan ik die motie oordeel Staten geven. Dan werd er ook nog iets gezegd rondom de ondersteuning van gemeenten. Collega Demollin zal daar zo meteen wat uitgebreider op ingaan, maar specifiek voor wonen zijn we op dit moment bezig met het in de steigers zetten van een versnellingsteam wonen. Dat willen we samen met gemeenten gaan doen. En heel concreet hebben we nu vooruitlopend daarop bijvoorbeeld al een adviesbureau ingehuurd dat gemeenten ondersteunt bij het doen van aanvragen in het kader van de Woningbouwimpuls en het Volkshuisvestingsfonds. Dus we zitten niet stil; we zijn nu al heel concreet met allerlei acties aan de slag die gemeenten op dit moment al daarbij helpen. Dan zijn er nog een aantal zaken gezegd over het verminderen van regeldruk. Ik hoorde ook een oproep van mevrouw Absil om daar ook even per portefeuille op in te gaan. Ja, heel specifiek zijn we ook als Provincie nu in ieder geval voor betreft mijn eigen beleidskader aan het kijken: hoe kunnen wij zorgen dat de regels in de eigen omgevingsverordening, bijvoorbeeld in het kader van het straatje erbij, dat we daar iets meer lucht kunnen geven en dat we daar iets meer kunnen gaan versoepelen, zodat we goede initiatieven die je wel wil wat meer tempo kunnen maken. En dan pak ik ook meteen een emotie 30 0, 6 van de heer Peters van LOKAAL-LIMBURG, die een oproep doet om woningperceelsplitsing meer mogelijk te maken. Ik vind het idee van de motie een heel sympathieke, en die kan ik eigenlijk ook wel ondersteunen. Alleen ik ga even in op het dictum, want uiteindelijk ... De gemeente bepaalt op het lokale niveau of het mogelijk is om woningperceelsplitsing toe te staan. Daar gaan wij niet over. Wij gaan daar wel deels over voor zover het gaat om het buitengebied. Daar komt de Provinciale Verordening natuurlijk wel in beeld. Maar ik waarschuw er wel even voor dat op het moment dat je woningen gaat splitsen in het buitengebied, en als je regels wil verminderen, dat je het dan ook wel eens complexer zou kunnen maken. Want dan komen er meer huisnummers bijvoorbeeld binnen spuitcirkels te liggen,

binnen stankcirkels. Volgens mij is dat nou net niet de intentie van de motie. Dus ik zou de motie ook in deze vorm willen ontraden. **Maar ik zou u wel toe willen zeggen dat wij samen met gemeenten in gesprek gaan: hoe kunnen wij nou aan de geest van de bedoeling van deze motie een gevolg aan geven? Is dit nou een probleem in gemeenten? Kunnen we daarin ondersteunen? En dan zou ik het in het kader van dat Versnellingsteam Woningbouw op willen pakken.** Dus de motie in deze vorm ontraad ik, maar die toezegging wil ik in ieder geval wel aan u doen. En ik zie dat de heer Franssen zit te knikken, dus ik ga ervan uit dat dat ook op zijn instemming kan rekenen. Even kijken. Dan heb ik ook nog de vragen van mevrouw Jenneskens, hè? Welke andere mogelijkheden ziet u norm te versnellen op de toppen? Nou, we zijn op dit moment bezig met dat versnellingsteam om bijvoorbeeld versnellingstafels te organiseren. En ik hoorde u eigenlijk zeggen: in geouwehoer kan je niet wonen, hè? De bekende uitspraak. Dat klopt natuurlijk helemaal, maar je zult wel met elkaar om de tafel moeten en heel lokaal moeten kijken: waar kunnen we versnellen? Nou, daar stellen wij bijvoorbeeld ook procesbegeleiders voor ter beschikking. Dus dat soort acties nemen wij allemaal mee. Dan kom ik op het thema Leefbaarheid. Er werd door mevrouw Absil ook aan gerefereerd en ook al door collega Satijn. Dat is natuurlijk een doorsnijdend thema. We hebben onlangs ook de informatiesessie met uw Staten gehad over de definitie van leefbaarheid. We hebben komende dinsdag hebben wij de definitie van leefbaarheid in het College zitten. En dat is dan ook meteen voor alle collega's het uitgangspunt bij het opstellen van de eigen beleidskaders. Ik doe dat zelf coördinerend in de portefeuille. En dat wil zoveel zeggen als dat ik probeer ook daar de collega's continu scherp op te houden, maar dat doen we onderling sowieso al continu. Dus dat gaat eigenlijk heel erg goed, kan ik u melden. In dat kader Misschien ook even iets over het Leefbaarheidsfonds. Want zo kom ik ook op een aantal vragen. We zijn op dit moment vanuit het Beleidskader Leefbare Steden en Dorpen bezig met de ontwikkeling van het Leefbaarheidsfonds. Dat komt voor einde van het jaar komt daar de eerste versie van naar u toe. En de opzet daarvan zal in ieder geval eigenlijk in een drietal sporen uiteenvallen, namelijk een wijkgerichte aanpak met gemeenten. Hoe kunnen we in de wijken inzetten op leefbaarheid? Een tak die meer ingaat op gemeenschapsaccommodaties, initiatieven in de buurt, en een derde spoor wat meer echt initiatieven van onderop. Dus echt dingen die vanuit een stichting of vanuit een groep bewoners komen. En dan kom ik meteen dus ook bij een aantal dingen die daarover gezegd zijn, bijvoorbeeld de motie van de heer Wolters Gregório, 3003: Stimuleringsregeling Zorgbuurthuizen. Ja, ik lees de motie zo dat wij hier niet een aparte regeling voor in het leven gaan roepen, maar dat we hem eigenlijk onder dat tweede spoor wat ik net beschreef, namelijk gemeenschapsaccommodaties die ook op zorg gericht kunnen zijn, of woonzorg. En als ik hem zo inderdaad goed lees, dan kan ik die motie ook oordeel Staten geven. Dat is precies namelijk het soort initiatieven wat Leefbaarheidsfonds vanuit het College voor bedoeld is.

**De voorzitter:** De heer Wolters Gregório.

**De heer Wolters Gregório (SP):** Dank u wel, voorzitter. Heel kort. De titels zoals u hem voorleest hebben we inmiddels laten wijzigen, want daar is een foutieve regeling in blijven staan. Dus het gaat ons puur om die stimulering daarvan.

**Gedeputeerde Theuns:** Dan ben ik nog enthousiaster geworden, voorzitter.

**De voorzitter:** Kijk. Hoe makkelijk kan het zijn? Gaat u verder. In dat kader pak ik dan ook meteen even de vragen van mevrouw Berghorst. Collega Van Caldenberg zal zo meteen iets zeggen als coördinerend portefeuillehouder arbeidsmigratie, maar ook in het kader van leefbare steden en dorpen zullen we kijken hoe we in die Wijkgerichte Aanpak dat soort dingen ook mee kunnen nemen. Dus dan kom ik bij het kader op terug. De Regeling Gemeenschapsaccommodaties zit daar dus ook in, de vraag van mevrouw Absil. En natuurlijk ook de groene schoolpleinen van mevrouw Jenneskens die al eerder waren toegezegd. Dan het laatste onderwerp in mijn portefeuille, dat betreft water. Daar zijn een aantal dingen gezegd. Eerst misschien over waterkwaliteit. Door mevrouw Jetten werd dat ook aangehaald, water- en bodemsturend. En er staan mooie indicatoren opgenomen. Het halen van de Kaderrichtlijn Water in 2027. Hoe gaat het College daarmee om? En ik denk dat we daar eerlijk in moeten zijn. Wij gaan voor 2027, maar ook op een aantal

plekken sluit ik niet uit dat we het straks niet gaan halen. Maar dat wil niet zeggen dat we niet ons stinkende best moeten doen om het te gaan halen. Daarom hebben we ook juist in het coalitieakkoord het Aanvalsplan Waterkwaliteit staan, ook een Aanvalsplan Bodemkwaliteit. Dus water- en bodem sturend komt daar goed in terug. En even uit mijn hoofd op 12 januari meen ik hebben we ook een informatiesessie met uw Staten en dan praten we u bij over hoe wij dat in willen steken. Dus dan is er ook nog alle ruimte om daar richting het beleidskader input voor te geven. Dan is er ook nog een aantal dingen gezegd over waterveiligheid. Mevrouw Plusquin was de eerste die daar aandacht voor vroeg. En terecht ook denk ik, een thema wat ons allemaal echt aan het hart gaat. Maar ik denk dan ook even aan de opmerking die de heer Nijskens volgens mij maakte over de maakbaarheid, hè? Want de bui die in 2021 is gevallen, zelfs een norm van 1 op 100 had daar inderdaad niet tegen beschermd. Maar dat wil niet zeggen dat we niet ons stinkende best moeten doen om mensen zo goed als mogelijk te beschermen. En dan kom ik even bij de motie van mevrouw Plusquin. Dat is nummer 3025. En ik begrijp de intentie van die motie. En ik ga er een aantal zaken over zeggen. Want hier wordt de suggestie gewekt dat wij mensen bij gebrek aan een betere beschermingsnorm ... Of laat ik zeggen, dezelfde beschermingsnorm als in rest van Nederland. Dat wij mensen eigenlijk met de gevolgen laten zitten. En daar wil ik even wel een aantal dingen op zeggen. Wij weten gewoon dat een norm van 1 op 100 in heel Zuid-Limburg gegeven de ondergrond en de heuvelachtigheid hier in het Zuiden dat daar niks aan te doen is. Maar wij zijn vanuit het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg bezig met het opstellen van een risicogerichte normering. En wat wil dat zeggen? Dat wil zeggen dat je dus niet heel Zuid-Limburg wil beschermen op volgens een 1 op 100 norm. Je hoeft niet het hele buitengebied 1 op 100 te beschermen, maar juist die plekken waar je niet wil dat het water staat, bijvoorbeeld in een verzorgingstehuis hè?. Denk aan de beelden die we in 2021 in Valkenburg hebben gezien. Juist dat wil je wel goed beschermen met een zo hoog mogelijke norm. En daar is die risicogerichte normering voor.

**De voorzitter:** Een punt van orde van de heer Claassen.

**De heer Claassen (PVV):** Ja voorzitter. In het presidium vanmorgen hebben we met elkaar gesproken over dat we goed moeten letten op de spreektijden en dat u daar streng op zou toezien. Dat heeft u gedaan. Daar hebben de collega's zich goed aan gehouden. Ik moet alleen constateren als er nog een, twee, drie Gedeputeerden langs moeten – u bent nog niet klaar – GS over de spreektijd heen gaan. En ik wil u verzoeken om de 25 minuten die er nu nog zijn dan ook te handhaven. Dat betekent dat de komende drie Gedeputeerden nog maar 25 minuten hebben om te antwoorden.

**De voorzitter:** Dank voor uw zorgen. En fijn voor de tips die u uw voorzitter wilt meegeven. Ik hou de tijd hier exact in de gaten. En wij houden ons aan de tijd. Gaat u even verder.

**Gedeputeerde Theuns:** Dan zal ik het nog sneller doen. Maar als er veel vragen zijn, dan willen wij die wij natuurlijk ook volledig beantwoorden. Ja, en wat betreft de motie hetgeen hierin wordt gevraagd: onderzoek Samen met bewoners wat er mogelijk is. Dat doen wij op dit moment in het kader van het programma WRL. Er zijn al wat dan heet multidisciplinaire adviesteams. Bewoners kunnen daar al advies van deskundigen invragen: hoe kan ik mijn eigen woning beter beschermen? Wij zijn ook op dit moment bezig met een onderzoek: hoe kun je ook de maatregelen die uit zo'n onderzoek naar voren komen daar in een tegemoetkoming voorzien? In de begroting van WRL is daar voor komend jaar € 1 miljoen voor voorzien. En ik verwacht dat we in Q2 van komend jaar ook met die regeling kunnen gaan komen. Maar dat is iets anders dan hier in de motie staat, want dat suggereert namelijk dat dat mensen zelf die kennis moeten gaan opdoen, dat mensen zelf over dat geld moeten beschikken. Wij stellen voor: doe dat via het programma WRL, want dat gaat juist ook in samenspraak met die bewoners. Daarom moet ik de motie in deze vorm ontraden, maar ik kan u toezeggen dat wij in ieder geval u in Q2 zullen informeren op het moment dat die regeling opengaat.

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dank u wel, voorzitter. Ik herken niet de lading die de Gedeputeerde eraan geeft. Wij hebben net als andere fracties die bewonersorganisaties, onder andere Comité Waterstop, gesproken. Die waren ook positief over dat programma Waterveiligheid en Ruimte. Wij hebben ook die presentatie bijgewoond van 1 op 100 versus 2 op 25, want er was wel een aangenomen motie in deze Staten. Maar ik verzoek toch, omdat dit een begrotingsbehandeling is om middelen vrij te maken of te reserveren. Ik vind het toch nog een beetje een ... Als u zegt van goh, pas de motie zo aan, doen we dat, dienen we hem dan in. Maar ik vind die toezegging te vaag eigenlijk. En ik vind het ook wel echt zo'n belangrijk onderwerp. Bij iedere bui zitten die mensen weer in de stress. Dat zijn mensen die wonen nog in het containers nota bene.

**Gedeputeerde Theuns:** Ja, dat is mijn punt dat. In het voorstel van het dictum, het laatste punt, staat een voorstel aan PS voor te leggen. Dat hoeven wij feitelijk niet meer te doen. Het geld van WRL is beschikbaar. Dat hebben wij al. Er staat al een miljoen gereserveerd komend jaar op de begroting van WRL. Dus eigenlijk waar u hier om vraagt dat hebben wij al. Daarom ontraad ik de motie, want in die zin is die dan ook overbodig.

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin nog een vervolgvraag? Of is het zo voldoende? Microfoon.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Wij hebben zeer recent met die organisaties gesproken, en volgens mij is het er niet of in ieder geval niet bekend. Ik kan dat nu uit uw blauwe ogen natuurlijk niet opmaken. Maar ik overleg even en kom er in mijn tweede termijn op terug.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Voorzitter, dank u wel. Ik zou de Gedeputeerde om een gunst willen vragen. Want ik hoor vanuit de mensen die slachtoffer zijn geworden van de watersnood dat de communicatie stroperig is, zeer stroperig zelfs. En ik zou de Gedeputeerde willen vragen of hij erop wil toezien dat die stroperigheid ervan afgaat, zodat deze mensen vooruit kunnen in hun leven, want dit is een trauma voor deze mensen en ze blijven daar een beetje in hangen. Ik denk dat we daar met elkaar, even los van de emotie, wel wat aan kunnen doen vandaag.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Theuns:** Ja, ik denk dat we het er dan meteen over eens zijn dat wat daar gebeurd is dat dat verschrikkelijk is. Daar uiteraard ook alle begrip voor. Ik weet dat er goed contact is vanuit het programma WRL, ook met de mensen van Waterstop Nu. **Maar ik zeg u toe dat we nog een keer gaan kijken: wat kunnen we daar nog extra doen om de communicatie nog beter te maken dan die nu al is?**

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Theuns:** Dan beperk ik mij tot de laatste motie en dat is de motie Oprichten centraal Limburgs inlichtingen- en meldpunt waterveiligheid 3005 van de heer Franssen. Die motie is feitelijk al uitgevoerd, want u kunt gaan kijken op [wacht Niet op water.nl](http://wacht Niet op water.nl). Daar is eigenlijk precies voorzien in wat u vraagt, voorzitter. Dus omdat die motie al een aantal maanden is uitgevoerd moet ik hem op deze manier ontraden. Tot zover, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Jenneskens heeft nog een vraag.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, ik was in mijn inbreng de groene schoolpleinen vergeten, maar dat is dan heel fijn als de Gedeputeerde het doet. Nou is die Gedeputeerde ook een van mijn vragen vergeten. Of in ieder geval, mijn belangrijkste vraag was eigenlijk ... En ik weet niet of de Gedeputeerde hem gaat

beantwoorden, want u noemde net dat u met een visie komt. Maar ik vroeg eigenlijk heel specifiek ... In de begroting staat dat bij gebiedsontwikkelingen het College soms met projectbesluit komt. Nou is eigenlijk mijn vraag: wanneer nemen wij de regie in de ruimte en welke rol meten we onszelf dan aan? Klopt het dat dat daarin zit? Maar zit daar ook die doorvertaling naar het instrumentarium zoals een projectbesluit, maar ook andere dingen? Zit dat in dat voorstel? En hoe hangt dat samen met het uiteindelijke ruimtelijke voorstel?

**Gedeputeerde Theuns:** Ik neem aan dat u dan bedoelt het voorstel dat ik aan mevrouw Berghorst heb toegezegd over regie nemen op de ruimte. Uw Staten zijn al geïnformeerd – de precieze datum van de mededeling zal ik even opzoeken – dat het projectbesluit wat in plaats van het PIP komt onder de Omgevingswet in principe een GS-bevoegdheid is, maar dat wij onze GS heel nadrukkelijk realiseren dat alles wat politiek gevoelig is – en dat zijn meestal projectbesluiten – eerst ter sondering aan uw Staten voor zullen leggen. Dus wij zullen in dat voorstel ook informeren op welke wijze wij daarmee om zullen gaan en voor welke thema's wij de regie naar ons toe willen trekken. En ik kan u ook zeggen dat we al dit jaar nog naar u toe gaan komen met een voornemen tot een projectbesluit. Dat zullen wij ook in de commissie LEO van december bij u sonderen.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter. Ik heb dat voorstel al aan zien komen, dat sonderende stuk. Dat waardeer ik heel erg. Het gaat mij er niet om dat het projectbesluit formeel een besluit van GS is. Waar ik naar op zoek ben en wat ik me afvraag of dat nu in uw stuk zit, is het volgende. Er zijn allerlei verschillende ruimtelijke instrumenten waarmee u kunt sturen. Of het nou om het LPLG gaat of om het ruimtelijk voorstel of om buisleidingen, komt er nu straks een stuk vanuit uw hand met een soort van visie en voorstel met hoe u die regie wil pakken? En wat voor stuk is dat dan? Want op zich ... Wordt dat sonderend? Is dat een Statenvoorstel? Hoe ziet dat eruit?

**Gedeputeerde Theuns:** Ik zie dat eigenlijk als een opmaat naar de herijking van de Omgevingsvisie en uiteindelijk ook de Omgevingsverordening. Dus binnenkort komt er een rapport uit van de Zuidelijke Rekenkamer over welk ruimtelijk instrumentarium we bijvoorbeeld op het gebied van energie in zouden kunnen zetten. We werken op dit moment aan een beleidsbrief richting Colleges van B&W van gemeenten hoe om te gaan met potentieel een aantal 100 of 150 stoppers hè, als het gaat om de agrarische sector. Dus dat zijn allemaal bouwstenen voor uiteindelijk een volgende versie van de Omgevingsvisie. Dus ik denk medio volgend jaar ongeveer dat u daarover een voorstel ontvangt in het kader van de doorwerking van eerst het ruimtelijk voorstel en dan het ruimtelijk arrangement.

**De voorzitter:** Dank u wel. En dank u wel voor de beantwoording. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Kuntzelaers.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. 24 minuten en 23 seconden. Dank aan de Staten voor de vragen en de moties en ik zal proberen daar op tempo doorheen te gaan. Ik zal beginnen met Infrastructuur, daarna Cultuur en Erfgoed en tot slot Landbouw. En infrastructuur doen we op de volgorde auto, vliegtuig, trein en boot. Zonder vliegtuigen dit keer. Grootste opgave op het gebied van infrastructuur was al bij mijn aantreden. Hoe komen we in control op het gebied van de uitgaven? Dat was voor mij de grote vraag. Hoe gaan we daarmee aan de slag? En die vraag ligt nu ook voor in de Staten bij monde van het CDA en de motie die zij hebben ingediend. Maar ook vorige week heb ik al een toezegging gedaan: in Q1 kom ik terug met dat overzicht, zodat we met elkaar het gesprek aan kunnen gaan. En in het verlengde daarvan zie ik ook deze motie. En in die hoedanigheid kan die dan ook oordeel Staten krijgen, wel met inderdaad het al in de motie opgenomen punt dat we wel met het voorstel rondom de Parkstadroute nog dit jaar bij u terugkomen.

**De voorzitter:** Welk nummer was dat?

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dit is motie 2998.

**De voorzitter:** Dank u wel.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dan is er tevens op het gebied van wegen en autowegen een vraag van Forum voor Democratie om de prijzen en de prijskaartjes in de publieke ruimte te laten zien. En ik heb goed nieuws voor de heer Driessen. Op al onze onderhoudsborden, zeker bij de Grote Projecten, zetten we die er al op. We laten die bij die Grote Projecten ... bijvoorbeeld bij de N280 in Roermond heeft het er groot opgestaan. Een punt daarbij wel is dat we het niet structureel laten staan daarmee. Ik weet ook niet of er behoefte om in de publieke ruimte continu die borden te blijven zien. Ik zou willen pleiten voor dat we op de onderhoudsborden of de wegwerkzaamhedenborden die prijzen wel in beeld brengen voor u, en dat we op de website daar aanvullend de kosten inzichtelijk maken, zodat de kiezer en de burger in Limburg altijd zicht heeft op hoe wij ons geld uitgeven, maar dat we niet de hele publieke ruimte verrommelen met allemaal bordjes. En als ik het zo mag interpreteren, dan is de motie oordeel Staten. En als dat niet zo is, dan ontraad ik hem. Dan gaan we verder met de auto, en dan wel met de vragen van de heer Nijskens over laadinfrastructuur. Ja, afgelopen week is zelfs een vervolg getekend rondom de laadinfrastructuur met het Rijk en met heel aantal andere provinciale partners en instanties om verder te gaan met het aanleggen van laadinfrastructuur en de doelstellingen ook zoals we die in het coalitieakkoord hebben opgenomen om die verder te realiseren. Het geld daarvoor komt vanuit het Rijk, dus een dubbele winst. Dan vroeg LOKAAL-LIMBURG nog naar hoe het met ...

**De voorzitter:** Daar is even een vraag over van mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, voordat het rondje infra is afgelopen, kom ik nog heel eventjes terug op motie 2998, motie Infra en control. We vragen ons even af naar de impact bij punt 3 van het dictum: 'Tot dat moment geen krediet besluiten voor overschrijding van individuele projecten meer aan PS voor te leggen.' Wij vragen ons af: over welke individuele projecten hebben het dan en komen er geen projecten door in de knel?

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. Goede vraag. Omdat daaraan toegevoegd is dat de Parkstadsroute een aangekondigd project is wat we naar u toe gaan brengen. In principe staan er geen kredietvragen, want het gaat over de laatste zes weken, zeven weken tot het einde van dit jaar. Dan weten we vrij concreet wat er aankomt en kunnen we dus zeggen: daar komt niks mee in de knel. Mocht er echt paniek en brand ontstaan, dan dwingt zelfs de financiële verordening mij om naar de Staten toe te gaan, omdat het budgetrecht gewoon bij de Staten blijft liggen. Dus er gaat niks mis en in Q1 gaan we met elkaar het gesprek hebben.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dan de motie van LOKAAL-LIMBURG, zoals die ingediend was rondom zwerfafval rondom provinciale wegen. Daar zijn we nu de gesprekken met de aannemers aan het hebben en we nemen mee in het beleidskader zoals dat in het voorjaar naar u toe komt hoe we daar naar de toekomst toe mee omgaan en zodat we het ook in het beleid kunnen vastleggen. Dan van de auto naar de trein. Veel partijen spraken hun zorgen uit over de situatie rondom Arriva. Wij kennen uw zorgen en wij delen een deel daarvan ook en we zullen daar u zorgvuldig in betrekken in hoe dat proces verder gaat lopen. Daarnaast een D66-motie over de nachttrein. Complimenten voor het diepgravende onderzoek bij motie 3008 van D66. Oordeel Staten. Ik hoop dat er veel enthousiasme ook bij de concessiehouder van Limburg is, want dit is open access. Dus dat betekent dat we niks kunnen afdwingen bij de aanbieder, alleen kunnen vragen of het gewenst is en of het uit kan. Dan vroeg GroenLinks nog naar de Meedoen Pas als het gaat over openbaar vervoer. We zijn druk in gesprek met onder andere de aanbieder, maar ook met gemeenten, om te kijken

hoe we dit gaan organiseren, zodat dat er voor minima in de daluren gratis of mogelijk zou kunnen zijn. Het zijn lastige gesprekken, zowel met de gemeentelijke kant, want daar gaat het over. Niet Alleen over het geld, maar ook over hoe je het organiseert. Wij hebben namelijk niet de data als het gaat om minima. Dat is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Aan de andere kant gaat het natuurlijk met de aanbieder gewoon keihard over het geld. Dus laat ik dat vooropstellen. Ik zie dat er een interruptie komt, dus ik laat even rustig de tijd maar ... Ja, dank u wel. Anders gaat het allemaal van die tijd af, en dat is zo kostbaar.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten:** Dank u wel, voorzitter. Volgens mij stopt de tijd bij interrupties. Bij ons in ieder geval. Voorzitter, fijn dat die gesprekken worden gevoerd. En ik snap dat dat ingewikkeld is en dat dat niet zomaar kan. Maar mijn zorg was ook dat ik dit niet terug zie in de begroting, noch bij u noch Sociale Agenda. Zo van: dadelijk hebben we het, en dan hebben we er geen budget voor, hebben we het niet gebudgetteerd. En hoe gaan we dat dan oplossen?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. We zijn op dit moment op een creatieve manier aan het kijken. We hebben bij het Rijk de motie-Bikker gehad: € 300 miljoen voor openbaar vervoer, die voor een deel ook in Limburg terecht gaat komen. Een deel gaat over de stijging van de budgetten, maar dan blijft er nog wat over. In de hoop dat ik daar ons deel van zou kunnen bekostigen, kijken we naar dit traject. En de andere optie is om natuurlijk binnen het beleidskader heb ik 10 miljoen aan intensiveringsmiddelen. Die zouden we daar eventueel deels voor kunnen inzetten. Het zijn allemaal opties, maar het is een zoektocht om dit gepuzzeld te krijgen. Maar we gaan ervan uit dat we dit rond krijgen.

**De voorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dank u wel. En dat geeft mij weer dadelijk munitie voor die andere zoektocht. Dus dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Wolters Gregório had ook nog een vraag.

**De heer Wolters Gregório (SP):** Dat klopt, voorzitter. Want ik hoorde de gedeputeerde net zeggen: de motie-Bikker, geef ons een pot geld, en ook wij krijgen daar een deel van. Nou lees ik in de kranten dat de NS geen tariefsverhoging hoeft door te voeren vanwege de middelen van het Rijk. Krijgen wij een deel van die pot of krijgen wij ons deel van die pot?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. De motie-Bikker bestond uit twee onderdelen. Eén ging over regionaal openbaar vervoer, dat was € 300 miljoen. En dat ging over de verschraling onder andere. Maar dat ging ook over de regionale aanbieders. En daarnaast was er een apart budget voor de Nederlandse spoorwegen gereserveerd, en met dat budget kunnen zij die prijsstijging natuurlijk tegengaan. En hoe die € 300 miljoen verdeeld wordt onder enerzijds prijsstijging ... En dat is ook nog per concessie dus verschillend, want de ene heeft wel een trein en de ander heeft alleen bussen et cetera. Dus daar zit een verdeelsleutel op. Dus dat is één onderdeel. En de andere is: verschraling tegengaan. Ja goed, in Amsterdam roepen ze dat zij ook een regio zijn, dus om regionale spreiding goed toe te passen ... Daar wordt nog even naar gekeken. Ik hoop dat de staatssecretaris komende weken wijze besluiten neemt, want het liefst is het natuurlijk structureel geld, en niet incidenteel geld. Dus het is een spannend gesprek.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel. Van de trein naar de boot. En de boot was twee keer onderdeel van de motie. Ik kijk in de eerste plaats naar de VVD, motie 3021. De oproep die u aan ons doet, is: er wordt te hard gevaren, zorg dat er gehandhaafd wordt. Dat is een begrijpelijke. Dat gaat over veiligheid op het water en dat is een begrijpelijke oproep die u aan ons doet. Niet onze verantwoordelijkheid. Rijkswaterstaat is de baas op het water, maar is wel een partner waarmee wij heel veel samenwerken. Wij zijn zeer bereid om die boodschap van u over te brengen naar Rijkswaterstaat en ook de partners zoals de gemeente, die ook een deel van die verantwoordelijkheid dragen. Dus dat gaan we zeker doen. Of we dat op de ludieke wijze gaan doen zoals u die voorstelt, daar gaan we toch wat creativiteit in proberen toe te passen van onze eigen zijde. Dus we gaan kijken hoe we dat gaan oppakken. Het is oordeel Staten, maar met de ruimte om zelf te kiezen welke manier van overbrengen. Want ludieke borden overbrengen, ik weet niet of dat een taak is van Gedeputeerde Staten.

**De voorzitter:** De heer Nijskens.

**De heer Nijskens:** Ja voorzitter, wij zijn graag bereid om u daarbij te assisteren.

**De voorzitter:** Dan gaat dat helemaal goedkomen. De heer Kuntzelaers, ga uw gang.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. Goed, dan gaan we naar de aanlegsteiger. De andere motie: motie 3018. Een aanlegsteiger en een trekkerparkeerplaats: u zult zich niet heel erg verbazen dat we die gewoon gaan ontraden en dat ik mijn spreektijd anders besteed. Cultuur en Erfgoed. Musea. Veel vragen over de Provinciale musea. Die gaan grotendeels natuurlijk landen in de nieuwe kaders. Daar gaan we ook spreken over: hoe gaan we om met de nieuwe plannen die er zijn, onder andere die van het Limburgs Museum? Zoals gevraagd ook door D66. We gaan kijken naar hoe we met de ambities van onze musea omgaan en ook hoe we die goed kunnen financieren en faciliteren. En dat zal ergens dan in Q1 ook bij u in de vergadering te zien zijn en te bediscussiëren. Daarnaast werden er vragen gesteld, onder andere door de PVV en door de Partij van de Arbeid, over de toegankelijkheid van de musea voor mensen met een kleinere beurs. We zijn aan het onderzoeken nu of we alle musea gratis kunnen maken voor kinderen onder de 12 jaar, zodat het bijvoorbeeld voor een gezin met kleine kinderen gemakkelijker wordt om naar onze musea toe te gaan. Dat is voor het ene museum trouwens makkelijker dan voor het andere, want zeker voor een Discovery Museum, wat heel veel kinderen aantrekt, is het een veel ander vraagstuk natuurlijk dan voor een Bonnefanten. Dat brengt mij bij de lobby. Daar werd naar gevraagd door de VVD onder andere. Een Rijksmuseum in Limburg, of dat nou het Bonnefanten of het Limburgs is, gaan jullie daarmee aan de slag? Jazeker, daar worden nu de lobbytrajecten voor opgezet. Eigenlijk vanuit de rede: het kan toch niet zo zijn dat niet iedere Provincie een Rijksmuseum heeft? We hebben er 29 in Nederland. En in Limburg ligt er geen, in Zeeland ligt er geen, in Brabant ligt er geen. Vreemd.

**De voorzitter:** Houdt u de tijd in de gaten?

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Zeker. Zeker. Zeker. Goed. De Limburgse taal, de motie 3033 van LOKAAL-LIMBURG, voortkomend uit een dialoog met de BoerBurgerBeweging. De vraag is of we aan de slag gaan met Limburgse taal. Jazeker, We hebben een enorm bedrag opgenomen voor het eerst in de geschiedenis van de Provincie Limburg om die taal daadwerkelijk ook te gaan ondersteunen. En u mag een voorstel verwachten binnen het kader Cultuur en Erfgoed. Over drie weken of zo iets komt er een infosessie speciaal voor de Staten om ook hierover mee te denken, zodat ook het veld en de Staten betrokken zijn. Dan Noord- en Midden-Limburg. Pardon?

**De voorzitter:** De appreciatie.



**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Oordeel Staten. Noord- en Midden-Limburg. D66 vroeg of die voldoende mee zijn genomen. Jazeker, er komen extra middelen voor Noorden- en Midden-Limburg in het kader. U kunt gerust zijn. Dat de VVD, ondersteuning op het gebied van erfgoed voor gemeenten. We gaan grote projecten via de erfgoedlabs ondersteunen, daar gaan wij helpen en assisteren, zeker bij de complexe erfgoedopgaves komt er vanuit onze kant hulp. De PVV vroeg naar het Filmfonds. Het Filmfonds is een voortzetting van zoals we het in de afgelopen jaren al deden, en ook afgezekerd in het coalitieakkoord, dat dit de insteek is, zodat we de Limburgse taal, cultuur en film verder kunnen stimuleren. Tot slot landbouw. Een mooie motie van de BBB, motie 3013. Oordeel Staten omdat het precies past in de lijn zoals wij ook zien dat het nieuwe kader Landbouw en met name het blijversbudget vorm zou moeten gaan krijgen.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja voorzitter. Ik merk dat de Gedeputeerden zelfs binnen hun eigen portefeuilles, maar ook gezamenlijk, twee dingen doen. Want soms zeggen ze: o, dit is echt een steun en hetzelfde als wat ik al doe. En soms is het dan oordeel Staten en positief en soms wordt gezegd: daarom ontraad ik dit, want het is overbodig. En in dit geval vind ik het een heel sympathieke motie die u net behandeld, maar letterlijk alles wat erin staat lijkt mij toch echt wel regulier uw werk. Ik ga niet voor alles wat in de begroting staat een motie indienen, want ik vertrouw er toch echt op dat u uw werk gewoon ook zonder die aanbeveling weet te doen. Dus mijn vraag is eigenlijk aan de Gedeputeerde: wat verandert er nu in wat u aan het doen bent door deze motie?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. Wij nemen dit mee in het ontwikkelen van het beleidskader. Daar zijn we nu mee bezig. En ja, de middelen die hier genoemd staan, dat zijn de middelen die gereserveerd zijn, dus wat ons betreft kunnen we hiermee extra door in het bouwen van het beleidskader. Maar stel u zich gerust: soms liggen de Staten en GS volledig op één lijn.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja voorzitter, volgens mij noemen we dat concept een coalitie. Maar even technisch gezien. Toch nog heel even. Hier staat: u moet een blijvers budget .... Dat staat ook wel in de begroting. Daar moet geld in. Dat is op zich wat u normaal ook doet met een beleidskader. U moet samenwerken met partijen. Dat doet u normaal gesproken hopelijk ook elke dag. En tot slot moet u de doelen van het beleidskader, die ook al in de begroting gaan opgenomen, die moet u doen. U moet die doelen die al in de begroting staan, die moet u opnemen in het beleidskader. Leg mij alsjeblieft even uit: wat is het verschil dan?

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Met uw goedvinden, voorzitter.

**De voorzitter:** Ja, ga uw gang.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** We zien het als ondersteuning van beleid inderdaad, van hoe wij de koers hier inzetten. Ik ben blij dat we op dezelfde vlieghoogte zitten met de Staten. En jazeker, het is prettig om te zien dat je binnen een coalitie op één lijn kunt zetten. En met een beetje geluk weten we na het oordeel Staten of er zelfs een breder draagvlak is voor deze aanpak, dan alleen de coalitie.

**De voorzitter:** Tot slot, mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja voorzitter, misschien is het meer een hartenkreet, maar ik ben op zich best voor deze ruimhartige manier van kijken naar moties. Maar dan was het eigenlijk ook wel netjes geweest als

uw College dat ook had gedaan met de motie over de bever, was het geloof ik, maar het kan ook een ander dier zijn geweest, van de Partij voor de Dieren. Want daar gold eigenlijk volgens mij precies hetzelfde voor.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Jenneskens. Ik neem uw oproep ter harte om te gaan kijken of wij in de appreciatie ... Mevrouw Jenneskens? Ja, ik zei tegen u ... Want ik herken wel een beetje wat u zegt. Ik zal er op letten in het vervolg om enige consistentie bij de appreciatie om daar wat scherper op te gaan letten. Dank voor de aanbeveling.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde bedankjes namens de egels.

**De voorzitter:** Ik geef het woord aan Gedeputeerde Van Caldenberg.

**Gedeputeerde Van Caldenberg:** Voorzitter, dank u wel. Uw Staten heeft in mijn portefeuille diverse vragen en de nodige moties ingediend. En voor de overzichtelijkheid zou ik u willen voorstellen eerst de vraag en de moties te behandelen wat betreft Sociale Agenda, Gebiedsgerichte Wijkaanpak en Sport, om vervolgens dan de moties en de vragen te behandelen in de portefeuille Energy, Klimaat en Milieu. Voorzitter, ik heb heel veel sprekers vandaag horen spreken over het onderwerp armoede, van de PVV tot 50PLUS, van JA21 tot de SP. En armoede is vaak een onderliggende oorzaak voor veel problemen van mensen. Slechte gezondheid, laaggeletterdheid, minder kans op goed werk, slechte leefomstandigheden. Of zoals mevrouw Berghorst het aangaf: armoede laat sporen na. Armoede is natuurlijk geen individueel probleem, maar een collectieve verantwoordelijkheid van ons allemaal om het op te lossen. En heel eerlijk gezegd doet het me echt vandaag goed dat zo veel partijen in deze zaal, en ook in de eerdere gesprekken die ik met u eigenlijk allemaal gevoerd heb, dat we zo'n brede steun hebben in deze Staten voor de Sociale Agenda. De Sociale Agenda vraagt niet om incidenteel pleisters plakken, maar om structurele aanpak en lange adem. En die aanpak die we als College voor ogen hebben kenmerkt zich niet door losse initiatieven, maar juist door gebiedsgerichte aanpak waarbij we onderlinge samenhang hebben en omdat we mensen willen helpen die het het hardste nodig hebben en tegelijkertijd niemand willen vergeten. En dat doen we door mensen te stimuleren die dat zelf kunnen en tegelijkertijd, daar waar dat niet vanzelf gaat te ondersteunen, te versterken of zelfs, sociale cohesie echt, van onderaf op te bouwen. En dat vraagt best wel wat van mensen. Van de overheden, van maatschappelijke organisaties. Dat vraagt eigenlijk om een stap naar voren te zetten. Dat vraagt wat van scholen, van corporaties, van gemeenten tot onze MO's. En dat vraagt iets van zorginstellingen en sporttakplatforms. En we vragen eigenlijk aan iedereen in een buurt om niet louter te kijken naar hun eigen organisatiebelang, maar we vragen om allemaal een stap extra naar voren te zetten in het gemeenschappelijke belang van onze inwoners. En dat doen we juist omdat we willen dat kinderen niet met een lege maag op school zitten. Dat doen we omdat we niet willen dat mensen die in armoede leven 25 jaar langer in ongezondheid leven. En dat doen we omdat mensen in sommige wijken zeven jaar eerder doodgaan dan in een andere wijk. Voorzitter. En daarmee kan ik dan ook gaan reageren op de motie 3029 van mevrouw Jenneskens over gezond fruit, de motie van mevrouw Smeets – dat is de motie met het mooie getal 3000 – de motie van de heer Keizer van de BBB: 3032. En de motie van de heer Van Bijnen over sporttakplatforms. Dat is volgens mij 3028. Het College omarmt de intenties van al die moties. Wee constateren tegelijkertijd dat als we allemaal precies doen wat in het dictum staat, dan betekent dat dat we soms dubbel gaan doen of dat ze heel erg duur worden. Of dat ze, hoe zal ik het zeggen, misschien niet de meest effectieve manier zijn waarop we het doel gaan bereiken. Maar dat doet eigenlijk aan de intenties van u allemaal niks af. Voorzitter. En daarom zouden wij graag in samenhang al deze moties het oordeel Staten willen geven, in samenhang integraal interpreteren vanuit de brede wens, volgens mij, die er leeft bij uw Staten, om zo effectief mogelijk te investeren in het inhalen van achterstanden daar waar het het hardste nodig is en gelijke kansen te creëren voor de toekomst. Geen interruptie?

**De voorzitter:** Ik geloof dat de heer Van Caldenberg solliciteert naar nog een korte cursus. De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja voorzitter, ik zou bijna zeggen: wat moeten we hier nou mee? Ik heb natuurlijk in mijn eerste termijn aangehaald: doel daar zijn we het eigenlijk over eens. Dat herhaalt u. Reikwijdte, speelruimte en effect. We kunnen ze natuurlijk ... Maar dat is natuurlijk aan de indieners. Wij waren er niet bij, maar de indiener van een dergelijke motie. Is het dan niet veel wenselijker om te zeggen: mensen, hou deze moties aan, wachten op het beleidskader en doe dan uw politieke debat? Want ik deel uw opmerking. De doelen zijn helder en dat willen we allemaal bereiken, maar onze reikwijdte reikt niet ver genoeg om het effect wat iedere motie vraagt te voldoen. Deelt u die mening?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van Caldenberg:** Als u vraagt van iedere motie die er staat of we de doelen die we daarin bereiken binnen vier jaar misschien echt allemaal oplossen en of we dat kunnen als Provincie alleen, dan is het antwoord nee. Maar we kunnen wel die stappen in die richting zetten. Zo interpreteer ik ook de moties hè, dat het de bedoeling is om ook die richting op te gaan. Zo kijken we er ook met een positieve blik naar, juist omdat ik denk dat die moties zoals ze hier staan, als je ze in samenhang uitvoert, dat ze leiden ook tot een integrale aanpak, plus nog een aantal andere zaken die we doen. We komen ook naar uw Staten toe met een integraal voorstel in het beleidskader. Dat komt sonderend binnenkort al naar u toe, en uiteindelijk gaat dat ook landen in de beleidskaders die we in maart met u gaan bespreken. Dat is maar even het antwoord.

**De voorzitter:** En dan is het uiteraard aan de indieners of ze het wel of niet willen aanhouden. Mevrouw Absil.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ik heb drie vragen nu inmiddels. De eerste in aanvulling op de heer Nijskens U zegt dus eigenlijk, als ik u goed interpreteer, want ik zou denken: wij kunnen nu nog niet de effecten overzien. En dat maakt het lastig, in ieder geval voor ons om een goed oordeel daarover te vellen. Uw antwoord maakt dat niet makkelijker, want ik hoor u zeggen, en ik wil dat graag even checken: dat kunnen wij nu niet overzien, maar wij denken dat we dat in vier jaar wel gaan halen. Is dat wat u zegt?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van Caldenberg-Kuntzelaers:** Nee, wat ik gezegd heb is dat als je gaat kijken naar de letter van de moties, dan staan er dingen in die we nu al doen. Dan staan er ook dingen in die misschien effectiever kunnen dan exact de tekst zoals die hier staat. Dan staan daar ook zaken in die misschien wel heel erg duur zijn, maar waarbij de intentie ervan is om te kijken: hoe kunnen we zo ver mogelijk komen? En vanuit die gedachte hebben we gekeken: hoe kunnen we nou zorgen dat we in het beleidskader een integrale aanpak opschrijven waar al die zaken in staan? Waar het gaat over sport en bewegen, waarbij het gaat over gezonde voeding, waarbij het gaat over echt die aanpak van armoede en laaggeletterdheid. En hoe kunnen we die bij elkaar brengen? En ja, als het voorstel van de heer Nijskens is om ze allemaal te ontraden en te wachten dan kan dat. Wij hebben ervoor gekozen juist om de verbinding met uw Staten te zoeken om te kijken hoe we hier met elkaar diezelfde richting op willen. En inhoudelijk gezien denk ik dat we dezelfde kant op gaan.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ja, maar toch, dan zou dat willen zeggen dat wij eigenlijk met elkaar erkennen: wij kunnen nu niet de effecten en de consequenties, ook financieel, niet overzien. Voor onze fractie zit dat met name in de motie over fruit, ontbijt en lunch bijvoorbeeld, hè? Dat zou zeer vergaand kunnen zijn. Dus dat is het ene aspect: we kunnen dat niet overzien. Tweede aspect. Hoor ik u nu 'beste Staten, behandel deze vier moties al waren het er één' zeggen? En als dat ja is, dan heb ik een vraag aan de Gouverneur in aanvulling eigenlijk op de opmerking net. Dan wordt het wel erg lastig van ons en dan ontstaat er echt een grote diversiteit aan hoe uw College met de appreciatie van de moties omgaat. Dus help mij.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Mevrouw Absil, ik heb geen voorstel van orde gedaan. Ik heb gewoon op vier moties een appreciatie gegeven. En juist omdat ze zelf, in dezelfde richting gaan, hebben we op alle vier de moties een positief oordeel Staten afgegeven. Zo moet u hem zien. Dus u kunt als partij individueel over de individuele moties ook dadelijk gewoon stemmen. Tenminste, ik ga er maar even van uit dat de voorzitter dadelijk niet een ander voorstel heeft. Dat is in ieder geval idee wat ik erbij heb. Maar ik dacht: laten we voor de snelheid en de tijd van vandaag de moties proberen met elkaar een beetje wat sneller te behandelen.

**De voorzitter:** Mevrouw Absil. Dat is wel gelukt, want het gaat niet van de tijd af. Dat is wel weer heel slim.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ik ben in ieder geval blij dat vier moties vier moties blijven, en dan is mijn vraag aan u overbodig.

**De voorzitter:** Dank u wel. Gedeputeerde, gaat u verder. Gaat u niet verder. Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Ik had eigenlijk nog een vraag. Bij deze vier moties zijn de senioren niet echt genoemd. Toch zegt u: u gaat daar ook onderzoeken hoe ouderen langer thuis kunnen wonen. Doet de Provincie dat zelf? Geef de Provincie opdracht? Werken ze samen? Hebben de senioren nog een stem in het kapittel? Ik denk dat dat bij dat blokje hoort, dus dat wilde ik nog graag even horen.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Dat hoort voor een deel bij de motie van de heer Wolters Gregório over zorgbuurthuizen. Daar heeft mijn collega Theuns natuurlijk al iets over gezegd. Maar uiteraard in het nieuwe beleidskader komt ook de plek van de ouderen daarin terug, en dan gaat het ook over eenzaamheid. Maar dan gaat het ook over ouderen die te weinig bewegen en noem maar op. En uiteraard gaan wij met maatschappelijke organisaties, sportorganisaties, allerlei belangenorganisaties, ook in de aanloop naar het kader, nog het gesprek voeren in wat we daarin kunnen doen. En ik wilde dadelijk nog even bij u terugkomen, als het goed is.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter. Toen ik afgelopen zondag deze motie over fruit op scholen rondstuurde, zeiden een aantal coalitiepartijen: sympathieke motie, we wachten even af wat de Gedeputeerde daarvan vindt. En nu de Gedeputeerde eigenlijk geen enkel ding geeft, hangt er zo'n spook boven dat het heel duur zou zijn, terwijl het enige wat erin staat is: maak een plan. En dat kost tijd en energie. Ik zeg niet dat dat niks kost, maar hier zit nog niks. De Provincie Groningen heeft een ton uitgeluld, noem het maar allemaal op. En wat ik lastig vind is dat dan eigenlijk in het vooroverleg wel al allerlei ... Er is wel degelijk een appreciatie van die motie gegeven. En het klinkt nu heel sympathiek, het is allemaal aan uw Staten, maar dan blijkt dat spook van 'dit is allemaal heel erg duur' hierboven hangen. Dus mijn vraag is eigenlijk aan u ... Ik wil eigenlijk wel graag gewoon een appreciatie van die motie waar die zorg zit en of ik iets kan doen in het dictum om dat spook dat het heel veel geld kost weg te nemen. Want het grote probleem is dat de regelingen die nu lopen, daar nemen heel veel scholen in Limburg niet aan deel. En een deel van die regelingen loopt af. Het is wel degelijk van belang om daar nu iets in te doen. Ik denk dat we als Provincie, als het gaat om fruit, met alles wat we samendoen, echt iets extra's zouden kunnen doen. En mijn vraag is nu aan de Gedeputeerde: kunt u even die motie appreciëren? En kunt u me anders alsjeblieft vertellen hoe ik van het spook van het geld afkom? Ik zou dit namelijk echt heel graag willen regelen.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Volgens mij heeft mevrouw Jenneskens mij een vraag gesteld, maar heeft zij zelf volgens mij datgene verteld wat haar van het spook gaat afhelpen/ Dat is namelijk dat zij heeft aangegeven dat de intentie niet van deze motie is dat er meteen voor geld wordt gevraagd en dat we gaan kijken naar hoe we dit het beste kunnen inbellen. Volgens mij, met die intentie was de eerdere ambtelijke appreciatie die we hebben gekregen en die we ook met elkaar van tevoren gedeeld hebben nu van tafel. Dat wil niet zeggen dat we vervolgens met die intentie niet mee kunnen denken. Dus ik ben eigenlijk heel erg blij dat we elkaar gevonden hebben en dat het nog niet in deze fase gaat over geld. Daar komen we uiteindelijk in het beleidskader met elkaar op terug.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Voorzitter. Dan dacht ik dat ik tijd ging besparen. Even kijken. Waar was ik gebleven? Voorzitter, ik zei zojuist al dat in de Sociale Agenda dat het van belang is dat allerlei partijen een stap naar voren zetten om het tot een succes te maken. En ik moet dus zeggen: als kersvers Gedeputeerde ben ik er inmiddels wel achter gekomen dat heel veel partijen in de Sociale Agenda, in de afgelopen acht jaar dat er een Sociale Agenda is in Limburg, al die stappen vooruit zetten. En Limburg, zeg ik dan maar even, mag daar best een beetje meer trots op zijn. Geen enkele Provincie investeert zoveel in leefbaarheid en sociaal beleid in wijken als de Provincie Limburg. En Ik kan u vertellen dat inmiddels dat op meer plekken in het land wordt gezien bij gemeenten bij andere Provincies, bij de ministeries, bij zorgverzekeraars. Ze zien wat er in Limburg gebeurt en dat er een opgave ligt die we aanpakken. En heel eerlijk gezegd, daar kunnen ze in de rest van het land nog best iets van leren. We investeren ontzettend veel in preventie, positieve gezondheid, kansrijke start en gezonde scholen. Op het gebied van onze campussen gaat het over zorg. Heel veel praktische innovaties zitten daar. Collega Satijn heeft daar ook al wat over verteld. En daar zetten we op dit moment als Provincie natuurlijk nog een stap bij. Tegelijkertijd zien we in de zorg breed dat er uitdagingen zijn, van de huisarts of het ziekenhuis. Ik hoorde daarstraks van de mantelzorger tot de informele zorg bij burgerkracht, waarvoor ik graag met mevrouw Fischer een keer daar als ervaringsdeskundige op gesprek ga. En dat is de constatering. Dat hele zorglandschap – en dat staat in de motie 3001 van mevrouw Smeets – staat eigenlijk onder druk. In de komende jaren is dat de grootste sector van de arbeidsmarkt in Limburg en is het zaak juist dat daar alle partijen een stap naar voren zetten om het voorzieningenniveau op peil te houden en tegelijkertijd gezondheidsachterstanden in te halen. En daar helpen we vanuit het College van GS graag bij. Dat doet collega Demollin in vanuit haar portefeuille Onderwijs en Arbeidsmarkt, dat doe ik vanuit de Sociale Agenda en dat doet het hele College vanuit de overtuiging dat elke regio telt en dat elke Limburger telt. Voorzitter, op de vraag van mevrouw Fischer over Zuidland kan ik aangeven dat we binnenkort een gesprek hebben met minister Kuipers dat hij ons heeft uitgenodigd om daarover te gaan spreken. En dat gaan we samen met de regio doen. En tot slot in het blok Sociale Agenda Wijkgerichte Aanpak en Sport wil ik het hebben over de motie 3014 van mevrouw Berghorst over meer grip krijgen op arbeidsmigratie. Het is terecht dat mevrouw Berghorst constateert dat het een integrale opgave is. En die integrale opgave onderschrijft het College, en daarmee geven we een positief oordeel over de motie. We hebben zojuist in de schorsing met elkaar dan maar eventjes aangegeven als de motie wordt aangenomen wie de portefeuillehouder dan zou zijn. De heer Theuns heeft al aangegeven dat ik dat dan zou zijn. Voorzitter, dan gaan we over naar het blok Energie, Klimaat en Milieu, en dan zou ik willen beginnen met de vraag van het CDA. Dan kijk ik eventjes of ze bij het CDA aan het luisteren zijn. Dat zou ik willen beginnen met de vraag van het CDA van mevrouw Absil over netcongestie. En voorzitter, het CDA slaat de spijker op de kop.

**De voorzitter:** Over het vorige blokje nog, mijnheer Nijskens?

**De heer Nijskens (VVD):** Voorzitter, wij hadden in onze termijn nog gevraagd naar die middelen die over waren vanuit zeg maar inclusie. Of u dat wil toezeggen om die middelen ook wat ruimer in te zetten, maar wel op inclusie.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** De middelen die nu over zijn, die zouden vervallen aan het einde van het jaar. Dus als ik nu ga toezeggen dat we die volgend jaar gaan inzetten, kom ik in uw bevoegdheid. Dus als u daar iets voor wilt regelen, dan moet u dat doen. We proberen zo veel mogelijk nog te kijken of de middelen die er voor dit jaar dus nog beschikbaar zijn in te zetten. Daarover hebben we ook beantwoord in de schriftelijke vragenronde. En dan constateren we ook dat er nog niet heel veel initiatieven in de pijplijn meer zitten om die te kunnen uitvoeren. Als de VVD vindt dat we die gelden voor inclusie moeten overhevelen naar het volgend jaar, dan moet u een amendement indienen.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Voorzitter. Ik was bij het blok Energie en Klimaat, en dat ging over netcongestie. En ik zei: het CDA slaat de spijker op de kop. Want we gaan het dadelijk nog hebben over zon op land; we gaan het hebben over energieopslag; we gaan het hebben over kernenergie. Maar het is natuurlijk cruciaal dat als je stroom hebt, dat die ook bij mensen komt die ze nodig hebben. Het stroom opwekken daar hebben we de komende jaren echt alle hens aan dek als het gaat over infrastructuur. En dat is nodig als we die verduurzamingsslag willen maken. En dat moeten we samendoen met de RES-regio's, vooral ook met TenneT en met Enexis. Want als we die slag willen maken, dan wringt het op dit moment in de verduurzaming omdat we mensen niet kunnen aansluiten. Eigenlijk is het eerlijke antwoord dat we tien jaar te laat zijn met het doen van die investeringen, maar daar kunnen we nu helaas ook niet zoveel meer aan veranderen.

**De voorzitter:** Houdt u de tijd in de gaten?

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Ja voorzitter, dertien moties, heel veel vragen. Ik doe mijn best. Even kijken. Ik zie ook dat we in Limburg dus van alles doen om te versnellen in de wetenschap. Dat we dat ook met een team doen. Collega Satijn vanuit de Delta Rhine Corridor samen met collega Theuns, 380 KV kabel komen we in december volgens mij sonderend naar uw Staten om het bevoegd gezag naar ons toe te halen. En met collega Demollin zijn we bij minister Jetten geweest om te kijken of er grensoverschrijdend ook oplossingen zijn te vinden. Voorzitter, dan kom ik bij de motie van de heer Huizing. Dat is motie 3012 van de BBB over zon op land en. Die motie komt voort uit de behoefte om een striktere nee/tenzij toe te passen zoals die is opgenomen in het coalitieakkoord. En die behoefte erkennen we, die zien we. En zoals in het coalitieakkoord is er een strikte nee/tenzij, maar niet volgtijdelijk. Wij gaan die vertalen, deze motie, in het nieuwe beleidskader. Daarom kunnen we hem ook als oordeel Staten daar nu appreciëren. Als we hem hebben vertaald in het beleidskader wordt die vervolgens vertaald naar de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening die collega Theuns doet. En dan vervolgens is dat de geldende wet- en regelgeving. In de tussentijd – zeg ik ook maar even in de richting van mevrouw Schoolmeesters, want zij vroeg om in de tussentijd nog even kritisch te blijven kijken, en dat gaan we doen. Dan kom ik bij de moties 3016 van mevrouw Wolters van de Partij van de Arbeid. Niet de heer Wolters, maar mevrouw Wolters. En de heer Loomans van Horizon. En beide gaan over zaken die natuurlijk ook van belang zijn als het gaat over netcongestie. Want de motie van mevrouw Wolters, die gaat ervoor zorgen dat je zo snel mogelijk kunt isoleren. Nou ja, dan heb je stroom wat minder nodig. Dan heb je energiebronnen wat minder nodig, en dat gaat versnellen. En heel eerlijk gezegd hopen collega Faassen en ik op heel korte termijn met een voorstel naar uw Staten te kunnen komen om hier duidelijk een antwoord op te geven. Dus wat ons betreft is dit oordeel Staten. De motie van de heer Loomans is ontzettend sympathiek, en eigenlijk ook wel heel creatief. En ik zou er heel graag met hem nog nader over verder willen praten, maar in deze fase is die eigenlijk wat prematuur en misschien ook wel heel krap als je hem op deze manier uitlegt. Maar ik zou graag met hem in de aanloop naar het kader daar verder over spreken. En ik doe hem dan ook dat aanbod om dat met elkaar te gaan doen. Want ik denk dat er nog meerdere mogelijkheden zijn dan een

alliantie om te kijken hoe we partijen in opslag met elkaar kunnen verbinden en dat er verschillende mogelijkheden zijn. Dus dat is hem even voor nu, maar als we de motie zoals het dictum hier voorligt in stemming moeten brengen, is die te krap.

**De voorzitter:** Te krap kennen we niet, dan ontraadt u hem – in de hoop dat de heer Loomans hem aanhoudt.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Ja, als de heer Loomans dat zelf wil.

**De voorzitter:** Gaat u verder.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Voorzitter, dan kom ik bij het onderwerp kernenergie. En daarbij constateer ik dan maar even dat de meningen in deze zaal nogal van elkaar verschillen en uiteenlopen. Aan de ene kant hebben we de moties 3023 en 3024 van mevrouw Plusquin, die eigenlijk oproepen om nooit iets met kernenergie te doen, en aan de andere kant hebben we de motie van de heer Schyns, en dat is 3020 van JA21, die snel meer geld vanuit het kabinet wil hebben. Ik zal toch maar even aangeven wat de inzet van het College is, want dat is er de afgelopen maanden op gericht geweest om te komen tot een realistische en uitvoerbare koers, waarbij kernenergie een deel uitmaakt van de energiemix en waarbij op basis van het coalitieakkoord veiligheid een absolute voorwaarde is, evenals oplossingen voor radioactief afval. Met daarbij de restrictie dat we er als Provincie niet aan gaan betalen. En daarom – dat zeg ik ook maar even in de richting van mevrouw Plusquin – zullen we de moties van de Partij voor de Dieren ontraden, omdat die niet in lijn zijn met de ingezette koers in het coalitieakkoord. Daarmee respecteren we de opvatting van mevrouw Plusquin, maar hij is helaas niet de onze. Voorzitter, dan kom ik bij de motie van de heer Schyns. Die motie is eigenlijk te prematuur, en daarom zou ik hem ook ontraden. Waarom zeg ik dat? Die motie is niet uitvoerbaar, simpelweg omdat er nog geen regeling is waarbij we iets kunnen aanvragen. En we zijn met het Rijk in gesprek – en daarbij lopen we eigenlijk voorop op andere Provincies – om te kijken hoe we invulling kunnen geven aan die regeling. Dus dat zijn we aan het doen. Maar dat wat u opschrijft ... Wij kunnen nog geen loket hebben waarbij we een aanvraag kunnen indienen, en daarmee is de motie niet uitvoerbaar.

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dank u wel. In mijn bijdrage gaf ik ook aan dat er tijdens een debat in Groningen werd aangegeven dat begin 2024 de definitieve locatie voor die SRM-centrale in Limburg bekend zou worden – het is wel bijzonder dat ze dat in Groningen eerder weten dan in Limburg – omdat er een afspraak was gemaakt met een betreffende gemeente aan de Provincie. Klopt dat? Zenden de Provincie, de Alliantie en een gemeente uit waar een SMR-centrale kan komen?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Nee, mevrouw Plusquin. U wordt in december geïnformeerd als Provinciale Staten en de opdracht van de Alliantie is om te informeren en om te toetsen bij gemeenten ook of er ergens draagvlak voor is en om in kaart te brengen welke locatie factoren relevant zijn voor het realiseren van een SMR. Dat is de opdracht. Dat is dus niet wat u gehoord heeft, dan had ik het wel geweten.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Prima. Dus er is nog geen locatie in beeld?

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Nee. Misschien in Groningen wel, maar hier niet.



**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Het is in Groningen verteld, maar het ging over Limburg. Maar goed ik weet niet of u The Guardian heeft gelezen, maar daarin staat in ieder geval dat de enige vergunde SMR ter wereld al gestopt is omdat het zelfs al vanaf de tekentafel te duur was. Dus wat het de Partij voor de Dieren betreft is het echt zonde om daar nog verder energie in te steken.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Schyns.

**De heer Schyns (JA21):** Dank u wel, voorzitter. Ja, het verbaast mij toch wel heel erg dat onze Gedeputeerde pretendeert dat er geen loket zou zijn, want ik heb vooraf voor deze motie nog contact gehad met andere provincies. Wij zijn de laatste provincie die deze motie in indient, dus al die andere provincies daar is het al gebeurd. Er is ook een loket. Er is in de Kamer plenair een meerderheid gevonden voor het aanvragen, dus ik ben nogal verbaasd. Het is uw ethische verantwoordelijkheid om hier waarheden te verkondigen. Ik heb u zojuist ook daarvoor over geappt. U heeft gezegd: stuur mij de mail maar graag door. En vervolgens gaat u dit hier zeggen. Ik vind dit echt schandalig.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Mijnheer Schyns, even misschien een paar dingen. Er zijn in andere provincies moties aangenomen, maar die waren hier niet nodig, want Limburg was al bezig. Dus daar hebben we het over. Er is in de Kamer inderdaad een bedrag vrijgemaakt, en dat is prima, maar als de Kamer een bedrag vrijmaakt – en dat weet collega Faassen bij het LPLG ook – dan hebben we het nog niet in Limburg, zeg ik dan maar eventjes. En dat betekent dat je ook een loket moet hebben bij het ministerie waarbij staat waar je het aan moet uitgeven. En over dat loket en over waar de voorwaarden aan voldoen, zijn we met het ministerie in gesprek. En we blijven ook in gesprek. Maar zolang het ministerie geen duidelijkheid geeft over wat ze nou precies met dat bedrag gaan doen, kunnen we ook geen aanvraag indienen, mijnheer Schyns.

**De heer Schyns (JA21):** We kunnen dus daadwerkelijk wel een aanvraag indienen. Het gaat er ook om om onderzoek te doen. Dus het gaat ook niet om de uitkomst ervan, maar een onafhankelijk onderzoek. Ik vind het onze verantwoordelijkheid om als Provincie gebruik te maken van de rijksmiddelen. En we zien dat meerdere partijen dat ook vinden en dat die mogelijkheid ook er is. Dus ik verwacht dat de Gedeputeerde zijn mening hierover wijzigt, gezien de feiten dat het wel kan.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Mijnheer Schyns, kijk, als er al bij het Rijk geld beschikbaar is, dan gaan we daar uiteraard proberen gebruik van te maken. **Dat geld is wel vrijgemaakt door de Kamer, maar dat is op dit moment voor ons nog niet beschikbaar en dat zullen we tegen de tijd dat dat wel zo is wel gaan doen, en dat kan ik u toezeggen. Want we zijn daar nu met het Rijk over in gesprek.** Maar op dit moment, en dat is wat de motie zegt, die aanvraag indienen, dat gaat gewoon niet. En daarmee is de motie onuitvoerbaar. Dat is maar even wat ik zeg. En ik kan u toezeggen dat we met het Rijk daarover in gesprek blijven. Dat is wat ik kan doen. Voorzitter, dan heb ik het onderwerp SMR's gehad, en dan kom ik bij de vragen van mevrouw Jenneskens en van mevrouw Jetten over het VTH-stelsel. U heeft deze week een mededeling portefeuillehouder gehad, en binnenkort ontvangt u ook informatie ... U heeft nu al een vraag.

**De voorzitter:** Maakt u toch eerst even uw betoog af.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Ja, want binnenkort ontvangt u ook een infosessie over het VTH-stelsel, en in Q1 staat ook gepland om met uw Staten daarover al de discussie te gaan voeren.



**De voorzitter:** Had u nog een langere ...

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Nee, ik heb hierna nog alleen de motie van mevrouw Berghorst en dan ben ik klaar.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter. Ik miste een vraag. We zien eigenlijk dat die RES, de Regionale Energiestrategie, best wel onder druk komt te staan. In de begroting staat dat u zich inspannen om die doelen te behalen, of in ieder geval in het coalitieakkoord, en ik had gevraagd: nu het project onder druk komt te staan en de voortgang stopt, wat doet u dan? En mijn vraag bij het VTH-stelsel was ook een heel simpele, dat is namelijk: gaat dit College zich inspannen voor een robuuste RUD, ja of nee?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Daar heeft het College nog geen keuze over gemaakt. We hebben u bericht in de mededeling portefeuillehouder dat we over het verdere onderzoek wat we aan het doen zijn in Q1 met de Staten daarover in gesprek gaan, dus dat hebben we nu nog niet gedaan. Even terug naar de RES-regio's. We gaan met de rest regio's ook het gesprek voeren over hoe we die strikte nee/tenzij gaan interpreteren, in de wetenschap dat de verhoudingen hier in de Staten zijn zoals ze zijn. Dat betekent iets voor de doelen, maar daar moeten we dan ook het gesprek met die regio's over voeren.

**De voorzitter:** Mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ik was heel blij. En ik dacht: nou kan het snel. Maar voorzitter, u gaat het gesprek aan met de RES-regio's, wetende dat de verhoudingen in de Staten zijn zoals ze zijn. Wat bedoelt u daarmee?

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** We hebben in het coalitieakkoord opgenomen dat er een striktere nee/tenzij komt. Er ligt een brief van minister Jetten en er ligt een brief van minister De Jonge over hoe je daar vanuit het Rijk over mee zou kunnen omgaan. We gaan de discussie voeren hier in de Staten over hoe we die gaan verankeren in het beleidskader en vervolgens in de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening. Maar in dat traject naar het beleidskader gaan we wel met die RES-regio in gesprek hoe we die brief van De Jonge en van Jetten ook op Limburgs niveau vertalen om te kijken wat dat ook betekent voor de Limburgse concrete situatie.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dank u wel voor we overgaan naar VTH had ik ook nog een vraag gesteld over die Limburgse energiemaatschappij, wanneer die er zou komen. Volgens mij heeft u die nog niet beantwoord.

**De voorzitter:** De Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Van CaldenbergKuntzelaers:** Terecht. Wij zijn voornemens, en daar zijn we nu mee aan de slag, om daar een onderzoek naar te gaan doen om te kijken op welke manier we dat het beste kunnen doen, zodat dat ook voldoet aan de doelen. We komen daar met een eerste doorkijk in het kader, maar na het kader uiteindelijk zal pas een voorstel komen over de concrete energiemaatschappij. Want het vergt nogal iets. Het is best een onderneming om op te richten, zeg maar. Even kijken. Dan had ik de vraag over

het VTH-stelsel beantwoord, en dan kom ik bij de motie 3015 van mevrouw Berghorst van de Partij van de Arbeid over de gezondheidseffecten van Chemelot. Het College onderschrijft de wens van de motie en gaat er graag over in gesprek met het kabinet. Daarom is de motie oordeel Staten. Voorzitter, dat was het.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan moet ik constateren dat de heer Claassen gelijk heeft gekregen met zijn verwachting halverwege. En dat betekent dat ik nu de eerste termijn van het College stop en dat Gedeputeerde Demollin en ondergetekende in tweede termijn beantwoorden. Of u zou moeten ingrijpen. De heer Nijskens.

**De heer Nijskens (VVD):** Voorzitter, ik wil een punt van orde maken. Ik vind dat het niet kan dat dan net twee woordvoerders niet aan het woord komen. Dan hadden we misschien vooraf veel strikter op de tijd moeten zitten en dan had u als College per portefeuillehouder moeten indelen. Maar ik vind het echt niet kunnen dat nu u en mevrouw Demollin niet aan het woord kunnen komen om deze reden.

**De voorzitter:** Het is een ordevoorstel, dus het is aan uw Staten of u toch beperkte ruimte geeft aan het College om nog te beantwoorden. Maar ik ben met de heer Claassen gewoon eens: dit vraagt ook wel een evaluatie vanuit het College, en ook vanuit de ondersteuning, om te zorgen dat ook wij gewoon binnen onze tijd blijven. En ik vind dat ook. Wij maken samen afspraken, dat geldt dus ook voor ons, zeg ik ook met enige ... Ik weet dat er heel veel moties zijn, 40 stuks. Daar hebben we ook een presidium voor om dan ook even met elkaar goed na te denken: past het binnen de tijd om veertig moties te appreciëren? Dus we hebben met elkaar wel een opdracht dat wij ... As we eraan beginnen, moeten we ons aan de afspraken houden. Dus laat het een leerpunt voor het College en ook voor de Staten zijn voor volgend jaar. Mevrouw Absil.

**Mevrouw Absil (CDA):** Dat wil dus zeggen dat wij nu gewoon doorgaan met de eerste termijn?

**De voorzitter:** Dat ga ik in stemming brengen. De heer Claassen.

**De heer Claassen (PVV):** Voorzitter. Ik denk inderdaad dat er een leermoment aan gekoppeld zou moeten worden. Maar ik wil wel afspreken dat als we doorgaan welke tijd we daaraan koppelen. Ik had net nog het idee van: laten we daar vijf minuten voor afspreken. Maar als u nog moet spreken en Demollin ... U heeft beiden een heel waardevolle inbreng, verwacht ik, maar ... Het gaat ergens mis. En daar moeten we het met elkaar, ook de Staten, in het geheel over hebben. Het ordevoorstel van doorgaan is prima, maar dan moeten we daar wel nog een limiet aan gaan stellen en daar moet dan ook strikt aan gehouden worden. Een tip aan GS zou overigens zijn bij appreciaties van moties: zeg gewoon dat je niet apprecieert en of ter oordeel Staten. Dan komt iedereen naar voren. Gaat niet van je tijd af. Even een suggestie. GS schiet in zijn eigen voet en bijt in de eigen staart.

**De voorzitter:** Wellicht bent u straks nog in te huren voor een paar goede cursussen.

**De heer Claassen (PVV):** Mijn voorstel zou zijn: vijf minuten per woordvoering, en als dat langer duurt dan eventueel naar de tweede termijn. De ruimte krijgen om na de bijdrage het dictum alsnog voor te lezen en dat is ook gebeurd en het was ook goed.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Voorzitter. Ik meen mij te herinneren dat wij vanochtend in het presidium afgesproken hebben dat alle Statenfracties die vergeten waren om het voorlezen van de dictum In de bijdrage op te nemen de ruimte krijgen om na de bijdrage het dictum alsnog voor te lezen.

**De voorzitter:** Dat is ook gebeurd.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Dat is ook gebeurd en dat was ook goed. Maar dat zorgt er natuurlijk wel voor dat we uitlopen. En in die zin, hè? Eén van de partijen waar dat voor gold was de PVV, en in die zin zou ik

gewoon willen voorstellen: geef GS gewoon de ruimte om te beantwoorden. Dat is goed voor het debat. Dat is goed voor de besluitvorming.

**De voorzitter:** Ik ga het volgende voorstellen, want ik denk dat het een leermoment voor ons allemaal is. Laten we daar elkaar niet op jij-bakken. Ik denk dat Gedeputeerde Demollin en ik ook niet veel tijd nodig hebben, want de meeste vragen waren op de onderwerpen van de collega's. Dus ik breng even in stemming de vraag of – en dat kan met handopsteken – of u ermee akkoord gaat dat eerst Gedeputeerde Demollin en daarna uw voorzitter de overige gestelde vragen nog beantwoorden en moties appreciëren? Wie is daarvoor? Ik heb al gezegd: wij zullen dat waarschijnlijk een heel eind binnen de tijd die u noemde gaan halen. Daarmee gaan we nu verder met Gedeputeerde Demollin.

**Gedeputeerde Demollin-Schneiders:** Dank u wel, voorzitter. Ik ben erg verheugd over de kritische vragen, want niet overal in de wereld is zo'n mooie democratie als we hier in Nederland hebben. Ik zal thematisch antwoorden, en ik begin met het stuk van de arbeidsmarkt. Er zijn vragen gesteld over VDL. Mevrouw Berghorst zegt van: hoe zit het daar nou eigenlijk mee? Per 1 november is er een werkcentrum open dat dienstverlening geeft aan zowel werkgevers als werknemers. De Provincie heeft weliswaar gewoon een beperkte rol in dat samenwerkingsverband; de juridische rol zit bij de arbeidsmarktregio's. Er is wel, wat we weten, nu al contact met 350 werkgevers die vacatures hebben en 75 werkgevers hebben deelgenomen aan de workshops. De vragen op het arbeidsmarktsvlak met betrekking tot inclusie zijn door mijn collega Van Caldenberg overgenomen daar waar het gaat over het doorgeven van het geld. En ook de aspecten rondom arbeidsmigratie van mevrouw Berghorst zijn door collega Van Caldenberg meegenomen. Dan is er een vraag over het werven en opleiden van vakmensen door mijnheer Megens van de PVV. Op dit moment ben ik bezig met een rondje langs bedrijven om behoeftes op te halen bij bedrijven waar zij de uitdagingen zien voor de arbeidsmarkt voor de vakmensen. Dat neem ik ook mee in de gesprekken die ik heb met de mbo's. Wat je ziet, is dat mbo's in toenemende mate een sterkere verbinding met het bedrijfsleven maken. De CHILL is daar een heel goed voorbeeld van. En belangrijk is dat zij door die manier van werken, dus zowel het bedrijfsleven als het mbo, dichter bij elkaar komen, dat jongeren worden geïnspireerd en ook dat mensen het ook kan boeien en binden. Tegelijkertijd zie je dat afgestudeerden van een mbo-opleiding, dus vakmensen, daardoor sneller aan het werk kunnen, goed aan het werk kunnen. En tegelijkertijd zie je dat ook dat er al hele goede stappen worden gezet naar levenslang ontwikkelen. Want ik hoor weleens vaker de opmerking van: de mensen die we strakjes nodig hebben daar bestaan nu nog geen opleidingen voor. Dus dat levenslang ontwikkelen is heel erg belangrijk. Dan is er een vraag van mijnheer Megens over de voortgang van het project LIME bij de Hogeschool Zuyd. LIME is een kennisproject. En ik kan daarbij aangeven dat we vanuit GS altijd heel kritisch kijken, zeker naar de doelmatigheid van de investeringen. En ik wil graag een eerlijk antwoord geven: dat project is lastig op gang gekomen. Dat is het eerlijke antwoord. Samen met de partners is gekeken dat er goed is bijgestuurd. Daar zijn we ook blij mee. En wat we nu wel zien is dat LIME zeg maar de keuze heeft gemaakt naar meer onderzoek naar gepersonaliseerde zorg en datgene wat nu op dit moment zich in het zorglandschap afspeelt en ook de behoefte zeg maar aan handjes in die zorg. Je ziet wel dat de kennis die daar nu in dit project ontwikkeld wordt van grote waarde is in de hele ontwikkeling die we op dit moment doormaken. Dan is er een vraag over de uitvoeringskracht van de Limburgse gemeenten, waarbij mevrouw Schoolmeesters vraagt: kan ik daar aan toezegging krijgen vanuit het College? **Nou, we zeggen toe om ons maximaal in te zetten om zeker de 31 Limburgse gemeenten te ondersteunen in de versterking van de uitvoeringskracht, en dat doen we door samen met de gemeenten aan de slag te gaan, waarbij breed commitment het uitgangspunt is.** Het is geen one-size-fits-all-aanpak gemeente moeten daar zelf ook zich senang bij voelen en ook aangeven hoe zij zelf graag zien hoe ze die uitvoeringskracht versterkt willen zien. We erkennen wel, en dat zien we ook, dat gemeenten, de laatste tijd steeds meer taken hebben gekregen zonder daar extra middelen voor te krijgen. De arbeidsmarkt is erg krap. En we erkennen als College ook dat een adequate publieke dienstverlening een conditio sine qua non is voor een dienstbare responsieve overheid. Een ander punt dat mevrouw Schoolmeesters inbracht is het zogenaamde van het kastje naar de muur. Nou, het positieve van het kastje naar de muur is dat je wel in je stappen komt, dagelijkse stappen, maar dat zijn natuurlijk niet de manieren

zoals je graag aan je stappen zou willen komen. Dat kan heel irritant zijn. We zijn op dit moment ook in het kader van het nieuwe programma Provincie Midden in de Samenleving naar manieren aan het zoeken om het voor inwoners makkelijker te maken wegwijs te worden in de Provincie Limburg als allerlei verschillende vragen hebben. En de concrete vormgeving daarvan bespreken we met uw Staten in de behandeling van het nieuwe beleidskader. Dan is er ook een vraag van mevrouw Absil daar waar Het gaat over het verminderen van de regeldruk. De geluiden met betrekking tot regeldruk, waarnaar we moeten luisteren, zeker vanuit een responsieve overheid, pakken we op. En in het kader van het nieuwe beleidskader zeggen we ook dat we vanuit onze eigen rol als Provincie hier aandacht aan besteden. In alle acht de kaders zal dit thema terugkomen, maar overall zullen we het gaan oppakken in het programma Provincie Midden in de Samenleving. Op de vraag dat er een coördinerend portefeuillehouder komt, kunnen we aangeven dat dat vanuit het kader Provincie Midden in de Samenleving vormgegeven zal gaan worden. Dan heb ik nog het punt van de monitoring, wat door in ieder geval mevrouw Jetten, mevrouw Jenneskens en mijnheer Franssen is aangegeven. Ik kan zeggen dat ik heel blij ben met die vragen en dat we op overall niveau op dit moment grote stappen aan het zetten zijn met de organisatie op twee punten. Enerzijds is dat de kennisfunctie brede welvaart, waar mevrouw Jenneskens ook aan refereerde, maar ook het aspect datagovernance. We hebben ontzettend veel informatie, en die informatie is ook van onschatbare waarde om veel beter inzichtelijk te krijgen wat de impact is van alle investeringen die we hier doen. En ook zeg maar wat de invloed is van anderen op de Provincie. Dus daar waar het noodzakelijk en randvoorwaardelijk is dat er nulmeting komt, gaat deze ook komen. De monitoring op dit moment en de betaling daarvan ... Dat was een vraag van mevrouw Jenneskens. Die kennisfunctie is op dit moment al ingericht, en we zullen heel kritisch naar de uitvoeringskosten kijken voor de monitoring naar beleid. En bij die inrichting van de beleidskaders wordt daar in ieder geval op teruggekomen.

Dan wil ik als laatste ingaan op de motie die is ingediend, motie nummer 3017 van Forum voor Democratie: Circulaire pseudowetenschap. Nou, ik erken dat circulariteit een heel erg breed begrip is, maar in het huidige beleidskader Circulaire Economie, en missie gedreven economisch beleidskader, is wel definitie gegeven aan dat begrip. En vanuit dat kader, vanuit dat beleidskader, is er met de gezamenlijke mbo's een project opgezet met als thema het opzetten van een circulaire module voor het mbo-onderwijs. Hierover is dus reeds al een besluit genomen, en om die reden ontraden we de motie. Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan wil ik de heer Vaessen vragen om even de orde van de vergadering over te nemen.

*Voorzitterswissel*

**De vicevoorzitter:** De Gouverneur

**Gouverneur Roemer:** Dank u wel, voorzitter. Er resteren nog drie moties die ik van appreciatie zou willen voorzien. De eerste motie is de motie 2996 van GroenLinks. Dan is de motie om te zorgen dat onderliggende stukken van openbare besluiten van GS na de Collegevergadering op de website worden gepubliceerd. Dat is iets waar we in de voorbereiding mee bezig zijn, alleen in uw motie heeft u het al direct over 1 januari. Dat is gewoon veel te risicovol. Wij moeten namelijk ook zorgen dat de onderliggende GS-nota's dan ook zo 100% zeker goed zijn dat ook daar niet iets instaat wat privacygevoelig is of anderszins. U kunt zich er alles bij voorstellen waardoor, als je er juridisch naar kijkt, je nerveus gaat worden, en je daarmee in de problemen kunt komen. Dus als u die datum nou zou kunnen aanpassen naar het tweede kwartaal van 2024 – want we willen hetzelfde – dan kunnen we de mensen ook instrueren en opleiden en zeker weten dat wat we publiceren direct na de besluitvorming of gelijktijdig met de besluitvorming ook juridisch goed onderbouwd is en dat we daarin geen fouten maken. Als u de datum laat staan, moet ik hem dus ontraden. Als u ons de ruimte geeft tot Q2, dan is het oordeel Staten.

**De vicevoorzitter:** Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja, bij deze. Dan zullen we de motie aanpassen. Dat is prima. Ja, dank u wel.

**De vicevoorzitter:** Dank u wel. De Gouverneur.

**Gouverneur Roemer:** Dank u wel. De tweede motie is de motie 3030 van D66. Die heeft het over de Provinciale Staten komen naar u toe. Eigenlijk vraagt u de Staten zelf, maar ook via uw voorzitter, daarom reageer ik als voorzitter, om zo veel mogelijk de mensen op te zoeken. In heel grote lijnen kan ik dat helemaal volgen en is dat volgens mij ook al sinds enige tijd de bedoeling en zijn we er ook samen met de Werkgroep Versterking Positie Provinciale Staten mee bezig. De enige winstwaarschuwing die ik aan u wil geven is: als u ook zou bedoelen voor de vergadering van Provinciale Staten. Want dat is echt een heel ander verhaal. Als ik zie wat voor een techniek we hier allemaal gebruiken, wat er allemaal aan elkaar gekoppeld is, ook om de veiligheid van Statenleden te garanderen, is dat echt een ander verhaal. Maar ik als u zegt van nou, dat deel is daar eigenlijk niet mee bedoeld, dan is het oordeel Staten en dan verwijst ik het graag door naar de Werkgroep Versterking Provinciale Staten. En ik zie u knikken, en dat betekent dat we de motie zo kunnen lezen. Tot slot de motie 3007 van LOKAAL-LIMBURG waar het gaat over het feest waar we vanaf morgen allemaal op zitten te wachten: Vastelaovend. Toch wil ik deze motie ontraden om twee redenen. De bonden komen – en dat weet de indiener volgens mij – begin volgende week bij elkaar om te spreken over de gezamenlijke toekomst en over het prachtige feest dat we vieren. Maar ik vind persoonlijk dat juist Vastelaovend een onderdeel is dat niet onderdeel van de politiek zou moeten zijn. En volgens mij is dat ook de reden dat we ons als politiek er niet mee zouden moeten bemoeien. En dat is de reden waarom ik deze motie ontraad. Dank u wel, mijnheer Vaessen. En ik constateer dat we ons binnen de tien minuten hebben gehouden.

*Voorzitterswissel*

**De voorzitter:** Hiermee zijn we aan het einde van de eerste termijn van de Algemene Beschouwingen. Ik vraag even: kunnen we direct door naar de tweede termijn of is er behoefte aan een korte schorsing? Graag iemand aan de microfoon als iemand een schorsing wil, anders gaan we direct verder. De heer Schyns?

**De heer Schyns (JA21):** Ik zou graag twee minuten willen schorsen.

**De voorzitter:** U wilt graag even een korte schorsing. Zijn er andere mensen die daarover iets te melden hebben?

**Mevrouw Absil (CDA):** Ik zou nu liever wat langer schorsen, zodat wij in de fractie die moties kunnen beoordelen en we daar in tweede instantie, als daar behoefte aan is, op terug kunnen komen. Dat scheelt denk ik straks tijd.

**De voorzitter:** En hoelang denkt u daarvoor nodig te hebben met zijn allen? Want dan is er na de tweede termijn slechts een heel korte schorsing. Het is niet dat we het dan nog een keer doen. Rond een halfuur? Dan schors ik de vergadering tot 17.55 uur. De vergadering is geschorst.

[SCHORSING]

**De voorzitter:** Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? Ik heropen de vergadering en ik geef het woord als eerste aan mevrouw Plusquin; niet om te praten met de heer Vaessen, maar achter de microfoon. Mevrouw Plusquin, aan u het woord.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dank u wel, voorzitter. Ik begin even over die motie van de waterveiligheid. We begrijpen natuurlijk dat dat niet overal haalbaar is en we steunen dat standpunt. Of, we

horen wat het College daarover zegt, laat ik het zo zeggen. En daarom zijn juist die bijdragen en die kosten die bewoners maken op zijn plaats. € 1 miljoen, dat klinkt als een mooi rond bedrag, maar berust niet op onderzoek. Dus zou ik graag willen vragen aan het College, aan de Gedeputeerde: vat die motie nou zo op, neem nou een open houding aan. Is dat ronde bedrag genoeg? We willen graag een toezegging dat u ons daarover, laten we zeggen in Q2 van 2024, informeert. En dan, voorzitter, de dierenmoties. Ik hoor dit College zeggen: die dierenopvang, dat is niet voor de Provincie en het College raadt die motie af. Dan komt er een BBB-motie over preventie en die wil ik heel graag steunen. Niet om de BBB te steunen, maar eigenlijk om dat draagvlak voor de wolf te behouden. Want als die wolf schapen op zijn menukaart gaat zetten, dan is dat ook slecht voor het draagvlak van die wolf. Er bestaat een mooie regeling voor, een SILG-regeling. Die was overigens niet helemaal opgebruikt, dus het is ook belangrijk dat er veel meer schapenhouders die preventieve maatregelen nemen. En dan komt BBB met zo'n motie, terwijl het eigenlijk een primaire verplichting is voor de dierhouders om die preventieve maatregelen zelf te nemen, en dan zegt dit College: dat is oordeel Staten. Ja, ik heb dan het idee en ik word er echt nog steeds boos over, dat er echt met twee maten wordt gemeten door dit College. Ik vind dat echt ontzettend jammer. Ik heb nog een handreiking gedaan naar de BBB over die motie. Ik heb er juist nog met de Gedeputeerde over gesproken, maar bij de BBB is het dan oordeel Staten en als het dan van de Partij voor de Dieren komt, dan wordt het afgeraden. Nou ja, weet u, ik stap over die schaduw heen. Ik doe dat voor het draagvlak voor de wolf. Ik ga voor die motie over de preventieve maatregelen van de BBB stemmen.

Ik heb ook een motie aangepast naar jullie wensen, dus ik ben erg benieuwd wat de BBB gaat doen met de motie over vervoer en opvang van in het wild levende dieren. Overigens heb ik wel nog een opmerking over die motie, waarin alle Limburgers staat en in het dictum staat: UBN-houders. Hoe zit dat dan bijvoorbeeld als je een pony hebt, of als je kippen hebt? Kunnen die Limburgers daar ook aanspraak op doen? Wat de Partij voor de Dieren betreft zou dat wel zo moeten zijn. Ik wil ook benadrukken dat het voor de Partij van de Dieren gaat om bijvoorbeeld wolf werende rasters om aanrijdingen te voorkomen, of signaleringssystemen. Dat soort zaken, maar niet zijnde afschot.

Nou, volgens mij was dat mijn bijdrage en ik zou echt graag nog een reactie willen van dit College op mijn oproep om geen verschil te maken op basis van partijkleur.

**De voorzitter:** Dank u wel. Ik geef het woord aan mevrouw Berghorst van de Partij van de Arbeid.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja voorzitter, dank u wel. Een aantal punten in deze tweede termijn. Allereerst onze motie arbeidsmigratie. U heeft een tweede gewijzigde versie gezien. We hebben wat aanpassingen gedaan aan deze motie, zodat die op wat meer draagvlak kon rekenen, vandaar een tweede gewijzigde versie. Ik hoop daarmee dat deze motie op brede steun kan rekenen, want het gaat hier om mensenlevens. Het gaat hier om een grote groep in onze samenleving die onze steun verdient. Dan wil ik heel even terugkomen op de motie van D66: 'Provinciale Staten komen naar u toe deze periode'. Hoe sympathiek ik deze motie ook vind, ik vrees dat wij tegen gaan stemmen. Dat komt doordat ik deze motie, zoals die geformuleerd is, erg dwingend vind en erg groots. Nu ken ik mevrouw Jenneskens als iemand die ook wel een beetje van groots houdt, dus dat past ook bij u. Maar ik denk dat we beter klein kunnen beginnen in dit geval en ik denk dat daar deze motie niet voor nodig is. Vanuit de Partij van de Arbeid is er alle steun om te experimenteren met manieren om de Limburger beter op te zoeken. Ik zou me zo kunnen voorstellen dat het bijvoorbeeld enorm kan helpen als een commissievergadering wordt gekoppeld aan een werkbezoek, zodat je dan ook een hogere opkomst voor het werkbezoek hebt. Het enige wat je dan hoeft te regelen is een vergaderzaaltje. Ik snap de intentie van uw motie en ik onderschrijf hem ook van harte, maar zoals die nu geformuleerd is, is hij voor ons te groots en meeslepend. Van een fractie die twee leden in de Agendacommissie heeft, verwacht ik dat kleine initiatieven ook gemakkelijk vanuit de Agendacommissie georganiseerd kunnen worden. Dan tot slot: we hebben een boel toezeggingen gehad vandaag. Daar ben ik heel erg blij om en ik wil het College daar ook hartelijk voor bedanken. Ik heb ook één halve toezegging gehoord. Misschien ligt dat aan mij, was mijn concentratie even verslapt? Ik heb namelijk Gedeputeerde Kuntzelaers wel horen toezeggen dat hij zich gaat inzetten voor het behoud van de infrastructuur voor cultuur en zich gaat hardmaken voor cultuur voor iedereen, ook mensen met een smalle beurs, maar ik heb

van de heer Van Caldenberg niet gehoord of hij zich ook gaat inzetten voor het behoud van de infrastructuur voor de breedtesport. Dat vind ik nog wel een wezenlijk punt. Misschien heb ik het gemist, het kan aan mij liggen, maar graag toch nog even een reflectie daarop. Tot zover.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Berghorst. Dan geef ik nu het woord aan de heer Megens namens de PVV.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel voorzitter. We hebben eigenlijk nog een tweetal puntjes waar wij nog een vraag bij hebben. Dat is het PIP voor het MAA. De Gedeputeerde zei net al: 31-12 moet lukken. Wat als het niet lukt? Kan de Gedeputeerde toezeggen dat hij ons toch gaat betrekken als we het niet gaan halen voor 1 januari zeg maar, om PS toch betrokken te houden? En dan hebben we het nog over de zonneladder. De Gedeputeerde gaat kritisch kijken naar de zonneladder. Was dat een harde toezegging van de Gedeputeerde, of was dat zomaar een uitspraak? En wij hebben ook nog de vraag hoe en wanneer hij dit landelijk beleid gaat omzetten. Kan hij daar een tijdslimiet op geven? Op 1 januari gaat namelijk die nieuwe wet in en ik neem aan dat wij op dat moment ook aan die nieuwe wet moeten voldoen. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Megens. Dan geef ik nu het woord aan de heer Wolters Gregório namens de SP.

**De heer Wolters Gregório (SP):** Ja dank u wel, voorzitter. Druk overleg in de zaal, maar ik begin alvast. Dan kunt u op de achtergrond meeluisteren naar mij. Met liefde en trots sta ik voor menswaardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Drie kernwaarden die onze inwoners hard nodig hebben van politici. Bestaanszekerheid is in deze zaal vandaag weer vaak geopperd. Maar waar waren die partijen de afgelopen decennia, vragen veel Limburgers zich af. Laten wij deze periode waarmaken wat we zeggen en ook de Haagse politici houden aan hun woord. Voorzitter, we gaan langzaam toe naar een afronding van de 'Rond de Staten in veertig moties' vandaag. GS, bedankt voor de beantwoording en wellicht dat u nog even aan de tijdsverdeling moet werken, maar dat komt vast goed. Dan heb ik nog een aantal zaken over de moties die vandaag zijn ingediend. Mevrouw Plusquin bevroeg ons over een aantal moties. De motie tegen kernenergie kunnen wij helaas niet steunen, want dan zouden we bijvoorbeeld ook kernfusie uitsluiten; een ontwikkeling die juist zeer positief zou zijn. Verder volgen we alle ontwikkelingen kritisch en zetten we ons vooral in voor effectieve oplossingen voor huishoudens op de korte termijn als het op energietransitie aankomt.

De heer Megens, ik hoorde uw bijdrage over windturbines en zonneweides. U wilt door die apparaten geen horizonvervuiling, zegt u. Maar fabrieksschoorstenen, elektriciteitsmasten, vuilstortplaatsen, logistieke hallen of flatgebouwen dan, vraag ik me dan af? De motie over het Omgevingsfonds MMA dienen wij met u in en dan wil ik de vraag stellen of het mogelijk is om voor de Vastelaovond dan één presentatie te doen zodat volk en vertegenwoordiging ook direct met elkaar in gesprek kunnen gaan. En hopelijk zijn dan de nieuwe schriftelijke vragen van mevrouw Smeets ook beantwoord.

Mevrouw Jenneskens. Mevrouw Berghorst heeft net al op die motie gereageerd, maar dat ga ik toch ook nog eventjes doen. Want als ik een motie lees, dan hoor ik: het TROS-muziekfeest komt naar je toe deze zomer, en zo is die titel waarschijnlijk ook bedoeld. Ik deel uw mening om als volksvertegenwoordiging meer dan voorgaande periodes ons dichtbij en tussen de Limburgers te begeven. Mijn voorstel is om deze motie in te trekken en deze opdracht en aan de commissie VPPS en de Griffie te geven. Dan zullen we zien hoe we als Staten de kloof tussen politiek en inwoners gaan verkleinen, zonder dat ons dat onnodig veel gaat kosten. En dan mijnheer Driessen die niet op zijn plek zit, dus ik hoop dat hij ergens in de wandelgangen meeluistert. Want aan zijn betoog hoor ik dat Forum voor Democratie nooit in onze wijken komt, waar mensen de zorgen over de betaalbaarheid van hun leven uiten aan ons. Wel heel erg graag een nog vettere spaarpot van ons belastinggeld aanleggen en het Limburgs belastinggeld niet investeren in onze mensen, maar wel in een niet-renderende tractorparkeerplaats, dat vind ik jammer. Ja GroenLinks, we vinden het heel goed dat we het kleinbedrijf beter in positie willen brengen om te kunnen verduurzamen. En wat ons betreft

zou dat ook nog prima kunnen door de werkwijze van het LIOF aan te passen, maar dan hoor ik graag van het College wat wij daarin kunnen doen. Horizon, de partij van mijnheer Loomans, ik moet nog altijd wennen om die aan elkaar te koppelen. Naast energiebesparing en -opwekken is vooral het netbeheer en opslag van elektriciteit en warmte een belangrijke ontwikkeling om op in te zetten of te versterken. Geef de opdracht om de netverzwaring en energieopslag goed voor te bereiden met de mensen die daarvoor geleerd hebben en laat het landen in het kader energie en duurzaamheid. Maar ik had net een één-tweetje met de Gedeputeerde, dus ik ben benieuwd wat daar nog uitkomt. Ja voorzitter, dan vind ik het heel erg fijn dat de heer Schyns zo begaan is met de Sociale Agenda en nu een behaaglijk thuis voor alle opa 's en oma 's mogelijk wil maken. De timer is voltooid, maar ik heb er nog twee als u mij toestaat.

**De voorzitter:** Dan moet u heel erg snel zijn.

**De heer Wolters Gregório (SP):** BAM Infra geeft deze week aan dat wanneer alles goed gaat, zij de eerste SMR in Nederland over negen jaar kan opleveren. Te laat voor mensen die nu betaalbare, schone energie nodig hebben en volgens ons een te nauw onderzoek om alleen SMR's te onderzoeken. Gezien ons beperkte budget wil ik de Gedeputeerde dan ook vragen, mocht met die rijksbijdrage ook de haalbaarheid van kernfusie onderzocht kunnen worden, kunt u dat dan in één keer meenemen, zodat we naderhand niet extra onderzoeken moeten gaan optuigen? Tot slot veel ambities die de partijen vandaag in de nog vast te stellen kaders hebben gefietst. Ik wens Limburg nog meer van dit soort goede besluiten toe en het College heel veel succes om die kaders naar onze wens en op tijd af te krijgen. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de heer Nijskens namens de VVD.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja voorzitter, het lijkt bijna herhaling van zetten. In de eerste termijn had ik het over het doel, reikwijdte, speelruimten en effect. Ook de woordvoerders na mij hebben aangetoond dat we het eigenlijk best wel eens zijn over het doel, maar ik denk toch dat wij qua reikwijdte en speelruimte nog een heel stuk uit elkaar zitten. We kunnen natuurlijk prachtige moties schrijven, maar ik wil dat iedereen die ook uitdraagt. Als hij met de Limburger spreekt over wat het effect is, en wij hopen natuurlijk allemaal op een redelijk effect, ben ik toch bang dat de verwachtingen erg hoog gespannen zijn. Jammer vond ik het in de beantwoording dat voor de inclusiemiddelen een abonnement nodig is om ze opnieuw in te zetten of te blijven inzetten. Dus ik heb eigenlijk een vraag aan het CDA, of bij die twaalf regelingen er misschien nog een dertiende bij past. Dan schuiven we hem in uw motie en dan regelen we het toch even? Wellicht kan dadelijk de woordvoerder van het CDA daaraan meewerken. Voorzitter, over de moties ...

**De voorzitter:** Ik geloof dat mevrouw Absil daar even een korte toelichting op wil krijgen. Tenminste, dat meende ik aan alle gebaren te herkennen.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ik wil graag even een herhaling. Over welke motie had u het?

**De heer Nijskens (VVD):** U heeft de motie 'Continuïteit beleid twaalf regelingen' en ik kreeg net in de beantwoording te horen: er is ongeveer € 340.000 over in het budget van de LHBTI-enzovoorts regelingen. Wij hadden eigenlijk gevraagd om die middelen ook breder in te zetten voor inclusie. Dus voor mensen met een, ik zal niet zeggen andere handicap, maar met een handicap of een beperking die daarmee geholpen kunnen worden. Van het College hoorde ik dat daar een abonnement voor nodig was, dus ik dacht dat wij hem als dertiende regeling in uw motie konden fietsen.

**Mevrouw Absil (CDA):** Volgens mij, maar dan dat hoor ik straks graag van het College, heeft dat een heel andere achtergrond. Wij hebben gezegd dat wij het voor de Limburgers duidelijk willen hebben dat het beleid wordt voorgezet totdat er nieuwe kaders zijn. En zo is ook die regeling voor gemeenschapshuizen, zo zijn die twaalf regelingen met name op cultuur gericht. Ik kan nu niet beoordelen of dat uw verzoek daarbij hoort.



Het lijkt me niet, want volgens mij staat hij niet op dat betreffende lijstje. Maar ik heb dat niet scherp, dus ik hoor dat graag van het College.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja voorzitter, het was ook een dubbele vraag aan het CDA, maar ook aan het College, in hoeverre dat mogelijk is. Bij de moties wil ik er een paar uitlichten. De motie over energieopslag, daar hebben we het College over gehoord. Toch willen wij die graag steunen om het belang van energieopslag te benadrukken. Ik vermoed ook dat de heer Loomans wel in gesprek gaat met het College in hoeverre dat dat vorm moet krijgen en dat het misschien tot meer effect kan leiden waar wij natuurlijk wel heel erg voor zijn. De regeling voor verduurzaming van het mkb, daar zijn wij ook voor, met de opmerking van het College dat die wellicht niet letterlijk uitgevoerd wordt, maar wel in de geest. De motie over het toerisme, daar zijn we tegen en dat hebben we eigenlijk in het debat in de eerste termijn al een beetje onderbouwd. Toerisme is te belangrijk. Wij steunen natuurlijk wel een juiste spreiding, maar we zijn tegen die motie omdat het op deze manier eigenlijk naar onze mening een beetje te negatief wordt neergezet. Ik denk dat dat zo'n beetje de belangrijkste moties zijn die ik in de tweede termijn wilde aanhalen. Mocht er nog een stemverklaring nodig zijn, dan doe ik dat bij de stemming. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel mijnheer Nijskens. Dan geef nu het woord aan mevrouw Fischer namens de fractie van 50PLUS.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Dank u wel, voorzitter. Dank aan de leden van het College voor de beantwoording van de vele vragen van de Staten. En inderdaad hebben we de hand van de <onverstaanbaar> erkend. En soms vonden we de beantwoording meer op het voorlezen van een ambtelijk antwoord lijken op de gestelde vragen en af en toe hadden we het idee dat de Gedeputeerden een wedstrijdje speelden: wie kan de meeste woorden in een zo kort mogelijke tijd brengen? Het College geeft aan dat dit een beleidsarme begroting is. We hebben ons zelfs afgevraagd of de beleidsarme begroting deel moet gaan uitmaken van de motie 'Structurele aanpak armoedebestrijding'. Hoe kunnen we zorgen dat we op een korte termijn een beleidsrijke begroting krijgen? Volgens ons was de verwachting bij de kiezers gewekt dat er snel adequater beleid zou worden gemaakt. We snappen de tijdsargumenten, maar onze keuze zou zijn dat enkele elementen uitgewerkt waren en dat de rest later zou komen. Nu worden er programmareserves gecreëerd zonder dat het beleid is vastgesteld. Het College geeft aan dat dit bedoeld is om de transparantie te vergroten. Nou, wij vinden dat absoluut geen transparante methode. Het verschil tussen de onttrekking aan de algemene reserve en de boeking van het programmareserves bedraagt €18,8 miljoen. Zouden deze €18,8 miljoen niet onttrokken worden aan de algemene reserve, dan zou het enige effect zijn dat het exploitatieresultaat niet €17,1 miljoen positief zou zijn maar een tekort van €1,7 miljoen. En ieder nieuw beleidskader dat door deze Staten wordt vastgesteld, waardoor de lasten worden verhoogd, betekent simpelweg dat dit tekort groter wordt. Kortweg conform het coalitieakkoord wordt in goede tijden geld uitgegeven en dit terwijl er grote onzekerheden voor de ravijnjaren zijn. Ik zou de collega's en het College graag nog eens willen verwijzen naar het Bijbelverhaal Genesis 41 over de graanschuren van Jozef die de boze dromen van de farao uitlegde. Het is goed om voorraden aan te leggen voor magere jaren. Nu iets over de moties, eigenlijk in zijn algemeenheid. Ten aanzien van de moties wil ik wel enkele opmerkingen maken. Er zijn enkele moties die het College verzoeken om iets in kaart te brengen. Dit hoeft toch niet via een motie lijkt me, dat kan toch ook gewoon een vraag zijn? Dus als een vraag desnoods schriftelijk gesteld zou worden, hoeft het College die niet hier te beantwoorden en zouden we toch lezen wat het antwoord was. Er zijn enkele moties die geen dekking hebben aangezien er een negatief exploitatieresultaat is geweest. Daarom zullen we die niet steunen. Op dit moment is voor ons kernenergie een optie die nog onderzocht moet worden. Er dient geen deur dichtgeslagen te worden, maar garantie is nodig voor een financieel aanvaardbare businesscase en een duurzaam veilige oplossing voor het afval waarbij Limburg niet het afvalputje van heel Nederland moet zijn. Wij vinden het moeilijk een oordeel te vellen over moties waartoe het College interpretaties geeft. Dit kan volgens ons niet. Het moet helder zijn dat de tekst van de motie bepalend is en als die onduidelijk is, dan zou de motie moeten worden aangepast. We moeten ons niet begeven op meerdere overheidslagen met dezelfde problematiek. Voor de burger is het eerste

aanspreekpunt de gemeente en daar waar de gemeente niet aan zet is moet het gemeenteloket in staat zijn dit door te leiden naar de juiste organisatie. Houd de lijnen kort voor de burger en ook voor de maatschappelijke organisaties. En dan tot slot hebben we het College de spiegel voorgehouden over de gebruikte termijnen in de begroting. Toch zou ik dit ook willen voorhouden aan indieners van de motie. Er mag geen onduidelijkheid zijn omdat het anders niet controleerbaar zou zijn. Tot zover.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Schoolmeesters namens de fractie van BBB.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, dank u wel voorzitter. Ik denk, ga ik nou een ontzettend betoog houden in deze tweede termijn? Ik zie dat het 18:20 uur is. Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om iedereen ongelooflijk te bedanken voor alle inzet die er is gepleegd. De Statenleden ook voor hun constructieve bijdrage. Soms was het wat hectisch. We hebben weer veel geleerd vandaag. Ik wil het in deze tweede termijn graag houden bij dit compliment voor iedereen hier. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Absil namens de fractie van het CDA.

**Mevrouw Absil (CDA):** Voorzitter, ik kan het ook kort houden, maar iets minder kort. Wij bedanken GS voor de reflectie op de eerste termijn. Sommigen met wat meer tijd, sommigen met wat minder tijd, maar wij willen benadrukken dat het juist heel belangrijk is dat wij tijdens de Algemene Beschouwingen elkaar de tijd en ruimte geven om ook te weten waar we ja of nee tegen zeggen. Als we straks de beleidskaders vaststellen, verwachten wij dat met name de vermindering van de regeldruk en leefbaarheid onderdeel zullen zijn van alle acht beleidskaders en dan ook daadwerkelijk gewogen worden. De suggestie die ik aan de heer Satijn deed, zou ik ook voor het punt regeldruk willen doen. Het zou mooi zijn als leefbaarheid en regeldruk vaste punten worden in uw en onze besluitvorming. Dan de vier moties, waarover in ieder geval wat ons betreft even wat onduidelijkheid bestond, die in de Sociale Agenda-beleidskaders straks opnieuw gewogen worden. Wij zijn voornemens voor te stemmen, maar wij hebben wel een vraag en ook wel een zorg. Want het zijn onderzoeken en samen met de onderzoeken naar bijvoorbeeld het zorglandschap, zouden die toch best wel wat capaciteit kunnen kosten. Wij hebben wel wat zorgen of er voldoende middelen overblijven en dus ook voldoende keuzemogelijkheden voor ons als PS, dus dat zou ik wel nog even expliciet willen horen van de Gedeputeerde.

Dan een vraag aan GS: over de motie van mevrouw Jetten over transparant bestuur hebben wij net gehoord dat als u de datum verandert, dan is het oordeel Staten. Alleen dan is ons nog steeds onduidelijk wat de consequenties voor met name de capaciteit zijn. Ons beeld is dat die flink zouden kunnen zijn en graag zouden wij dat nog terug willen horen. Dat helpt ons in onze afweging.

Afrondend, op de inhoud: wij hebben de gemeenschapshuizenregeling veilig kunnen stellen. Wij hebben gehoord dat er een heel serieuze en creatieve aanpak voor de netcongestie komt. 'De spijker op zijn kop' werd dat genoemd. En we hebben gehoord, en daar zijn wij zeer blij mee, dat er meer geld naar Limburg gehaald gaat worden. Dus daar gaan wij u op volgen. Wij wensen u daar vooral heel veel succes mee en we zijn ook blij dat, hoewel we een kleinere fractie hebben, toch sommige van onze goede ideeën nu per motie weer terugkomen. Zo is daar het Blijversfonds, maar ook de liefde die we delen we met LOKAAL-LIMBURG, het plat-kallen.

Dan wat serieuzer: twee zaken die ons opvallen en die mij toch van het hart moeten. De opmerking van collega Nijskens daarnet, daar wil ik mij van distantiëren. Ik hoop dat het een grapje was. En dan: de heer Schyns stelt dat de heer Van Caldenberg liegt en daarmee zet hij ons als PS ook in een bepaald licht. Ook daar ga ik ervan uit dat het een slip of the tongue is. Ik benoem dit omdat wij pas in een bijeenkomst hebben afgesproken dat we voor elkaar zouden gaan staan. Dat is de reden dat ik het hier benoem. Ik ga ervan uit dat we op die manier met elkaar om zullen blijven gaan en elkaar aanspreken wanneer er iets niet goed voelt of niet goed is. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel mevrouw Absil. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Jenneskens namens D66.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja voorzitter, een politicus die belooft dat hij het echt kort gaat houden, die moet je eigenlijk nooit geloven maar ik ga het wel echt proberen. Allereerst dank aan het College voor de uitleg, voor de toezeggingen en de uitgebreide beantwoording en ook aan iedereen die dat mogelijk maakt. Want u heeft dat echt niet allemaal zelf verzonnen. Dank ook zeker aan Gedeputeerde, en nu moet ik even opletten want is het Demollin of Dumoulin? Uw naam gaat alle kanten op, maar we gaan hem vast nog heel vaak uitspreken. Dank ook, want als laatste was ik ook zeer geboeid door uw antwoorden. Ik heb nog twee vragen eigenlijk richting het College. De eerste is, we hadden het over de Einstein Telescope, wat D66 betreft is dat ook echt een drijver van Euregionale ontwikkeling. Ziet het College, als dat straks zover is, dat net zoals D66 en komen daar plannen voor? Worden die ook samen met die Euregionale partners ontwikkeld? Dan even langs alle moties. Er is een aantal moties over sport. D66 is blij met de aandacht voor sport en ook met de Sporttakplatforms die heel goed werk leveren. Wij delen de opvatting van het CDA dat de aandacht voor de breedtesport heel erg nodig is. We geven die Sporttakplatforms nu heel erg een opdracht, wat op zich goed is. Het is de bedoeling dat zij meer mensen in beweging krijgen, maar ze doen ook andere waardevolle dingen. Dus ik zou graag even reflectie hierover willen van de Gedeputeerde. En dan is eigenlijk tussen de vorige termijn en deze alweer € 2,5 miljoen boete geëist als het gaat om de veiligheid op het Chemelot-terrein. Ik vroeg over de omgevingsdiensten en ik vroeg ook over wat er nodig was voor het robuuster maken van ons stelsel van toezicht en handhaving. We hebben daar allerlei Rekenkameronderzoeken voor en mijn vraag aan de Gedeputeerde is: hoe en waar gaan we daar met elkaar over spreken? Beleidsmatig dus en niet alleen bij die begrotingen of gemeenschappelijke regelingen. En dan even langs de moties. De motie van de SP over de zorgbuurthuizen vinden wij heel sympathiek, maar aan de andere kant geeft hij al best wel veel richting. Dat leefbaarheidsfonds is een heel groot fonds en als je heel erg gaat sturen op de ontwikkeling van één, misschien ook nog best wel een kostbare, zit daar een beetje onze twijfel. Ons hart ligt echter wel bij het organiseren van goede zorg, dicht bij de mensen. Dan hebben we nog de motie over bredere zorg en arbeidsmarktagenda. Daar zien we ook heel veel goede dingen in. Onze twijfel is, gaat de Provincie over zorg? Want we snappen het maatschappelijke sentiment wel, maar de Sociale Agenda moet wat D66 betreft ook een krachtige agenda zijn. Goed. Kort is niet gelukt, maar toch. Elke begroting en eigenlijk elke vergadering kan je als politicus ... Oh, daar is de heer Wolters Gregório.

**De voorzitter:** De heer Wolters Gregório, ga uw gang.

**De heer Wolters Gregório (SP):** Ja, dank u wel voorzitter. Ik ga toch nog even op allebei de vragen van mevrouw Jenneskens reageren. Over het zorgbuurthuis, denk ik dat die op zich prima binnen dat kader past maar we merken dat het ook een verzamelplek kan zijn. Niet alleen voor zorgbehoevenden, maar ook als ontmoetingsplek om huisartsen en fysiotherapeuten dichterbij de wijk te brengen. Dus daarom vragen we daar extra aandacht voor. En die tweede vraag; ja, we kennen het zorglandschap in Limburg als problematisch. In plaats van elke keer als er een brandje is proberen dat te blussen, proberen we met deze motie eigenlijk een totaalbeeld te krijgen van wat er nodig is om geen zorginfarct in Limburg te krijgen, samen met het veld. Wat is er allemaal voor nodig nog voordat dat überhaupt provinciaal geld gaat kosten?

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Dank u wel, voorzitter. Die eerste snap ik helemaal en daar kunnen we denk ik ook gewoon voor stemmen. Waar het over die andere gaat, daar staat onder andere dat de zorgkwaliteit in Limburg achteruit holt en ook over de positie van het Zuyderland. Nu word ik aanstaande week geopereerd in het Zuyderland, dus ik hoop dat het niet waar is, eigenlijk, als ik het heel eerlijk mag zeggen.

**De voorzitter:** De heer Wolters Gregório.

**De heer Wolters Gregório. (SP):** Mijn laatste interruptie. Misschien kunt u dan als u voor de motie steunt tegen het Zuyderland zeggen dat dit Huis er alles aan doet om hen te behouden voor Parkstad.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ik word helaas wel in Sittard geopereerd, dus ik weet niet of dat daar in goede aarde valt, zeg ik dan maar. Nee, nou ja, voorzitter, elke politieke vergadering kun je geluid maken of een verschil. En uiteindelijk moet je soms geluid maken om verschil te maken, maar is verschil maken ook bij een begroting het allerbelangrijkste. D66 zal daarom ook gewoon voor deze begroting stemmen. Niet alleen omdat we dat altijd doen, al generaties lang, maar ook omdat als je vooruit wilt, de begroting wegstemmen echt een heel dom idee zou zijn. Dus hoewel wij echt niet alle keuzes steunen, zullen we dat wel gaan doen. Dan eindig ik eigenlijk met het verschil wat ik wel heel graag zou willen maken. Het verschil wat ik graag zou willen maken, is dat er in Limburg minder kinderen op school zitten met honger. Ik doe daarvoor nog een warm pleidooi op u om die motie in ieder geval te steunen. Ik zal de motie over het TROS-muziekfeest op het plein of 'Provinciale Staten komen naar u toe' even intrekken. Maar mocht er nou volgend jaar bij de begroting, mochten wij dan nog steeds heel veel vastzitten in ons eigen Gouvernement, dan dien ik hem opnieuw in. Volgens mij was dat 3030 maar dat weet ik niet zeker.

**De voorzitter:** Dat is inderdaad motie 3030 en die is dan bij deze ingetrokken.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Tot zover, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Jenneskens. Dan geef ik nu het woord eigenlijk aan de heer Driessen, maar die is afwezig, dus geef ik nu het woord aan mevrouw Jetten namens GroenLinks.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dank u wel, voorzitter. Ik dacht, Ik heb nog even. Dank u wel dank aan GS voor de beantwoording. Wij zullen de motie over het LPLG, nou heb ik het nummer niet bij de hand want dat wilde ik nog opzoeken, maar die gaan we aanhouden zoals verzocht door GS.

**De voorzitter:** Voor de administratie: motie 2994 is aangehouden.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Dank u wel. De motie over transparantie van bestuur: daarin zullen wij de datum veranderen in Q2 dus dat is een gewijzigde motie. En dan hebben we nog overleg gevoerd met de Gedeputeerde en ambtelijke staf, waarvoor veel dank. Daarvoor is het abonnement omgezet in een motie die nu wordt ingediend en dat wordt dan motie 'Uitvoering van het nationaal programma drie'. In uw motie staat nog één ding dat ik nog wil corrigeren, maar ik begin met het dictum op te lezen. Daar staat: 'ruimte te maken voor initiatieven vanuit de maatschappij lijn 3' en er staat nu 'of een uiterste geval en in overleg met GS overbrugging Rijksfinanciering nationale parken'. Maar ik wil daar graag van maken: 'lijn 3 en daarnaast een uiterste geval en in overleg met GS overbrugging Rijksfinanciering nationale parken', want anders is het het één of het ander en het is allebei, dus met die aanpassing. Het tweede bolletje van het dictum is: 'zich in te zetten voor structurele Rijksfinanciering, onder passende voorwaarden van nationale parken op Limburgs grondgebied.' En tot slot in het dictum 'PS te informeren over het aandeel van maatschappelijke initiatieven in de bestaande budgetten op realisatiebasis.' En zoals gezegd, het gaat met name over initiatieven in de maatschappij, Limburgers in het groen, om je eigen (volgens mij luistert er niemand) groene omgeving te vergroenen. Dit is goed sociaal, het is goed voor de gezondheid, mentaal en fysiek, en het is een ontmoetingsplek buiten, maar het is ook goed voor de biodiversiteit, waterberging, fijnstof. Nou ja, allemaal goed. Dus ik hoop dat deze motie wordt aangenomen. Voorzitter, dan rest mij nog een laatste vraag: waar is Koekie? Wij missen Koekie vandaag! Tot zover, voorzitter.

**De voorzitter:** Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Dat kan ik wel beantwoorden. Nou, Koekie heeft nog een flinke vergadering voor de boeg in Kerkrade en ik wilde hem dat niet in vier dagen tijd twee keer aandoen, dus vandaar.

**De voorzitter:** Dank u wel voor de toelichting mevrouw Fischer. Dan geef ik het woord aan de heer Loomans namens de fractie van Horizon.

**De heer Loomans (Horizon):** Voorzitter, ja ik zal het ook kort houden. Ik wilde eigenlijk alleen nog even iets zeggen over de motie van de energieopslag. Ik geloof niet dat het enige twijfel is dat die energieopslag heel erg belangrijk is voor de energietransitie, maar dat er wel discussie is over het feit of een alliantie in dit onderwerp het meest geschikt is. Dus als de Gedeputeerde zijn belofte eventjes waarmaakt, inkopt, het is maar net hoe je het noemen wilt, dat we daar gewoon even een afspraak over maken en eens even verder over gaan praten? Het hoeft van mij, hem kennende, niet in de vorm van echt een toezegging, dan zal het wel goedkomen en dan houd ik de motie aan tot nader orde.

**De voorzitter:** En dat betreft motie nummer 2993, die is aangehouden. Dank u wel, mijnheer Loomans. Ik geef nu het woord aan de heer Schyns namens de fractie van JA21.

**De heer Schyns (JA21):** Dank u wel, voorzitter. Ik wilde even kort ingaan op het gesprek dat ik hiervoor had met mijn collega, de Gedeputeerde en ik heb goed geluisterd naar de Gedeputeerde. We hebben in de schorsing even overlegd en we gaan het zeker niet eens worden. Toch heb ik de motie zo aangepast dat we onze gemeenschappelijke doelen van betaalbare en betrouwbare energie niet laten overschaduwden door een meningsverschil. We dienen uiteindelijk de burger en ik dank de Gedeputeerde, ook omdat ik heb begrepen dat hij de motie ook niet meer afraadt.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Schyns. Dan geef ik nu het woord tot slot in de tweede termijn van uw Staten aan de heer Franssen namens LOKAAL-LIMBURG.

**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Ja, dank u wel voorzitter. We hebben met aandacht de vele moties bestudeerd namens onze fractievoorzitter en wij kunnen jullie mededelen dat de motie 2994, 3002 3004, 3013, 3017 tot en met 3019 en 3022 tot en met 3024 daar zijn we op tegen. En de overige zullen wij ondersteunen. Dus heel weinig tegen en veel voor, voorzitter, voor de duidelijkheid. Dan nog even terugkomend op onze motie. Als we de motie 3005 bekijken, eigenlijk hebben we nog nooit zo snel meegemaakt dat een motie zo snel is uitgevoerd. Dus complimenten. Maar we vragen wel nog even aandacht voor: communiceer dat ook even naar de buitenwereld. Want er zijn nog steeds heel veel inwoners die a) geen internet hebben, vooral onder de ouderen. Misschien kan er op een andere manier gecommuniceerd worden. We hebben wel hetgeen u aangaf opgezocht, [www.wachtnietopwater.nl](http://www.wachtnietopwater.nl) goed, tot het kenbaar wordt gemaakt. En ja wij dienen hem toch nog in, ook om nog even in die belangstelling te komen. Snapt u de achterliggende gedachte? Dus u kijkt wel verbaasd, maar we willen toch nog even dat communicatieproces bezig of in gang houden. Maar respect dat u hem zo snel eigenlijk al heeft uitgevoerd. Dan 3007. Het was bijna al een beetje carnaval. Ik had die mooie muts bij me. Ik had hem even laten zien. Morgen begint het feest, zeg maar. Ja, wij willen eigenlijk met deze motie gewoon de ongelijkheid qua carnaval uit de wereld halen. Dat is het enige dat wij vragen, dus we hopen ook op brede steun hiervoor. Als we dan kijken naar 3006, ja, dan vragen wij eigenlijk en ik snap dat de député op een gegeven moment zegt: de heer Theuns, ja, moet je denken aan die aan die stankcirkel? Ja, natuurlijk die stankcirkel is een wettelijke bepaling. Dat weten wij allemaal. Dan mag je gewoon eigenlijk niets binnen die cirkel doen, maar eigenlijk is onze oproep aan die ouders en gezinnen die we eigenlijk vragen als maatschappij: probeer langer zelfstandig te blijven. Maar soms kan dat niet. Ik zal u een voorbeeld geven. Mijn moeder is recentelijk gevallen, ze kreeg een nieuwe heup. Dan moeten ze naar een revalidatiecentrum toe. Ik had haar liever bij me gehouden en ondersteund. Ja, dit is gewoon de praktijk, collega's, denk er maar over na. 3003 als laatste, voorzitter. Bescherming van ons Limburg, ik denk dat ik dat er weinig nog over hoeft te zeggen, ik hoop op brede steun en daar wil ik het bij laten, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, mijnheer Franssen. Daarmee zijn we aan het einde van de tweede termijn van uw Staten gekomen en komen we bij de tweede termijn van het College. Ik geef eerst het woord aan Gedeputeerde Satijn.

**Gedeputeerde Satijn:** Dank u wel, voorzitter. Ik wil als laatste nog tegen mevrouw Fischer zeggen: nogmaals dank ook voor uw constructieve inzet om ook de begroting nog te verbeteren en het aanbod aan te halen dat als er vragen zijn ook bij u of als u heeft het beeld dat we dingen niet helemaal helder schetsen, dan nogmaals zijn we zeer tot uw beschikking en uw fractieondersteuning om daar hulp in aan te bieden. Nog de vraag van mevrouw Jenneskens over de Euregionale ontwikkeling, hebben we die plannen ook met Euregionale partners ontwikkeld? Ja, dat is van levensbelang, zou ik willen zeggen voor dit project. Want het heeft een Euregionale inbedding, dus we praten heel veel met onderwijspartijen. We hebben laatst ook een zeer diepgaand onderhoud gehad met de stad Aken die natuurlijk op een andere manier ook naar deze ontwikkeling kijkt. We maken echt werk van plannen maken in Euregionaal verband, dus in die zin kan ik dat bevestigen.

Als laatste nog even een aantal zaken, voorzitter, die werden genoemd in de bijdrage van diverse fracties. De heer Wolters Gregorius vroeg eigenlijk: kunnen we een toezegging krijgen dat we de presentatie om MMA rondom, althans voor de Vastelaovend kunnen gaan organiseren? Ik heb bij de beantwoording op de motie ook aangegeven dat er een Stichting Omgevingsfonds is opgericht. Die opereert onafhankelijk van de Provincie, dat was ook echt onder inzet, dus we zullen ze uitnodigen. Ze zijn pas vanaf 1 januari in de lucht om in luchtvaarttermen te blijven en we kijken even of dat voor hen voldoende aanleiding geeft om die prestatie te komen. Maar we zullen ze in ieder geval uitnodigen. We kijken even hoe ze daarop reageren, dus in die zin zullen we dat doen. U maakte ook een opmerking op de motie van mevrouw Jetten over het duurzaamheidsfonds voor mkb. Ik heb in de appreciatie van die motie gezegd: houd ons even niet aan de strikte voorwaarden zoals ze daarin staan, tot we een aantal goede voorbeelden zien. En als het inderdaad zou passen dat het handigste is, of het makkelijkste is voor ons als provincie om dat onder te brengen in een bestaande lenings situatie bij LIOF, dan zullen we dat ook doen. Maar we gaan in ieder geval in de geest van de motie handelen. Voorzitter, dat was het. Dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel, Gedeputeerde. Mijnheer Satijn, er is toch nog een vraag. Mijnheer Megens, aan u het woord.

**De heer Megens (PVV):** Ja dank u wel, voorzitter. De Stichting Omgevingsfonds MMA is natuurlijk al op 15 augustus opgericht en u zegt: ze starten pas 1 januari. Dat is erg laat dus wij vragen ons af wanneer we dan toch echt concreet die voorlichting kunnen verwachten?

**Gedeputeerde Satijn:** Ja voorzitter, ik heb feitelijk toegezegd dat we ze gaan uitnodigen, dus voor de Vastelaovend. Ik neem ook aan dat ze komen, alleen we moeten wel ook even de verwachtingen managen. Het komt neer op de resultaten die ze dan zullen presenteren, dus dat is feitelijk de waarschuwing die ik wil geven. Niet zozeer dat ze niet zullen komen, ik denk echt wel dat ze er zijn, maar als het gaat over de inhoud en de diepte ja, daarover zullen we dan van elkaar moeten nemen hoever ze dan staan. Dat was meer een soort van een verwachtingenmanagement naar de inhoud.

**De voorzitter:** Voldoende? Ja, dank u wel mijnheer Satijn. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Faassen.

**Gedeputeerde Faassen:** Ja voorzitter, dank u wel. Ik wilde nog even reageren op de motie van de Partij van de Dieren. 3026, dan wel in dialect. Maar u hebt mij gevraagd die motie aan de Staten te laden. Als u het tweede punt eruit haalt, het budget aan te passen om de toekomst van deze inventarisatie, dan laat ik het oordeel staan, want dat kan me nu niet binden. Er is een subsidie en om het nu te binden om het budget aan te passen terwijl ik nog niet weet wat er komt dat is mij wat te weinig. Dan ga ik hem ontraden.

**De voorzitter:** Ja, graag via de microfoon. 3026.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ik ga even kijken hoe ver u hem wilt uitkleden.

**Gedeputeerde Faassen:** Het is een zinnetje.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Eerste bullet van het dictum?

**Gedeputeerde Faassen:** Tweede. 'Het budget aan te passen op de uitkomst van deze inventarisatie.' Dat is een blanco cheque, dat gaan we niet doen.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja maar kijk, als hij niet wordt aangepast, dat hoeft ik hem niet in te dienen natuurlijk. Wij hebben die signalen gekregen dat er veel stijgende kosten zijn: personeel, energie, brandstof, noem allemaal maar op. Er is een basisdekking die sinds 2018 hetzelfde is. Als u zegt: dat is een blanco cheque. Als ik nu ga zeggen: dan maximaal met 200% ja, misschien luisteren ze ook mee, dan gaan ze misschien erom vragen. Ik zou gewoon met die mensen om tafel gaan, zij kunnen dat echt goed onderbouwen, zo is mijn ervaring. Wij hebben dat toen voor die motie laten onderzoeken. Ze hebben rittenadministraties. De Dierenbescherming heeft iets ingestuurd, er staat precies in hoeveel dieren er naar Opglabbeek zijn gegaan. Echt serieus. Nou laten we zeggen dat als het over de € 200.000 per jaar gaat, dat u dan terugkomt naar de Staten. Echt, ik denk dat u zich voor niks ...

**De voorzitter:** Het begint een beetje op onderhandelen te lijken, terwijl er eigenlijk een vraag gesteld was.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Is het College bereid om daar dan zelf een maximalisering op te zetten, bijvoorbeeld dat het niet een verdubbeling moet zijn van de kosten?

**De voorzitter:** Dat is een heldere vraag. Dank u wel.

**Gedeputeerde Faassen:** Ik blijf erbij: dat is een beetje koehandel. Weet je, ik zeg toe dat ik het wil onderzoeken en dat ik dan terugkom. Meer kan ik niet doen. Ik ben niet van blanco cheques en € 200.000 dat is een verdubbeling van wat het nu is.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dat is helemaal niet nodig. Maar als u zegt: tot maximum €150.000 en dat u anders terugkomt?

**Gedeputeerde Faassen:** Toezegging? Nee. We gaan er naar kijken en dan komen we terug.

**De voorzitter:** Het is helder. Als de motie niet wordt aangepast, blijft het oordeel: ontraden. En als u het tweede deel van het dictum eruit zou halen, dan zou het oordeel Staten zijn. Mocht u het nog willen wijzigen, dan kan dat tot aan de stemmingen. U heeft het betoog gehouden dat u dat niet echt plezierig vindt, maar mooier kan ik het niet maken.

**De voorzitter:** Gedeputeerde, gaat u verder.

**Gedeputeerde Faassen:** Nee, ik had nog die motie van de BBB, maar die hebben geen vragen gesteld. Dus dank u wel.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Theuns.

**Gedeputeerde Theuns:** Dank u wel, voorzitter. Ik heb nog twee vragen, ten aanzien van twee moties van LOKAAL, daarop zal ik nog even reageren. Het punt van mevrouw Plusquin, ik zie haar nu even niet, oh ze

zit daar. Ja uw motie 3025 over de wateroverlast. Ik kan u toezeggen dat wij u daar in het tweede kwartaal, u vroeg daar om, over zullen informeren. Het klopt inderdaad, die miljoen wat in de begroting bij WRL staat, is een eerste inschatting. We zien het ook als een eerste tranche. Dit wil niet zeggen dat als later meer nodig is, als dat blijkt uit het onderzoek, dat er niet ook meer geld komt. **Maar we zullen u daarover informeren in het tweede kwartaal van volgend jaar.** Dus dan moet ik de motie blijven ontraden, maar ik kan u wel die toezegging doen.

**De voorzitter:** Niet vanuit de zaal, zo werkt dat niet mevrouw Plusquin, dan moet u toch ondertussen weten. Het is overigens uw laatste interruptie.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Oh, kan ik nog terug?

**De voorzitter:** U kunt nog terug.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Dan doe ik geen interruptie.

**Gedeputeerde Theuns:** Dan had ik nog de vraag van de heer Megens, hij vraagt nog naar de betrokkenheid van de Staten bij het PIP van MAA proefdraaien. Op het moment dat wij die datum niet zullen halen, natuurlijk zullen wij dan de Staten betrekken. Sterker nog, wij zullen uw Staten sowieso informeren aan het einde van het jaar wat de uitkomst is. Dus u ontvangt daarover een mededeling portefeuillehouder van het College.

Ja dan even over de moties van LOKAAL-LIMBURG. Motie 3005 over water. U mag hem indienen maar omdat het overbodig is zal ik hem ontraden. We zijn daar consequent in en als het toch wordt aangenomen, dan beschouw ik hem ook meteen als afgedaan. Uw motie 3006, daar wil ik wel benadrukken dat wij hem ontraden om de manier zoals het hier staat opgeschreven, omdat we hem zo niet willen uitvoeren. Want hier wordt gevraagd om een onderzoek te gaan doen en in alle gesprekken die ik heb met wethouders zeggen zij: alsjeblieft beste Provincie, help ons niet met nog meer onderzoeken en met nog meer papier verzetten. Ga met ons gewoon concreet aan de slag met een versnellings-team. Dat is de actie die we vanuit het College al hebben ingezet. Dat blijven we ook doen. Nogmaals, **ik zeg u toe dat we met gemeenten in gesprek gaan over of dit een oplossing is en dat waar het nodig is om meer woningsplitsingen toe te staan, dat zullen we ook benadrukken.** Maar de motie zelf, die moet ik op deze manier ontraden want zo zijn wij niet voornemens te gaan werken.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Megens had nog een vraag.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel voorzitter. Nog even terug naar het PIP van MAA. Worden wij alleen geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder of worden we ook actief in de keuzes meegenomen straks?

**De voorzitter:** Gedeputeerde.

**Gedeputeerde Theuns:** Op het moment dat het ontwerp-PIP wordt vastgesteld dan wordt u daar gewoon over geïnformeerd middels een mededeling portefeuillehouder, dan gaat gewoon de normale procedure lopen. Stel nou dat hij niet wordt vastgesteld en we komen in de nieuwe procedure terecht, dan komen we ook onder het regime van de Omgevingswet terecht, dan komen we in het projectbesluit van het GS. Dan zullen wij ter consultatie teruggaan naar PS. Dat is geen verplichting vanuit de wet, maar dat zullen wij wel zeker doen.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Franssen had ook nog een vraag.



**De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG):** Even voor de duidelijkheid: ik waardeer het antwoord van de député. Wij snappen ook de beweegredenen welke u uitspreekt naar ons toe en we zullen de motie aanhouden.

**De voorzitter:** En, dat gaat over motie 3006, perceelsplitsing. De motie 3006 is aangehouden.

**Gedeputeerde Theuns:** Tot zover, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel, dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Kuntzelaers.

**Gedeputeerde Kuntzelaers:** Dank u wel, voorzitter. Heel kort: er werd mij nog gevraagd om de toezegging te herhalen aan mevrouw Berghorst dat er in het kader erfgoed en cultuur aandacht zal zijn voor toegankelijkheid van minima als het gaat om evenementen en instellingen. Dus die toezegging staat. En bij de afwezigheid van de heer Driessen, want er was gevraagd of we met de interpretatie zoals we die benoemden als College of dat oké was voor de heer Driessen. Ja, aangezien hij geen reactie heeft gegeven, moet ik de motie 3019 ontraden. Ik had hem graag oordeel Staten gelaten met de kanttekeningen die we geplaatst hebben. Maar ja, bij deze: motie ontraden.

**De voorzitter:** Dank u wel Gedeputeerde Kuntzelaers. Dan geef ik nu het woord aan gedeputeerde Van Caldenberg. Even een vraag: mijnheer Schyns, die motie van u is formeel gewijzigd nu? Ja. Het betreft de vierde gewijzigde motie.

**Gedeputeerde Van Caldenberg:** Ja voorzitter, dank. Er is een aantal vragen gesteld en ik kom nog even terug op de motie van de heer Schyns. Vervolgens denk ik dat we redelijk snel klaar kunnen zijn.

De heer Megens heeft gevraagd over de zonneladder. Dat heb ik in eerste termijn al toegelicht, ook naar aanleiding van de motie van de heer Huizing. We gaan de motie van de heer Huizing vertalen, ook in het beleidskader. Vervolgens is de heer Theuns aan zet richting de omgevingsverordening en in de tussentijd, mevrouw Schoolmeesters, gaan we kritisch kijken naar de projecten. Dat doen we nu al en uiteindelijk moeten we ons ook gewoon als College, dat verwachten de mensen, gewoon aan de wetgeving houden. Maar we gaan kritisch kijken naar de projecten en we voeren de gesprekken met de restregio's over de ontwikkelingen die er ook vanuit de brieven van Jetten en van De Jonge die er al op afkomen. Dus die gesprekken zijn we al aan het voeren.

Dan in de richting van de heer Nijskens over inclusie. Ja, ik kan het niet mooier maken. Het is niet eenzelfde soort regeling als mevrouw Absil. Het is een eerder amendement met een einddatum, maar die komt te vervallen. En als u wilt dat de middelen doorgaan, moet u een amendement indienen. Dat is maar even de situatie zoals die is.

Dan in de richting van mevrouw Absil, overigens dank voor de constructieve woorden met betrekking tot het beleidskader. En ze vraagt of er dan nog genoeg keuzemogelijkheden over blijven. Volgens mij is het de bedoeling dat we met elkaar in de sonderende ronde sowieso gaan kijken hoe we nader gaan preciseren. Mijn oproep aan uw Staten, zou wel zijn om niet een beetje los te gaan shoppen, maar vooral te kijken naar een integrale aanpak die voor iedereen werkt. En dat is ook de reden waarom ik hem in eerste instantie ook met vier moties tegelijk heb geapprecieerd.

Dan kom ik bij Sporttakplatforms en dat was volgens mij een vraag van mevrouw Jenneskens. Dan zeg ik ook maar tegen alle mensen dat als we willen dat de Sporttakplatform zeg maar vanaf 1 januari financiering krijgt, moet je in ieder geval voor de begroting stemmen. Want dat betekent dat er volgende week een voorstel in het College kan liggen om de subsidieregeling, en dat is wel zo'n regeling van mevrouw Absil, dat we daarmee door kunnen gaan. Wij voeren nu al de gesprekken met de Sporttakplatforms en we vragen ze ook in de werkplannen te kijken hoe zij beter kunnen aansluiten bij de doelen van de sociale agenda, zoals we ze verwoord hebben. Maar daar blijft ook breedtesport gewoon een onderdeel van.

En dan, voorzitter, was er nog een vraag over het VTH-stelsel als ik het goed heb. Wij gaan, en dan zeg ik het even goed, ambtelijk informeren en volgens mij is dat tijdens PS on tour, over de ontwikkelingen. Alle

rapporten gaan we informeren. In Q1 gaan we met uw Staten, de discussie voeren nadat we ook als College nog wat verder huiswerk hebben gedaan. En het zou zomaar eens kunnen dat er in december ook vanuit Den Haag nog ontwikkelingen plaatsvinden.

Over de concrete keuze voor één of twee omgevingsdiensten: die keuze hebben we nog niet gemaakt. Wellicht in Q1 wel en uw Staten, gaat er natuurlijk ook voor een deel over. Dat wil zeggen: als onderdeel ook van de gemeenschappelijke regelingen zoals we die nu kennen en daar zijn ook de gemeenten onderdeel van.

Dan hoop ik dat ik niemand overgeslagen heb en kom ik bij de heer Schyns; wij hebben inderdaad dat contact in de tussentijd gehad. Daardoor is de motie aangepast en daarmee is nu de conclusie: zodra de mogelijkheid er is. Dat maakt eigenlijk dat de motie zoals die er nu ligt eigenlijk precies zegt wat we nu al aan het doen zijn. Dan zouden we kunnen zeggen dat die overbodig is. Maar gelet op de aard en de warmte die we in deze vergadering hebben gevoeld is het ook gewoon een aansporing van datgene wat we aan het doen zijn, kunnen we als College het voorstel oordeel Staten met elkaar doen.

**De voorzitter:** Dank u wel, Gedeputeerde. Dan geef ik nu het woord aan Gedeputeerde Demollin.

**Gedeputeerde Demollin-Schneiders:** Dank u wel, voorzitter. Ik heb nog één vraag gehoord waar ik antwoord op ga geven. Dat is de vraag van mevrouw Absil met betrekking tot de regeldruk. De regeldruk wordt opgenomen in de kaders, maar de realiteit is wel dat regels in te delen zijn in diverse categorieën: juridisch, procedureel, financieel, administratief. Als je dan kijkt om regeldruk en aparte passage te maken, een aparte paragraaf in de Collegestukken, in de PS stukken, dan gaan we daar even goed naar kijken. Er is sowieso een juridische paragraaf altijd, maar we gaan intern kijken hoe we dat het beste kunnen vormgeven. We nemen dat mee en komen daartoe ook met een voorstel in het nieuwe kader 'Provincie midden in de samenleving'.

Als laatste zou ik even willen ingaan op de vraag die mevrouw Jenneskens stelde, maar dat is geen vraag met betrekking tot een vraag die hier gesteld is of een motie. Hoe spreek je mijn naam nou eigenlijk uit? Nou, ik moet u zeggen: mijn naam wordt op heel veel verschillende manieren uitgesproken en ik geniet ervan. Ik vind het altijd heel leuk om te horen hoe creatief mensen omgaan met het uitspreken van mijn naam en dat ze zich een beetje ongemakkelijk voelen van 'doe ik het wel goed?'. Bij ons thuis, waar ik vandaan kom, is het gewoon zoals ze geschreven wordt: Demollin.

Dank u wel, voorzitter.

**De voorzitter:** Dank u wel Gedeputeerde Demollin. Ik zal het nooit meer fout doen. Aan uw voorzitter is verder geen vraag meer gesteld en ik heb geconstateerd dat op mijn verzoek mevrouw Jetten de motie heeft aangepast waarin ik gevraagd had om niet per 1 januari, maar Q2 neer te zetten. Dat ging over motie 2996. Ik heb verder geen beantwoording meer en voordat ik de tweede termijn ga afsluiten, geef ik mevrouw Absil het woord.

**Mevrouw Absil (CDA):** Voorzitter, wij willen graag het derde punt uit een motie nog iets wijzigen. Dat wil ik nu aankondigen want volgens mij als u afconcludeert, dan ben ik te laat.

**De voorzitter:** Dat heeft u helemaal goed. En om welke motie ging dat?

**Mevrouw Absil (CDA):** Ik weet even niet de exacte titel.

**De voorzitter:** 2999 over de ambitieuze omgeving.

**Mevrouw Absil (CDA):** Maar wat is de wijziging?

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin heeft nog een vraag of opmerking.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Ja ik heb even het motienummer niet bij de hand want ik heb een originele motie, maar die van waterveiligheid waar die toezegging van de Gedeputeerde op is gekomen, die wil ik dan even aanhouden, intrekken.

**De voorzitter:** En welk nummer is dat? Ja, even kijken, goede vraag. We zoeken hem even op. Waterveiligheid. Ja motie 3025 inzake Lasten inzake tekortschietende waterveiligheid niet op bewoners afwentelen.. Die motie bedoelt u? Die is ingetrokken. Dames en heren, ik schors de vergadering zodat de CDA-fractie de motie nog even kan wijzigen. Vervolgens krijgt u allemaal nog het laatste overzicht van alle moties die in stemming worden gebracht, zodat u op papier even een mooie volgorde heeft. Zodat u weet in welke volgorde wij gaan stemmen. Ik denk dat we daar zo'n vijf minuten voor nodig hebben.

**Mevrouw Absil (CDA):** Ja voorzitter, wij hebben ook nog behoefte aan wat tijd.

**De voorzitter:** Vijf minuten, is dat voldoende?

**Mevrouw Absil (CDA):** Ja.

**De voorzitter:** De vergadering is voor vijf minuten geschorst.

[SCHORSING]

**De voorzitter:** Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaats in te nemen? Dames en heren, ik heropen de vergadering. We gaan zo dadelijk stemmen. Dames en heren, hallo? Contact, ja dank u wel. Het is dadelijk van groot belang dat iedereen ook formeel op de juiste plek zit. Van degenen die afwezig zijn, wordt namelijk het stemkastje uitgeschakeld. Dat zou heel vervelend zijn als u uw stem niet zou kunnen uitbrengen, want dan kloppen de aantallen niet. U heeft allemaal een overzicht gekregen van alle moties. Als u op de tweede helft van alle moties kijkt, dan ziet u als eerste bij de gewijzigde motie 3026 Plusquin cum suis staan: tweede gewijzigde motie. Dat moet zijn: derde gewijzigde motie, omdat het niet meer cum suis is. Daar stond per abuis de naam van mevrouw Van der Pol onder als mede-indiener en dat is niet het geval. Maar formeel moeten we dat als een wijziging in de administratie opnemen, dus ik lees dadelijk bij de stemmingen voor: derde gewijzigde motie, Plusquin inzake, enzovoort. Dat geldt ook voor de allerlaatste motie 3034 van mevrouw Jetten. Dat is de eerste gewijzigde motie inzake Uitvoering van het Natuurprogramma Lijn 3. Dat is een gewijzigde motie. Dan hebben we de administratie allemaal op orde. We gaan zo dadelijk als eerste stemmen over de Najaarsnota. Daarna gaan we stemmen over alle moties. Daarna gaan we stemmen over de begroting zelf. Ik kan mij voorstellen dat er misschien ergens toch nog een keer, heel misschien een enkel keertje, een stemverklaring nodig is. Dan krijgt u uiteraard de kans, maar moedig elkaar vooral niet aan om 40 keer 14 partijen een stemverklaring af te gaan geven, want dan halen we het niet voor twaalf uur. Ik kijk even naar de Griffie of alles klaarstaat. Dat is het geval. Dan gaan wij nu over tot de stemmingen. Er zijn 44 Statenleden aanwezig.

Ik breng in stemming: G2310 statenvoorstel inzake Najaarsnota 2023 en de brief van GS van 19 september 2023. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De Najaarsnota is aangenomen met 38 voor en 6 tegen.

Dan gaan wij nu, en ik zal het zo duidelijk mogelijk voorlezen dat u het allemaal goed kunt volgen, naar de serie moties.

Als eerste ga ik in stemming brengen: gewijzigde motie 2992. Loomans cum suis inzake Brightlands Campussen betrekken ook leerlingen uit vo bij innovaties. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 37 voor en 7 tegen.

Breng ik in stemming de derde gewijzigde motie 2995 Jetten cum suis, inzake Stimuleringsregeling verduurzaming MKB. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 34 voor en 10 stemmen tegen.

Dan gaan we naar de derde gewijzigde motie 2996. Jetten cum suis, inzake Transparant bestuur. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 38 voor en 6 tegen. Dan komen we bij de tweede gewijzigde motie 2997. Absil cum suis, inzake continuïteit in beleid. De stemming is geopend. De stemming is gesloten, de motie is aangenomen met 36 voor en 8 tegen. Komen we bij de derde gewijzigde motie 2998. IJpelaar com suis, inzake infra in control. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 40 voor en 4 tegen. Komen we bij de derde gewijzigde motie 2999. Absil cum suis, inzake naar een ambitieuze omgevingsvisie. Stemming is niet geopend, er is een stemverklaring. De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja, dank u wel voorzitter. De bevolkingsgroei moet niet ontstaan door asielzoekers, statushouders en arbeidsmigranten. Wij willen wel de Limburgers van hun woning voorzien en daarom zullen we voor deze motie stemmen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, wij gaan ook voor deze motie stemmen. We willen wel meegeven dat het ons vooral om het binnenstedelijke wonen gaat, om het inbreiden. En we willen ook graag heel duidelijk de kaders stellen bij: wat is die groeiambitie dan? Waar hebben we het dan over?

**De voorzitter:** Mevrouw Plusquin.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Voorzitter, Partij voor de Dieren zal tegen deze motie stemmen. Wij vinden dat eerst de bebouwde omgeving beter benut kan worden, niet richting de natuur opkruipen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan gaan we nu over tot stemming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Deze motie is aangenomen met 38 voor en 6 stemmen tegen. Komen we bij de tweede gewijzigde motie 3000. Smeets cum suis inzake structurele aanpak armoedebestrijding. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Motie is aangenomen met 42 voor en twee tegen. Komen we bij de derde gewijzigde motie 3001. Smeets cum suis inzake zorgen voor onze zorg, en er is een stemverklaring van de heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja dank u wel, voorzitter. We vinden deze motie overbodig. Zorginstellingen en partners zijn hier al mee bezig. De PVV wil niet dat dit vertraagt en in de wielen gaan rijden van de organisaties die dezelfde urgentie delen.

**De voorzitter:** Dank u wel, mevrouw Jenneskens, ook een stemverklaring.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, wij delen sommige stukjes uit de overwegingen van deze motie niet, maar wij zullen toch voorstemmen, omdat ook wij zorgen hebben over onze zorg.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan is motie 3001 nu in stemming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 37 voor en 7 stemmen tegen. De heer Nijskens, een stemverklaring bij de gewijzigde motie 3002, Wolters Gregório cum suis inzake Belangen de Peel.

**De heer Nijskens (VVD):** Ja, voorzitter, wij erkennen de belangen van de Peel, maar we denken dat de belangen groter zijn die hier als negatief neergezet worden. Dus wij stemmen tegen deze motie.

**De voorzitter:** Dank u wel. De genoemde motie 3002 is nu in stemming. De stemming is geopend. Ik mis nog een stem. Als u even op uw kastje kijkt. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 27 voor en 17 tegen.

Dan komen we bij de tweede gewijzigde motie 3003. Wolters Gregório cum suis inzake Stimuleringsregeling zorgbuurthuizen Limburg. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 43 voor en een tegen.

Dan komen we bij de gewijzigde motie 3004. Kuijpers cum suis inzake Toerisme in harmonie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 28 voor en 16 tegen.

Dan komen bij de gewijzigde motie 3005. Franssen inzake Oprichten centraal Limburgs inlichtingen- en meldpunt waterveiligheid. De stemming is geopend. Nog één stem. Wilt u nog een keer even kijken? Er mist nog steeds een stem. Moet je nou bijna iemand gaan rondsturen? Ja, hij is uitgebracht. De motie is verworpen met 5 voor en 39 tegen.

Dan komen we bij motie 3007 Franssen inzake Vastelaovend voor iedereen. Er is een stemverklaring van mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Voorzitter, D66 vindt dat je carnaval nooit politiek mag maken en daarom zullen we tegenstemmen.

**De voorzitter:** Dank u wel. De stemverklaring van mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Wetende dat dit niet aan de politiek is, zullen we er toch als plattelandspartij een stem voor uitbrengen omdat het een sympathieke motie is en plattelandsprinsen ook een podium verdienen.

**De voorzitter:** Breng ik hem nu in stemming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 20 voor en 24 tegen.

Dan komen we bij de derde gewijzigde motie 3008. Vaessen cum suis inzake Verkennen internationale uitbreiding nachttrein Maastricht, Amsterdam Schiphol naar Aken en Liège. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Deze motie is unaniem aangenomen.

Komen we bij de tweede gewijzigde motie 3009. Van der Pol cum suis inzake Voorkomen is beter dan genezen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Motie is aangenomen met 33 voor en 11 tegen.

Komen we bij gewijzigde motie 3010. Franssen cum suis inzake Schade door Invasieve Exoten. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Motie is aangenomen met 31 voor en 13 tegen.

Komen we bij de tweede gewijzigde motie 3011. Zeedzen cum suis inzake Herwaardering van maakindustrie en vakmanschap in Limburg. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Motie is aangenomen met 39 voor en 5 tegen.

Komen bij de gewijzigde motie 3012. Huizing cum suis inzake betere benutting alternatieve locaties en toepassingen voor zon PV. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 28 voor en 16 tegen.

Dan komen we bij de tweede gewijzigde motie 3013. Zeedzen cum suis inzake Blijversbudget land- en tuinbouw. Er is een stemverklaring van mevrouw Jenneskens.

**Mevrouw Jenneskens (D66):** Ja, voorzitter, wij denken dat deze motie overbodig is en we vertrouwen het College erop dat ze gewoon hun werk doen zoals ze het hebben opgeschreven in de begroting.

**De voorzitter:** De heer Megens.

**De heer Megens (PVV):** Ja dank u wel, voorzitter. Er is geen budget vrijgemaakt in deze motie. Wij willen geen vrijbrief geven aan het College om oneindig budget uit te geven.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan breng ik nu in stemming motie 3013. De stemming is geopend. Ik mis nog één stem. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 23 voor en 21 tegen.

Dan kom ik bij de tweede gewijzigde motie 3014. Berghorst cum suis inzake Grip op arbeidsmigratie. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 33 voor en 11 tegen.

Komen we bij gewijzigde motie 3015. Berghorst cum suis inzake Onderzoek, de gezondheidseffecten van Chemelot. De stemming is geopend. Nog één stem. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 35 voor en 9 tegen.

Komen we bij de gewijzigde motie 3016. Wolters cum suis inzake Isolatie versnellen. De stemming is geopend. Nee is nog niet geopend. Ja, dat wordt een stemverklaring achteraf. Als we even de stemming afmaken, dan doen we een stemverklaring achteraf. Nog één stem. Als u even kijkt. Er mist nog steeds één stem. Check even de kastjes. Als u even het kastje wilt checken? Kijk even rond of u toevallig ziet dat iemand het knopje net niet hard genoeg heeft ingedrukt. Ja, de stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 34 voor en 10 tegen. Ik was iets te snel met het openen dus ik geef zeker de gelegenheid voor een stemverklaring. Ik trek hem naar me toe.

**Mevrouw Plusquin (Partij voor de Dieren):** Wij hebben tegen deze motie gestemd omdat volgens ons in deze methode onvoldoende waarborgen zitten voor de zwaluwen en de vleermuizen. En wij ondersteunen natuurlijk wel ontzettend het belang van de isolatie. Maar dit is de reden waarom wij tegen hebben gestemd.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan breng ik nu in stemming motie 3017. Driessen inzake Circulaire pseudowetenschap. De stemming is geopend. Nog één stem. Kijk even op de kastjes, alstublieft. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 1 voor en 43 tegen.

Brengen we motie 3018 in stemming. Driessen inzake infrastructuur gouvernement verbeteren.

De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 6 voor en 38 tegen.

Nog even, dames en heren. Ik breng motie 3019 in stemming. Driessen inzake openbaarheid, kosten publieke projecten. De stemming is geopend. Ik mis nog twee stemmen. Als u even kijkt. Wilt u nog even goed kijken of het de stem goed is uitgebracht? De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 8 voor en 36 tegen.

Komen we bij de vierde gewijzigde motie 3020. Schyns cum suis inzake Rijksgeld voor onderzoek SMR's. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 32 voor en 12 tegen.

Breng ik in stemming de gewijzigde motie 3021. Koopman cum suis inzake Maximaal veilig varen Maasplassen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 32 voor en 12 tegen.

Komen we bij motie 3022. Plusquin inzake egelbescherming Limburg. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 13 voor en 31 tegen.

Dan kom ik bij de gewijzigde motie 3023. Plusquin cum suis inzake Kernaafval een onmogelijke opgave. Er is een stemverklaring van mevrouw Berghorst.

**Mevrouw Berghorst (PvdA):** Ja, voorzitter. De PvdA is in principe tegen kernenergie en daarom gaan wij vandaag voor de kernenergiemoties van Partij voor de Dieren stemmen. Maar we hebben ook een coalitieakkoord gesloten waarin we met elkaar hebben afgesproken om de optie kernenergie te onderzoeken. Op basis van de uitkomsten van dat onderzoek zal de Partij van de Arbeid beoordelen of onze nee een ja moet worden.

**De voorzitter:** Dank u wel. De heer Wolters Gregório.

**De heer Wolters Gregório (SP):** Dank u wel, voorzitter. De SP is van mening dat opslag van kernaafval geen provinciale bevoegdheid is en we gaan ervan uit dat GS de zorgen van de Limburgers hierover duidelijk naar voren brengt bij elk gesprek dat ze hebben.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan gaan we nu over tot stemming over de gewijzigde motie 3023. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 8 voor en 36 tegen.

Komen we bij motie 3024. Plusquin inzake kernenergie niet duurzaam niet doen. De stemming is geopend. Nog één stem. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 8 voor en 36 tegen.

Komen we bij de derde gewijzigde motie 3026. Plusquin inzake noodopvang in het wild levende dieren nieuwe taken nieuw budget. De stemming is geopend. 3026. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 33 voor en 11 tegen.

Komen we bij de derde gewijzigde motie 3027. Van Bijnen cum suis inzake PS Presentatie Stichting Omgevingsfonds MAA. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 43 voor en 1 tegen.

Komen we bij de tweede gewijzigde motie 3028. Van Bijnen cum suis inzake Sporttakplatforms on Tour. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 36 voor en 8 tegen.

Komen we bij de gewijzigde motie 3029. Jenneskens cum suis inzake Een goed begin is het halve werk. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 35 voor en 9 tegen.

Dan komen we bij motie 3031. Megens cum suis inzake natuur ontwikkelopgave natuur on hold. Een stemverklaring van mevrouw Schoolmeesters.

**Mevrouw Schoolmeesters (BBB):** Ja, wij gaan tegenstemmen omdat er een inspanningsverplichting op ligt. Neemt niet weg dat we het hele proces zeer kritisch moeten volgen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan breng ik nu 3031 in stemming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is verworpen met 11 voor en 33 tegen.

Komen we bij de derde gewijzigde motie 3032. Goossen cum suis inzake Erkenning van het belang van jeugdtrainingen voor de volksgezondheid. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 40 voor en 4 tegen.

Komen we bij de gewijzigde motie 3033 Franssen cum suis betreffende Promotie en Bescherming van de Limburgse Taal. De stemming is geopend. Deze motie is unaniem aangenomen.

Dan komen we tot slot van de moties bij de gewijzigde motie 3034. Jetten inzake Uitvoering van het Natuurprogramma Lijn 3. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 25 voor en 19 tegen.

## **8.2 G-23-011 GEWIJZIGD Statenvoorstel inzake Programmabegroting 2024, brief GS van 24 oktober 2023 (GS DOC-00565308)**

**De voorzitter:** Tot slot van de lange Bestemmingslijst komen we bij het voorstel G 23011 Statenvoorstel inzake Programmabegroting 2024 en de brief van GS van 19 september 2023. Er zijn wat stemverklaringen. De heer Loomans.

**De heer Loomans (Horizon):** Voorzitter, ik zal tegen deze begroting stemmen. Dat is geen zwart-wit beslissing want ik ben niet 100% eens of oneens. Maar ik vind dat er op dit moment nog te weinig details in staan om goed te kunnen beoordelen waar ik nou eigenlijk mijn handtekening onder zet en wat ik allemaal ga krijgen, zullen we maar zeggen. Eén ding is me wel heel duidelijk: ik heb in mijn betoog duidelijk gewaarschuwd voor het overschrijden van de plannen tegen grenzen. Wat heel duidelijk uit de begroting komt, is dat dat onderwerp nauwelijks aan bod komt en dat is mijn belangrijkste reden om tegen deze begroting te stemmen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Jetten.

**Mevrouw Jetten (GroenLinks):** Ja dank u wel, voorzitter. Als GroenLinks waren wij van plan om tegen te stemmen omdat we inderdaad de begroting te vaag vonden en te onvoldoende. Maar door beraadslaging, antwoorden van GS en moties zullen wij voorstemmen.

**De voorzitter:** Dank u wel. Mevrouw Fischer.

**Mevrouw Fischer (50PLUS):** Dank u wel, voorzitter. 50PLUS zal tegen de begroting stemmen. We waren heel erg kritisch. Het is nog niet allemaal zo duidelijk voor mij dat ik ook echt voor kan stemmen. Maar ik heb wel afgesproken dat we even langskomen op het kantoor van onze Gedeputeerde en wie weet, kan het dan in stilte toch een plus worden.

**De voorzitter:** Dank u wel. Dan hebben we de stemverklaringen gehad. Dan gaan we nu de Programmabegroting in stemming brengen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De begroting is aangenomen met 35 voor en 9 stemmen tegen.

## **9 Moties vreemd aan de orde van de dag**

N.v.t.

## **10 Sluiting**

**De voorzitter:** Dames en heren, een lange dag, een lange vergadering, constructieve vergadering, goede debatten en uiteindelijk hebben we weer een begroting waar we de komende tijd mee vooruit kunnen. Die begroting en het debatteren en het uiteindelijk stemmen is niet allemaal zomaar gegaan. We hebben daarvoor ongelooflijk veel fantastische ondersteuning gehad. Te beginnen, en ze kunnen volgens mij het geluid van het kopieerapparaat niet meer horen, maar de bodes hebben ons weer ongelooflijk geholpen vandaag met alles waar we maar behoefte aan hadden. Ongelooflijk veel dank. Maar die hele begroting is ook ongelooflijk moeilijk voor ons. Als we daar niet de enorme steun van het ambtelijk apparaat voor hebben gekregen en van al die mensen die u in de tussentijd voorzien hebben van antwoorden op technische vragen, op alle mogelijke vragen, maar ook het College om al uw vragen en moties goed te kunnen beoordelen, dus ongelooflijk veel dank aan de ambtelijke organisatie en iedereen die er actief bij betrokken was. En datzelfde geldt natuurlijk ook voor uw eigen ondersteuning. We hebben heel veel mensen om te ondersteunen. U moet het met een paar mensen doen, maar ik weet zeker dat ik namens u spreek als we uw achterban en uw ondersteuning ook ongelooflijk bedanken voor de ondersteuning die u als Statenlid hebt gekregen. En tot slot, om het allemaal in goede banen te leiden en dat we allemaal op de juiste momenten kunnen stemmen, dat we weten waar we allemaal over stemmen, hebben wij ongelooflijk veel steun gehad van de technische dienst en van de Griffie. Ongelooflijk veel dank voor jullie steun, de afgelopen tijd. Dames en heren, daarmee zijn we aan het eind gekomen van de Algemene Beschouwingen van de beraadslagingen vandaag. Er staat beneden nog het een en ander klaar, zodat we ook nog een heel plezierige nazit hebben. Dank u wel voor al uw inbreng. De vergadering is gesloten.

*(Einde van de vergadering om 19.46 uur)*

De notulen van de vergadering van 10 november 2023 zijn door Provinciale Staten goedgekeurd in hun vergadering van 15 december 2023.

Dhr. mr. A.O.J. Pregled, griffier



Dhr. E.G.M. Roemer, voorzitter